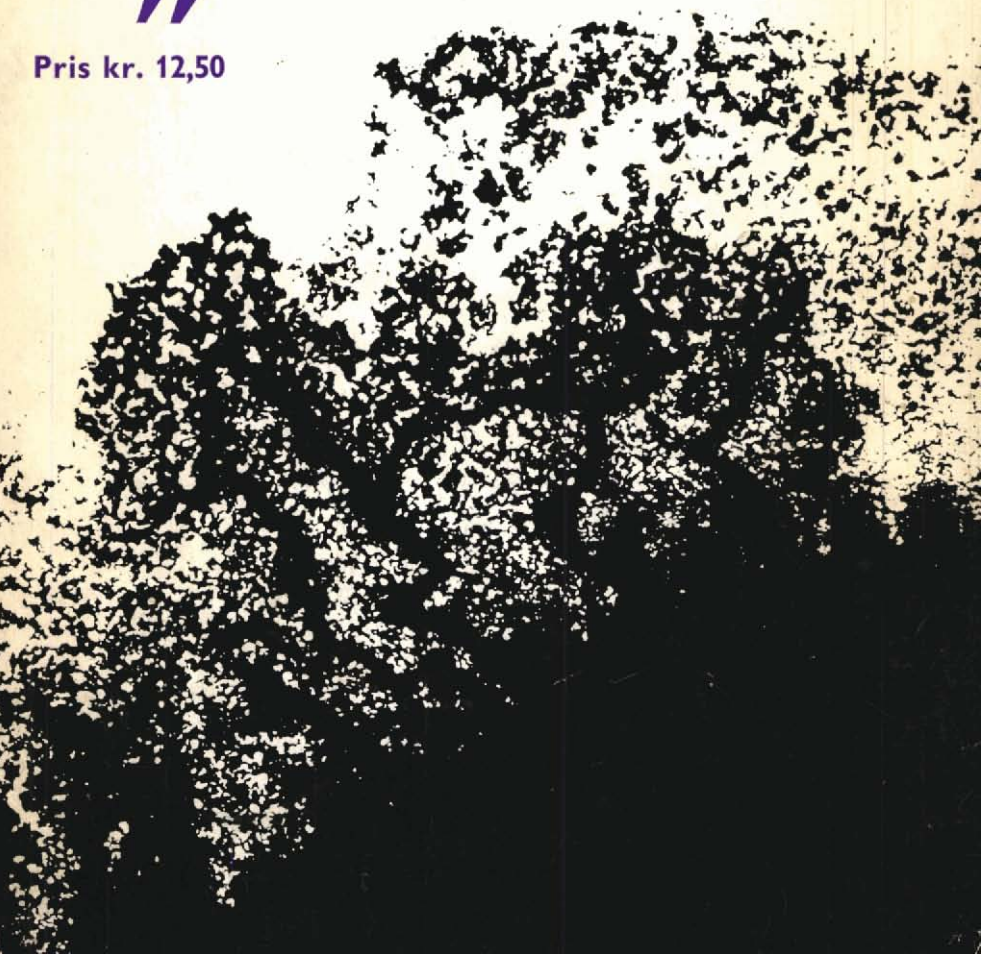

Fakta om Vietnam

pax faktaserien

Pris kr. 12,50

FAKTA OM
VIETNAM

FAKTA OM VIETNAM

REDIGERT AV ROBIN MURRAY

NORSK UTGAVE VED
JOHAN LUDWIG MOWINKEL

PAX FORLAG

OSLO, ANNET OPPLAG 1966

Til norsk ved Johan Ludwig Mowinkel
Omslag av Jan Gjerde

Originaltittel:

Vietnam. No. 1 in the READ-IN series
Eyre & Spottiswoode, London

© 1965 Robin Murray

© Norsk utgave 1965: PAX FORLAG A/S

Redaksjonskomité:

Robin Murray (redaktør)
John Bagguley (redaksjonssekretær)
David Alexander,
Nicholas Bosanquet,
Alex Cockburn, Rosalind Delmar,
Mark Egerton, John Gittings,
Frances Herdman,
Geoffrey Robinson, Elizabeth Sandes

Medarbeidere:

Christopher Allsopp
Anthony Arblaster,
Anne Busbey, Joan Gabriel,
Diane Goldrel, Richard Gott,
Teresa Hayter
David Housego, Andre Kidel,
Moyra Lees, Alexander Murray
Catherine Neville,
Penelope Newsome,
Alan Rowe, Ajit Singh,
Trevor Sweetman, Jenny Tomkinson,
Jacky Turner, Michael Wolfers.

Kapitlet om Norden er ikke med
i originalutgaven. Denne
tilføyelsen er redigert av oversetteren.

INNHOOLD

	Side
Kildeangivelser	6
Innledning	7
Tilbakeblikk	9
Viktige data	11
Naboer	13
Konfliktens opprinnelse, inntil 1954	17
Genève-konferansen	33
Amerikansk engasjement 1954—1961	47
Diems rolle	54
Pasifisering: Plan og fiasko	63
Hvordan NLF kjemper	72
Politikk i Saigon	90
Hvem er angriperne?	102
Opptrapping — og hva så?	134
Nord-Vietnam	148
Kina	160
Forhandlinger	168
Sovjet	179
Storbritannia	185
Norden	193
Andre land	198
En sammenfatning	207
Forklaringer	211
Utvalgte bøker, tidsskrifter, aviser og dokumenter	212
Register	214
 <i>Kart:</i>	
Vietnam	8
Befolkning og vegetasjon	10
Sør-Øst Asia	12
Vietnams provinser	16
Saigon	96
Vietcongs forsyningslinjer og baser	112
USA's og Sør-Vietnams fly- og flåtebasar	140

Vi vil gjerne få takke de mange forfattere og aviser som har gitt oss tillatelse til å sitere og gjengi materiale i denne boka fra følgende publikasjoner:

Asian Review; Current; The World Today; Asian Survey; China Quarterly; L'Express; Far Eastern Survey; Foreign Affairs; The Guardian; Japan Quarterly; Le Monde; New Republic; New York Times; New York Herald Tribune; Le Nouvel Observateur; Peking Review; Sunday Times; Observer; Tribune; L.F.Stone's Weekly; St. Louis Post Despatch; The Economist; International Affairs; Newsweek; Pacific Affairs; Sanity; The Times; U.S. News and World Report; Washington Post.

Vi vil også få takke forfattere og forleggere av følgende bøker for tillatelse til å sitere: Bernard Fall, *The Two Viet-Nams*, Pall Mall Press, London, rev.ed. 1965, Bernard Fall, *Street Without Joy*, Pall Mall Press, rev.ed. 1965, Guy Wint, *Communist China's Crusade*, Pall Mall Press, ny utvidet utgave — 1965, B.S.N. Murti, *Vietnam Divided: the Unfinished Struggle*, Asia Publishing House, London, 1964; David Halberstam, *The Making of a Quagmire*, Random House, New York, 1964, Ellen J. Hammer, *The Struggle for Indochina*, Stanford University Press, 1954; Gerard Tongas, *L'Enfer Communiste au Nord Viet-Nam*, Nouvelles Editions Debresse, 1960; J. Lacouture, *Le Vietnam entre Deux Paix*, Editions du Seuil, Paris 1965; Paul Mus, *Vietnam: Sociologie d'une Guerre*, Editions du Seuil, Paris 1952; Donald Lancaster, *The Emancipation of French Indo-China*, Oxford University Press, issued under the auspices of the Royal Institute of International Affairs, 1961, Robert Scigliano, *South Vietnam: Nation under Stress*, Houghton Mifflin Co. Boston, 1963; Wilfred G. Burchett, *Vietnam: Inside Story of the Guerilla War*, International Publishers, New York, 1954, Denis Warner, *The Last Confucian*, Penguin Books, London, 1964, P.J. Honey, *North Vietnam Today*, Frederick A. Praeger, New York, 1962; Nguyen Kien, *Le Sud-Vietnam depuis Dien-Bien Phu*, Francois Maspero, Paris 1963.

Ytterligere vil vi få takke følgende for hjelp: USA's ambassader i Laos, Malaysia, Frankrike, Sør-Vietnam, Australia, New Zealand, Filippinene, Sovjetunionen, India; FN's informasjons-senter; New York Times' London-kontor; Bertrand Russell Peace Foundation; the International Cooperation Year Committee; bibliotekarene i Institute for Strategic Studies og Chatham House; Ngh Van Sao, London-korrespondent for Cuu Quoc, Hanoi; Ro Berger; Wayland og Elizabeth Young; Martin Cooke; Brian Darling; Sean Gervasi; David Gordon; Anthony Smith; Miræde Robinson.

Endelig vil vi takke våre forleggere for tålmodighet og gode råd.

Innledning

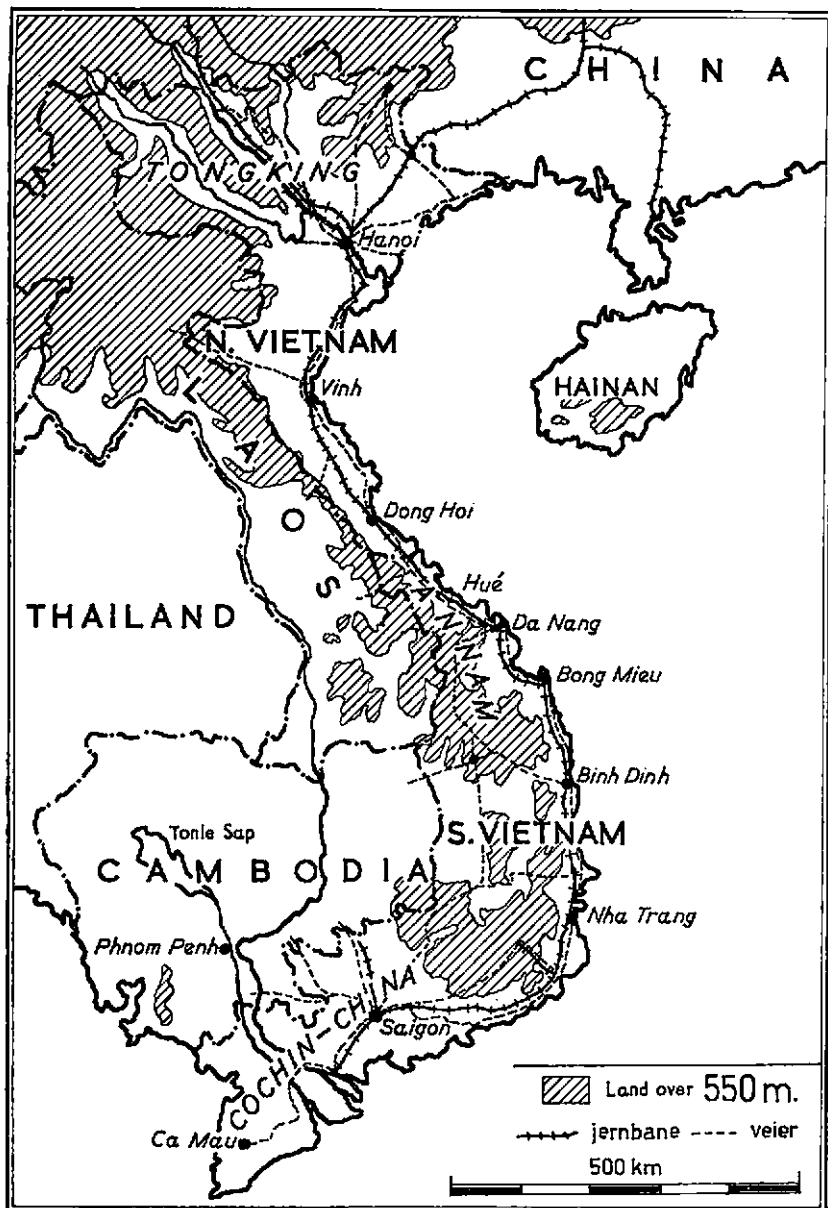
Hva er hendt i Vietnam? Hva kan gjøres og hva bør gjøres? Enhver har et eller annet svar på det siste spørsmålet. Ikke så mange kan svare på det første. I fjor spekulerte studenter og professorer i Michigan, USA, på hvordan de kunne protestere mot at den amerikanske regjering utvidet bombingene til Nord-Vietnam. De brøt ny vei ved å utvide den tradisjonelle rammen om et ordinært møte med de sedvanlige tilrop og hissige diskusjon. Det nye påfunnet deres ble kalt «teach-in».

«Teach-in» skal helst omfatte langvarig og alvorlig diskusjon om et spørsmål. Ethvert standpunkt og ethvert argument skal presenteres, utdypes, tilbakevises og trekkes i tvil. Det var en form for politisk diskusjon — og protest — som hurtig spredde seg. Det ble holdt «teach-ins» over hele Amerika, og i juni kom de til England. De ble organisert på 17 universiteter i løpet av mindre enn én måned. En grunn til deres popularitet gjenspeiler avgjort den måten som problemer blir offentlig presentert på. Tendensios kommentar, redigert diskusjon eller heftige påstander i et intervju, enten det nå foregår i aviser eller fjernsyn, er ikke alltid best egnet til å orientere folk om det som faktisk foregår; ikke bare om hva som er skjedd, men om hvorfor det er skjedd og om hvorfor noen mennesker er lidenskapelig uenige om den måten som visse ting er brakt til å skje på. Det er så mange spørsmål som ennå ikke er reist, ennå ikke er besvart når møtelederen har satt seg og talerne har gått og lagt seg.

Med «teach-ins» har det lyktes å heve debattens nivå og innhold. Men stundom er «teach-in»-aspektet blitt forsømt. Protester har av og til vært ansett som viktigere enn opplysning. En alvorlig hindring har det vært at den form for informasjon som er helt påkrevd for en utbytterik «teach-in», simpelthen ikke har vært for hånden, og deltakerne har manglet det nødvendige materiale for diskusjon og forståelse.

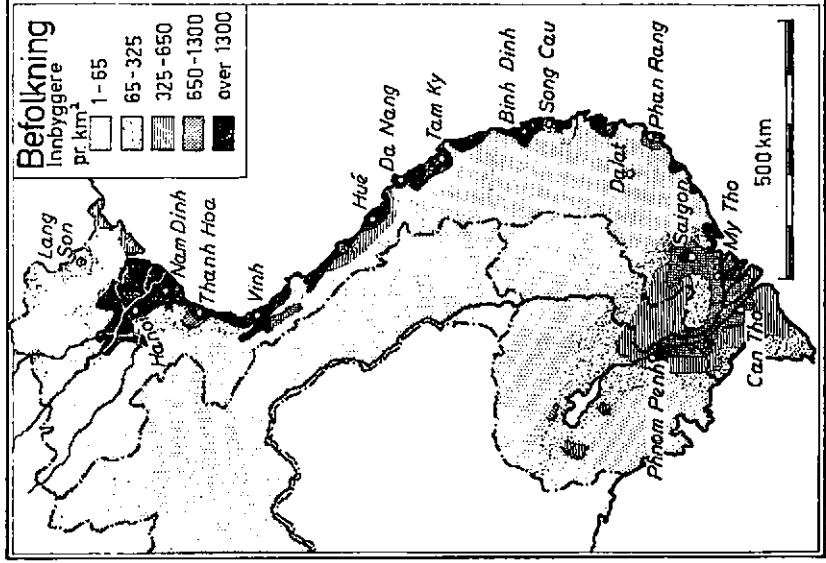
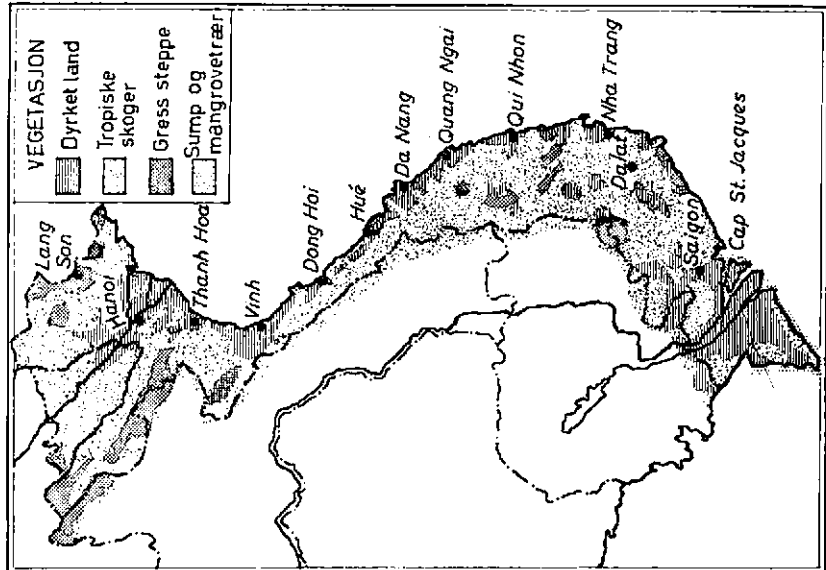
Dette er en «read-in» om Vietnam. Det er en samling av fakta, en hvitbok om historiens forløp. Den bygger på mange kilder — engelske, amerikanske, vietnamesiske, franske, sovjetiske, indonesiske, japanske. Den bringer offisielle erklæringer, politiske kommentarer, historiske analyser. Boka er bygd opp, ikke som noen dom over den ene eller annen side, men for å avdekke bevismaterialet og argumentene.

Redaktøren opptre hele tiden som ordstyrer og utfyller bildet der det er nødvendig. Sitatene er omhyggelig gjengitt etter sin opprinnelse, til og med (uriktig) stavemåte.

Tilbakeblikk

- 111 f. Kr. Vietnam blir kinesisk provins
- 1802 e. Kr. Hele Vietnam samlet for første gang under keiser Gia Long
- 1884 Fransk kolonistyre fullbyrdes
- 1930 Det indo-kinesiske kommunistpartiet grunnlegges
- 1940 Erobrer av japanerne
- 1945 (mars) Japanerne proklamerer et uavhengig Vietnam under keiser Bao Dai
(august) Ho Chi Minh proklamerer Vietnams uavhengighet
- 1947 Krigen i Indo-Kina tar til
- 1949 Frankrike erklærer Vietnam for uavhengig stat under Bao Dai
- 1954 (mai) Slaget om Dien Bien Phu
(mai—juli) Geneve-konferansen
- 1955 Bao Dai avsatt. Diem president
- 1960 (desember) Den nasjonale frigjøringsfronten grunnlegges
- 1964 (august) Episoden i Tonkin-bukta
- 1965 (februar) Regulær bombing av Nord-Vietnam innledet

Viktige data

Vietnam er et land med omkring 32 millioner innbyggere. 14,2 millioner lever i sør, 17 i nord. Folket er vesentlig vietnamesere, men fire millioner tilhører minoritetsgrupper, hvorav én million kinesere. 85 prosent av kineserne lever i sør og utgjør 50 prosent av befolkningen i Saigon. De viktigste religioner er buddhismen (70—80 prosent av befolkningen), katolismen (sju prosent, vesentlig i sør), konfucianisme og taoisme.

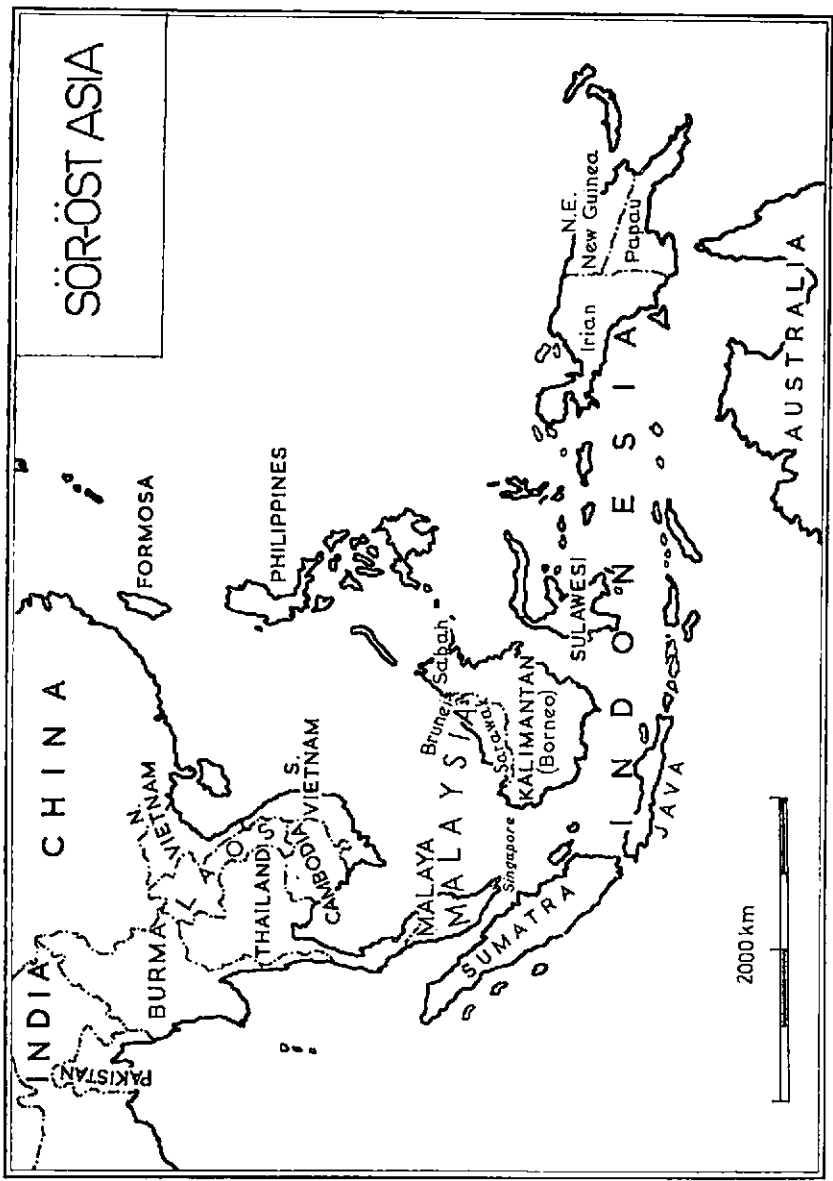
De største befolkningssentra er Røde Elv-deltaet i nord, Mekong-deltaet i sør og kystsletten mellom Annam-fjellene og havet. Her ligger 20 prosent av overflaten som er dyrket. De resterende 80 prosent er befolket vesentlig av fjellstammer som bare er delvis bofaste. Det samlede området (318.000 kvadratkilometer) er nesten likt delt mellom Nord- og Sør- (henholdsvis 156.000 og 162.000 kvadratkilometer). (Til sammenlikning kan nevnes Norges flateinnhold, vel 323.000 kvadratkilometer. 0. a.)

De to delene har forskjellig klima. I nord bringer vinden fra det sentrale Kina kjølige vintre og varme somre med kort vår og høst. I sør er havklimaet dominerende, monsunen varer fra mai til oktober med stormer fra mai til desember.

Begge deler av Vietnam bærer preg av underutvikling. Den gjennomsnittlige levealder er lav — i sør ikke mer enn 35 år — befolkningsveksten rask (nå 2,8 prosent pr. år), og økonomien dominert av jordbruk.

Sammenliknet med Sør, har Nord rikere mineral-ressurser og et mer utviklet grunnlag for industri, mens Sør har større landbruksproduksjon.

SÖRÖST ASIA

Naboer

Burma, Thailand, Laos, Kambodsja, Vietnam, Malaysia, Singapore, Indonesia er nasjonene i Sørøst-Asia. Dette er et geografisk begrep som tilslører etniske, religiøse og politiske ulikheter. Til felles har disse land et tropisk klima, den japanske invasjonen under den annen verdenskrig og en nyere historie med oppstand mot det vestlige koloniveldet. Begrepet «Sørøst-Asia» er europeisk og ikke alminnelig anerkjent i Asia.

Burma er et buddhistisk land med muhammedanske og kristne samfunn og en overveiende burmesisk befolkning på 22 millioner, med store minoritetsgrupper. Burma er verdens største ris-eksportør og har omfattende teak- og oljerikdommer. Landet ble erobret av britene i 1826. Burmas nasjonalisme skriver seg fra 1920-årene og kom til uttrykk ved betydelig samarbeid med Japan i 1943. Gjeninnføringen av kolonistyret i 1945 vakte motstand. Uavhengighet ble innrømmet i 1948; det var borgerkrig mot kommunistiske gerilja-styrker i 1950-årene. Dertil har det vært oppstander av ikke-burmesiske mindretall. General Ne Wins revolusjonære regime som kom til makten i 1962, har ført Burma i retning av alliansefrihet.

Thailand (Siam) er et jordbruksland (bare Burma har større ris-eksport) med et folketall på 30 millioner, storparten buddhister. De 2,5 millioner kinesere har vært utsatt for voksende diskriminering, men har bevart sitt kommersielle og økonomiske herredømme. Thailand er det eneste landet i Sørøst-Asia som har unngått direkte koloni-styre. Det har vært en rekke militære kup, men ennå ikke noen massebevegelse med sikte på radikale sosiale endringer. Kongeriket Thailand har vært med i SEATO siden starten, og regjeringen som ledes av feltmarskalk Thanom Kittikachorn, følger en anti-kommunistisk kurs, både innenriks og utenriks. Thailand er en viktig militær base for USA.

Kambodsja er et jordbruksland med fem millioner innbyggere, khmerere, kinesere og vietnamesere. Kambodsja var en gang kjernen i khmer-imperiet, men kom under fransk styre i det 19. århundre og var en del av Fransk Indo-Kina. Under den annen verdenskrig oppsto det en sterk nasjonalistbevegelse som gikk imot gjenoppret-

telse av fransk kolonistyre. I 1949 anerkjente Frankrike Kambodsja som en uavhengig, assosiert stat i den franske union, men full uavhengighet ble innrømmet først i 1954. Den fremste politiske skikkelsen siden landet ble uavhengig, er prins Sihanouk. Han har ledet en radikal, men ikke-kommunistisk regjering i retning av alliansefrihet og gitt frimodig kritikk av vestlig og især amerikansk politikk i Sørøst-Asia.

Laos er et jordbruksland med ca. 2,5 millioner innbyggere og eksport av tømmer, kaffe, benzoë (saft av et tre) og opium. Laos er svært avhengig av hjelp fra utlandet. Det ble i det 19. århundre oppslukt av Fransk Indo-Kina. Under den 2. verdenskrig oppsto det en sterk nasjonalist-bevegelse som var imot at franskmennene kom tilbake. I likhet med Kambodsja, ble Laos medlem av den franske union i 1949 med full uavhengighet i 1954. Siden 1953 har Pathet Lao gerilja-styrker i forbund med Ho Chi Minhs Vietminh-styrker ført borgerkrig i Laos. I 1962 kom det til en løsning i Geneve som tok vel så mye sikte på å unngå et sammenstøt mellom stormaktene som på å få bukt med splittelsen innen Laos. Det ble dannet en samlingsregjering, ledet av den nøytralistiske prins Souvanna Phouma, med de høyre-orienterte styrker til general Phoumi og de kommunistiske Pathet Lao under prins Souphannouvong. Koalisjonen er nå brutt sammen og Laos er faktisk delt mellom tre fraksjoner.

Malaysia, den malaysiske føderasjonen, ble dannet i 1963 av de tidligere britiske områder Malaya, Singapore, Nord-Borneo (Sabah) og Sarawak. Både Indonesia og Filippinene gjør krav på Borneo og satte seg imot føderasjonen. Innenlands er mindre folkegrupper motstandere av malayisk overvekt. Denne motstanden truer føderasjonens framtid.

Malaya — kom under britisk styre i det 18. århundre og fikk uavhengighet i 1957 etter en intens kamp med kommunistiske gerilja-styrker. De sju millioner malaysere er den største folkegruppen i landet som er verdens største eksportør av tinn og gummi. Malayas Tunku Abdul Rahman, føderasjonens statsminister, har ført Malaysia inn i det britiske samveldet, alliert med Vesten. Men landet er ikke gått med i SEATO.

Sabah (Nord-Borneo) kom under britisk styre i 1880-årene. Økonomien er basert på gummi, tømmer kokoskjerner. Her rår sterk splittelse mellom folkegrupper, for eksempel store kinesiske og indonesiske mindretall, med sterk mistillit til malaysisk herredømme i føderasjonen. Både Indonesia og Filippinene gjør krav på dette området.

Sarawak ble styrt av Brooke-familien inntil 1946 da den siste Raja, Sir Charles Vyner Brooke, avsto landet til Storbritan-

nia. Området er befolket av dyakere, kinesere og malayere og økonomien er basert på eksport av gummi, olje og pepper. En stor kommunist-bevegelse (som vant 25 prosent av stemmene ved valget i 1963) har gjort Sarawaks stilling i føderasjonen usikker.

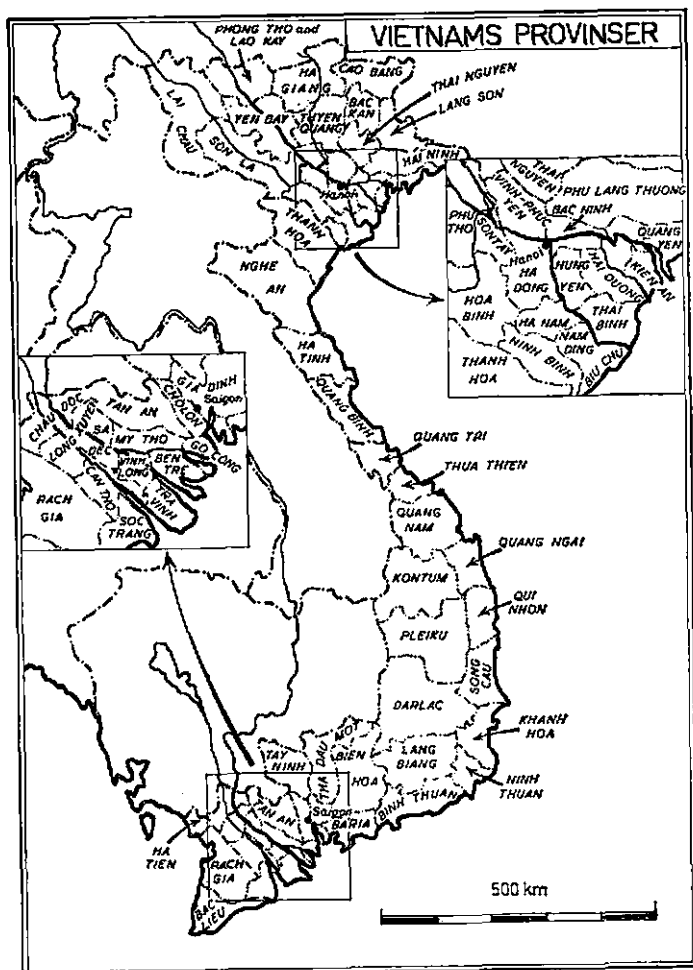
Singapore forlot Malaysia-føderasjonen i august i 1965 etter stigende spenning mellom den kinesiske befolkning i byen og den føderale regjeringen dominert av malaysere. Med sine 1,5 millioner innbyggere er dette havnebyen for Malakka-halvøya. Singapore ble grunnlagt som britisk koloni i 1819, fikk selvstyre i 1959 og gikk motstrebende med i føderasjonen i 1963. Singapores handel har vært skadelidende som følge av konflikten mellom Malaysia og Indonesia. Under den sosialdemokratiske ledelsen til Lee Kuan-yew kan Singapore komme til å bedre forholdet til Indonesia. Storbritannia har en stor militær base i Singapore som er et kjernepunkt for den britiske «øst for Suez»-politikken.

Brunei — et sultan-styrt område av to landstriper innen Sarawak, kom under britisk beskyttelse i 1888. Befolkningen teller 84.000 og avhenger vesentlig av olje-avgifter. En oppstand i 1962 ble slått ned av sultanen som godtok den foreslåtte Malaysia-føderasjonen, men trakk seg tilbake under forhandlingene i 1963, sannsynligvis på grunn av uenighet om olje-avgifter.

Indonesia — med et folketall på over 100 millioner er den største nasjonen i Sørøst-Asia. Økonomien er basert på gummi, olje, mineraler og sukker. Øyriket har vært i nederlandsk besittelse siden 17. århundre. Den indonesiske nasjonalismen vokste i 1920-årene og er blitt sikker gjennom en bitter kamp for uavhengighet. Etter den japanske tilbaketrekning ved slutten av den annen verdenskrig og før kolonimaktens gjenkomst opprettet nasjonalistene under ledelse av president Soekarno en republikk på øyene Java og Sumatra. Nederlandske forsøk på å gjenerobre Indonesia i 1947 og 1948 mislyktes og uavhengighet ble formelt anerkjent i 1949, selv om Nederland beholdt kontroll over Vest Ny Guinea til 1962. Styret har vært kalt «ledet demokrati» og har under president Soekarno vært en allianse mellom konservative militære krefter og kommunistpartiet (det største utenfor kommunist-landene). Bak Indonesias konflikt med det vest-orienterte Malaysia ligger mistanke mot Vesten, krav på Nord-Borneo og forsøk på å avlede indre misnøye. Etter et mislykket kupforsøk mot Soekarno i oktober 1965 har det vært kamper mot væpnede kommunister.

Filippinene er et øyrike med 30 millioner innbyggere som i navnet er katolikker. Økonomien er knyttet til USA og basert på eksport av sukker, tobakk, ris og kokosnøtter. Spania hersket over Filipinene i 300 år, men måtte etter den spansk-amerikanske krigen

overgi området til USA i 1898. Filippinsk nasjonalisme skriver seg fra det 19. århundre. USA innrømmet delvis selvstyre i 1934 og ga landet full suverenitet i 1946. En oppstand av hukene ble slått ned i 1950. Filippinenes økonomi og politikk har vært dominert av en elite av spansk-filippinsk blod som en radikal bevegelse etter den annen verdenskrig ikke klarte å velte. President Macapagals regjering er med i SEATO og er vest-orientert. Men Filippinenes krav på Nord-Borneo har ført til uenighet med Malaysia, den andre større vest-orienterte nasjonen i Sørøst-Asia.

Konfliktens opprinnelse, inntil 1954

Til forskjell fra andre folk i Indo-Kina har vietnameserne alltid hatt sterk kulturell tilknytning til kineserne — en tilknytning som ble innledet i år 111 før Kristus da Nord-Vietnam ble en provins av Kina og som utviklet seg videre gjennom nesten 1.000 år deretter. I denne tida kunne Vietnam bare hevde sin uavhengighet når Kinas sentralregjering var svak.

Vietnam ble et kinesisk protektorat styrt av en guvenør og inndelt i militærdistrikter. Ved begynnelsen av det første århundre etter Kristus hadde landet absorbert mye av det verdifulle i okkupasjonsmaktens kultur: den vanskelige kunst å plante ris i områder med kunstig vanning, kinesisk skriveferdighet, kinesisk filosofi og til og med kinesiske sedvaner og kinesisk tro. Mange innvandrere fra Kina slo seg ned i Vietnam. Det enestående ved vietnameserne er at de klarte å bevare sin nasjonale identitet enda alt annet omkring dem var blitt «kinesisk». Motstanden mot det kinesiske styret tiltok etter hvert som kineserne opptrådte mer vilkårlig og brutalt.

(Bernad B. Fall: *The Two Vietnams*, Pall Mall Press, London 1965, s. 10).

Ikke før ved slutten av det tiende århundre klarte vietnameserne å kvitte seg med direkte kontroll. Deretter klarte de med hell å motsette seg en gjeninnføring av kinesisk styre unnatt for en kort tid i det 15. århundre, selv om det fortsatt ble betalt en formell skatt helt fram til det 19. århundre.

Etter år 980 utvidet vietnameserne litt etter litt sitt område sørover. De erobret kongeriket Champa og trengte tilbake khmer-folket i Kambodsja. Ved midten av det 18. århundre hadde de fullført sine framstøt med koloniserigen av hele Cochinchina. Restene av motstand ble knust og landet fast forenet under sitt nåværende navn av keiser Gia Long.

Dagens deling av Vietnam er ikke uten mønster fra fortida.

En vesentlig grunn til den politiske deling av Vietnam i 1620 var formodentlig den raske utvidelsen av vietnamesisk område. I navnet beholdt keiserne sin myndighet, men faktisk behersket to rivaliserende slekter hver sin del av landet. Grensen gikk like nord for Dong Hoi i det nåværende Nord-Vietnam. I dag er det noen sør-vietnamesere som trøster seg med at denne tidligere deling ble opphevd med en særlig seier.

(Robert Scigliano: Nation under Stress, Houghton Mifflin, Boston 1963, s. 6).

Men det er neppe omtvistet at det var en fundamental enhet bak den tilsynelatende splittelse. Da kolonimakten gjorde sin erobring, skrev en av de franske offiserer: «Såvel fra etnologisk som politisk og sosialt synspunkt sto vi overfor det mest samlede folk en kan forestille seg.» (Charles Gosselin: L'Empire d'Annam, Librairie Academique Didier, Paris 1904, s. 7).

SAMFUNNET FØR KOLONISERINGEN

Dette er en kort oversikt over Vietnam før kolonistyrets tid. Hvordan var samfunnet? Det er viktig å huske på to ting. For det første hadde den vietnamesiske landsbyen en omhyggelig bevoktet tradisjon med selvstyre, noe som også kommer til uttrykk i et gammelt vietnamesisk ordtak: «Kongens lov må vike for landsbyens sedvaner.» Etter 1954 voldte dette større problemer både med Diems forsøk i sør for å utvide den sentrale kontroll over landsbyene og for jordreformene til det nordlige regimet. Før det annet var det dyptgående konflikter mellom bøndene på den ene siden og jordeierne og mandarinene på den andre. Disse konfliktene er blitt analysert av en sør-vietnameser, Nguyen Kien:

Mandarin-klassen kom for det meste fra jordeier-familiene. Men det forekom av og til at fattige studenter kunne ha hellet med seg og bli mandariner. De utnyttet dette ved å bruke sin lønn til å kjøpe jord, og i den tida de hadde myndighet, klarte de som regel å bli jordeiere. De fikk kjøpt rismarker billig, eller de beriket seg ved stemmeskatten.

Mandarin-styret var i hver landsby understøttet av lokale råd med de ledende borgere som medlemmer. Prinsipielt kunne enhver oppnå dette vervet, men i praksis var de fattige bønder utelukket på grunn av de høye avgifter som måtte betales og de store selskaper som ifølge tradisjonen måtte holdes. Det oppsto «røverbander» som angrep de ledende borgeres eiendommer og delte byttet med de fattige. Ved hjelp av kongelige troppestyrker pleide man-

darinene å slå ned oppstander med all den grusomhet som karakteriserer feudalveldet. Ledernes hoder ble kappet av i offentlig påsyn, og deres hoder gjennom lengre tid stilt ut på bambus-staker, for å skremme dem som måtte være fristet til å følge eksemplet.

Rebelske bønder kunne stundom få kontroll over mange provinser og true selve monarkiet. Vietnamesiske konger var ikke mildere enn andre; opprørsledere som ble tatt til fange, måtte gjennomgå den grusomste tortur. De ble kastet i brennede olje, bundet til glovarme bronsestøylar og deres etterkommere dødsdømt ned til tredje generasjon, selv småbarn ble ikke skånt. Noen ganger kunne mandarinene partere opprørsledernes lik og fjerne leveren som tradisjonelt ble ansett for å være et organ for mot og styrke. Leveren ble så utstilt sammen med hodet.

(Le Sud-Vietnam depuis Dien-Bien-Phu, Francois Maspero, Paris 1963, s. 79).

I dette samfunnet var det enkelte som hilste de franske koloniherrer velkommen:

Etter 1884 var det tydelig at det vietnamesiske monarkiet hadde større frykt for bøndene enn for de franske erobrerne, for det ble inngått en avtale med franskmennene. Vietnam ble en stat under fremmed beskyttelse. Koloniadministrasjonen overtok den politiske ledelsen og sørget for et moderne teknisk apparat, mens det ble overlatt til mandarinene å holde orden og å innkreve skatt på landsbygda. På den ene siden fant mandarinene og de lokale ledere at franske tropper ga bedre beskyttelse mot «røverbander» enn de gamle kongelige styrker hadde gjort. På den annen side klarte de franske administratorer takket være mandarinene og de lokale ledere å kontrollere millioner av bønder hvis språk og levevis franskmennene ikke forsto seg på. Mandarinene ble omhyggelig utvalgt av franske administratorer, spesielt det vietnamesiske monarkiets innenriksminister som var sjef for mandarin-korpset. Det samme gjaldt provinsenes guvernører. Det første og største kravet til mandarinene var lojalitet overfor kolonistyret. Enhver som hadde bevart det minste grann av nasjonalistiske følelser ble ubarmhjertig fratatt sin jobb eller fikk bare helt underordnet arbeid. Resultatet var at mandarinklassen mistet all sin prestisje.

(Nguyen Kien: Le Sud-Vietnam depuis Dien-Bien-Phu s. 80).

BETYDNINGEN AV DET FRANSKE HERREDØMMET

En amerikansk historiker, Ellen J. Hammer, beskriver innvirkning av det franske styret på det sør-vietnamesiske samfunnet. Det bør tilføyes at andre historikere ikke vil gå fullt så langt som dette bildet av komplett ødeleggelse.

Franskmennene satte uutslettelige spor etter seg i Vietnam. De åpnet landet for Vesten. Til folk som var fordypet i sin egen fortid brakte de ny vitenskap og teknologi, nye livsmønstre og nye tanker. Et fremmed styre og en fremmed sivilisasjon ble påtvunget det vietnamesiske samfunn som hadde vært lukket og rettet mot fortida. Virkningen ble i høy grad ødeleggende. Vietnameserne følte sjokket i hele sin tilværelse — sosialt, økonomisk, kulturelt og politisk.

Mønstret for fordeling av jord endret seg, og kløften mellom rik og fattig ble dypere. Denne utviklingen var avgjort ikke tilsiktet av franskmennene, men den var ikke mindre reell av den grunn. Jordlappene ble mindre som følge av befolkningstilveksten i Tonkin og Annam og bøndenes sedvane med å dele sin jord likt mellom barna. 62 prosent av bøndene i Tonkin eide mindre enn fire mål jord hver, og 30 prosent hadde mindre enn to mål. Situasjonen var litt bedre i Annam. Men samtidig oppsto det med sammenbruddet av den gamle lukkede økonomi og adgangen til kreditt en rekke større eiendommer i den nordlige delen som også var fransk-okkupert. Disse eiendommene ble skapt takket være penge-utlån. En rekke heldige jordeiere kunne spekulere i sine landsmenns fattigdom inntil godsene til denne privilegerte gruppen i sin tur ble overtatt av den mektige Bank of Indochina.

Bøndene slet under knugende gjeldsbyrder. Franskmennene prøvde å gjøre dem mer avhengige av pantelånerne, men mye av kreditten som de ga, havnet i lommene til jordeierne som selv lånte for å gi lån videre til ågerrente. . . . Bonden kunne ikke lenger vende seg til sin kommune for å få hjelp. Mye av den kommunale jorda gikk tapt på et tidspunkt da den trengtes mer enn noensinne — resultatet av folketallets vekst og landsbymyndighetens sammenbrudd. Det ble spekulert i kommunal jord, og dette ble uten at det var tilsiktet, oppmuntret av den franske administrasjonen, også mandarinene og landsby-lederne var innblandet. Resultatet var at den kommunale jorda minket til en femtepart av det dyrkede området i Tonkin, til en fjerdepart i Annam og til tre prosent i Cochinchina.

Den gamle vietnamesiske samfunnsstrukturen gikk i oppløsning under det franske styret. I Annam ble det tradisjonelle monarkiet både utnyttet og gjort til skamme. Det mistet sin gamle makt; franskmennene ga myndighet til korruperte mandariner og «cais» (innfødte tilsynsmenn på fransk-eide plantasjer og i fransk-eide gruver og fabrikker). Vietnamesere oppfattet dette som en godkjennelse av svindel og misbruk. Mandarinene ble en del av det franske apparatet for kontroll over Indo-Kina. Og franskmennene tillot ikke lenger folket noen rett til anke.

Franskmennene gjorde faktisk slutt på det vietnamesiske impe-

riet, om ikke formelt, så i praksis. De klarte ikke å få istand noe mer rettferdig system. Noen trekk ble ført videre i mer tilslørte former fordi franskmennene ikke tok hensyn til sedvaner og tradisjoner som tidligere kunne få systemet til å virke lempeligere. . . .

«Disse bøndene er ikke livegne som er brutalisert av en knugende fattigdom,» skrev Gouron i 1939, «det er frie mennesker som er rede til å gripe den første sjansen til å bedre sin stilling.» Det var også hva de i tidens fylde gjorde. Da de fant alle andre veier stengt, fulgte de de ledere som ildnet dem til oppstand.

(Ellen J. Hammer: *The Struggle for Indochina*, Stanford University Press, Stanford, California 1954, s. 65-71).

Paul Mus drøftet den sosiologiske prosessen med bondeoppstander i Øst- og Sørøst-Asia:

Ethvert system har sine feil, og alle er gjenstand for misbruk. Folk som er formet av den kinesiske sivilisasjonen, pleier gjerne å finne seg i denslags misbruk siden det normalt ikke er noe å gjøre med det. Like fullt blir misbruk fordømt. Det var vanlig å be myndighetene om hjelp. . . . Men når det er revolusjon i gjerde, opptrer disse saktmodige massene helt annerledes. I det øyeblikk en «fortreffelighet» (hva vi ville kalle et system) later til å være uttømt og en annen er parat til å erstatte den, blir tidligere misbruk som inntil da har vært tålt, sett i et helt annet lys. Det er i dette øyeblikk og bare i dette øyeblikk at misbruk må motarbeides ved hjelp av det nye prinsippet. Tidligere har en holdt ut med alt, nå holder en ikke lenger ut noen ting. Årsaken er nettopp at de tidligere verdier ikke gjelder lenger.

Slik kan bøndenes holdning i Det fjerne østen plutselig bli umedgjærlig. Det skyldes ikke opportunisme, men en annen intellektuell rytme. Det har ikke noe med politiske påskudd å gjøre. Det fins moralske verdier som er utbredt og som kan sammenliknes med våre egne mer raffinerte, men de trer ikke i funksjon før omstendighetene synes å være i samsvar med dem. Det «morsalske liv» hos kinesere og vietnamesere utvikler seg mer gjennom kriser enn i vestlige land. Når krisen kommer, blir folkets holdning plutselig mer følsom for moralske verdier og mer aktpågivende overfor feil som er begått enn da revolusjonen var i sin vorden. Partenes holdning øver en avgjørende innvirkning på utviklingen. Det er ikke noen tilfeldighet at Det fjerne østen foretrekker å tenke i kategorier som «fortreffelighet». Snarere enn vi selv gjør det, venner Det fjerne østen seg til ikke å vente daglige demonstrasjoner av moralsk atferd fra et regime som er etablert. Når det på den annen side oppstår regime-forandring, er det Det fjerne østens og især

bøndenes sedvane å bedømme framtida og dermed treffe sitt eget valg ved å avveie de «fortreffeligheter» som står mot hverandre.

Tro om vi i fornøden grad har forstått denne spesielle mentaliteten og de virkninger og følger den har på landsbygda i Vietnam.

(Paul Mus: Viet-Nam, Sociologie d'une Guerre, Editions du Seuil, Paris 1952, s. 27-28).

REVOLUSJONÆRE KREFTER

Det franske koloniveldet hadde to viktige følger. For det første en intens og utbredt fransk-fiendtlighet som kom til uttrykk i en rekke nasjonalistiske oppstander. For det andre ble en innflytelsesrik del av den innfødte befolkningen interessert i å bevare det franske herredømmet. Dette gjaldt jordeiere og mandariner som hadde fordeler av franskmennenes styre og som ble identifisert med det. Disse gruppene tok naturligvis parti for franskmennene under krigen mot koloniveldet.

De første årene var nasjonalistenes mål nokså begrenset.

Disse mennene som kjempet mot Frankrike i slutten av det 19. og begynnelsen av det 20. århundre hadde ikke noe særlig ønske om sosial og politisk reform. Deres eneste ønske var å fordrive franskmennene slik at Nguyen-keiserere og mandarin-byråkratiet atter kunne herske uavhengig og det gamle systemet bli bevart. De kjempet for uavhengighet av Frankrike som deres forfedre hadde slåss for å jage kineserne ut av Vietnam siden det første århundre etter Kristus.

(Hammer: The Struggle for Indochina, s. 55).

Men den gryende nasjonalismen hos vietnameserne kunne ikke holde seg isolert fra andre begivenheter i Asia.

Før Vietnam ble uavhengig, hadde andre land stor innvirkning på de lokale politiske grupperingers ideologi, organisasjon og metoder. Etter en serie mislykte oppstander av mandariner og andre forgrunnsskikkelser mot franskmennene mellom 1862 og ca. 1910 lot det til å være blitt mer nødvendig å søke inspirasjon fra utlandet. Oppstandene var dømt til nederlag fordi fransk teknologi var overlegen og fordi de lokale ledere ikke tilstrebet noe mer enn å gjeninnføre det tradisjonelle kongedømmet. Etter at russerne i 1905 led nederlag for japanerne i Det fjerne østen, ble tilhengere av Vietnams uavhengighet enda mer interessert i å utnytte idéer fra utlandet. De håpet også å få hjelp utenfra. Mange vietnamesere dro til Japan for å studere og innlede politiske kontakter.

Sun Yat-sen og det republikanske Kina hadde i sin tur sterk inn-

virksomhet på den politiske utvikling i Vietnam. I 1920-årene dukket det opp en rekke grupper som hyllet republikanske idealer og tok mønster av kinesernes Kuomintang. Den viktigste av disse gruppene var det vietnamesiske nasjonale folkeparti (Viet Nam Quoc Dan Dang) som ble organisert av Nguyen Thai Hoc i 1927. Folkepartiet fikk faktisk mer enn inspirasjon fra kineserne. Kuomintang ytet pengebidrag til partiets hovedkontor i Kanton, og flere partimedlemmer ble utdannet ved den militære høyskolen i Yunnan. Frankrike inspirerte først og fremst konstitusjonspartiet som ble dannet i Cochinchina i 1923 (av intellektuelle) som nettopp var kommet tilbake fra studier ved franske universiteter. Dette partiet var imot revolusjonære aksjoner og nøyde seg med å be Frankrike om å innvilge sine undersåtter større økonomiske og politiske muligheter mens de ble ledet fram til et modent stadium.

Mer enn noen annen internasjonal begivenhet kom den russiske revolusjon til å få betydning for vietnameserne. I 1925 ble forbundet av revolusjonær vietnamesisk ungdom (Viet Nam Thanh Nien Cach Mang Dong Chi Hoi) dannet i Kanton av en dyktig Komintern-agent, Nguyen Ai Quoc. Han er senere kjent som Ho Chi Minh. (Scigliano: South Vietnam, Nation under Stress, s. 70—71).

Mange av disse gruppene, og spesielt konstitusjonspartiet, var inspirert av fransk historie og kultur og tok sikte på gradvise reformer. Andre og mer iherdige partier ble undertrykt av franskmennene og måtte gå «under jorden», noe som især gagnet kommunistene. De ble snart de eneste effektive ledere i mange områder. Men det må understrekes at kommunistene bare kunne sikre seg støtte av folket ved å tilstrebe rent nasjonalistiske mål og at den snikende nasjonalismen i alle tilfelle gjorde stillingen uholdbar for franskmennene.

VIETMINHS OPPRINNELSE

I 1929 var det tre kommunistpartier i Vietnam, og det likte ikke Ho Chi Minh.

(Han) overtalte dem til å slå seg sammen i hva de kalte det vietnamesiske kommunistpartiet. På en kommunistkongress i Hong Kong i 1930 tok de navnet det indo-kinesiske kommunistparti og ga dermed syn for sagn om sitt krav på å dekke hele den indo-kinesiske union og på å være en nasjonal seksjon i Den tredje internasjonale.

Kommunistene klarte å rotfeste partiet hos bøndene. I 1931 skal det indo-kinesiske kommunistpartiet ha tallet omkring 1 500 medlemmer, mens 100 000 bønder var tilknyttet gjennom bondeorganisasjoner som ble kontrollert av partiet. Det hadde også forbindelse

med Komintern-kontoret i Shanghai, med kommunistiske bevegelser i Siam, Indonesia og Malaya som Ho Chi Minh ledet i 1930 og 1931 i egenskap av sjef for Kominterns særlige kontor, og med det franske kommunistpartiet. I april 1931 ble det indo-kinesiske kommunistpartiets offisielt hilst velkommen i Komintern.

(Hammer: The Struggle for Indochina, s. 81-82).

I 1935 sendte kommunistpartiet representanter til en konferanse i portugisisk Macao der det formelt bekreftet sitt medlemskap i Komintern.

Macao-konferansen var et vendepunkt i det indo-kinesiske kommunistpartiets historie. Fra Moskva kom det ordre om at alle kommunistpartier skulle gå sammen med ikkekommunister i kampen mot fascismen. Dette ble vedtatt på den kommunistiske internasjonals sjuende verdenskongress. Dermed måtte de europeiske kommunister gjøre helomvendning, og i Asia var det ensbetydende med en politisk gymnastikk av høyeste klasse. Dette tilsa kommunistene å skrinlegge motstanden mot europeiske herskere og å agitere for politiske rettigheter slik at de kunne arbeide sammen med koloniherrerne mot akse-truselen fra utlandet.

(Hammer: The Struggle for Indochina, s. 90).

Men samarbeidet med kolonimaktene skulle ikke vare lenge. I 1939 ble kommunistpartiet forbudt. Dermed gikk noen ledere tapt, men partimaskineriet ble bevart og partifolkene mistet ikke motet. Våren 1941 omorganiserte de vietnamesiske kommunistene seg og dannet en samlende frontorganisasjon som ble kalt Viet Nam Doc Lap Dong Minh Hoi (Forbundet for Vietnams uavhengighet), seinere kjent som Viet Minh. Ho Chi Minh ble utnevnt til generalsekretær.

I oktober året etter ble det dannet en sammenslutning av alle anti-japanske bevegelser i Liuchow i Kina under kinesisk ledelse og betegnelsen Dong Minh Hoi.

De vietnamesiske revolusjonære i Kina fortsatte som en ustabil sammenslutning inntil 1944. Dong Minh Hoi fikk bidrag fra den kinesiske regjering. Det samme gjorde Vietminh som en seksjon av forbundet. Kineserne sørget også for å gi dem militær opplæring og våpen. Men trass i alt snakk om samarbeid i Liuchow, blandedt Vietminh aldri sin egen organisasjon sammen med de andres.

Vietminh kom snart i et spent forhold til kineserne og prøvde å oppnå amerikansk støtte. De allierte ble tilbudt samarbeid i krigen. Til gjengjeld ble stormaktene og især USA anmodet om å yte viet-

nameserne militær hjelp og siden anerkjenne landets uavhengighet i samsvar med Atlanterhavserklæringen. Selv om det aldri kom noen slik anerkjennelse, opprettet Vietminh vennskapelige forbindelser med amerikanerne i Kunming og mottok også våpen.

(Hammer: *The Struggle for Indochina*, s. 96-97).

Våpenleveransene foregikk gjennom det amerikanske OSS (Office of Strategic Services) som opererte på krigsskueplassen i det sør-kinesiske området.

1940—1945: DEN FRANSK-JAPANSKE KONFLIKTEN I INDO-KINA OG VIETMINHS VOKSENDE STYRKE

Frankrikes fall i 1940 gjorde slutt på den siste periode av den nyere historie da Vietnam var under ubestridt kontroll av et enkelt regime. Som i Europa, ble det opprettet et Vichy-styre i de franske koloniene. Admiral Decoux tok ledelsen i Vietnam og i navnet styrte han landet inntil mars 1945. Men siden 35 000 japanske soldater hadde besatt nøkkelstillinger i landet, måtte han føye seg etter Japan.

Decoux-regimet styrket vietnamesernes overbevisning om deres egen identitet og særstilling. Men de kunne bare utfolde seg innenfor visse grenser. Admiral Decoux skrev selv at

... selv om jeg måtte anerkjenne og til og med oppmuntre visse spesielle «patriotismer», tok jeg formelt avstand fra enhver nasjonalisme fordi den hadde en fransk-fiendtlig virkning og ble dirigert utenfra.

(Jean Decoux, *A la Barre de l'Indochine*, Plon, Paris 1949, s. 389).

Fra 1941 til 1945 konsentrerte Vietminh seg om å utarbeide sitt politiske program og bygge ut et grunnlag med militær støtte. I 1945 var det en hær på ca. 10 000 mann i beredskap, ledet av en ung lærer og doktor juris, Vo Nguyen Giap. Vietminhs problem var å få veltet det franske styret. De kunne ikke makte dette alene. De måtte vente inntil japanerne 9. mars 1945 gjorde slutt på admiral Decoux's «Vichy»-regime og proklamerte et uavhengig Vietnam under ledelse av Annams keiser, Bao Dai.

Bao Dai-eksperimentet varte bare inntil japanernes nederlag. Da abdiserte han, og Vietnams uavhengighet ble proklamert på ny av Ho Chi Minh.

For å oppnå en viss nasjonal samling, lot Ho også noen moderate ledere bli med i en provisorisk regjering der kjernen var den nasjonale frigjøringskomitéen.

Det uheldige for nasjonalistenes sak var at de effektive forkjempere for representativt styre ikke ble de forskjellige regjeringer som franskmennene og Bao Dai installerte etter den annen verdenskrig, men Vietminh som sto under kommunistisk ledelse. Knappt hadde Ho Chi Minh, Vietminh-lederen som var utdannet i Moskva, tiltrådt som den demokratiske republikken Vietnams president 2. desember 1945, før han kunngjorde at det skulle holdes valg med alminnelig stemmerett. Disse valgene foregikk 6. januar 1946 i Nord- og Sentral-Vietnam, de områder som sto under Vietminhs myndighet, og i hemmelighet i mange deler av den franske sonen i Sør. Det var mye galt med disse valgene: ved en politisk hestehandel med lederne for de to nasjonalist-partiene ble 70 av de 350 plassene i den nye nasjonalforsamlingen reservert for Vietminhs nasjonalistiske rivaler. Valget var neppe hemmelig, og det var ikke stor anledning til å velge mellom ulike kandidater. Men det var i alle fall de første valgene som noensinne er forekommet i Vietnam med hele folket som deltakere. Det var begeistret oppslutning om valget.

(Scigliano: South-Vietnam, Nation Under Stress, s. 12-13).

Dette er bekreftet av andre kilder.

Valgene foregikk i Tonking, Annam, og hemmelig i noen deler av Cochinchina. Det var mange uregelmessigheter og i noen tilfelle foreligger bevis for fusk ved opp tellingen. Resultatet ga likevel etter alt å dømme et riktig bilde av folkemeningen på dette tidspunkt: Vietminh fikk et klart flertall i nasjonalforsamlingen.

(Lancaster: The Emancipation of French Indo-China, Oxford University Press 1961, s. 127).

Den nye regjeringen starter for fulle seil.

Den nye vietnamesiske regjering møtte sultens utfordring med en landsomfattende produksjons-kampanje. «Ikke en udyrket kvadratfot land, ikke én arbeidsløs,» lød parolen over hele Vietnam. All jord som lå brakk ble rekvirert og overlatt til folk som ville dyrke den, etter innhøstningen ble den gitt tilbake til eierne... for vietnameserne hevder at revolusjonen her seiret over sulten. Og det ble bevist: våren 1946 var det ingen som døde av sult. Ennå var det ikke gode kår, men Vietminh hadde klart hva franskmennene ikke alltid greide, nemlig å berge landet fra sult bare ved folkets egen innsats.

(Hammer: The Struggle for Indochina, s. 145-146)

FRANSMENNENE VENDER TILBAKE

Uavhengigheten skulle ikke vare lenge. På Potsdam-konferansen

i august 1945 var det enighet om at franskmennene, Storbritannia og Kina (som fremdeles ble regjert av Chiang Kai Shek) til å begynne med skulle fordele makten i området mellom seg.

I samsvar med denne beslutningen kom britiske styrker til Saigon og kinesiske til Hanoi. Den britiske kommandanten skulle bare avvæpne de resterende japanere og overlot opprettholdelsen av ro og orden til en gruppe franske kommandosoldater som hadde fulgt ham. Seks måneder seinere ble de britiske troppene trukket tilbake og kommandoen overlatt til franskmennene.

I nord var kineserne til å begynne med ikke villige til å gjennomføre sin del av Potsdam-avtalen, men til slutt gikk de med på å gi fra seg makten til franskmennene. Dermed hadde franskmennene i begynnelsen av 1946 klart å fordrive Hos regjering, og de begynte å gjenopprette den indo-kinesiske føderasjonen med Vietnam, Laos og Kambodsja. Admiral Thierry d'Argenlieu ble utnevnt til høykommisær.

Etter å ha flyttet inn i Norodom-slottet, nøyde d'Argenlieu seg i førstningen med å organisere den føderale administrasjonen. Men den føderale regjeringen klarte aldri å utøve noen myndighet, resultatet var bare at det ble rekruttert en mengde tjenestemenn uten skikkelig fastlagte oppgaver. Han valgte også ut en stab av rådgivere med tidligere erfaringer fra Indo-Kina. Under deres påvirkning innledet han en politikk som skal ha bygd på forsikringer fra den franske sikkerhetstjenesten om at vietnamesisk personlig, politisk og regional rivalisering kunne utnyttes til Frankrikes fordel. Blant franske koloni-administratører var det en utbredt oppfatning at befolkningen utover landet var immun mot nasjonalistisk smitte.

Med denne bedømmelsen av den interne situasjonen gjenopptok d'Argenlieu den tradisjonelle franske politikk med å stimulere separatistiske tendenser i Cochinchina. Denne avlegse politikken kom til å få en katastrofal virkning på forhandlingene om en fredelig løsning av fransk-vietnamesiske uoverensstemmelser.

(Lancaster: The Emancipation of French Indo-China, s. 140)

I mars 1946 var forhandlingene i gang mellom franskmennene og Ho Chi Minh i hans egenskap av leder for republikken Vietnam. Ho Chi Minh klaget over franskmennenes holdning:

Franskmennene sier at vi ikke er modne for uavhengighet. Men de har jo vært her i 80 år. Om vi ikke er istand til å styre oss selv, er det deres skyld. De har holdt folket i uvitenhet.

Franskmennene var villige til å forhandle. I mars 1946 ble det undertegnet en avtale mellom franskmennene og Vietminh. Den franske regjering forpliktet seg til å anerkjenne republikken Vietnam som en fri stat med egen regjering, nasjonalfor-samling og eget pengestell, som en del av den indo-kinesiske føderasjon og den franske union.

Men det var en rekke fallgruver. Vietnams territorium og forholdet mellom den nye republikken og Frankrike ble ikke definert. Republikken begynte å frykte at franskmennene bare søkte å vinne tid for å hente militære forsterkninger.

TO REGIMER OPPSTÅR

Fra 1946 til 1949 ble det installert styre med fransk støtte. Resultatet var at landet fikk to regjeringer i konflikt med hverandre.

Franskmennene hadde vært fem måneder lenger i Cochinchina enn i de nordlige deler av Vietnam. Denne forsinkelsen skyldtes kineserne og samarbeidet med britene. I denne tida begynte de å fjerne alle spor av Vietminh i Cochinchina. Sommeren 1946 hadde de gitt opp å utrydde nasjonalismen i Tonkin og Annam og opprettet Cochinchina som en egen enhet.

Men opprettelsen av en provisorisk regjering i Cochinchina i juni 1946 ble ingen suksess. Den var på ingen måte demokratisk, og statsministeren tok sitt eget liv i november.

I hele 1946 pågikk det forhandlinger mellom franskmennene og Vietminh uten at det kom til noe resultat. Stadig oftere forekom det terror-aksjoner mot franskmennene, spenningen steg. Vendepunktet kom i november da en fransk krysser foretok et straffetokt mot sivilbefolkningen i havnebyen Haiphong: 6 000 vietnamesere ble drept. I desember innledet Vietminh et stort angrep på franske styrker i Hanoi. Krigen var begynt.

Franskmennene opprettet en rivaliserende regjering ikke bare i Cochinchina, men med krav på hele Vietnam. Dermed ble det både en borgerkrig og en krig mot kolonistyret. I fransk regi ble det i mai 1948 innkalt en forsamling med 40 representanter for forskjellige lag av befolkningen i de tre deler av Vietnam. Forsamlingen valgte general Xuan som president for en ny sentralregjering. Han sa — hva mange etter ham skulle komme til å gjenta — at det ikke kunne bli noen kompromiss med Vietminh.

General Xuan's regjering var mislykket. I 1949 ble franskmennene tvunget til å vende seg til Annam-keiseren Bao Dai som lot til å være den eneste nasjonalist-lederen som kunne samle folk mot Vietminh.

Den amerikanske politiske kommentatoren Rupert Emerson skrev (i forordet til Ellen Hammers bok) om Bao Dais utsikter:

Har det vært en politisk belastning for Ho Chi Minh å ha kontakt med Kina, vil Bao Dai provosere en mye sterkere uvilje når han etter å ha skilt lag, først med japanerne og så med Ho, vender tilbake til Vietnam under fransk beskyttelse. På bakgrunn av det nesten enstemmige ønsket hos vietnameserne om å bli kvitt det franske styret, var den eneste og avgjørende forutsetning for Bao Dais suksess at han etablerte seg som en uavhengig nasjonal leder. En må likevel anta at franskmennene tydde til ham fordi de trodde at de iallfall i det lange løp måtte gjøre mindre innrømmelser til ham enn til Vietminh.

(Rupert Emerson, forord til Hammer: *The Struggle for Indochina*, s. X).

Bao Dai kom faktisk med de samme krav som Ho: enhet og uavhengighet. Men det siste kravet var helt urealistisk all den stund han var totalt avhengig av franskmennene. Emerson understreker (samme sted):

Stykke for stykke har begivenhetenes logikk tvunget de to usikre partnere — på den ene siden til å søke, på den andre til å innvilge — stadig tydeligere bevis på uavhengighet. Men det ser stadig ut til å være et faktum at en Bao Dai uten støtte av franske våpen ville være dømt til et kortvarig og problematisk styre. Han har ennå ikke løst vanskelighetene med å få menn med nasjonal anseelse og bred tilslutning til å delta i regjeringen. Hans egen mangel på nasjonal appell blir på denne måten tydelig. Han har åpenbart ikke klart å overvinne almen mistanke om at han tjener franske interesser.

Den nye staten Vietnam med Bao Dai hadde vanskelig for å finne noen som ville bli med i hans regjering. Ngo Dinh Diem var blant dem som avslo. Det hadde vært hensikten å gjøre Hanoi til det nye regimets hovedstad. Men det ble bestemt å beholde Saigon som hovedstad på grunn av Vietminhs styrke i Hanoi-området.

I desember 1949 nådde de kinesiske kommunistene fram til grensen av Vietnam. Det er intet som tyder på at de gikk over grensen, men deres nærvær i området vakte likevel betydelig nervøsitet hos vestmaktene, især etter at Korea-krigen var brutt ut i 1950.

Vietnam ble proklamert som uavhengig av Frankrike under

Bao Dai 30. desember 1949. Storbritannia, USA og de fleste andre vestlige land ga den nye staten sin diplomatiske anerkjennelse. Like omgående ga kommunist-landene sin anerkjennelse av Ho Chi Minhs regjering.

KRIGEN I INDO-KINA

Franskmennenes militære stilling i Vietnam var meget vanskelig helt fra begynnelsen. Etter et besøk i Vietnam kunne stabssjefen i den franske hær, general Nevers, rapportere en stadig større optimisme om fransk seier, trass i at operasjonene krevde voksende uttelling både når det gjaldt menneskeliv og våpen. Den samme optimismen gjorde seg gjeldende da general de Lattre de Tassigny tok kommandoen i 1951. Det var stadig forverring av den franske militære og politiske posisjon.

Kommunist-regimet som overtok Kina fikk vidtrekkende politiske og militære følger for krigen, for inntil denne tid hadde ledelsen for kommunistene i den vietnamesiske nasjonalbevegelsen ikke stort mer enn lokal betydning.

Det viktigste vendepunkt var sannsynligvis den dramatiske framgang for de røde styrkene i Kina som nådde Tonkin-grensen i desember 1949. Med Kina i kommunistiske hender ble det nødvendig for noen hver med en total revurdering av situasjonen. En av de viktigste støttepillarer for amerikansk utenrikspolitikk var falt sammen. Før støvet hadde lagt seg, var det derfor ikke minst for USA påkrevd å utarbeide nye retningslinjer. Og med USA's nøkkelstilling måtte dette få stor betydning for alle. Hva Indo-Kina angikk, tjente utbruddet av Korea-krigen bare til å skjerpe og utvide vedtak som allerede var truffet i de foregående måneder. . . .

Som en sammenfatning kan det sies at de viktigste resultater var at stormaktene nå ble delt i to rivaliserende parter. Vietminh lot det ikke herske noen tvil om sin tilknytning til den kommunistiske leiren. . . . Hva franskmennene selv angikk, ble det ikke noen større endring, for de var allerede gått inn for Bao Dai-eksperimentet. Men de kunne nå vente å motta betydelig amerikansk hjelp i krigen og at motparten ville høste store fordeler av at det nå fantes en vennskapelig naboregjering. Videre var franskmennene bedre i stand til å benytte en påstand som de hittil hadde latt bero, nemlig at dette ikke var noen koloni-krig, men en av den frie verdens fronter mot kommunismens anslag.

(Emerson, forord til Hammer: The Struggle for Indochina, s. VIII—IX)

Men i 1950 strømmet tidevannet mot franskmennene.

I slutten av oktober 1950 var nesten hele den nordlige halvdel av Nord-Vietnam blitt tilhold for Vietminh. Franskmennene skulle aldri mer trenge inn der... Dermed var krigen i Indo-Kina tapt for franskmennene. Det vitner bare om de sivile myndigheters sneversyn at krigen fikk lov til å trekke ut på det uvisse i ytterligere fire år. Det påhvilte jo disse myndigheter å trekke de politiske konklusjoner av den militært håpløse situasjonen. Den første militærhjelpen fra USA kom i form av sju transportfly i juni 1950 etter Korea-krigens utbrudd. Men all amerikansk hjelp kunne ikke endre utfallet i krigen.

(Fall: The two Vietnams, s. 110—111)

Donald Lancaster forteller om den amerikanske finansielle og materielle hjelp til franskmennene:

I september 1953 kunne den franske statsminister Joseph Laniel opplyse at Frankrike skulle få ytterligere dollar-bevilgninger og forsyninger av amerikansk fabrikerte våpen og militærutstyr som sammen med den hjelp som allerede var vedtatt, ville dekke 70 prosent av Frankrikes utlegg til krigen i Indo-Kina. Til slutt, like før Geneve-konferansen, påtok den amerikanske regjering seg å betale for hele krigen og bevilget 1.175 millioner dollar til formålet. Dette enorme beløp dekket blant annet en støtte på 400 millioner dollar til ekspedisjonskorpset samt militære forsyninger for 325 millioner dollar, mens 385 millioner ble bevilget som støtte til de assosierte stater.

(Lancaster: The Emancipation of French Indo-China, s. 417)

Men amerikanerne ga ikke noe bidrag til landstyrkene. Våren 1953 besto de under navnet Den franske unions styrker av:

I ekspedisjonskorpset:

(a) Landstyrker; 175.000 regulære soldater, hvorav 54.000 franskmenn, 30.000 nord-afrikanere, 1.800 afrikanere, 20.000 legionærer, 53.000 soldater fra Vietnam og 55.000 mann hjelpetropper.

(b) Marinestyker: 5.000

(c) Flystyrker: 10.000

II Hærer fra de assosierte stater:

(a) Vietnamesisk hær: 150.000 regulære og 50.000 mann hjelpestyrker.

(b) Laotisk hær: 15.000

(c) Kambodsjisk hær: 10.000

(Lancaster: The Emancipation of French Indo-China, s. 265 fn.)

Mye av krigføringen foregikk i Vietnam. Mot den franske unions styrker sto her Vietminh-styrkene under general Vo Nguyen Giap. I mai 1953 ble de anslått til ca. 125.000 regulære, 75.000 regionale og 150.000 gerilja-soldater. I felten benyttet Giap teknikken for nasjonal frigjøringskrig som Mao var kommet fram til ved «prøving og feiling» i Kina. Bortsett fra et katastrofalt eksperiment i 1951, unngikk de direkte slag og fulgte Maos taktikk inntil de hadde sikret seg avgjørende overlegenhet.

Giaps beste bidrag til revolusjonær krigskunst var kanskje hans bedømmelse av et demokratisk systems utilstrekkeligheter overfor vedvarende militæroperasjoner. Legg merke til denne uttalelsen som Giap kom med til de politiske kommissærer i 316. divisjon: «Langsomt vil fienden gå over fra offensiv til defensiv. Lynkrigen vil forvandle seg til en langvarig krig. Fienden vil strande på følgende dilemma. Han må holde krigen gående for å vinne den, samtidig som han mangler de psykologiske og politiske forutsetninger for å føre en krig som trekker i langdrag.»

(Fall: The Two Vietnams, s. 113)

Giaps prognose stemte mer og mer ettersom krigen trakk ut. Den viste seg å by på en uutholdelig økonomisk og psykologisk påkjenning. Så tidlig som høsten 1952 hadde Frankrikes utgifter til krigen nådd opp i 1.600 milliarder franc, dobbelt så mye som den Marshall-hjelpen Frankrike inntil da hadde mottatt fra USA. Den franske unions styrker hadde til og med 1954 mistet nærmere 90.000 mann. Dien Bien Phus fall 7. mai 1954 ble det endelige slag for franskmennenes vaklende besluttsomhet. Slaget kostet franskmennene 16.000 falne og ble et ydmykende nederlag.

Aldri har tidspunktet for en militær seier vært bedre fastsatt med sikte på maksimal politisk gevinst. Dagen etter begynte behandlingen av Indo-Kina på Geneve-konferansen.

Geneve-konferansen

Den kalde krigen endret mangt et tradisjonelt synspunkt. I 1945 hadde Frankrike vært en kolonimakt som nok en gang prøvde å hevde sin myndighet over fremmede områder. I 1954 var Frankrike alliert med USA for å «demme opp» mot kommunismens utbredelse i Sørøst-Asia.

Frankrike fortsatte å være en nyttig venn inntil Dien Bien Phus fall. Nederlaget viste hvor langt det franske forfallet var nådd og framtvang en revurdering av amerikansk politikk: vestlige interesser ville være best tjent med å støtte ikke-kommunistiske nasjonalister.

Geneve-konferansen kom opprinnelig sammen for å drøfte Korea-problemet, men ble nødt til å ta seg av problemet Indo-Kina. Amerikanerne spilte en tilbaketrukket rolle. Det franske nederlaget var gått hardt inn på dem, og de ville nødig forhandle med kinesiske kommunister. USA revurderte sin politikk med sikte på å støtte anti-kommunistisk nasjonalisme.

GENEVE-AVTALEN

Geneve-konferansen startet 1. april 1954 Drøftingene om Indo-Kina tok til 8. mai. Den franske forhandlingsposisjonen var alvorlig undergravid da styrkene i Dien Bien Phu kapitulerte samtidig.

Etter tre måneders tautrekking nådde man en løsning som trakk opp rammen for en varig ordning av problemene i området.

Følgende delegasjoner deltok: Kambodsja, den demokratiske republikken Vietnam, Frankrike, Laos, Folkerepublikken Kina, staten Vietnam, Sovjetunionen, Storbritannia og USA.

Noen hovedpunkter i avtalen om innstilling av fiendtlig-hetene:

Artikkel 1

Det skal fastsettes en provisorisk militær demarkasjonslinje. De to parter skal omgruppere seg på hver side av linjen etter sin til-

baketrekning, folkerepublikken Vietnams styrker i nord og styrkene til den franske union i sør. . . .

Artikkel 14

Politiske og administrative tiltak i de to grupperingssone, på hver side av den provisoriske militære demarkasjonslinjen:

(a) Den sivile administrasjonen i hver omgrupperings-sone skal i påvente av alminnelige valg som vil medføre samling av Vietnam, varetas av den part hvis styrker skal omgrupperes der i kraft av denne avtalen. . . .

(c) Hver part lover å avstå fra noen slags represalier eller diskriminering overfor personer eller organisasjoner som følge av deres virksomhet under kampene og å garantere deres demokratiske rettigheter.

(d) Fra den dagen denne avtalen trer i kraft inntil troppebevegelsene er avsluttet, skal alle sivile som bor i et distrikt kontrollert av den ene parten og som ønsker å flytte og bo i den sonen som er utsett til den andre parten, få lov og hjelp av myndighetene i angjeldende distrikt til å gjøre dette.

Artikkel 16

Fra den dagen denne avtalen trer i kraft, er det forbudt å innføre noen troppeforsterkninger eller ytterligere militærpersonell til Vietnam.

Men det er klart at utskifting av enheter og grupper av personell, midlertidig adkomst til Vietnam for individuelt personell og retur til Vietnam for det individuelle personell etter ferier eller midlertidig tjeneste utenfor Vietnam, skal være tillatt i samsvar med de betingelser som er fastsatt nedenfor. . . .

(Betingelsene for utskifting gjaldt enhet for enhet.)

(g) Den internasjonale kommisjonen skal gjennom sine inspeksjonsgrupper overvåke og inspisere utskifting av enheter og grupper av personell og ankomst og avreise av individuelt personell som fastsatt. . . .

Artikkel 17

(a) Fra den dagen denne avtalen trer i kraft, er det forbudt å innføre noen slags forsterkninger i form av alle typer våpen, ammunisjon og annet krigsmateriell, som kampfly, marinefartøyer, sambandsmaterieill, jet-motorer og jet-våpen og panserkjøretøyer til Vietnam.

(b) Men det er underforstått at krigsmateriell, våpen eller ammunisjon som er blitt ødelagt, skadet, utslitt eller oppbrukt etter at

fiendtlighetene ble innstilt, kan erstattes enhet for enhet med samme type og samme kjennetegn....

Artikkel 18

Fra den dagen denne avtalen trer i kraft, må ingen militærbase under kontroll av en fremmed stat bli opprettet i omgrupperingssonen til noen av partene; de to parter skal sørge for at de soner som er tildelt dem hverken blir knyttet til noen militær allianse eller brukt til å gjenoppta fiendtlighetene eller til ny, aggressiv politikk.

Artikkel 36

Den internasjonale kommisjonen skal være ansvarlig for å overvåke at partene overholder avtalens bestemmelser på en forsvarlig måte. Kommisjonen skal sørge for kontroll, observasjon, inspeksjon og gransking i forbindelse med gjennomføringen av bestemmelsene i avtalen om innstilling av fiendtlighetene, og kommisjonen skal spesielt:

(a) Kontrollere bevegelsene til de to parters væpnede styrker innen rammen av omgrupperingsplanen.

(b) Overvåke demarkasjonslinjene mellom omgrupperingsområdene, og også de demilitariserte soner.

(c) Kontrollere operasjonene med løslatelse av krigsfanger og sivile internerte.

(d) I havner, på flyplasser og langs Vietnams grenser overvåke overholdelsen av avtalens bestemmelser om innstilling av fiendtligheter og angående innføring av væpnede styrker, militærpersonell og alle slags våpen, ammunisjon og krigsmateriell til landet.

Det andre dokumentet om Geneve-avtalen var sluttkommunikéet. Her følger de viktigste avsnitt om Vietnam:

Paragraf 4

Konferansen merker seg avtalens bestemmelser om innstilling av fiendtligheter og forbud mot å innføre utenlandske tropper og militærpersonell til Vietnam, såvel som alle typer av våpen og ammunisjon.

Paragraf 5

Konferansen bemerker at ifølge avtalen om innstilling av fiendtligheter, kan det ikke bli opprettet noen militær base kontrollert av en fremmed stat i de to parters omgrupperingssoner. Partene plikter å tilse at sonene som de er blitt tildelt, hverken blir tilsluttet

noen militærallianse eller utnyttet til gjenopptakelse av fiendtlighetene eller til å tjene en aggressiv politikk. . . .

Paragraf 6

Konferansen erkjenner at hovedhensikten med avtalen om Vietnam er å løse militære spørsmål med sikte på å avslutte fiendtlighetene, og at den militære demarkasjonslinjen er provisorisk og ikke på noen måte må tolkes som en politisk eller territorial grense. Konferansen uttrykker sin overbevisning om at gjennomføringen av bestemmelsene i denne erklæringen og i avtalen om innstilling av fiendtligheter skaper det nødvendige grunnlaget for i nær framtid å oppnå en politisk ordening i Vietnam.

Paragraf 7

Konferansen erklærer at når det gjelder Vietnam, skal løsningen av politiske problemer på grunnlag av respekt for prinsippene om uavhengighet, enhet og territorial integritet, tillate det vietnamesiske folk å nyte de grunnleggende friheter, garantert av demokratiske institusjoner, opprettet som et resultat av frie valg med hemmelig avstemning. For å sikre at det er gjort tilstrekkelig framgang med å gjenopprette freden og at de nødvendige betingelser for at den nasjonale viljen fritt skal komme til uttrykk, må alminnelige valg holdes i juli 1965 under tilsyn av en internasjonal kommisjon sammensatt av representanter for medlemsstatene i den internasjonale overvåkingskommisjonen. De kompetente representative myndigheter i de to soner skal konsultere hverandre om dette fra 20. juli 1955 og videre framover.

Paragraf 8

Avtalens bestemmelser om innstilling av fiendtligheter med sikte på å beskytte individer og eiendom, må strengt overholdes og må især tillate enhver i Vietnam å avgjøre fritt i hvilken sone han ønsker å bo.

Paragraf 13

Konferansens medlemmer er enige om å konsultere hverandre om ethvert spørsmål som den internasjonale overvåkingskommisjonen kan henvise til dem, for å finne ut de tiltak som kan vise seg nødvendige for å sikre respekt for avtalen om innstilling av fiendtligheter i Kambodsja, Laos og Vietnam.

DET UMIDDELBARE PROBLEM

Det umiddelbare problem etter disse avtalene var å «disengage» (trekke tilbake) de stridende styrker, å trekke opp en

provisorisk demarkasjonslinje, få istand en demilitarisert sone og å omgruppere de to parter militærstyrker. Det hele skulle skje på en slik måte at enhver sto fritt til å avgjøre om han ville leve i Nord eller Sør. Det måtte ikke foretas noen represalier mot dem som hadde kjempet for motparten.

Følgende utsnitt av den fjerde interim-rapport fra den internasjonale kontrollkommisjonen viser hvor greit omgrupperingen foregikk.

16. mai 1955, tre dager før utløpet av fristen som var fastsatt i Geneve-avtalen, trakk de siste enheter av den vietnamesiske folkehæren seg ut av Sør-Vietnam for å gjengrupper seg i Nord. Samtidig fullførte den vietnamesiske folkehæren i Nord overtakelsen av nylig frigjorte områder og byer, blant annet Haiphong-sektoren.

Vi bør her nevne de anstrengelser som ble gjort av begge parter som hadde underskrevet avtalen, og av den internasjonale kommisjonen for overvåking og kontroll i Vietnam.

Jeg nytter også høvet til å takke medlemmer av den internasjonale kommisjonen for deres innsats hittil og deres edle bidrag til å oppnå omgruppering og flytning av de to parter militærstyrker.

Fullførelsen av omgrupperingen og overføringen av militærstyrker har lagt grunnlaget for gjennomføringen av Geneve-avtalen og for å styrke freden i dagene som kommer.

(General Vo Nguyen Giaps tale, ICC, fjerde interim-rapport, para. 6, 1955)

Før jeg tar avskjed, vil jeg gjerne gi dere uttrykk for min største anerkjennelse av det arbeidet De har gjort her.

Takket være meglingsarbeidet til den internasjonale kommisjonen som De har ledet med så stor myndighet og taktfølelse, er en viktig del av Geneve-avtalens bestemmelser blitt gjennomført på en praktisk måte, trass i utallige vanskeligheter.

For min del vil jeg aldri glemme at det er Deres innsats som har gjort det mulig å avklare fangeproblemet, har gjort det mulig for mange mennesker å nyte godt av rettighetene som artikkel 14 (d) gir, og som endelig har gjort det mulig å utveksle områder og omgruppere styrker under gunstige betingelser.

Med et eksperiment som jeg er sikker på vil bety en bemerkelsesverdig presedens på det internasjonale plan, har det framfor alt lyktes Dem under særlig vanskelige omstendigheter å skape en atmosfære for avspenning.

(Utdrag av brev nr. 5882/Cab/CD datert Saigon 2. juni 1955, fra general Ely til ambassadør Desai, ICC, fjerde interim-rapport, para. 6, 1955)

Dennis Warner ser menneskelig på begivenhetene før evakueringen av mange områder; alt i alt dro 90.000 Vietminh-tilhengere fra Sør til Nord, i samsvar med bestemmelsene om omgruppering av krigsstyrker.

Før Vietminh-evakueringen i slutten av 1954 ble det holdt hundrevis, ja tusenvis, av bryllup. Det så ut til at adskillelsen i verste fall ville vare i to år. Over 500 av disse giftermål ble feiret i Quang Ngai, en av de fattigste provinsene i Sentral-Vietnam, men også en av de strategisk mest betydningsfulle. Omkring 20.000 familier der har nære slektninger i Nord.

(Denis Warner: *The Last Confucian*, s. 142)

Fullt så godt lyktes det ikke å hindre represalier mot tidligere fiender, især i Sør.

18. Under gjennomføringen av artikkel 14 (c) er kommisjonen gått fram på grunnlag av at de ansvarlige for sivil og militær administrasjon i omgrupperingsområdene skulle tilse at ingen som tilhører den sivile eller militære administrasjonen i omgrupperingsområder under deres kontroll, bryter bestemmelsene i denne artikkel. Enhver krenkelse av personer eller grupper uten forbindelse med sivil eller militær administrasjon må likeledes straks bli gjenstand for de nødvendige undersøkelser, og vedkommende må bli stilt til ansvar i samsvar med gjeldende lover og bestemmelser i angjeldende sone.

19. Ifølge kommisjonens undersøkelser har det forekommet 13 krenkelser med skade på liv eller eiendom i det området som den franske overkommando nylig har overtatt under første fase av omgrupperingen i september og oktober 1954. Under annen fase, fra 1954 til august 1955, har det vært mange tilfelle der frihet er gått tapt, og noen tilfelle da menneskeliv er gått tapt.

20. En nærmere analyse viser at 319 tilfelle har medført livsfarlige skader, mens frihetsberøvelse forekom i 203 tilfelle. I en del tilfelle har det ikke vært gjort tilstrekkelig for å etterkomme anbefalinger fra kommisjonen. . . .

(ICC, fjerde interim-rapport, para. 18—20, 1955)

En lang rekke klager gjaldt hindringer av bevegelsesfrihet. Kommisjonen fant for eksempel at selv om 800.000 flyktninger dro nordfra, ble det lagt vanskeligheter i veien.

Overkommandoen for Vietnams folkehær samarbeidet med kommisjonen og traff tiltak for å sikre bevegelsesfrihet i tilfellet med

ca. 8.000 Phat Diem flyktninger. Men kommisjonen har hittil gjort lite for å utvikle tilstrekkelig administrative tiltak, slik at det fortsatt strømmer inn med klager. Bevegelsesfriheten i henhold til artikkel 14 (d) kan neppe sies å være tjent med restriksjoner for intern flytning, fra provins til provins, og en brysom ordning med passersedler.

(ICC, fjerde interim-rapport, para. 122, 1955)

*Bernard Fall beskriver denne form for masseflytting som kjen-
netegner det 20. århundre:*

Uten tvil ville hundretusenvis av vietnamesere ha flyktet fra kommunistisk herredømme under alle omstendigheter. Masseflukten var likevel et resultat av svært intens, veldirigert og meget vellykket amerikansk psykologisk krigføringsoperasjon, i betraktning av formålet med den. Propaganda-slagord og brosjyrer appellerte til trofaste katolikker med temaer som «Kristus er reist sørover» og «Den hellige jomfru er reist nordfra»; hele bispedømmer — for eksempel Bui-Chu og Phat-Diem — ble så å si ekspedert med smitt og smule, fra biskopene til omtrent siste landsby-prest og troende.

Av de 860.000 som den gang flyktet sørover, var 600.000 katolikker. Av den samlede katolske befolkning var det 65 prosent som forlot Nord-Vietnam, men over 99,5 prosent av ikke-katolikkene ble igjen. Tonkin-katolikkene flyktet fordi de hadde gammel erfaring for forfølgelse av sine ikke-katolske medborgere — ikke på grunn av den psykologiske krigførings-kampanjen. . . .

(Bernard Fall: The Two Viet-Nams, s. 153—154)

Den internasjonale kontrollkommisjonen må sies å ha løst sin oppgave svært godt på bakgrunn av de vanskelige forholdene i et land som hadde vært i krig gjennom over 15 år.

Det var de langsiktige politiske bestemmelsene i avtalen som voldte størst vanskelighet. Ingen hadde undertegnet sluttkommunikéet som inneholdt detaljer om de valg som skulle bli holdt. Statene som var medlemmer av konferansen, ga sin tilslutning muntlig. Det fantes ikke noe effektivt maskineri for å gjennomføre bestemmelsene med makt. To av de viktigste parter fant det for godt å reservere sine standpunkter i større eller mindre grad.

Forvirringen omkring sluttkommunikéet ble enda større på grunn av det anormale ved Vietnams representasjon: det var to delegasjoner fra regjeringer som hver især gjorde krav på å representere hele Vietnam. Ho Chi Minhs demokratiske republikk Vietnam var blitt opprettet i 1945 og hadde fått anerkjennelse av kommunist-landene. Keiser Bao Dais land som i avtalen

er omtalt som staten Vietnam, var anerkjent av mange vestlige land og hadde etter påtrykk fra USA oppnådd full uavhengighet fra franskmennene. Konferansen forsøkte ikke å løse problemet med legitimitet. Den foreslo simpelthen å la folket treffe avgjørelsen ved valg over hele landet etter to års forløp.

Dokumentene som ble undertegnet i Geneve, nevnte overhodet ikke hvem som hadde legitim og de jure suverenitet over Vietnams territorium. Konferansen unngikk omhyggelig problemet med å definere den lovlige suverene staten Vietnam.

Alle forhandlinger i Geneve forutsatte ett Vietnam; våpenhvilegrensen var et rent militært tiltak for å stanse fiendtlighetene og forberede samlingen av landet gjennom frie valg. Delingen av landet skulle være midlertidig, og formålet var å omgruppere de to stridende hærer. Det ble ikke oppnådd noen politisk overenskomst i Geneve, selv om sluttkommunikéet tok sikte på en slik overenskomst. Det ble forutsatt konsultasjoner mellom kompetente representanter for de to soner i juli 1955 med det formål å organisere alminnelige valg i juli 1956 som skulle gjenforene landet. Legg merke til betegnelsen «kompetente representanter for de to soner» i sluttkommunikéets sjuende avsnitt. Betegnelsen «representanter for regjeringene» ble ikke brukt, heller ikke «representanter for de to overkommandoer». Geneve-konferansen unngikk på denne måten behendig å nevne noen legal myndighet eller å anerkjenne noen regjering.

(B. S. N. Murti: Vietnam Divided, s. 172—173)

Utsikten til å få holdt slike valg var tvilsom helt fra begynnelsen. Bao Dai-regjeringen var holdt utenfor våpenhvileavtalen etter krav fra Ho Chi Minhs noe sterkere regjering for den demokratiske republikk. Denne regjeringen følte seg virkelig uavhengig etter å ha gjennomført revolusjonen i kamp mot japanere og franskmenn. I siste liten kom Bao Dais representant med fire protester mot avtalens form og innhold. Han protesterte:

(I) Mot «den hast hvormed våpenhvileavtalen ble inngått av franskmennenes og Vietminhs hærledelser», og det het i denne forbindelse at «mange bestemmelser er av en art som alvorlig kompromitterer det vietnamesiske folks politiske framtid;»

(II) Mot «at den franske overkommando uten forhåndskonsultasjon med staten Vietnam, tiltok seg rett til å fastsette tidspunkt for framtidige valg;» og

(IV) Mot «den måten våpenhvilen ble inngått på, [og mot] be-

tingelsene for våpenhvilen som ikke tok hensyn til det vietnamesiske folks ønsker.»

I erklæringen ble det gitt en tilføyelse om at den vietnamesiske regjering forbeholdt seg «full handlefrihet for å beskytte det vietnamesiske folks hellige rett til territorial enhet, nasjonal uavhengighet og frihet.»

(B. S. N. Murti: Vietnam Divided, s. 18—19)

USA

USA var det annet land som reserverte seg. Den amerikanske regjering sendte ut en ensidig erklæring der den «merket seg» (took note of) våpenhvileavtalen mellom partene i Vietnam og alle bestemmelser i sluttkommunikéet, unntatt paragraf 13 som er referert på side 36. Videre het det

at (I) [USA] vil avstå fra truselen om bruk av makt for å forstyrre dem [bestemmelsene], i samsvar med artikkel 2 (kapitel 4) av FN-pakten som omhandler medlemmenes plikt til å avstå fra trusler eller maktbruk i mellomfolkelige forhold; og (II) [USA] vil betrakte enhver fornyelse av aggresjonen i strid med de nevnte bestemmelser med alvorlig bekymring og som en betydelig trusel mot internasjonal fred og sikkerhet.

I forbindelse med erklæringens uttalelse om frie valg i Vietnam, vil min regjering ha klargjort sitt standpunkt som den har gitt uttrykk for i en erklæring fra Washington 29. juni 1954:

«Hva angår nasjoner som nå er delt imot sin vilje, vil vi fortsatt søke å oppnå enhet gjennom frie valg, overvåket av FN, for å sikre at de foregår på en rettferdig måte.»

Men hensyn til uttalelsen fra staten Sør-Vietnams representant, gjentar USA sin tradisjonelle oppfatning om at folket har rett til å avgjøre sin egen framtid og at den [amerikanske regjering] ikke vil slutte seg til noen ordening som kan hindre dette. Intet i den erklæring som nettopp er gitt, tar sikte på eller antyder noen avvikelse fra dette tradisjonelle standpunkt.

(Miscellaneous, No 20 (1954) Cmd 9239, HMSO London 1964, s. 7)

Tre dager seinere klargjorde den amerikanske utenriksminister Foster Dulles sitt lands holdning. Han sa at «fra nå av gjelder det ikke å sørge over fortida, men å gripe framtidige sjanser til å hindre at tapet i Nord-Vietnam fører til utvidelse av kommunismen over hele Sørøst-Asia og det sørvestlige Stillehavsområdet». Han la til at «omgående skritt vil bli tatt for å få i stand kollektive ordninger som sikrer trygghet for Sørøst-Asias frie folk.»

(Murti: Vietnam Divided, s. 47—48)

Dulles' beslutning om å hindre kommunismens utbredelse kom til uttrykk da han ga støtte til Ngo Dinh Diem som statsminister med full utøvende myndighet i Sør.

Amerikanerne viste stadig større interesse for Sør-Vietnam som et ledd i sitt antikommunistiske verdenskorstog. De tvang franskmennene til å innvilge Vietnam full uavhengighet for å gjøre dem i stand til å motvirke den demokratiske republikkens nasjonalistiske krav. Da Frankrike lovte full uavhengighet like før Geneve-konferansen om Indo-Kina, var amerikanerne på utkik etter en nasjonalistisk vietnamesisk leder som kunne samle de antikommunistiske nasjonalist-elementer i Vietnam. De var overbevist om at Bao Dai ikke lenger var til å stole på i deres kamp mot kommunismen. Så langt tilbake som i 1952 skrev den amerikanske høyesterettsdommer William O. Douglas at en Mr. Ngo Dinh Diem, bror av en katolsk biskop som var i ferd med å studere amerikansk demokrati på Maryknoll College, Lakewood, New Jersey «er høyt aktet av vietnameserne fordi han er ærlig og uavhengig og sto fast imot fransk innflytelse». Douglas skrev videre at Diem «måtte være den rette mann å satse på i vietnamesisk politikk.» Amerikanerne oppfordret franskmennene til å la Bao Dai gi prins Buu Luc avskjed. Ngo Dinh Diem ble utnevnt til statsminister 17. juni 1954. . . .

Statssjefen Bao Dai ble pålagt å gi Diem alle fullmakter og å gjøre rent bord slik at han kunne lykkes med sitt politiske program i den mest kritiske fasen av Vietnams historie.

(Murti: Vietnam Divided, s. 125)

VALG

Sluttkommunikéet gikk ut på at det skulle bli drøftinger mellom Nord og Sør i 1955 for å forberede valg som skulle samle landet.

Den sør-vietnamesiske regjering hadde alle fordeler av våpenhvilen som også garanterte ro og orden i landet, men nektet fortsatt å anerkjenne Geneve-avtalen og å påta seg noe ansvar for gjennomføringen. Da tida nærmet seg for å begynne konsultasjoner mellom de kompetente myndigheter i de to soner fra juli 1955 med sikte på valgene som skulle foregå i juli 1956 for å samle landet som forutsatt i Geneve-avtalen, tok Ngo Dinh Diem avstand fra Geneve-avtalen og avsto å snakke med Vietminh. Etter å ha hatt hell med seg mot sektene og Bao Dai kjente han seg sterk nok til å ta avstand fra Geneve-avtalen og den internasjonale kommisjonen. I Saigon arresterte sør-vietnamesisk politi over 100 kvinner og menn som hadde demonstrert til fordel for konsultasjoner mellom Sør og

Nord om valg som skulle samle landet. I andre deler av Sør-Vietnam ble folk arrestert og holdt fengslet for å ha orientert sine venner om Geneve-avtalens bestemmelser, noe som ble ansett som undergraving. Mellom 7. og 20. juli ble det i Saigon og andre deler av Sør-Vietnam holdt en rekke demonstrasjoner mot Geneve-avtalen og mot den internasjonale kommisjonen. Demonstrasjonene var et ledd i kampanjen for å fordømme «kommunistiske ugjerninger» foretatt av forskjellige politiske grupper og studenter i Sør-Vietnam med myndighetenes godkjennelse. . . .

19. juli 1955 besluttet offiserer, underoffiserer og soldater ved den vietnamesiske hærens hovedkvarter «å kjempe imot de umenneskelige, utakknemlige og umedgjørilige Viet-kommunistene og å kjempe mot den kommunist-orienterte ineffektive og udugelige internasjonale kommisjonen.» Lokale aviser appellerte til Sør-Vietnams befolkning om å markere 20. juli som en «nasjonal ydmykelsesdag», og i denne sammenheng oppfordret de folk til å bære sørgebånd; å heise det nasjonale flagg på halv stang og «å delta i en demonstrasjon med krav om utvisning av de internasjonale kjeltringene (den internasjonale kommisjon) og opphevelse av Geneve-pakten.»

(Murti: Vietnam Divided, s. 157—159)

Denne holdningen til valg ble ikke gjengjeldt i Nord:

Vietminh hadde satset mye på disse valgene, og rettet 6. juni 1955 en advarsel til Sør: «Den som prøver å dele Vietnam er det vietnamesiske folks fiende og kommer sikkert til å lide nederlag.» Med amerikansk støtte avslo Ngo Dinh Diem-regjeringen å drøfte gjenforening med myndighetene i Nord. De sørlige myndigheter avviste en formell kommunistisk anmodning om en konsultativ konferanse før valget og la til at de ikke hadde undertegnet og derfor var ubundet av Geneve-avtalen, videre at Nord først måtte vise at betingelsene for frie valg var til stede. For så vidt som betingelsene fra den sørlige regjering betydde oppløsning av kommunist-regimet, var det klart at valgene ikke ville finne sted. Like klart lot det til å være at Sør fryktet utfallet av ethvert valg. Nord hadde visse avgjørende fordeler, selv om den internasjonale kommisjonen skulle være i stand til å holde strengt oppsyn med stemmegivningen. Folketallet var nesten to millioner høyere, lederne var mye bedre kjent både i nord og sør enn Ngo Dinh Diem og hans krets. Ho Chi Minh og Vo Nguyen Giap var ansett som nasjonalhelter for sin ledelse av kampen mot franskmennene. Det effektive diktaturet i Nord med et «underjordisk» apparat over hele Sør var bedre i stand til å påvirke valgresultatene enn Ngo Dinh Diems nye og uerfarne styre.

(Scigliano: Sør-Vietnam, Nation under Stress, s. 133—134)

Den internasjonale kontrollkommisjonen skulle ha ansvaret for gjennomføringen av valget.

Kommisjonen kan først avslutte sin virksomhet etter at de politiske problemene med omgrupperingen, sør og nord for den provisoriske demarkasjonslinjen er løst. Programmet for å løse politiske problemer er trukket opp i sluttkommunikéet fra Geneve-maktene. Men siden det ikke kan gjennomføres på grunn av kategorisk motstand fra staten Vietnams regjering mot såvel avtalen som sluttkommunikéet, står kommisjonen overfor utsikten til å fortsette sin virksomhet inntil videre, og som det har vært pekt på ovenfor, uten noen godkjennelse av sin innsats for så vidt angår sonen under kontroll av staten Vietnam.

(Fjerde interim-rapport fra den internasjonale kommisjon for overvåking og kontroll i Vietnam, Cmd. 9654, HMSO London 1955).

Ausettelsen av Bao Dai og opprettelsen av en republikk med Diem som president ble godkjent ved referendum i 1955. Det nye regimes krav om suverenitet gjaldt bare halve landet, mens regjeringen i staten Vietnam gjorde krav på hele landet. Det var en ny hindring på veien til gjenforening: det var skapt en suveren og selvstendig stat i sør. Ngo Dinh Diem insisterte på at det ikke kunne holdes valg under de herskende omstendigheter.

Han hadde allerede avvist tanken om gjenforeningsvalg med Vietminh i en radiotale som han holdt 16. juli 1955 til det vietnamesiske folk. «Vi har ikke undertegnet Geneve-avtalen,» sa han. «Vi er ikke bundet på noen som helst måte av avtaler som er undertegnet mot det vietnamesiske folks vilje... Vi skal ikke miste noen sjanse til å samle vårt hjemland i frihet, men det kan ikke bli tale om å ta opp noe forslag fra Vietminh om det ikke blir bevist for oss at de setter det nasjonale fellesskapets interesser over kommunismens.»

(Warner: *The Last Confucian*, s. 106)

B. S. N. Murti har kommentert USA's holdning til valg:

Det var velkjent, og USA gjorde aldri noen hemmelighet av sin motstand mot en politisk løsning som foreslått i Geneve-avtalen. Det amerikanske argumentet om at eventuelle valg skulle holdes under tilsyn av FN betydde en komplett avvising av avtalen som ble inngått i Geneve. Samtidig fastholdt amerikanerne at vietnameserne ikke hadde undertegnet den nevnte avtalen og slett ikke var bundet av dens bestemmelser. For USA var situasjonens krav innlysende.

«Sør-Vietnam må styrkes; og vi må ikke bli fanget i en kunstig legalisme som kunne fordømme ti millioner potensielt frie mennesker til slaveri.» På en pressekonferanse i Washington 13. august 1955 sa utenriksminister Dulles at det for tida ikke var mulig å holde frie valg for å forene Nord- og Sør-Vietnam.

(New York Times 21. juli 1955)

Både den amerikanske og den sør-vietnamesiske holdning til valg er blitt rettferdiggjort med at forholdene i Nord-Vietnam ikke egnert seg for frie valg.

To innlegg i den nord-vietnamesiske avisen Nhan Dan, undertegnet med forbokstavene C. B. som ifølge B. S. N. Murti sto for Ho Chi Minh selv, forklarte hvor langt regjeringen ville strekke seg for å imøtekomme dem som hadde kritisert mangelen av politiske rettigheter.

FRIE VALG: Alle vietnamesiske borgere av begge kjønn over 18 år, uansett klasse, nasjonalitet, religion og politisk tilknytning, har rett til å delta i valgene og stemme fritt for den person de har tillit til.

FRI NOMINASJON: Alle vietnamesiske borgere, fra Nord såvel som fra Sør, har rett til å agitere fritt over hele landet på møter, med flygeblad, presse osv. Regjeringen i Nord og myndighetene i Sør må sikre alle borgere frihet og trygghet i deres virksomhet for valget.

STEMMERETT: Fullstendig lik, hemmelig og direkte. Det vietnamesiske folk og den demokratiske republikken Vietnams regjering skal kort sagt sikre full frihet og demokrati for de landsomfattende valg (som bestemt i Geneve-avtalen).

(Innleggene ble trykt 17. november og 25. februar 1956 i Nhan Dan)

Det andre innlegget slo til lyd for en metode som lot vestlige land avgjøre hvilken del av Vietnam som hadde demokratiske rettigheter. Den demokratiske republikkens regjering ville tilby et hvilket som helst antall representanter sørfra å føre valgkamp i nord, og den demokratiske republikken ville garantere dem full sikkerhet og rett til å drive sin agitasjon fritt forutsatt at representanter fra Nord fikk de samme muligheter i Sør.

(Murti: Vietnam Divided, s. 187—188)

Denne fasen fikk sin epilog i et brev, datert 11. september 1956, til de felles formenn fra den internasjonale kontrollkommisjonen:

Den internasjonale kommisjonen for overvåking og kontroll i

Vietnam ønsker straks å understreke følgende for Geneve-konferansens felles formenn:

(I) Republikken Frankrikes regjering er ikke rede til fortsatt å påta seg noe direkte eller spesielt ansvar for gjennomføringen av Geneve-avtalen i Vietnam og har fra 15. august 1956 gjort slutt på status quo som ifølge de felles formenn skulle bevares.

(II) På grunnlag av president Diems erklæring av 6. april 1956 er republikken Vietnams regjering rede til å tilby kommisjonen effektivt samarbeid, men ikke til å ta ansvar for gjennomføringen av Geneve-avtalen i Vietnam.

(III) Den demokratiske republikken Vietnams regjering gjentar sitt standpunkt om at alle Geneve-avtalens bestemmelser om Vietnam må overholdes av partene, og at den franske regjering som signatarmakt fortsatt er ansvarlig for gjennomføringen inntil den i samsvar med avtalen har overdratt sine plikter til republikken Vietnams regjering. Den demokratiske republikken Vietnams regjering anser de foreslåtte nye ordninger som uforenlige med Geneve-avtalen.

(ICC, brev til de felles formenn, 11. september 1956)

Dette var Diems mest kategoriske avslag. Valgene ble aldri holdt; Washington og Saigon betraktet den 17. breddegrad som varig grense for den suverene staten Sør-Vietnam enda den ifølge sluttkommunikéets paragraf 6 «ikke på noen måte skal oppfattes som en politisk eller territorial grense». Det ble mindre enn en normal grense, for der var ingen kontakter og ingen handel.

I 1954 hadde mange tusen lagt ned sine våpen og reist nordover i tillit til at de om høyden to år ville bli gjenforent med sine familier. Nå måtte de vente definitiv adskillelse.

Krigen i Indo-Kina ble suspendert til fordel for en politisk ordning. Da denne ordningen ikke ble ansett for å være gjennomført, ble den militære kampen gjenopptatt.

Amerikansk engasjement: 1954—1961

Vi går nå over til historien om hvordan USA ble innblandet i Sør-Vietnam i årene 1954 — 1961. Historien er nøye knyttet til Ngo Dinh Diems embete og person. Han ble sommeren 1954 utnevnt til statsminister og i 1955 til republikken Vietnams første president. Diems styre blir vurdert i kapitlet «Diems rolle».

Ngo Dinh Diems tidlige løpebane var nok så vanlig for en hvis far gjorde tjeneste i den romersk-katolske kirken. Han ble utdannet til mandarin og ble guvernør for en provins. Han viste store evner. Da han var 32 år ble han av keiser Bao Dai tilbudt stillingen som innenriksminister. Han ble også sjef for sekretariatet til reform-kommisjonen som besto av franske og vietnamesiske tjenestemenn og som skulle bane vei for reformer i administrasjonen. Hans nasjonalisme gjorde seg snart gjeldende.

Diem trakk seg plutselig tilbake fra sin stilling i september 1933 da hans anstrengelser vakte samlet motstand fra de tradisjonelle hoffkretser og særlig fra det franske protektoratets tjenestemenn. Med dette ble Diem et symbol for urokkelig motstand mot kolonistyre, et symbol som kom til å bety stadig mer da han etter 1945 gjentatte ganger av slo inviter til å lede forskjellige vietnamesiske regjeringer så lenge landet hans ikke ble innvilget i det minste dominionstatus....

... I 1954 hadde de fleste av de nasjonalistiske politikere tatt parti. Noen gikk med Vietminh, noen med franskmennene og noen med Bao Dai etter at han var kommet til makten igjen i 1949....

Ngo Dinh Diem var den mest kjente og mest respekterte av den stadig mindre gruppen som hverken hadde bundet seg til Vietnam eller til Bao Dai. I sin tidligere karriere hadde han utmerket seg som en god administrator, hans avskjed i 1933 styrket hans anseelse som en overbevist nasjonalist, og hans seinere opptreden gjorde det klart at han var en mann som ikke ville fire på sine prinsipper for å oppnå politiske fordeler.

(Scigliano: South-Vietnam, Nation under Stress, s. 16—17)

Da USA først hadde lovet å hjelpe, ble spørsmålet hvilken form hjelpen skulle få. Den amerikanske bistand til sør-vietnameserne var betinget. 15. oktober ga senator Mike Mansfield en rapport til senatets utenrikskomité med visse anbefalinger som skulle bli en rettesnor for amerikansk hjelp:

...senatoren gikk inn for fortsatt hjelp til Diems regjering, «basert på sunne prinsipper om nasjonal uavhengighet, avskaffelse av korrupsjon og bedring av levekårene». I tilfelle av regjeringsskifte anbefalte han at USA «skulle overveie øyeblikkelig avbrytelse av all bistand, unntatt rent humanitær hjelp, til Vietnam og den franske unions styrker der, hvoretter vår nåværende politikk overfor det frie Vietnam skulle bli gjenstand for fullstendig revisjon».

Senator Mansfields kontante kommentarer og ureserverte godkjenning av en komplisert personlighet og et tåket politisk program kunne bare styrke utenriksdepartementets beslutning om å fortsette en politikk basert på så tungtveiende moralske hensyn. Denne besluttsomhet viste seg ikke minst 17. november da general Lawton Collins, tidligere amerikansk stabssjef, kom til Saigon på et tidsbegrenset oppdrag med rang som reisende ambassadør og i egenskap av personlig representant for president Eisenhower. Denne viktige sendemann som var en garant for finansiell bistand for 100 millioner dollar, ga straks uttrykk for den amerikanske regjering faste beslutning om urokkelig støtte til Diems regjering. Han kom også med en advarsel: «USA er ikke interessert i å utdanne eller på annen måte hjelpe en vietnamesisk hær som ikke lystre statsministeren i ett og alt.»

(Lancaster: The Emancipation of French Indo-China, s. 351—352)

General Lawton Collins snakket om å «utdanne» og «hjelpe» den vietnamesiske hær. Nøkkelen til amerikansk politikk i 1950-årene var at USA's engasjement skulle innskrenkes til passiv hjelp og rådgivning.

President Eisenhower har siden bekreftet uviljen mot å påta seg et direkte militært engasjement for å støtte sør-vietnameserne. Eisenhower sa på en pressekonferanse i 1965 at da USA i 1954 tilbød å hjelpe Sør-Vietnam «snakket vi ikke om militær hjelp, men utenlandshjelp».

I oktober 1954 skrev presidenten et brev som viste at Washington var sterkt bekymret for hvordan Sør-Vietnam skulle greie seg mot ytre og indre fiender. Det ble tilbudt hjelp for at «Vietnams regjering skulle utvikle og bevare en sterk, levedyktig stat som med militære midler kunne motstå forsøk på undergraving eller militær aggresjon». I sitt brev la Eisenhower vekt

på «nødvendige reformer» og «prestasjonsnivået» som USA ventet til gjengjeld for sin hjelp. Han håpet Diem-regjeringen ville vise seg «så ansvarlig overfor sitt folks nasjonalistiske lengsler, så opplyst i sin målsetting og effektiv i praksis» at den ville bli respektert av såvel venner som fiender. (New York Times 19. august 1965)

Den amerikanske regjerings reserverasjoner for sitt engasjement i Vietnam i 1954, viste seg gjennom de få militære som faktisk ble satt inn i landet og gjennom oppgavene de tok på seg. Det var ikke mer enn 685 mann som skulle instruere og utdanne de væpnede styrker, ikke delta i kamphandlinger. Finansiell hjelp og militært utstyr ble gitt i større målestokk.

Opplæringen og utrustningen av den vietnamesiske hær tok sikte på å avverge en konvensjonell invasjon fra Nord. Det var på denne måten den kommunistiske truselen ble oppfattet, ikke som intern undergraving.

Denis Warner har skrevet om den strategiske tankegangen hos offiseren som ledet den amerikanske delegasjon av rådgivere, generaløyntnant («Hanging Sam») Williams.

«Hanging Sam» var en storartet konvensjonell instruktør, men han visste ikke det viktigste om kommunistisk geriljakrig. Fra den franske offiseren som ledet etterretningsorganisasjonen som dekket alle fjellstammene på høysletten og i Annam-kjeden, fikk Williams tilbud om å overta den. Han var ikke interessert. Han så ikke engang igjennom dokumenter og arkiver. Da situasjonen på høysletten ble tilspisset, visste vi ikke engang hvor vi skulle begynne. Vi måtte så menn starte det hele fra nytt av. I likhet med de fleste amerikanere som kom hit etter 1954, følte Williams forakt for franskmennene. Det var sant å si ikke mulig å overbevise noen av disse karene om at det hadde vært noen kamp der. «Hanging Sam» mente truselen var helt konvensjonell og at den bare kom fra Vietminh-divisjonene i Nord. På dette grunnlag gikk han i gang med å utstyre og organisere den vietnamesiske hæren, reduserte dens omfang etter at den hadde svulmet opp til en løs og uorganisert samling av bataljoner, og satte den sammen i sju divisjoner. Han underviste alt så nær som kampvilje og viste heller ikke hvordan truselen kunne bekjempes etter hvert som den utviklet seg.

(Warner: The Last Confucian, s. 129—130)

Blant de amerikanske rådgivere i den militære hjelpegruppen av rådgivere (MAAG) var det stor tilslutning til konvensjonell strategi.

...de oppfattet det som sin vesentlige misjon å lære opp den

sør-vietnamesiske hæren (ARVN) til å motstå et Korea-lignende angrep av regulære Vietminh-styrker stilt opp i divisjoner som strømmet over den 17. breddegrad. Dette «Korea-kompleks» ble høyst katastrofalt for amerikansk militær-planlegging i Vietnam. Det ble skapt en slagstyrke som var bundet til veiene, overmotorisert og vanskelig å forsyne, totalt ute av stand til å slå den *virkelige* fienden (nemlig gerilja-styrker overalt og ingen steder, ikke regulære Vietminh-divisjoner) med samme metoder.

At dette nettopp var oppfatningen blant de tidligere MAAG-sjefer er bekreftet i en artikkel av generalløytnant O'Daniel i april 1962. Han skrev at den sør-vietnamesiske hæren besto av «åtte velorganiserte og veltrente divisjoner... Enhetene er lært opp til å kjempe mot styrker som er konvensjonelt væpnet (kursivert av Fall). Det har vist seg problematisk å uteske det kommunistiske Vietminh til slag...

Etterfølgeren... generalløytnant Williams fulgte i O'Daniels spor. Han oppløste de «lette divisjoner» (8 000 mann)... og erstattet dem med tyngre «feltdivisjoner». På toppen hadde Williams tre fulle armékorps-staber, og hans etterfølger tilføyde et fjerde armékorps. I Williams tid ble den amerikanske opplæring av vietnamesiske styrker konsentrert om å gjøre den sør-vietnamesiske hær i stand til å motstå en nord-vietnamesisk invasjon lenge nok til at amerikanske tropper kunne intervensere innen rammen av SEATO eller alene. Det ble fremdeles ikke tatt noe hensyn til at ARVN ville bli nødt til å sørge for indre sikkerhet enten det kom noen invasjon eller ikke.

(Fall: The Two Viet-Nams, s. 325—326)

De to institusjoner som kunne ha sørget for indre sikkerhet ble forsømt.

«Sivilgarden» og «selvforsvarskorpset» fikk hovedansvaret for behandlingen av de forskjellige opprørsgrupper som opererte i landet etter våpenhvilen i Geneve. Det meste av personellet i begge sikkerhetsavdelingene hadde tjent lignende militære biorganisasjoner under krigen i Indo-Kina. Den amerikanske militære hjelpegruppe av rådgivere bisto «selvforsvarskorpset» som var knyttet til det nasjonale forsvarsdepartement og ledet av regulære offiserer. Men i de første uavhengighetsårene var den amerikanske støtten vesentlig innskrenket til å betale «selvforsvarskorpsets» lønninger, foruten at det ble overdratt et mindre antall gamle våpen. Den vietnamesiske hæren sørget for en overfladisk opplæring av de ca. 40 000 som deltok i korpset. Ofte ble stokker, klubber, o. l. benyttet som våpen. Korpset var neppe voksent for oppgaven med å forsvare landsbyer, veier og andre lokale strategiske punkter mot væpnet angrep av

kommunistiske geriljastyrker. «Sivilgarden» rommet omkring 50 000 offiserer og menige. Den var organisert uavhengig av hæren, men de fleste av offiserene og ledelsen kom fra hæren. «Sivilgardens» utilstrekkelighet skyldtes ikke minst uoverensstemmelser mellom vietnamesiske og amerikanske myndigheter om opplegget. . . . Der-til kom at den vietnamesiske regjering foretok seg lite for å bedre «gardens» effektivitet og moral i denne tida, den kom nærmest til å avta udugelige offiserer fra hæren. Dårlig trenet, dårlig ledet og med altfor lite våpen, kjøretøyer og samband sto denne organisasjonen overfor den stadig vanskeligere oppgaven med å bevare sikkerheten, mens utryggheten vokste utover landet.

(Scigliano: South Vietnam, Nation under Stress, s. 163—164)

Denne uroen utover landet gjenspeiles i amerikanske anslag over landsby-ledere som gikk tapt i slutten av 1950-årene ved drap, kidnapping eller «avhopping». I 1957—1958 mistet regjeringen 452 slike tjenestemenn, og i januar 1960 var dette fratallet økt til 15 pr. uke.

Den sør-vietnamesiske regjering svarte med en teknikk som franskmennene hadde brukt: opprørerne skulle skilles ut fra befolkningen ved at denne ble flyttet til befestede områder. Teoretisk skulle dette beskytte landsbyene og frata geriljastyrkene lokal støtte som de var avhengige av.

I 1959 var det lagt opp et omfattende sikkerhetsprogram for hele landet. Planen skulle gjennomføres innen 1963. Men det oppsto uforutsette vanskeligheter.

Innen slutten av 1963 var det planlagt å opprette 80 «agrovilles» som de ble kalt, hver av dem med ca. 400 familier eller mellom 2 000 og 3 000 innbyggere. Videre var kanskje 400 mindre «agrovilles» (*ap-tru mat*, med ca. 120 familier, planlagt som «satelitter» omkring de større sentra. Hver «agroville» skulle etter en større plan inndeles i boligområder, butikkområder og administrasjonsområder. Regjeringen var sikker på at «agrovilles» ville øve positiv tiltrekning på bøndene. De ville jo få beskyttelse og mange av bylivets fordeler som elektrisitet, skole, sykehus, torghandel og til og med en park.

Men de fleste bøndene oppfattet «agrovilles» helt annerledes, enten de skulle bo der eller ikke. De måtte selv gjøre grunnarbeidene, uten lønn og ofte med sine egne redskap. De måtte bygge tilførselsveier og grave et helt nett av kanaler og fordele en stor del av jorda som på denne måten ble fjernet for å skaffe grunn til boliger og andre bygninger. 20 000 bønder fra nabolaget ble hentet til Vi Thanh for å bygge en «agroville» der. I Than Thoi «agroville» i Kien Hoa-provinsen kom 3 000 unge republikanere fra åtte provinser i

sørvest sammen med 2 000 unge fra denne provinsen for å hjelpe den lokale befolkning med byggearbeidet. Samtlige «agrovilles» kunne ikke huse mer enn 500.000 mennesker. De fleste av dem som ble tvunget til å delta i arbeidet, ville med andre ord ikke få noe godt av resultatet.

Regjeringen tok også feil da den trodde at de som ble utsett til å bo i «agrovilles», ville takke til. Bonden ble bedt om, eller i de fleste tilfelle tvunget til, å gi avkall på sitt eget hjemsted, dets gamle gravsted, lille hage med frukttrær til fordel for et øde og fremmed område. Han måtte bygge sitt nye hjem med materialer som ble tatt fra det gamle, og den eneste hjelp han fikk av regjeringen, var et bidrag på ca. 40 kroner og tilbud om lån til jorddyrking. Lånet kom godt med, for bonden måtte betale for halvparten av den jorda han ble tildelt. Hva han enn mente om bymessige goder, likte han ikke den lange veien som han i de fleste tilfelle fikk til sin rismark. Mange mennesker gjorde motstand mot å flytte til «agrovilles».

(Scigliano: South Vietnam, Nation under Stress, s. 179—180)

Opprørsvirksomheten gjorde det ikke lettere å gjennomføre programmet. Det gikk snart i stå.

Regjeringen fikk ytterligere problemer med kommunistiske angrep på byggeplassene og en intens kommunistpropaganda mot planen. Kommunistenes motiver var tydelige. «Agrovilles» ville hindre kontakt med bøndene, og bevegelsesfriheten ville bli begrenset på grunn av beliggenheten ved hovedveier og viktige kanaler. Hvor viktig de strategiske betraktninger var, fremgår av at presidenten i hvert eneste tilfelle måtte godkjenne beliggenheten som var foreslått. En annen vanskelighet var at programmet ble så omfattende. Det krevde omhyggelig planlegning og la beslag på temmelig mange tjenestemenn. Den vietnamesiske regjering måtte av sine egne skatteinntekter bekoste offentlige bygg. Av disse forskjellige årsaker gikk programmet i stå i begynnelsen av 1961 etter at det var bygd 22 agrovilles.

(Scigliano: South Vietnam, Nation under Stress, s. 180)

I løpet av året ble vanskelighetene enda større.

I slutten av 1961 var det tydelig at den vietnamesiske regjering var på defensiven. Hanois påstand om at gerilja-styrkene hadde «frigjort» 1 100 av 1 290 landsbyer i det sørlige området og 4 000 av 4 400 landsbyer på høysletten later ikke til å ha vært sterkt overdrevet. Etter andre kilder å dømme, var omkring 80 prosent av strøk utenom byene kommet under kommunistisk innflytelse. I noen av disse områdene var det etablert kommunistiske styrker. Der regjeringen fortsatt hadde sine tjenestemenn, kunne de vesentlig bevege

seg i befolkningssentra, og «sivilgarden» og «sivilforsvaret» gjorde lite for å patruljere utenom sine festepunkter. I områder under delvis kontroll levde tjenestemennene i frykt for å bli drept, om de da ikke bare fulgte pålegg fra regjeringen om dagen og fra kommunistene om natten. Kommunistiske militærenheter kunne bevege seg fritt, unntatt når de ble møtt med store hærstyrker. Selv store regjeringsstyrker risikerte å bli utslettet. Det fantes en rekke store «baseområder» der militære enheter kunne grupperes og trenes, våpen fabrikeres. Der var også holdepunkter for militær og sivil administrasjon, og der ble det dyrket matvarer.

Scigliano: South Vietnam, Nation under Stress, s. 142—143)

Det ble altså ikke noe av de storstilte planene. Utover landet var en utbredt opprørsoffensiv i gang. Så mange som 4 000 lavere tjenestemenn strøk med pr. år. Opprørsstyrkene som i 1959 var anslått til 3 000 mann, nådde i midten av 1961 opp i 15 000, hvorav halvparten var fullt væpnet.

Washington ble skremt. I løpet av året ble det sendt tre «misjoner» til Sør-Vietnam. Deres rapporter ble grundig diskutert — en kan si at den første «teach-in» ble holdt i Det hvite hus, ubemerket av offentligheten.

Den tredje «misjonen» ble ledet av general Maxwell Taylor. Han skal etter hva det ble meldt ha forsikret president Kennedy om at seiren var sikret uten at det ble nødvendig å sette inn «betydelige» amerikanske styrker. (New York Times 12. februar 1962). Taylors rapport ble aldri offentliggjort, men den ble ikke møtt med noen enstemmighet.

En del av utenriksdepartementet mente fremdeles at det var i Laos grensen måtte trekkes og at det ville være fåfengt å forsøke å gjenopprette situasjonen i Sør-Vietnam når Vietcong hadde fri adgang langs «Ho Chi Minh-ruten». Noen mente med Arthur Schlesinger at kampen i Vietnam neppe kunne vinnes med eller uten Diem. Andre mente med Rostow at for å overvinne gerilja-styrkene måtte man ha en overmakt på minst 12 mot én, en teori som formodentlig var basert på erfaringer fra Malaya. Og det var Gailbraith-kynikere som sa at i så fall måtte USA vokte seg for å la noen geværer falle i hendene på «sioux'ene». Andre som for eksempel senator Mike Mansfield, Walter Lippmann og James Reston, lot til å mene at Sihanouks (og Mao Tse-tungs) tanke om et nøytralt belte gjennom Sørøst-Asia hadde noe for seg. Det fantes også dem som hevdet at Vietnam ikke kunne holdes uten amerikanske tropper. Andre hevdet at det ville være katastrofalt med amerikanske tropper.

(Warner: The Last Confucian, s. 166—167)

Diems rolle*

President Kennedy godtok den vurdering som gikk ut på at uroen i landet skyldtes agitatorer nordfra.

I Sør-Vietnam hadde det vært betydelig politisk og økonomisk framgang. Det kunne derfor ikke bli spørsmål om noen bred oppstand. For å møte truselen var det både riktig og nødvendig at amerikanerne engasjerte seg sterkere.

De som var imot dette, tvilte på denne bedømmelsen. De hevdet at oppstanden skjøt vekst som følge av Diem-regiments økonomiske vanstell og undertrykkelse.

ØKONOMISK FRAMGANG

Det sto svært dårlig til med økonomien da republikken Vietnam ble opprettet i 1955. Mange års okkupasjon, bombing, bitter kamp mot franskmennene og innbyrdes stridigheter medførte ikke så lite kaos. Veier var vanstelt og mange broer ødelagt. Tusenvis av bønder hadde slaktet besetningen, forlatt sine rismarker og søkt sikkerhet i byområdene.

Kanaler og vanningsanlegg var ødelagt og forsømt. Dårlig samferdsel begrenset forsyningene. De beskjedne industri-anleggene var i ustand. Med franskmennene forsvant mye faglig innsikt. Situasjonen var heller ikke blitt lettere av at over 900 000 nord-vietnamesere tydde sørover for å unngå kommuniststyret etter at krigen ble innstilt i Indo-Kina.

Det var mange, også blant vietnameserne selv, som trodde at den nye republikken ikke ville overleve. Problemene virket altfor store,

*) Ngo Dinh Diem tilhørte en mandarinfamilie og ble født i 1910. Han gikk på et fransk gymnas i Hue og ble så mandarin. Innenriksminister under Bao Dai, men søkte avskjed. Avslo senere å gjøre tjeneste for japanerne, Ho Chi Minh og franskmennene. Dro i 1949 til USA og Frankrike. Mottok i 1954 vervet som regjeringsleder av Bao Dai. Slo ned sekter og motstand fra hæren og veltet Bao Dai i 1955. Etter voksende uro, især fra buddhistenes side, klarte han seg trass i kupforsøk i 1960 og 1962. Myrdet under kupet 1. november 1963.

ressursene for små. I de fleste utenriksdepartementer såvel som i Saigon ble det anslått at Sør-Vietnams uavhengighet ikke kunne holde lenger enn i 6 til 12 måneder.

Men da var vietnamesernes dyktighet, intelligens og stolthet ikke tatt med i beregningen. Pessimistiske observatører unnlot på en eller annen måte å legge merke til deres oppfinnsomhet og deres faste beslutning om å forbli sine egne herrer. Folket og den nye regjeringen svarte mye mer energisk og effektivt på utfordringen enn selv optimister våget å spå.

Et viktig ledd i Sør-Vietnams forbløffende gjenreisning fra kaos, var utstrakt hjelp fra vennligsinnede stater, især fra USA. Men det er et faktum at all verdens hjelp ikke hadde gjort utslaget om den ikke var gått til et folk som var overordentlig dyktig og fast bestemt på å overleve i frihet.

Årene fra 1956 til 1960 betydde noe i retning av et økonomisk mirakel i Sør-Vietnam. Produksjonen av matvarer steg med gjennomsnittlig sju prosent årlig, og nivået før krigen ble nådd og overgått. I Nord var matvareproduksjonen pr. innbygger i 1960 ti prosent lavere enn i 1956, i Sør 20 prosent høyere. På bare ett år steg produksjonen i tekstilstoffer fra 68 millioner meter (i 1958) til 83 millioner meter. Samme året steg sukkerproduksjonen over 100 prosent, fra 25 000 tonn til 58 000 tonn.

Trass i at Nord overtok mye mer omfattende industrianlegg da Vietnam ble delt, er brutto nasjonalproduktet betydelig større i Sør. I 1960 ble det anslått til 770 kroner pr. innbygger i Sør og 280 i Nord. Utlendinger som har besøkt både Nord og Sør, bekrefter at levestandarden er høyere og at det er flere forbruksvarer å få i Sør.

Også når det gjelder tjenester og økt velferd gjennom de senere år, kan Sør-Vietnam rose seg av gode resultater. Et større program ble gjennomført for å innpasse 900 000 flyktninger fra Nord i sørlig økonomi og samfunnsliv. Det ble planlagt en jordreform som skulle gi 300 000 leilendinger sjanse til å kjøpe den jorda de arbeidet på for en beskjeden pris. Regjeringen satset på større kreditter til landbruket for å frigjøre bøndene fra panteåger. Utlån til bondefamilier ble på denne måten femdoblet mellom 1957 og 1959.

Det ble bygd tusenvis av nye klasserom. Antallet barn i folkeskolealder økte fra 400 000 i 1956 til 1 500 000 i 1960. Ifølge et helseprogram for landsbygda ble det opprettet enkle apotek i halvparten av Sør-Vietnams 6 000 landsbyer. Det ble foretatt en større aksjon mot malaria, en av de verste sykdommene i Vietnam. Leger og sykepleiersker ble utdannet i Sør-Vietnam og i utlandet for å tjene folkehelsen.

Dette er noe av bakgrunnen, og en meget liten del av bakgrunnen, da Vietcong satte i gang sin kampanje med væpnet aksjon, under-

graving og terror mot Sør-Vietnam. Få nye land har gjort større framgang på kortere tid. Mot denne bakgrunn kan en bedømme påstander om at det som foregår i Sør-Vietnam i dag er en rent intern oppstand som skyldes frustrasjon og misnøye og ufordelaktig sammenligning med «framgang» i Nord.

(U.S. State Department: A Threat to the Peace, Washington, 1961, s. 5—7)

DEMOKRATI SOM MÅL

Andre observatører har hevdet at i betraktning av de vanskeligheter regimet sto overfor, ble demokratiet i noen grad oppmuntret.

Det autoritære politiske systemet i Sør-Vietnam er ikke et demokrati, men det kan ikke akkurat kalles et autoritært diktatur heller. Det er innført forfatningsmessige metoder for å velge ut og avløse de øverste ledere og lovgivere, og regjeringen har vist alle tegn til å overholde denne framgangsmåten. Om hovedvekten hittil har ligget mer på form enn på innhold, var det ikke uventet, så nye som slike metoder var. Det kreves mange år for at de nye formene skal få varig liv. Ytrings-, møte-, presse- og bevegelsesfrihet er ikke så utbredt som i vestlige demokratier, men de er langt fra så beskåret og kontrollert som i totalitære regimer. Pham Huy Dan, en av regjeringens mest veltalende og aktive opposenter, går fritt omkring i Saigon og sier sin mening, det samme gjelder opposisjonsledere som dr. Sung og dr. Quat i Dai Viet-opposisjonen. Innen visse grenser har pressekritikken mot regjeringen og administrasjonen vært friere det siste året enn tidligere. Men det avgjørende er ikke tilstanden, men utviklingens retning og mål.

Slik forholdene var i Vietnam etter Geneve, ville bare det å overleve ha vært en bragd av regimet. President Ngo ikke bare overlevde, men i løpet av sine fire første regjeringsår klarte han også (1) å avsette Bao Dai og innføre republikken med godkjennelse av velgerne med alminnelig stemmerett; (2) å oppnå tilbaketrekning av franske styrker gjennom forhandlinger; (3) å holde ytterligere valg til en grunnlovgivende forsamling; (4) å overvinne organisert militær opposisjon; (5) å innpasse nesten en million flyktninger fra Nord; (6) å godkjenne en grunnlov utarbeidet av forsamlingen som tok sikte på en sterk innsprøytning av demokratiske idéer; og (7) å sette i verk planer om gjenreisning, jordreform og utvikling, undervisning, offentlige anlegg og økonomisk vekst. Disse resultater ville aldri ha blitt nådd uten en uvanlig klok og energisk ledelse. Men som presidenten har sagt offisielt, ville de heller ikke ha vært nådd uten et stort amerikansk hjelpeprogram. Og som sagt kan dagens

økonomiske vanskeligheter bare forstås i lys av Vietnams overgang fra varm til kald krig.

(J. T. Dorsey: *South Vietnam in Perspective*, Far Eastern Survey, New York desember 1958)

SABOTASJE FRA NORD

Den amerikanske oppfatning om at Nord beklaget den politiske og økonomiske framgang i Sør, lot til å bli bekreftet ved bevis for infiltrasjon av terrorister og skytevåpen over grensen.

Under fredelige forhold var det tydelig hvor utviklingen bar hen. Sør-Vietnam overgikk Nord på samme måten som Vest-Tyskland har overgått resultatene i det «sosialistiske» øst. Lederne i Hanoi lot ikke til å kunne akseptere denne utsikten. De besluttet å ty til vold i stadig større utstrekning... Infiltrasjonen over Sør-Vietnams grense av VC militærstyrker, offiserer og mannskap, til dels i organiserte enheter, har antatt illevarslende dimensjoner. Stundom kommer de med småbåter (djunker). Ellers er de kommet nordfra langs hemmelige ruter som krysser den vestlige delen av den demilitariserte sonen, et fjellområde med tette skoger. Når nå mye av Laos er i kommunistiske hender, er infiltrasjonsrutene gjennom dette landet i stigende grad blitt brukt av Vietcong...

Gjennom sine hemmelige kanaler sørover har Vietcong (VC) sendt ikke bare spioner og militært personell, men store kvanta militærutstyr og forsyninger. Vi har sett at Vietcong har klart å løse forsyningsproblemene ved militær aksjon, innkreving av «skatter», innsamlinger, røveri, beslaglegging av ris og ved andre ulovlige midler. Men behovet har oversteget de lokale forsyningskilder, særlig på grunn av skjerpet aktivitet og Vietcong-ledelsens voksende omfang.

De fleste av de ting som en militærstyrke trenger i en kampsoner, er på forskjellige tidspunkter blitt sendt nordfra til Vietcong i Sør-Vietnam. Det gjelder alt fra TNT til tobakk. Siden Vietcong-operasjonen ikke bare er militær, men i høy grad politisk, er også propagandavåpen blitt sendt sørover. Som eksempler kan nevnes partifrosjyrer og aviser, bøker og papirforsyninger, trykkerier o. l.

(U.S. State Department: *A Threat to the Peace*, s. 7, 27, 32)

Disse påstander til fordel for Diem-regimet har vært motsagt. En amerikansk økonom har hevdet at i den grad det forekom økonomisk framgang i disse årene, svarte resultatet ikke til hensikten.

EN ØKONOMISK ILLUSJON

En reise gjennom landet gir inntrykk av relativ velstand. Det er få land i Asia som har så overdådige og forholdsvis dårlig utnyttede landbruksressurser og et så gunstig folketall. Mekong-deltaet er et av de mest produktive risområder i verden. Det fins både jord, rike skoger og fiskeforekomster som ikke er utnyttet ennå. Naturligvis lever bonden beskjedent etter vestlig målestokk, men det mest nødvendige som mat, husly, klær og et minimum av undervisning for barna er innen rekkevidde for befolkningsmassene på landsbygda.

Denne tilsynelatende velstand skjuler imidlertid visse alvorlige og gjennomtrengende svakheter i økonomien, for mye av velstanden i Vietnam i dag er kunstig for så vidt som den bygger på et omfattende og forbruksorientert amerikansk hjelpeprogram. Vietnam har fått militær hjelp for å oppnå sikkerhet mot militær aggresjon utenfra, mens økonomisk hjelp i form av importerte forbruksvarer har opprettholdt og muligens økt levestandarden. Men disse resultatene har man måttet betale for. Økonomisk sett betyr den amerikanske bistand snarere et storstilt hjelpeprosjekt enn et program for økonomisk utvikling. Siden det ikke har vært lagt vekt på utvikling, ville opphør av den amerikanske hjelpen nesten sikkert føre til politisk og økonomisk sammenbrudd i Vietnam. . . .

Det er ikke mulig å «kjøpe» økonomisk utvikling bare ved stor hjelp utenfra. Den amerikanske hjelpen kan tvert imot forverre situasjonen når det ikke samtidig tas sikte på økonomisk vekst. . . .

Det sørgelige er at både den amerikanske hjelpen og vietnamesisk innsats gjennom de siste seks årene har tatt sikte på militært forsvar og opprettholdelse av forbruket framfor økonomisk vekst. . . .

Hva som enn ellers er oppnådd, er Vietnam derfor fremdeles proto-typen på en avhengig økonomi.

Etter seks års storstilt amerikansk hjelp er Vietnam å likne med en pasient som aldri blir friskere. Hvis hjelpen ble stanset i morgen, ville man ha en hær uten betaling og sultne borgere. Den amerikanske hjelpen har bygd et sandslott.

Sentral-regjeringens budsjett gir et annet eksempel på Vietnams svake økonomi. I 1958 (det siste året som det foreligger budsjett-utgifter for) utgjorde den amerikanske hjelpen 62 prosent av de totale offentlige utgifter. Ble militærhjelpen regnet med, ville naturligvis avhengigheten av amerikansk hjelp bli enda tydeligere.

(Milton Taylor: *South Vietnam, Lavish and limited Progress, Pacific Affairs* 1961, s. 242, 243, 256)

AUTOKRATI ELLER DEMOKRATI?

Ngo Dinh Diem arrangerte to valg mellom 1954 og 1961. Tilhengerne hans hevder at disse valgene ga syn for sagn om fram-

gang i demokratisk retning, men andre har tvilt på resultatene. Den første folkeavstemming i 1955 skulle bekrefte avsettelsen av Bao Dai og Diems utnevning til republikkens første president.

Kampanjen foran dette referendum ble ført med en så kynisk mangel på anstendighet og demokratiske prinsipper at selv Viet-minh lot til å være sjokkert. Mens Bao Dai ikke fikk noen anledning til å forsvare seg, ble han overøst med kritikk og sjikane av den regjeringskontrollerte pressen. Lokalaviser kom med spesialutgaver som ga en meget fortenget framstilling om ham. I radio og på plakater ble Bao Dai skildret som en spiller, han ble assosiert med et grisehode eller han ble avbildet mens han med pengesekk på ryggen kjærtignet en kvinne. Politigenter og andre drev agitasjon på dørene og advarte mot følgene om man unnlot å stemme.

Referendum-dagen ble valgkontorene overvåket av politiet, og velgerne fikk en stemmeseddel som ga dem valget mellom Diem, avbildet blant ungdom mot en lysende rød bakgrunn, og Bao Dai, framstilt i gammeldagse gevanter mot en giftig grønn bakgrunn. Opptellingen ble foretatt av regjeringsfunksjonærer uten noen som helst kontroll. Under disse forhold var Diems seier sikker, men de endelige resultater overtraff selv de mest dristige forventninger siden antallet avgitte stemmer iallfall i noen tilfelle overgikk velgertallet.

(Lancaster: *The Emancipation of French Indo-China*, s. 398—399)

Valgene i 1959 som gjaldt representanter til nasjonalforsamlingen ble kritisert på samme måten.

Av hensyn til vestlige ambassader og aviser, ga regjeringen noen uavhengige kandidater tillatelse til å stille opp i Saigon, men traff alle forholdsregler for at de ikke skulle vinne. De ble terrorisert og anklagd for all slags forgåelser som bare var oppspinn. En kvinnelig kandidat ble stilt for retten fordi en eller annen hadde tegnet en bart på plakatsbyldet av henne. En annen kandidat ble bøtelagt på grunn av røde understrekninger på valgplakaten hans. Andre ble underkjent fordi de brukte plakater som var for store eller for små. Til sammen var det åtte kandidater som ikke ble godtatt fordi man påsto å ha funnet feil i papirene deres.

Dette var beskjedent i sammenlikning med hva som foregikk i provinsene, der de ledende embetsmenn til og med truet med å arrestere vordende opposisjonskandidater og anklage dem for kommunisme ved militærdomstoler medmindre de trakk sine nominasjonspapirer tilbake.

Den eneste opposisjonelle kandidaten som kom noen vei, var dr. Phan Quang Dan. Han var svært populær blant velgerne i Saigon,

men hatet av administrasjonen. Ingen kunne beskyldte ham for å være kommunist. Han var godt kjent som en gammel nasjonalist og antikommunist, utdannet ved Harvard og gjennom mange år aktet som en av de mest redelige og dyktige politiske forgrunnsskikkelser i landet. Dan hadde som Diem mange fine egenskaper, ikke minst lederevne. Dan vant med letthet, enda 8.000 soldater i siste liten ble sendt til hans valgkrets med pålegg om å stemme mot ham.

Likevel besluttet Diem at dr. Dan ikke skulle få adgang til sin plass i nasjonalforsamlingen. Diem ga seg ikke, trass i energiske protester fra den amerikanske og den britiske ambassaden. Han var redd for at Dan ville vinne så stor tilslutning i forsamlingen at han ble en «demagog» som kunne hindre hans egne planer.

(Warner: The Last Confucius, s. 111—112)

NEPOTISME I REGJERINGEN

Diems kritikere har sett valgmanøvrene hans i sammenheng med regjeringens korrupsjon.

Skjønt det ikke foreligger klare bevis, later det til at nepotisme (favorisering av slektninger) var nokså alminnelig innen vietnamsisk administrasjon, iallfall i høyere kretser. Nepotismen fantes også før 1954 — for eksempel var general Nguyen Van Hinh sønn av statsminister Jguyen Van Tam — men den ble først utbredt etter at Ngo Dinh Diem tok makten.

En av brødrene hans, Ngo Dinh Nhu, hadde tittel av rådgiver for presidenten. En annen bror, Ngo Dinh Can, er faktisk guvernør i Sentral-Vietnam, selv om han ikke har noen regjeringsstilling. En tredje bror, Ngo Dinh Thuc, erkebiskopen av Hue og den øverste katolske biskop, har heller ikke noe verv for regjeringen, men fungerer som uoffisiell rådgiver og øver sin innflytelse innen det katolske presteskaper og blant de troende på regimets vegne. En fjerde bror, Ngo Dinh Luyen, er ambassadør i Storbritannia og sendemann til Belgia og Nederland, men fra tid til annen har han lange opphold i Vietnam. En av presidentens svigerinner, Mme. Ngo Dinh Nhu, er offisiell vertinne på presidentens slott, representant i nasjonalforsamlingen, grunnlegger av kvinnesolidaritetsbevegelse (regjeringens masseorganisasjon for kvinner) og forestår kvinnes virksomhet i landet. Mme. Nhush far er ambassadør i Washington og sendemann til Argentina og Brasil, og hans frue er Vietnams faste observatør i FN. Tre medlemmer av familien, Tran Van Choung, Tran Van Do og Tran Van Bac, var med i Diems første kabinett, og to svogere, Nguyen Huu Chau og Tran Trung Dung, hadde de viktige stillinger som statssekretær hos presidenten og viseforsvarsminister (presidenten har selv vært forsvarsminister) i lang tid, henholdsvis til 1958 og 1961. Statsfunksjonærer som Diem

har særlig tillit til, blir familiært betegnet som «nevøer». Andre ledende tjenestemenn har gått omveien om konvertering til katolismen etter at Diem tok makten.

(Scigliano: South Vietnam, Nation under Stress, s. 57—58)

UNDERTRYKKELSE AV OPPOSISJON

Det blir videre påstått at Diem traff energiske forholdsregler for å knuse alle motstandere. En slik gruppe var de politisk-religiøse sekter, Binh Xuyen, Hoa Hao og Cao Dai. Den førstnevnte representerte lite politikk og mindre religion og organiserte ikke bare spillebullen i Saigon, men i en tid også byens politistyrke. De to sistnevnte kontrollerte betydelige områder utover landet. Diem røpet sine tilbøyeligheter og evner da disse sektene ble undertrykt.

Generelt tok han sikte på å isolere og siden ødelegge Binh Xuyen og vinne de fleste sekt-lederne for seg ved løfter om politiske posisjoner og om å gi sekt-tropper innpass i hæren, og ved bestikkelser. I første omgang ble de tre gruppenes felles front som var dannet i begynnelsen av september 1954, brutt da Diem tok fire Cao Dai- og fire Hoa Hao-ledere med i regjeringen seinere i samme måned. . . .

I januar [1955] følte regjeringen seg sterk nok til å inndra Binh Xuyens tillatelse til å drive spill og veddemål i Saigon-området, slik at sekten mistet en vesentlig inntektskilde. . . .

Diem bestemte seg for å ta et endelig oppgjør. Om kvelden 29. mars ble det åpnet ild mellom styrker fra regjeringen og Binh Xuyen i Saigon. Den franske overkommando fikk i stand en usikker våpenhvile, men den utsatte bare det unngåelige væpnede oppgjør. Kampene i Saigon ble gjenopptatt 28. april. Binh Xuyen ble snart fordrevet fra byen og måtte trekke seg tilbake i uorden til myrlandet ved utløpet av Saigon-elven. Der var de innestengt til september da hæren angrep og knuste de siste rester av Binh Xuyens makt. Hoa Haos motstand brøt snart sammen i Mekong-deltaet etter dobbelt anfall av regjeringsstyrker og spesielle utsendinger fra Saigon med bestikkelser og andre pressmidler. De få Cao Dai-styrkene som ikke var gått over til regjeringen, ble fredelig avvæpnet i oktober. (Scigliano: South Vietnam, Nation under Stress, s. 21—22)

Etter sektene var det den politiske opposisjonens tur. Denne kampanjen nådde et høydepunkt i 1957.

Befolkningen ble bedt om å fordoble sin årvåkenhet og rapportere enhver kommunistisk virksomhet. Den politiske opprensning ble stadig effektivisert. Angivere sto bak stadig mer drastiske aksjoner, særlig i Sentral-Vietnam der presidentens bror, Ngo Dinh Can, brukte de mest brutale metoder.

På denne måten ble et stort antall mennesker arrestert og sendt til konsentrasjonsleire eller politiske omvendelsesleire som de pyntelig ble kalt, under forhold som ikke akkurat kan sies å ha kastet glans over en stat som utga seg for å respektere individet.

Teoretisk var denne undertrykkelsen rettet mot kommunister. I praksis rammet den alle som dristet seg til å gi uttrykk for uenighet med makthaverne som nå baserte seg på støtte fra to partier, Cach Manh Quoc Gia (den nasjonale revolusjonsbevegelsen) og Can Lao Nahn Vi. Opposisjonen kom ikke minst fra sosialister, liberale, sekttilhengere og andre demokrater. Ofte ble folk uten noen politisk tilknytning gjenstand for undertrykkelse som følge av den herskende vilkårlighet.

Snart gikk det opp for mange vestlige observatører, og også for de mest klarsynte og best informerte vietnamesere, at denne framgangsmåten bare kunne tjene kommunistenes interesser. Det ble ofte gitt advarsler om dette.

Situasjonen ble forverret i 1958. Det ble oftere foretatt stadig mer brutale razziaer etter «avvikere». Det var vanskelig å gripe fienden (folk som var mistenkt for kommunistisk virksomhet eller for forbindelser med sektene). Det var ikke så lett for regjeringsstyrkene å operere i de myr- og skogsområder der folk søkte tilflukt mot undertrykkelsen, i Rachgia og Hatien i vest, og Bie Hoa-Thu Dac Mot-Tay Ninh i øst. Og den måten som mange av disse operasjonene ble gjennomført på, satte landsbyfolk opp mot regimet. Begivenhetene fulgte ofte samme skjema: fordømmelser, omringing av landsbyer, razziaer, arrestasjoner, plyndring, forhør i noen tilfelle med torturering (også av uskyldige), deportasjon og «omgruppering» av folk som var mistenkt for å stå i ledtog med opprørere osv.

(P. Devillers: Mistakes of the Diem Government, China Quarterly, januar—mars 1962)

De som hevder at konflikten i Sør hadde rent indre årsaker fra først av — en tyrannisk regjering som drev den hardeste undertrykkelse — vil ikke benekte at det forekom en viss grad av infiltrasjon nordfra. Derimot kan det være uenighet om hva denne infiltrasjonen betydde: er den en vesentlig årsak til krigen eller ikke?

Spørsmålet om hvorvidt det er borgerkrig i Sør-Vietnam, vil bli nærmere gransket i siste kapittel i lys av ytterligere fakta siden amerikanernes voksende engasjement etter 1961. Foreløpig var det en kjensgjerning at USA godtok den oppfatning at krigen var aktivt inspirert nordfra, og vi er mest opptatt av hvordan USA kom til å gå mer og mer inn for å møte en slik utfordring.

Pasifisering: plan og fiasko

Den amerikanske strategien etter 1961 hadde to formål: å vinne tilbake de områder som var gått tapt til opprørerne og å etablere en sterk og populær regjering. Det var for å nå disse målene at de sør-vietnamesiske styrkene ble utvidet mens amerikanerne engasjerte seg mye sterkere både med hjelp og rådgivere.

AMERIKANSKE MILITÆRE I SØR-VIETNAM

Ved utgangen av	1960	785
	1961	2.000
	1962	11.000
	1963	15.500
1. september	1964	18.000
Ved utgangen av	1964	23.000

(Washington Post 7. februar 1965)

Utvidelsen av sør-vietnamesiske styrker hadde to aspekter:

For det første ble regjeringens væpnede styrker økt med to tredjeparter, hæren til 200.000 mann, «sivilgarden» til 72.000 og «selvforsvarskorpset» til 80.000. I tillegg begynte regjeringen å væpne spesielle forsvarsgrupper i lojale landsbyer. For det andre ble de væpnede styrkers kvalitet vesentlig hevet. «Sivilgarden» og «selvforsvarskorpset» hadde hatt elendig utstyr, dårlig opplæring og vært forsømt. Nå fikk de omsider den oppmerksomhet som deres viktige hjelperolle for forsvaret av landet tilsa. USA sørget for finansiell støtte og militært utstyr. Ja, USA har gitt Ngo Dinh Diems regjering alle nødvendige midler til å føre krig, også bombefly, helikoptere til å frakte soldater med, panserkjøretøyer og patruljeringsfartøyer.

(Scigliano: *Asain Suvery*, januar 1963, s. 48)

Den amerikanske politikken på landsbygda fikk et dobbelt aspekt: å atskille folket fra opprørerne ved hjelp av omgruppering i strategiske landsbyer, deretter utslettelse av «lommer» av geriljastyrker ved hjelp av «lete og ødelegge»-metoder.

STRATEGISKE LANDSBYER

Den strategiske landsbyen er en mer beskjedne fortsettelse av «agrovilles». Grunntanken er enkel nok. Det gjelder å forsikne de tettest befolkede deler av eksisterende landsbyer og å organisere folk innenfor i en strengt kontrollert og delvis utdannet sikkerhetsforlegning. Festningsgraver, gjerder, spisse bambus-stolper og vaktbunkers blir bygd rundt landsbyen. Bønder som bor utenfor området, blir bedt om å flytte innenfor. Ellers risikerer de å bli behandlet som fiender. De kan også bli tvunget innenfor. Familier som mistenkes for kommunistiske tilbøyeligheter, blir satt under spesiell observasjon eller de kan bli flyttet til andre strøk, og den eksisterende landsbyen vil bli ødelagt og innbyggerne flyttet dersom den kommunistiske innflytelsen er for sterk eller dersom landet ikke er egnet til å bli forsvart. . . .

Hensikten med dette er å avskjære forbindelsen mellom landsbyene og geriljastyrkene, enten den nå skyldtes sympati eller terror. Geriljastyrkene skal ikke lenger få skatter, mat og ly som landsbyene har gitt dem. De skal «røkes ut». Det skal også opprettes «dødszoner» der nasjonalist-tropper, artilleri og flystyrker kan jage etter fienden uten å måtte ta hensyn til at også uskyldige kan bli rammet. Regjeringen håper at folk i landsbyene selv skal kunne ta seg av sitt forsvar med hjelp av lokalt stasjonerte «selvforsvars-» og «sivilgarde»-enheter. På denne måten skal hæren bli fri til å ta føre større, offensive operasjoner mot kommunistenes regulære styrker.

(Scigliano: Asian Survey, januar 1963, s. 48—49)

Fra et amerikansk helikopter over Long Ans rismarker kan en tydelig se de feilene som er gjort. Hele landsbyer ligger i ruiner, takene er revet av, veggene slått inn, innbyggerne borte.

Rundt de viktigste byene som regjeringen fremdeles kontrollerer, er det bygd provisoriske nødboliger innen seks-sju kilometers radius. Det er sjelden å se en landsby som ikke er merket av krigen.

Geriljastyrkene har ødelagt veier og sprengt minst 25 broer. Det er risikabelt å reise om dagen og umulig om natten. Når major Dao, den nye sjefen, våger seg om ikke mer enn et par-tre kilometer fra det lokale hovedkvarter, blir han ledsaget av jeoper der 50-kaliber maskingeværene er klare.

I september hevdet lokale tjenestemenn at det bodde over 200.000 mennesker i 219 fullførte strategiske landsbyer. I dag er det neppe mer enn 20 av dem som er i funksjon og kontrollert av regjeringen døgnet rundt.

Provins-sjefene melder at 40 eller 50 er blitt ødelagt og helt forlatt; de øvrige har lidd stor materiell og politisk skade.

I delta-området har bøndene bodd spredd utover markene sine. Regjeringen har derfor måttet flytte tusener fra deres tradisjonelle hjem for å organisere landsbyer. I Long An er 80.000 mennesker blitt flyttet. Kommunistene kunne utnytte bitterheten hos bøndene som måtte flyttes, og over halvparten har forlatt landsbyene.

Ti tusen bønder som fra først av fikk lov til å beholde sine hjem, skal ha forlatt landsbyene fordi geriljakrigen kom altfor nær. En ser rekker av landsbyfolk som har tatt beina fatt med senger og personlige eiendeler bundet fast på ryggen. . . .

Landsby-programmet begynte å gli ut i juni og juli da byggingen ble påskyndet for å overholde fristen som var satt av president Diem og broren Ngo Dinh Nhu. I begynnelsen av 1963 var det 70 landsbyer i provinsen. Teoretisk ble dette antallet fordoblet til juni og tredoblet til september. Men landsbyene var sjelden i full funksjon, og de ble undergravd av geriljastyrkene nesten like raskt som de ble bygd.

«Da provinsen kom med i dette statistiske kappløpet,» sa en amerikaner, «oppsto det en blanding av løgn og forsøk på å gå altfor raskt fram. Det gikk simpelthen ikke.»

En offisiell talsmann sa at landsbyene ble ansett som ferdige så snart det var bygd forskansninger og løpegraver, selv om «heimestyrkene» var uten trening og forsvaret svakt og selv om «det ikke fantes noen følelse av fellesskap».

Mange familier som var flyttet, ble ikke betalt med regjeringens midler til dette formålet. Bøndene ble stundom tvunget til å kjøpe byggematerialer som regjeringen eller den amerikanske hjelpen skulle ha dekket.

Rikfolk kunne kjøpe seg fri fra tjeneste i «heimevernet», og det hendte at funksjonærer fastsatte landsbyenes grenser slik at deres egne eiendommer ble beskyttet. Det ble stadig fusket med valgene til landsbyråd til fordel for venner og slektninger av den lokale leder.

Amerikanerne og provins-myndighetene førte slapp kontroll. «Vi bør innrømme,» sa en amerikaner, «at vi har en stor del av skylden for situasjonen. Vi har finansiert de fleste av disse programmene og satt dem i gang. Situasjonen ble verre for hver måned som gikk, og det var noen som ikke førte kontroll for vår part.»

(Hendrick Smith, New York Times 12. januar 1964)

En annen amerikansk korrespondent hevder også at regjeringens planer ikke gikk i oppfyllelse.

. . . .programmet med strategiske landsbyer kom aldri til å svekke Vietcongs evne til å mestre befolkningen. Geriljaavdelingene ble aldri skilt fra sin viktigste styrkekilde: unge menn.

Vietcong ga et uhyre dyktig svar på programmet og viste nok en gang sin forståelse av denne krigens natur. Amerikanerne og regjeringen hadde håpet at dette med landsbyene ville tvinge Vietcong til å angripe folket; dermed skulle folk bli opprørt og oppmuntret til å forsvare seg mot geriljastyrkene; i det minste skulle bøndene på denne måten vende seg mot fienden og ta parti for regjeringen.

Men slik gikk det ikke. Vietcong-folkene var ikke sultne, de behøvde ikke å sette landsbyene kniven på strupen. Geriljakarene hørte selv hjemme i områdene og infiltrerte landsbyene. Når de angrep, gikk de bare løs på regjeringens symboler: landsbyens kommandostilling, landsbylederen eller ungdomslederne (som var særlig hatet fordi de var Nhus menn). De skadet sjelden befolkningen, slik at folk i en landsby som fant at regjeringen ikke hadde holdt sine løfter og ikke kunne beskytte dem, gjerne tok parti for Vietcong etter en razzia.

(Halberstam: The Making of a Quagmire, s. 188—189)

I beste fall ble det bare en delvis suksess med de strategiske landsbyene som ikke nødvendigvis skaffet regjeringen økt tilslutning. I mars 1964 ble det meldt at nesten halvparten av landsbyene var infiltrert av NLF.

Det andre aspektet av pasifiserings-politikken, «lete- og ødeleggelses»-operasjonene for å utslette NLF utover landet, ble gjennomført av en hær med stor mobilitet og moderne våpen. Men det lyktes ikke å eliminere geriljastyrkene: den nye teknikken ble brukt på en uelastisk måte og ble ofte rettet mot gale personer fordi landsbyene ikke hadde kunnet atskille fienden fra bøndene. En korrespondent for New York Times har omtalt et mislykket sammenstøt.

Trefningen fant sted på en sterkt trafikert hovedvei i utkanten av garnisonsbyen Bentre. Geriljastyrkene rykket likevel i stilling i dagslys, forberedte trefningen mens de var helt synlige fra veien og ventet i tre timer på konvoien. De må ha blitt iaktatt av mange bønder. Men ingen varslet garnisonen i Bentre.

Kunne dette ha skjedd om bøndene virkelig hadde identifisert seg med regimet?

En familie som bodde på åstedet, sa at den ble truet med døden om den sladret. Men Vietcong ville aldri ha innlatt seg på denne aksjonen uten full tillit til at de hadde bøndene med seg, eller at bøndene iallfall var likeglade. . . .

I noen områder er tegnene på frafall tydelige. Observatører som har fulgt vietnamesiske opprenskningsaksjoner i Mekong-deltaet, har ofte bemerket de forlatte landsbyene. Når troppene nærmer seg,

flykter alle, unntatt noen få gamle menn og barn. Ingen tilbyr seg å gi opplysninger; ingen skynder seg å heise flagg. De fleste områder utover landet blir kontrollert av Vietcong, og deres agenter kommer igjen så snart troppene har dratt sin vei. . . .

Amerikanske rådgivere har sett på at Vietcong-fanger er blitt skutt vilkårlig. Rådgiverne har sett de forbrente likene av kvinner og barn i landsbyer som er blitt ødelagt av napalm-bomber.

En talsmann for forsvarsdepartementet i Washington sa i denne måneden at kommunistene mistet fem mann hver gang de sør-vietnamesiske regjeringsstyrkene mister tre. Men tapslistene i Sør-Vietnam er høyst tvilsomme, for de bygger ofte på anslag fra flygende observatører.

Det er sjelden å se en uniformert Vietcong geriljasoldat; som regel er de kommunistiske opprørerne ikke til å skjelve fra bøndene. Når den sør-vietnamesiske regjering melder om drepte «fiender», dreier det seg i mange tilfelle om vanlige bønder som ble skutt idet de prøvde å rømme fra landsbyen mens troppene rykket inn. Noen kan ha sympatisert med Vietcong, men andre ville vekk fordi de ikke ønsket å bli mobilisert til militærtjeneste eller tvangsarbeid. . . .

Regjeringsstyrkenes taktiske mobilitet er blitt bedre takket være helikoptere som har kunnet angripe mange av Vietcongs tidligere sikre tilholdssteder i jungelen og sumplandet.

«Med helikopterne har vi på en eller to dager kunnet utrette det som før pleide å ta to uker,» sa oberst Frank B. Clay som nylig gikk av som amerikansk rådgiver for den vietnamesiske sjuende divisjon.

Amfibie panservogner ble innført i juni. De skulle løse problemet med forfølgelser over rismarker og myrer. Men det viste seg snart at disse kjøretøyene ikke kan brukes uten omhyggelig rekognosering av terrenget. De blir lett stanset av kanaler og elver. En operasjon med et helt kompani av kjøretøyer ble på denne måten forsinket i mange timer.

«Gadgets» (tingester) vil ikke vinne denne krigen, heller ikke krigshunder. En uberettiget begeistring for vakthunder utløste en verdensomspennende rekruttering av tyske «sauægjetere». Den amerikanske gruppen av rådgivere ville ha 1.000 hunder, men det var ikke å skaffe. Bare 200 er nå i Vietnam eller underveis. De fleste av hundene som er kommet til Vietnam, er syke. Av de fem hundene som var avsatt til sjuende divisjon, var fire syke og det samme var oppdretteren.

Det het at de trengte tre måneder for å venne seg til tropeklimaet. Imens var det noen som oppdaget at hver hund måtte ha frosset hestekjøtt for nesten ti kroner dagen; en vietnamesisk soldat greier seg med ris for vel én krone dagen.

(Homer Bigart, New York Times 25. juli 1965)

Clare Hollingworth skriver om de tungt væpnede helikoptere som skulle brukes til antigeriljakrig, men som faktisk blir brukt til å frakte mistenkelige personer til forhør.

Ett eller to amerikanske helikoptere er ofte på pletten så snart et rekognoseringsfly mener å ha iaktatt en opprørsavdeling, eller når en patrulje kommer i kontakt med Vietcong. Dette raske mobile svaret på opprørsaksjoner er det eneste originale amerikanske bidrag til antigerilja-taktikken som i mange tilfelle er utviklet etter fransk forbilde fra Algerie.

Helikopteret blir mer og mer allsidig med innebygde maskingevær, raketter, og to helikopter spesialskvadroner har sterke lyskastere til natt-operasjoner. Om dagen brukes «Eagle»-skvadronene og om natten «Specials» til lynaksjoner for å hente besynderlige små grupper av mistenkte til forhør fra områder som anses å tilhøre Vietcong.

(Guardian, 6. mai 1965)

De som har brukt nye våpen med høyst ødeleggende virkninger har i mange tilfelle ikke formådd å skjelne mellom venner og fiender. En fransk journalist forteller om slike våpen:

Amerikanske ingeniører har perfektionert et infrarødt leteinstrument som kan bæres i hånden og som oppfanger hvert eneste menneske, hvor godt skjult det enn er, innen 200 meters omkrets. De har funnet opp «lazy dog», en kjempegranat, en to tonns bombe med piggtråd som eksploderer ti meter over bakken og gir de grusomste sår samtidig som den sprer farlige feller over hele området. De har gitt flygerne «serpent eye»-bomben som faller langsomt og kan dirigeres mot målet; de har utstyrt amerikanske helikoptere med enslags pose av granater under «bukene» som kan ødelegge et område på 2 000 kvadratmeter og med «bull pup», en innretning med 200 kilo radiokontrollert TNT som kan ødelegge underjordiske tilfluktsrom — for ikke å nevne den nye napalmen som er like sterkt forbedret som de nye kjernefysiske våpen i forhold til Hiroshima-bomben. Infanteriet er ikke blitt glemmt i denne nye utdeling av vanvittig leketøy: de har nå en ekstra-lett automatisk innretning (som veier mindre enn et halvt kilo) som avfyrrer så morderiske prosjektiler at legeme og beinbygning splintres på et øyeblikk. De har nå radar som kan bæres og som kanskje er det aller mest effektive antigerilja-våpen.

(J. Lacouture, Le Nouvel Observateur 29. april 1965)

Landsbyplanene ble hverken skikkelig gjennomført eller koordinert med «lete og ødelegge»-operasjonene, slik at det opp-

sto et element av terror i kampen da det ikke ble skjelnet mellom sivile og stridende. Det kom protester fra andre land da det ble brukt kjemiske ødeleggelsesmidler som var innført for militære formål, og napalmbomber fra USA. Den amerikanske regjering avviste beskyldninger om kjemikalierne som ble sluppet langs veier og kanaler for å ødelegge vegetasjon som kunne gi dekning til geriljaangripere. Amerikanerne hevdet at disse kjemikalierne ikke var farlige for mennesker, dyr eller avling.

Amerikanske kilder som ikke er blitt motsagt av militære myndigheter, antyder at antigerilja-operasjonene i Sør-Vietnam har tjent til å prøve nye våpen. Look Magazine har brakt meldinger om slike prøver (desember 1963):

Hæren prøvde ammunisjon av liten kaliber så langt tilbake som i 1920-årene, men det var først ved kampene i Vietnam i den seinere tid at de begynte for alvor. Omkring 1.000 «AR-15» ble sendt av sted av «hysj-hysj» Advanced Research Projects Agency i forsvarsdepartementet. Det er skrevet en rapport med hemmelighetsstempel på grunn av noen blodige illustrasjoner. Det blir holdt strengt hemmelig hvordan det går med Vietcong-gerilja som rammes av «AR-15». Men når vi vet at fienden allerede kjenner virkningen av «AR-15», kan vi stundom finne en og annen som kan fortelle hva han har sett.

«Jeg dro ut med denne rifla. Virkningen er fantastisk. Jeg så en fyr som ble truffet i armen. Han ble vridd rundt og armen røyk tvers av. En ble truffet bakfra, og hjertet hans ble bokstavelig talt blåst ut av kroppen på ham.»

«En mann som ble truffet i baken, døde etter fem minutter. Alle andre døde øyeblikkelig. Med andre slags kuler ville han ha blitt ubetydelig såret.»

(Sitert i Bertrand Russell og Russell D. Stetler jr: War and Atrocity in Vietnam, Bertrand Russell Peace Foundation, n.d. s. 50, fra True Magazine, desember 1963, og Look Magazine, desember 1963)

Resultatet av slike grove angrep var kanskje ikke så mye at NLF-styrkene ble svekket, som at sør-vietnameserne fikk fornyet sympati for geriljabevegelsen. Dette blir hevdet av Washington Post i en lederartikkel:

Det blir nå meldt at 2.000 vietnamesiske kvinner foretok «sit-ins» ved to utposter i Mekong-deltaet for å protestere mot regjeringens nattlige bombardement av landsbyene deres med bombekastere og artilleri. Ifølge telegrammene «sa demonstrantene at regjerings-soldater gjentatte ganger hadde bombardert landsbyene deres,

drept eller såret mange av deres nærmeste og voldt stor materiell skade.»

Hva er dette for en fantastisk måte å føre krig på? Bombarde-mentet ble etter hva regjeringen sier, rettet mot landsbyer som var mistenkt for å huse kommunistiske opprørere. Men enten formålet med denne blindskyting i mørket og på lang avstand er å ramme en eller annen skjult Vietcong-mann eller å terrorisere befolkningen til ikke å gi ly til geriljakarene, virker det på oss som et sinnbilde på alt som er galt og selvødeleggende i den måten som denne spesielle krigen blir ført på.

Problemet er det samme som ved den brente jords taktikk med napalm-bombing. Skal de sivile i Vietnam, hvorav det store flertall bare kan ønske å få være i fred, bli behandlet som en ulykkelig plage, som en hindring for krigføringen? Eller skal de sivile bli behandlet som mennesker som denne krigen bare skulle hjelpe og beskytte? Uten deres ivrige medvirkning til regjeringens aksjoner vil krigen være tapt.

Kommunistene vil naturligvis gjerne benytte enhver anledning til å sette Sør-Vietnams folk opp mot regjeringen ved for eksempel å få i stand «sit-ins» om de kan. Men det trengs ikke kommunister til å arrangere slike demonstrasjoner så lenge nattlig artilleriild dreper enkle mennesker i deres hjem, så lenge regjeringsstyrkene svir av hele landsbyer der det bor fattige bønder, så lenge amerikanske fly slipper brennbart materiale på steder der uskyldige landsbyfolk kan bli rammet uforvarende. Bare tanken om å bruke noe sånt som artilleri mot gerilja-«skygger» er uhyrlig. Det kan ikke være noen realistisk utsikt til at en artillerigranat som dumper ned i landsby fra en soldat trygt forskanset mange kilometer unna, vil ramme noen kommunistisk gerilja-mann. Denne taktikken kan derfor ikke bety noe annet enn rå og vilkårlig terror. Fins det noen raskere eller mer effektiv måte å tape krigen i Vietnam på?

(Washington Post 18. juli 1965)

Endelig omtaler en Michigan-professor den generelle militære situasjonen som amerikanerne møtte i slutten av 1964.

I løpet av året ble landet gjennomrystet av en serie stadig dristigere militæraksjoner av Vietcong som nå fikk store forsterkninger fra Nord-Vietnam. Den vietnamesiske hærens svar var oppmuntrende energisk og svært vellykket, men hadde tydeligvis mindre generelle virkninger enn de kommunistiske offensivene. Vietcong satte inn en rekke større angrep i provinsene i Mekong-deltaet som lenge har vært et senter for stor gerilja-virksomhet. De klarte å få kontroll over landsbyer i inntil tre dager, og fortsatte sin «musefelle»-taktikk

og bakhold mot regjeringsstyrker som prøvde å unnsette beleirede garnisoner og utposter. I Sentral-Vietnam som inntil det siste har vært ansett som temmelig trygget mot fiendtlige angrep, er mange strategiske landsbyer blitt angrepet og noen erobret. Geriljavirk-somheten er økt sammen med vellykket Vietcong-infiltrasjon i mange landsbyer der som i sør. På denne måten er det oppstått endringer i folkets «lojalitets»-mønstre slik at kartet over «sikre/usikre områder» i republikken har virket som sjakkbrett. Ved årets utgang varierte amerikanske anslag over kommunistenes styrke i Sør-Vietnam fra minimum 34.000 mann i hovedstyrker og lokale styrker (vanlige soldater) og 80.000 mann geriljastyrker til maksimum 50.000 av de førstnevnte og 100.000 av de sistnevnte.

(Wesley R. Fishel, Asian Survey, februar 1965)

Hvordan NLF kjemper

Et viktig spørsmål er hvordan NLF bruker terror. Amerikanske talsmenn hevder at Fronten driver en djevelsk ødeleggelse av offentlige skoler, sykehus, rutebiler og terrorisering av uskyl-dige landsbyfolk i sine forsøk på å velte et lovlydig styre.

Som svar på disse beskyldningene har det vært sagt at Fron-ten bare bruker terror mot dem som undertrykker folket og for å skremme dem som kan gjøre det — til forskjell fra amerikanske napalm og bomber som rammer både venn og fiende.

På en «teach-in» i Oxford hevdet USA's ambassadør i Sør-Vietnam Cabot Lodge at terror var en vesentlig faktor for NLF's suksess. (Følgende referat er skrevet av etter lydbånd. Åpenbare feil er også tatt med.)

I Vietnam fins det noe som for oss er en ny slags stridende, like utpreget som infanteristen eller flygeren, nemlig terroristen. Han gjør ikke som alle andre, men han er profesjonelt opplært og vei-ledet. Han får for eksempel beskjed om å terrorisere en eller annen landsby slik at det mandag ligger 12 lik i gata, gamle menn, kvinner og barn plukket ut vilkårlig for å inngi terror, så kidnapper terro-risten landsbysjefen, skjærer hodet av ham og setter det på en stake som blir utstilt. . . . Tre om ettermiddagen har man på denne måten ingen vanskelighet med å få 17 år gamle gutter til å bli med i Viet-cong. . . . dette betyr ikke at det ikke fins begeistrede kommu-nister. . . . og ungdom rekruttert på denne måten kan ikke bli trenet til å kjempe godt. . . . men hvis terrorismen ble eliminert, ville Vietcong-problemet være på vei til å bli løst.

En blåbok i 1961 ga noen eksempler på terror mot sivilbefolk-ningen i sør.

Vietcong gir inntrykk av å ville sympatisere med folket, men har samtidig tydd til de mest brutale former for vold og undertrykkelse for å gjennomføre sitt program. Vietcong har på alle mulige måter

søkt å hindre de sør-vietnamesiske myndighetenes anstrengelser for å skaffe folket sosiale goder. Vietcong har ikke gjort noen hemmelighet av sitt ønske om å ødelegge den lovlig valgte regjering i Sør-Vietnam og å føre dette landet og dets folk inn under Hanois kontroll. Vietcong lover forbedringer, men gjør alt de kan for å hindre dem så sant de blir gjennomført av ikke-kommunistiske myndigheter.

En yndet Vietcong-taktikk er drap, ofte etter den mest brutale tortur. Statsfunksjonærer, skolelærere, selv hustruer og barn har vært ofre. Hundrevis av landsbyledere er blitt myrdet for å fastslå Vietcongs makt og skremme befolkningen. Det er en lang liste av grusomheter. Myndighetene i Saigon har samlet årlige fortegnelser. Det er grufull lesning, selv for en generasjon som er mer enn vant til beretninger om menneskets umenneskelighet.

Et særlig brutalt eksempel ble meldt fra Vinh Binh-provinsen den første uken av november. Sjefen i Cau Ke-distriktet, Le Van Nghia, ble drept da bilen hans kjørte på en Vietcong-mine. Sammen med distriktssjefen ble hans frue og to andre personer drept. Som ved et under overlevde barna (på to og tre år) eksplosjonen, men de ble drept på stedet av Vietcong som hadde forberedt det hele.

En annen kriminell metode som Vietcong ofte benytter, er kidnapping. En hører sjelden noe mer fra ofrene. Stundom blir de sendt tilbake etter at en større løsesum er betalt. Stundom blir denne metoden brukt for å skaffe rekrutter når overtalelse ikke fører fram.

Vietcong ga nylig et eksempel på sin dype forakt for den internasjonale kontrollkommisjonen (ICC) som skal påse gjennomføringen av Geneve-avtalen i Vietnam. De kidnappet oberst Hoang Thuy Nam, sjef for den sør-vietnamesiske «forbindelseskommisjonen» hos ICC. Han ble tatt av en gruppe væpnede menn på sin gård mindre enn 20 km fra Saigon. Forgjeves ble det appellert om frigivelse. ICC nektet å protestere. Ti dager seinere ble liket funnet i Saigon-elven. Det bar spor av torturering. Det var en grufull forbrytelse som sjokkerte Vietnam og siviliserte mennesker overalt.

Vietcong går gjerne løs på hvem som helst som er ansatt av regjeringen i Saigon for å tjene folkets interesser. Skoler har vært blant deres kjæreste mål. Ved trakassering, mord på lærere og sabotasje mot bygninger klarte Vietcong å få stengt over 200 folkeskoler i Sør-Vietnam i 1960 og avbrøt dermed undervisningen for over 25 000 elever. I de siste måneder økte tallet til 400, heter det.

Sykehus er ofte blitt angrepet som ledd i kampanjen mot regjeringen og også fordi Vietcong på denne måten skaffer seg medisinske forsyninger som de trenger. På landsbygda har kommunistene oppfordret folk til å sabotere regjeringens tiltak mot malaria, og noen av dem som utførte dette arbeidet, er blitt drept. Offentlige konto-

rer, politistasjoner og forsøksstasjoner for landbruket blir gjerne rammet av Vietcong.

Kort sagt er alt som kan bety orden eller sikkerhet for folk i Sør av det onde for Vietcong (VC). Med mindre det representerer en VC-«ordre» eller VC-«sikkerhet», kan alt som gagnar offentligheten bli rammet. En mann som tjener sin regjering og sitt folk havner lett på Vietcongs «svarteliste».

(U.S. State Department: A Threat to the Peace, Washington 1961, s. 12—13)

En talsmann for NLF hevder i et intervju med den australske journalisten Wilfred Burchett at Fronten passer omhyggelig på å unngå unødige lidelser.

Folk utover landet er i den grad terrorisert at de først ikke hadde tillit til noen. «Da vi begynte, mistet vi noen kadre,» sa Sao Nam til meg, «og det var nesten umulig å få kontakt med befolkningen. Så lenge en sånn terrorist-maskin kontrollerer deres daglige virksomhet, ville det være umulig å gjøre noe. Vi fant det nødvendig å bryte fiendens grep; å rydde unna de verste Diem-agentene og gjøre sterke angrep mot utvalgte stillinger. Da vi først hadde begynt med dette, fikk folk et nytt glimt i øynene, tilliten vendte tilbake. Det var klart hvem vi representerte da vi slo ned de verste tyrannene og alltid slo opp forklaringer om hvorfor. Inntil den nasjonale frigjøringsfronten ble dannet i slutten av 1960, opererte vi under navnet «Armed Propaganda Groups of the People's Self-Defense Forces» (væpnede propagandagrupper for folkets selvforsvarsstyrker).

Jeg spurte om hvilken form dommen og henrettelsen hadde. Sao Nam svarte at situasjonen i hver landsby først ble omhyggelig studert; lokale agents virksomhet, omfanget av deres forbrytelser. «De kan være sikker på at de håndplukkede hovedagenter alltid var ansvarlige for mange mord, men vi utså dem ikke til å bli henrettet om det fantes den minste utsikt til at de kunne forbedre seg. Som regel bodde landsby-lederne, politi- og sikkerhetssjefene osv. i samme bygning. Om natten pleide vi å sende en gruppe med høyttalere for å forklare den nye motstandsbevegelsens politikk, avsløre Diem-regimets forbrytelser og fortelle folk om hvordan de skulle bekjempe dem. Til slutt ville vi gi en streng advarsel til lokale agenter, med høyttalerne våre rettet direkte mot deres hjem. Som regel fyrte vi av noen få skudd i luften for å gjøre inntrykk på dem.»

«Til å begynne med tok agentene lite notis av oss og skjerpet faktisk sin terror. Vår gruppe vil avlegge et nytt besøk, som regel med to typer av håndskrevne flygeblad. Det ene inneholdt en for-

tegnelse over de lokale agents forbrytelser og dødsdommen avsagt av det lokale organ av People's Self-Defense Force; det andre var helt likt, bortsett fra at det inneholdt et tilsagn om nåde og en advarsel om ikke å begå flere forbrytelser. Fant vi den ledende agent hjemme, henrettet vi ham, og satte lappen om henrettelsen på liket og klistret opp noen få slike lapper. Hva angår de øvrige og den ledende agent om han tilfeldigvis ikke var hjemme, klistret vi opp benådningen og advarselen.»

(Burchett: Vietnam, Inside Story of the Guerilla War, s. 146—147)

Robert Scigliano har vurdert terrorens betydning for omvendelse av bøndene.

Det ville være en alvorlig feiltakelse å tro at kommunistenes makt i Sør-Vietnam er basert vesentlig på terrorisme eller militær styrke, eller selv på likegyldighet hos en uvitende bondestand. Paul Mus som hadde forhandlet med Vietnam på vegne av den franske regjering, varslet i 1949 den øvrige verden om arten av Vietminhs makt. «Det er vesentlig,» sa han, «straks å bli kvitt enhver forestilling om at franskmennene i Vietnam ikke står overfor annet enn en mengde apatiske bønder som er blitt terrorisert av sine (Vietminh) ledere. Da undertegnede for to år siden hadde anledning til å reise bak Vietminhs linjer, fant han mange bevis for en organisert folkebevegelse både ved fronten og bak den.» Det er ikke noe som tyder på at situasjonen i dag har endret seg noe vesentlig i de områder av Sør-Vietnam som står under sterk kommunistisk påvirkning. Terrorismen er den negative siden av kommunistenes program for å vinne bred støtte; den rammer for øvrig bare en svært liten del av folk som bor utover landet, og blir ofte rettet mot upopulære statsfunksjonærer under påskudd av å beskytte folket. Faktum er at kommunismen i form av nasjonalisme og med jord til bøndene som sitt mål, representerer en mektig styrke i Sør-Vietnam, og den har utbredt tilslutning fra bondebefolkningen. Den har ingen vanskeligheter med å rekruttere partisaner blant ungdommen i landsbyene, og disse bondesoldater slåss tappert og utholdende og hopper sjelden av til den annen side, hvor hard gerilja-tilværelsen enn er. Bondestanden er ikke så mye en brikke eller en gevinst, som en oppmann i kampen mellom kommunistisk og antikommunistisk nasjonalisme. Kampens utfall avhenger av våpenmakt, mens militær styrke i og for seg har nøye sammenheng med det å vinne tilslutning fra bøndene. Bøndene vil gå med den parten som kan vise at den representerer den vietnamesiske nasjonalismens sak og de uklare ønsker om en ny tilværelse som ligger i dens appell.

(Scigliano: South-Vietnam, Nation under Stress, s. 158—159)

Hvor vesentlig bruk av terror enn kan være, er det bare et av mange taktiske midler som Fronten benytter. Bernard Fall omtalte noen av disse midlene som er blitt utviklet av Fronten som svar på de våpen og den taktikk som er blitt brukt mot dem.

Kommunistenes militære taktikk har stadig holdt tritt med teknologiske endringer på amerikansk og sør-vietnamesisk side. En amerikansk kampoffiser i Vietnam skal ha bemerket følgende: «Disse karene tar stadig seg selv opp til fornyet prøving og kritikk. Denne siden er nokså imponerende.» Kommunistenes utfoldelse i dagslys ble hemmet for en tid etter at den amerikanske helikopterstyrken kom — mer enn 200 skal ha vært i sving i Vietnam i midten av 1963. Men snart tilpasset kommunistene seg de nye betingelser som ikke lenger tillot dem å beleire en befestet landsby eller utpost; isteden lærte de å knuse forsvarsverkene i småbiter ved et slag tidlig nok på kvelden til å kunne kverke motstanden før daggry og fjerne bytte og fanger til sikre skjulesteder før helikopterene kunne begynne å operere. Franskmenenes erfaringer i Algerie burde studeres nærmere. De fant ut at helikoptere ble meget sårbare så snart motparten lærte hvordan maskingevær-ilden skulle rettes mot et bevegelig luftmål. Opprørerne begynte snart å lage «helikopterfeller». Det ble innledet kamp for å friste helikopterene til et område der en mengde tunge maskingevær sto klare. Denne utviklingen ble kanskje begynt med operasjonene i Quang-Ngai, Camau og Plaine des Jones områdene i januar, april og mai 1963 da mange amerikanske helikoptere ble truffet av blinkskudd. Kommunistenes mange feltradiosett gjorde det snart mulig for dem å lage ganske effektive varslingsanlegg mot flyangrep. . . .

Kommunistene har stadig forbedret sin taktikk med bruk av små enheter. Angrepene blir planlagt etter en «fem punkts feltordre» kjent som «én langsom bevegelse og fire raske». Dette blir forklart slik:

LANGSOM og omhyggelig angrepsforberedelse og gjennomgåelse på forhånd.

RASK omgåelse av fienden og angrep.

RASK og besluttsom nedkjemping av fiendtlig motstand.

RASK opprydding på slagfeltet (våpen, fanger, egne sårede).

RASK tilbaketrekning til baseområder.

Disse fem formaninger blir som regel nøye fulgt, særlig nå når amerikanske helikoptere kan bringe forsterkninger ved daggry. Dette er forklaringen på at kommunistiske angrep i Sør-Vietnam blir avbrutt tilsynelatende uten grunn og på et stadium da det bare skulle en liten ekstra anstrengelse til å nå formålet fullt ut. Men kanskje den ekstra halvtimen som det ville ta å nå målet, kom til å utsette

enheten for ødeleggelse på tilbakeveien til skjulestedene; Vietminh innlater seg ikke på denslags «eventyr».

De vietnamesiske kommunistene er også spesialister på mindre skjærmysler. I løpet av åtte års krig mistet franskmennene nærmere 500 panservogner (tanks, panserbiler og amfibievogner), hvorav 84 prosent ble minesprengt. 8,7 prosent ble ødelagt i direkte angrep med menneskehånd, mens resten ble rammet av antitankvåpen. En oversikt over operasjonene nå viser at kommunistene fortsatt legger stor vekt på minelegging av veier, broer og jernbanen og selv åpne rismarker som må passerer.

(Fall: The Two Viet-Nams, s. 364—367)

Samtidig med disse mottiltakene utviklet Fronten med hell begrepet befestet landsby. Wilfred Burchett beskriver forsvaret av en slik landsby.

Så fikk jeg se en «befestet landsby» som de to pikene hadde vært med på å forsvare. Forsvaret besto av et nett av tunneler, nesten 40 kilometer i denne ene landsbyen, ble det sagt. De ledet i fire retninger og dekket dermed enhver atkomst. De var store nok til at en vietnamese kunne løpe oppreist fra et skytested til et annet, slik «Blomsten» hadde fortalt.

Jeg fikk se en bambusklynge, og jeg måtte kikke nøye etter om jeg fant noe mistenkelig ved røttene. Jeg oppdaget ikke noe ekstra. Så ble jeg vist inn i tunnelen til en skytestilling med plass til tre — fire mennesker. Det ble stukket en staur i noe som så ut som jord og rester av geværer bakenfor. Vi fikk da plutselig se ut over veien der vi noen minutter tidligere hadde syklet inn i landsbyen. Så viste man meg atter bambusklyngen, og jeg fikk da øye på de små kikkhullene som var blitt åpnet ved røttene og som ikke engang kunne oppdages på noen meters avstand.

Jeg så flere skytestillinger som var helt perfekt kamuflert. Det ville være liten hjelp i å skyte mot slike stillinger, for de ble stadig flyttet. Alle innfartsveier, stier og kanaler til byen var forsvarlig dekket. Forsøkte angriperne å finne ly når det ble åpnet ild, ville de falle i en fryktelig serie av feller, som regel dype graver med bambus og stålpigger eller med granater og miner. Jeg forsto hvorfor aksjonen ble innstilt da ni mann var gått tapt. Bare å erobre noe som var i nærheten av en slik landsby, ville være en kostbar affære. Skulle angriperne trenge inn i tunnelen, fantes det allslags feller som kunne reguleres med håndgrep. Angriperne ville formodentlig bli ledet til en felle som så ville bli sprengt i luften med alle mann. Kom det et angrep på midten, ville de bli lagt under ild fra flankene, ble flankene angrepet, ville ilden komme fra sentrum. Ble den ytre

forsvarsring brutt, var det både to og tre forsvarsringer innenfor. Ble overmakten altfor stor, hadde geriljastyrkene sørget for smutthull der de kunne trekke seg tilbake til skogen, elvebredden eller en nabolandsby.

Den «befestede landsbyen» til «Blomsten» og «Vidjen» var den første jeg så med så grundig forarbeider. Seinere fikk jeg se andre nett av tunneler som forbandt hele gruppen av landsbyer og hadde over 500 skytestillinger og lag på lag av feller som kunne stenge gangene helt av om det ble brukt flammekastere eller giftgass. Tunnelforsvaret i noen av landsbyene hadde kostet 100 000 arbeidstimer. Ungdommen i landsbyene utførte nesten det hele på overtid, mens de eldre skaffet ris, te og frukt.

Gia Dinh, øverstkommanderende i Saigon, sa: «Fienden bygger store stillinger med høye vakttårn for å kontrollere landsbygda. Vi bygger våre skytestillinger så lavt som mulig, for våre folk forsvarer sine egne hjem. De må se fienden i siktekornet når han kommer med onde hensikter. Fienden kan ikke bevege seg i nærheten av våre landsbyer uten å være i skuddlinjen hele tida. Dette er hva vi mener med folkets krig.»

(Burchett: Vietnam, Inside Story om the Guerilla War, s. 43—45)

En vietnamesisk jente gir et annet eksempel på «folkets krig». Det later til å finnes en bi som kan skjelne mellom «lakei-soldater» og andre vietnamesere.

«Det fins en egen stor og hissig type bier i vårt og mange andre områder. De er over dobbelt så store som vanlige bier; de samler ikke honning, men stikkene deres gjør fryktelig vondt, et halvt dusin stikk kan bety døden. Vi har studert disse biene nøye. De har alltid fire «skiltvakter» på post. Om noe tilstøter en av dem, rykker hele kuben til unnsetning. Vi anbrakte noen av disse kubene i trærne langs veien fra en av Diems stillinger til landsbyen vår. Vi dekket dem med tykt papir og strakte snorer til bambus-feller i veien. Kom det en fiendtlig patrulje, kunne de ikke unngå fellen slik at papiret ble revet av kuben. Biene angrep momentant, soldatene løp som gale okser og begynte å falle i våre piggete feller. Andre trakk seg tilbake med sine sårede.»

«De må ha sendt radiomelding om hjelp, for et annet kompani rykket fram en annen vei, og noen kom med helikopter. Men da hadde vi satt opp flere kuber. Da fienden nærmet seg, fikk han se jordhauger som tydet på nygravde feller. Soldatene ble bedt om å rydde vekk jorda og avdekke fellene. Men under jorda var bikubene gjemt, og det ble en rasende summing etter en så brutal forstyrrelse. På et øyeblikk fløy hundrevis av bier til angrep, og 30 fiendtlige soldater ble uskadeliggjort og måtte trekke seg tilbake igjen.

«Vi ble svært oppmuntret av dette og begynte å dyrke bier til å forsvare oss. Da jeg dro,» slutter hun, «hadde vi over 200 kuber og det var lenge siden fienden hadde våget å komme i nærheten av oss.»

(Burchett: Vietnam, Inside Story of the Guerilla War, s. 205)

Frontens holdning til krigens militære og politiske sider er oppsummert i en frihetssender:

(1) Vi kommer alltid til å vinne bare vi kjenner oss selv og vår fiende. Dette betyr først og fremst at vi hverken må under- eller overvurdere fienden; vi må ikke være subjektive; vi må bedømme fiendens situasjon presist og holde omhyggelig rede på vår egen styrke. Vi må med andre ord ha fast grep på situasjonen, slik at vi er sikre på å vinne når vi slåss. Vi må derfor kjenne oss selv og fienden, og bruke denne innsikt når vi tar avgjørelser.

(2) Når vi går til angrep, må vi ta sikte på å utrydde fienden, alle fiender. For å utrydde alle, må vi kjempe hardt, angripe dem og aldri gi dem rist eller ro. Å utrydde alle fiender og beskytte våre egne styrker er to oppgaver som må gå hånd i hånd. Ellers vil ikke noen av disse målene bli nådd. I kamp må vi alltid søke å utrydde alle fiender og holde våre egne tap lavest mulig. Vi må altså være både dristige og listige.

(3) Våre anstrengelser for å utrydde fienden må skje samtidig med at vi utvikler geriljakrigen. Det er bra å utrydde fienden, men hvis vi ikke samtidig er oppmerksomme på nødvendigheten av å utvikle gerilja-krigføringen, vil våre seire bare være halve seire. Før og etter et slag må vi derfor ha planer om å utvikle geriljakrigen og passe særlig på dette siste. Forsømmer vi dette, begår vi en feil.

(4) Kampen mot fienden må gå hånd i hånd med ødeleggelsen av strategiske landsbyer og utvidelse av frigjorte områder. Ved siden av å utrydde fienden, er det derfor nødvendig å ildne massene til å reise seg og ødelegge de strategiske landsbyene og feie vekk «selvforsvars-styrkene», «sivilgardefolk» og lokale lakeier for fienden; å organisere massene; å bygge befestede landsbyer; å tilfredsstillte massenes vitale interesser; og å gjøre vårt beste for å vinne folk av alle nasjonaliteter for vår sak.

(5) Kampoppgavene må gå hånd i hånd med den oppgave å drive propaganda blant fienden for å splitte fienden i stort antall, trette ham ut og overvinne ham strategisk.

(6) Vi må respektere, elske og hjelpe massene: (a) vi må ikke bli overmodige for alt vi har oppnådd, og ikke anse oss selv for å stå over massene; (b) vi må beskytte massenes liv og eiendom og under

ingen omstendighet ta så mye som en nål eller en tråd fra massene. Siden massene i høy grad har støttet troppene, kan vi få dem til å støtte oss. Vi er massenes sønner og brødre. Derfor må vi oppføre oss slik at massene husker oss når vi forlater dem, og elsker oss mens vi lever blant dem; (c) vi må fylle vår politiske oppgave hos massene samtidig som vi bekjemper fienden, det vil si at vi må drive propaganda blant massene og organisere dem.

(7) Vi må konsolidere våre tropper, vinne erfaring etter hvert som vi går fram, rose og belønne, kritisere andre og oss selv, styrke demokratiet, styrke våre egne hovedstyrker, kontrollere vår levemåte og ta helhjertet vare på våre kjempendes materielle velferd og moral, slik at fienden, selv etter hver eneste liten trefning, blir svakere og vi selv sterkere.

(8) Vi må vie oppmerksomhet til tre aspekter av disiplin: disiplin på slagmarken; disiplin innen våre rekker; disiplin hos massene. Våre væpnede styrker må ha disiplin for å overleve. Våre revolusjonære væpnede styrker må ha jerndisiplin. Jo mer og jo bedre vi kjemper, desto bedre må vår disiplin være for å møte kravene.

(9) Vi må spare på hvert mulig korn av ris, geværer og ammunisjon. Etter hvert slag må vi rydde slagmarken. Vi må ta omhyggelig vare på geværer, ammunisjon, uniformer, utstyr og mat. [Utydelig]som skyldes folkets innsats, må ble bevart når det mulig er.

(10) Endelig må vi passe på å opptre slik det er bestemt når det gjelder sårede og døde soldater. Våre sårede og døde soldater er blod av vårt blod og kjøtt av vårt kjøtt. Alt må gjøres med omhu, fra å skaffe medisin til å skifte bandasjer, begrave de døde etc. Alle enheter må se til at denne oppgaven overskygger alle andre. Omsorg for våre sårede og døde kamerater må gå foran alt annet. Alle enheter må se til at denne oppgaven overskygger alle andre oppgaver før og etter hvert eneste slag.

(Frihetssenderen 11. februar 1965)

I oktober 1962 tok Saigon-styrker til fange en gerilja-mann som hadde en notisbok som fortalte om NLF's generelle metode. Her skildres taktikken i den langvarige krigen og i «frigjorte» områder.

Den progressive kurs for revolusjonen i Sør på dette tidspunkt er å intensivere den politiske kamp og å kjempe en langvarig krig ved å vinne fordeler skritt for skritt inntil den fullstendige seier er vunnet.

Etter hvert som situasjonen fortsetter å utvikle seg til vår fordel, må det oppstå mange gunstige anledninger som «Anh Tu» og «Anh Tan» har sagt i en resolusjon:

«Takket være vår intense kamp, kan det bli store slag, og når fiendens styrker er blitt tynnet ut, kan vi gå sammen med folket for å gjøre alminnelig oppstand og statskup; eller før en fullstendig seier er oppnådd ved en alminnelig reisning, kan truselen om sammenbrudd tvinge fienden til å innstille krigen og anerkjenne vårt folks suverenitet og uavhengighet. Dette kan skje om fienden lider et større og avgjørende nederlag og når den revolusjonære bevegelsen nærmer seg fullstendig seier.

Takket være vår utholdende kamp kan fienden gå trett, de er ute av stand til å vinne, og jo lenger krigen varer, desto vanskeligere blir det for dem. Derfor kan de bli nødt til å forhandle og inngå kompromiss. Forhandlingenes omfang vil være avhengig av styrkeforholdet mellom fienden og oss; resultatet kan bli som i Laos nå; eller fienden kan bli nødt til å anerkjenne vår suverenitet og uavhengighet. . . .»

I alle tilfelle kommer vi til å seire, men vi må vite hvordan vi kan vinne litt etter litt og vi må forberede skritt for skritt. . . .

ADMINISTRASJON AV «LANDSBYGDGA»

Mellom halvparten og tre fjerdeparten av «bygdeområder» (rural areas) i SVN er frigjort eller befridd fra fiendens trykk og det påhviler oss å samle folk og styre dem; å styrke dem politisk, militært, økonomisk, sosialt og kulturelt, å sørge for ro og orden, å bedre folkets moral og materielle kår; å skjærpe kampen mot fienden for å beskytte folkets rettigheter; å mobilisere folk og ressurser for å utbygge de revolusjonære styrker på alle måter; og å legge grunnlaget for det nye systemet. Dette er en svært viktig innsats, for den vil gjøre det mulig for oss å bevare og påvirke den alminnelige utvikling, å vinne fordeler skritt for skritt og å oppnå fullstendig seier i den langvarige og intense kampen.

Folket vil administrere seg selv i landsbyene (det vil ikke bli brukt noen offisiell form for administrasjon), og dette er den best egnede metode for administrasjonen i vår langvarige politiske og militære kamp «uten faste grenser» mot fienden. Når vi løser administrasjonsproblemene på landet, må vi først og fremst ha tillit til at folket følger sin egen politikk.

Front-komiteén eller småbrukersamfunnet (der det ikke er noen Frontkomité) er ansvarlig for administrasjonen i deltaet. Det er en oppgave for dugelige folk og parti-kadrer; cellen er ansvarlig for ledelsen; celle-kamerater som er spesialister, vil veilede folkets organisasjoner når de tar seg av administrasjonen.

I fjell- og skogsstrøk skal autonome folkekomitéer utse medlemmer til administrative oppgaver; en rekke kamerater vil bli utsett som kadre under cellens ledelse.

De forskjellige instanser må når de skaffer ledelse til administrasjonen på landsbygda, sørge for en forsvarlig politikk og for at administrative organisasjoner og metoder duger. Det må unngås at for eksempel kadrene tar alle jobbene eller at det blir skapt urealistiske organisasjoner.

(Dokument tatt av V.N. væpnede styrker i oktober 1962 ved grensen til Kambodsja, sør for Saigon — Kien Giang provinsen)

Denne framgangsmåten med å konsolidere områder ved å få i stand en hel administrasjon er nærmere omtalt av en korrespondent for New York Times, Peter Grose.

For noen år siden ble Vietcong ansett bare som en bande av fredløse, men har nå utviklet seg til et stabilt og ordentlig politisk maskineri over hele landet, deres kadrer opererer parallelt med Saigons administrative struktur på ethvert nivå. Det ventes bare et endelig politisk skifte på toppen, før hele det kommunist-styrte apparatet kommer for dagen og tar åpenlys kontroll.

Under Vietcongs provinskommisærer og sentralkomiteer sorterer distriktskommisærer, så kommer landsby-kadrene og til slutt lokale komiteer. Administrasjonen fungerer nesten uavbrutt i områder under fast Vietcong-kontroll.

Amerikanske etterretnings-analytikere mener at denne politiske infrastruktur er den virkelig harde hjernen i Vietcongs opprør, ikke de kjempende styrker som ofte blir kalt den harde kjerne. Det kunngjorte tallet, 34 000 fulltids Vietcong-soldater dekker ikke politiske kadre som antas å utgjøre den viktigste kommandokjeden og sambandslinjen.

Et forsiktig anslag går ut på at 8 000 til 10 000 politiske administratorer styrer de områder som Vietcong kontrollerer i Sør-Vietnam. De fleste av de høyere kommisærer har fått mellom seks måneders og to års opplæring i sivilforvaltning i Hanoi. Av og til er nord-vietnamesiske «rådgivere» blitt oppdaget i provins-kontorer, men de fleste innen de politiske kadrer er innfødte «søringer» som bestemte seg for å dra nordover med Vietminh etter delingen i 1954.

Noen skal ha vært tidligere lojale embetsmenn for regjeringen, utdannet i Saigon på forvaltningskurser som amerikanerne har sørget for. Av de 500 slike administratorer som er kidnappet i år, ser det ut til at mange har fulgt kommunistisk indoktrinering og vendt tilbake, kanskje til og med til sine gamle arbeidsplasser og fortsatt der under nytt flagg. Noen av kadrene er lærere som underviser sine klasser i skolebygninger som er reist med amerikansk pengestøtte i en tid da Saigon behersket flere landsbyer.

Vietnamesiske bønder som føler seg sterkt uavhengige, liker best et styre som gir dem beskyttelse, men som ellers ikke blander seg det minste inn i privatlivet. Det er ikke mye som skal til av forvaltning ovenfra. Vietcong-kadrene gjør et stort nummer av lokalt selvstyre gjennom torgmøter, framfor at det blir opprettet formelle domstoler og offentlige institusjoner. Bøndene oppdager snart at enhver som argumenterer mot kommunistiske landsby-planer, blir henrettet for å ha trosset «folkets ønsker».

De fleste tvister blant bøndene oppstår om det eldgamle spørsmålet om fordeling av jorda. Uhemmet av tidligere praksis, satser Vietcong nå på at de som dyrker jorda, skal eie den. Andre gamle rettigheter blir feid unna og jorda høytidelig fordelt til bondefamiliene. (I siste omgang tar kommunistene naturligvis sikte på at jorda skal eies kollektivt, men i den aktuelle propaganda kommer Vietcong ikke inn på dette). Bønder som ikke kommer overens, taler sin sak for et landsby-møte inntil den ene parten må vike for det felles skjønn som møtet kommer til under ledelse av en Vietcong-funksjonær som også kan opptre som meglar. Bare i nødsfall blir det brukt makt mot umedgjørige individer som kan bli henrettet ved kort prosess til skrekk og advarsel. . . .

I store deler av landet innkrever Saigon-myndighetene i det hele tatt ikke skatt. Avgifter i kontanter og varer går til Vietcong etter en glideskala, fra kanskje 300 piaster (ca. 300 kroner) for en fattig bonde i fjor til 2 000 piaster eller mer for større jordeiere. Skatten utgjør kanskje ti prosent av inntekten.

En bonde som flyktet fra en Vietcong-landsby i Long An-provinsen har opplyst at kommunistiske skatteoppkrevere stilte folk som ikke ville betale opp mot muren og skjøt dem i alles påsyn. Deretter var det ingen vanskeligheter ved skatteoppkreving i landsbyen.

Etterretningskilder anslår at så mye som 50 millioner piaster kan ha blitt innkrevd av Vietcong i fjor i en rik provins som Long An. Saigon fikk 17 millioner piaster fra Long An i fjor. . . .

(Peter Grose, New York Times 24. januar 1965)

Endelig gjengir vi et dokument som ble funnet hos et medlem av Fronten. Tittelen lyder «Hvordan XB landsbyen i Mien Phong ble gjort til en kjempende landsby» og er en beretning om hvordan denne landsbyen ble befestet. Dokumentet ble offentliggjort av United States Information Service i juli 1962.

En amerikansk redaktør introduserte dokumentet:

Vi vet ikke noe om hvem som har skrevet dokumentet, unntatt at han er fra Sør, sannsynligvis fra Kien Phong og tilhenger av Cao Dai. Han er ikke noen doktrinær kommunist, selv om han har antatt

mye av sjargongen; mye av det han sier, ville bli ansett som høyst kjetterisk i doktrinære kommunistkretser. Han later til å være en mann av folket — enkel, direkte, målbevisst og sannsynligvis meget effektiv.

I. Situasjonen da vi begynte.

Landsbyen XB er helt omgitt av vann. Den har 6 000 innbyggere. Landsbyen er ny, den ble grunnlagt under krigen (i slutten av 1940-årene — USIS red.). Der var 200 Cao Dai — og 100 Hoa Hao-tilhengere.

Jorda tilhørte opprinnelig godseierne. Der var en stor godseier og 50 mindre. Under oppstanden var godseierne borte, og bøndene hadde kontrollen over jorda. Da det ble fred, vendte godseierne tilbake med tropper for å ta jorda igjen og innkassere rente. Bøndene var avhengige av jorda for å overleve, og hadde dermed et sterkt motiv for å kjempe mot godseierne.

I XB landsbyen hadde Diems myndigheter et forvaltningskontor, en sikkerhetsavdeling og heimevern. Mobile styrker (ARVN — USIS-red.) og «sivilgarder» var aktive i området, særlig i to nabolandsbyer der det er nokså åpent lende.

I de første fredsårene gjorde partiet flere forsøk på å øke virksomheten. Tre ganger ble partiorganisasjonen ødelagt av fienden. Tre partimedlemmer ble drept, to sekretærer arrestert, over 100 kadre og medlemmer ble internert. Til slutt var det ett partimedlem igjen, og han ble jaget på sjøen ved Luc Binh uten at noen av befolkningen prøvde å hjelpe.

I 1959 kom kadrene fra høyere nivå for å forene noen spredte partimedlemmer og gi dem opplæring slik at de kunne gjenreise partiet lokalt. Den gang var forholdene så vanskelige at våre kamrater måtte gå i dekning på markene og myrene om dagen. Bare om nettene slapp de inn i landsbyen for å drive propaganda blant bøndene. Flere bønder var sterkt interessert i kampen for å skaffe dem jord, og de lot seg lett indoktrinere. Snart ble det opprettet en base på en gård. Våre kadre fortsatte med å hjelpe bøndene til å kjempe for å eie visse jordstykker og for å betale mindre rente på andre jordstykker. Litt etter litt overbeviste våre seire noen bønder, og vi klarte å få partiet i gang i XB med sju medlemmer.

Så begynte fienden med razziaer. Det kom troppebataljoner over land og sjø for å renske opp i området. Men partibasen og partiet holdt. En selvforsvarsgruppe på tre mann ble redusert til en celle på én mann. Det var en hard dag da to medlemmer mistet livet i kamp. Nå er denne selvforsvarsgruppen blitt en virkelig styrke, en hel tropp av væpnede menn.

For øyeblikket er vår organisatoriske styrke: Partiet har i alt 26

medlemmer, Lao Dong-ungdommen 30, bondeforeningen 274, frigjøringsungdommen 150, frigjøringskvinnene 119, 2 000 mennesker eller to tredjeparter av folk i byen deltar i virksomheten som blir ledet av partiet.

II. Midler og metoder for vår suksess

Fjernelse av landsbyledere og sikkerhetsagenter

Som et første skritt for å få sving på basen og stimulere den revolusjonære glød, agiterte partiet for at bøndene skulle søke å gjenomføre sine egne interesser — retten til å eie jord og til å betale lavere rente. Men denne kampen var nokså tilfeldig og svak, og det ble ingen massebevegelse. Fienden var stadig sterk i landsbyen, og for bedre å kunne møte ham, begynte partiet å redusere landsbyledernes og de lokale sikkerhetsagenters innflytelse. Heller ikke dette ga noen massetilslutning. Kadrene fant at det ikke var nok å gjøre slutt på landsbyledernes innflytelse. Fienden klarte å bevare administrasjonen over landsbyen. I denne situasjon sammenkalte partiet et møte. Vi forklarte folk hvorfor landsbylederne og sikkerhetsagentene var av det onde. Vi brakte folk til å innse den kjensgjerning at dersom det lyktes USA's og Diems klikk å opprettholde organisasjonen med landsbylederne og sikkerhetstjeneste, ville snart herr H., den fæle godseieren og andre komme tilbake til landsbyen og ta jorda og innkreve rente. Vi sa at bøndene av denne grunn burde eliminere landsbyledernes innflytelse og feie vekk sikkerhetsagentene. Samtidig søkte vi å vinne sympati hos landsbyledernes familier (mens vi oppfordret massene til å reise seg og fjerne landsbyledernes innflytelse). Det var en god metode. Etter en tid nektet noen landsbyledere å arbeide for fienden, og noen tok parti for folket.

Da fienden forsøkte å sette i gang sine prosjekter i landsbyen, var det ingen som tok hensyn til det. USA—Diem-klikken forsøkte å vinne folk tilbake ved å dele ut opium (drugs) i landsbyen. Tilbudet ble blankt avvist. Noen begynte til og med åpenlyst og energisk å diskutere med de fiendtlige agenter. Da Diem-klikken til slutt måtte oppgi landsbyen, var det ikke mulig å opprettholde noe landsbyråd.

Partiet gledet seg over denne store suksessen og oppfordret andre landsbyer i egnen til å følge eksemplet. Siden har det lyktes oss å hindre fienden fra å øve noen innflytelse i egnen. Nå er det bare noen få Diem-soldater igjen på et befestet sted.

Kampen for jord

Som sagt er bøndene i XB-landsbyen først og fremst interessert i jord. Både før, under og etter at fiendens innflytelse var fjernet, brukte partiet i XB-landsbyen alltid spørsmålet om jord som et

propagandamiddel for å indoktrinere massene. Partiet visste godt hvordan bøndernes interesse for jorda skulle utnyttes i den politiske og væpnede kamp, i administrasjonen på landsbygda og ved andre revolusjonære oppgaver. Slik bygde vi opp en massebevegelse. Og av denne grunn gjorde den revolusjonære bevegelsen stor framgang og hadde stor suksess.

Til å begynne med var kampen sporadisk og svak. Bønderne ville bare at renten skulle bli mindre og deres rett til jord bevart. Nå klynger bønderne seg til sin jord. Godseierne er blitt igjen i byene, og overlater oppgaven med å ta jorda tilbake og innkreve rente til soldater som er stasjonert i området. Men det er lite disse troppene kan gjøre.

Partiet har formet og utnyttet dette slagordet: «*Drøp jordroverne.*» Dette slagordet ble populært og ofte brukt av folk på stedet. Bønderne vet nå at de har makt til både å hindre at godseierne tar jorda deres tilbake og at USA—Diem-klikken undertrykker folket. Bønderne er nå frie til å dyrke sin jord uten å betale noen slags rente eller skatt for den.

Når det gjelder jorda, har folk oppnådd følgende:

1) All privat og offentlig jord er fordelt. Eiendomsretten er beholdt når det gjelder jord i nærheten av fiendtlige hærstillinger.

2) Jordrenten er redusert med 16 000 gia ris (en gia er 40 liter; dette er betaling i ris for risproduserende jord, men det er ikke klart hvem som mottar avgiften. Red.)

Seieren kom til bønderne, og folket sluttet seg begeistret til bevegelsen og fikk tillit til partiet som revolusjonens leder. . . .

Flagging

Innbyggerne i XB-landsbyen gjorde forberedelser for å feire opprettelsen av den nasjonale frigjøringsfronten (desember 1960 — USIS red.). Husveggene ble hvitskurt, det ble laget flagg som ble heist på flaggstenger foran hvert hus. I alt valet 600 flagg i landsbyen — og vitnet om folkets kampånd og tilslutning til revolusjonen. Partikadrene hadde indoktrinert folket og forberedt dem på å diskutere med fiendene. Da soldatene kom for å fjerne flaggene, sa folk rolig til dem: «Dette er fredens flagg. Det er ikke Vietcongflagg. Dette flagget betyr at folk som noen av dere er i slekt med, har jord å dyrke.»

De fleste av soldatene var enige i dette synspunkt og fjernet bare noen få flagg.

En gammel mann var bekymret fordi flagget hans var vått. Han var redd for at feiringen dermed ville være mindre høytidelig. Denne episoden viser at om folk forstår partiets mål og blir opplyst, må våre anstrengelser lykkes.

Konklusjonen er at partiet i XB-landsbyen har opprettet en massebevegelse, har opplyst folket og i høy grad styrket partiets politikk blant dem som bor i landsbyen.

Framstilling av våpen og opprettelse av forsvar

Vi møtte store vanskeligheter da vi prøvde å få folk til å smi våpen, for folk var ikke vant til denslags. Til å begynne med var det våre egne selvforsvarstropper som bar byrden uten støtte av folket.

Det er nødvendig at alle samarbeider for å få lagt ut spikerbrett (metall- eller bambuspigger som anbringes på jordene eller myrene for å rive opp sko og fot — USIS red.), framstilt enkle våpen og opprettet kamp-landsbyer. Bevegelsen i landsbyen vil være svak hvis ikke alle forstår partiets politikk og bidrar til dette arbeidet.

Folk trodde det var ulovlig å legge ut spikerbrett, og at det ville føre til terror og represalier fra soldatene. I lys av dette la parti-medlemmer selv ut spikerbrett, men prøvde samtidig å opplyse folket. Partiet la ut flere spikerbrett enn noensinne. En soldat ble en gang såret av et spikerbrett under en terroraksjon. Det fikk soldatene til å trekke seg tilbake. Partimedlemmene fant med dette at dette var en vellykket operasjon og holdt et masse møte der det ble forklart at spikerbrettene hadde holdt fienden unna. Kadrene forklarte at fienden ville komme igjen for å kreve jordrente og skatt, innføre tvangsarbeid og utskrive unge menn til hæren hvis ikke folk la ut spikerbrett. Partiet lanserte så følgende slagord: «*Et spikerbrett for hver bit jord*».

Hver eneste dag ble folket oppfordret til å motsette seg amerikanerne og Diem for å beholde sin jord og beskytte seg selv.

Idéen med spikerbrett fikk til slutt folkets støtte. Det ble lagt ut mange brett. Senere ble tre fiender såret av spikerbrett. Partiet utnyttet dette til å holde et møte og fortelle om suksessen i hele landsbyen.

Partikadrene i en landsby lærte folk å bygge en barrikade av bambus over veien og legge granater under, bundet til grenene. Da fienden kom, bandt soldatene tau fast i grenene og dro dem vekk. Granatene eksploderte, men soldatene ble ikke rammet. Likevel ble de skremt og holdt seg i ro resten av dagen.

Våre kamerater følte seg oppmuntret av denne suksess og oppfordret folket til å bygge 11 kamp-porter (barrikader — USIS red.) for å hindre fienden fra å trenge inn.

Men opplysningsarbeidet var ikke tilstrekkelig omhyggelig. Det var for eksempel en gammel bonde som satte seg imot planen vår og ba om lov til å få reise sin vei. Men så kom soldatene, og bonden ble redd. Soldatene tvang ham til å fjerne kamp-portene. Han tok bort noen få.

Partiet begynte atter sitt opplysningsarbeid for å bortforklare skaden ved razziaen. Kadrene forklarte at inngjerding, kamp-porter, spikerbrett, agitasjon i hæren og politisk kamp alt sammen bidro til å beskytte folk i landsbyen og bevare jorda.

Partiet sendte sine beste kadre for på ny å opplyse den gamle bonden, og i mellomtida forsto han bedre, gikk med på at det ble satt opp kamp-porter og erkjente sine feil i folkets påhør.

Bondeforbundet fikk ansvaret for kamp-portene (hver fikk sitt nummer) for å legge ut spikerbrett. Hver undercelle i bondeforbundet har sin kamp-port å ta seg av, de stenger porten når fienden nærmer seg og gir alarm med stormklokken. Når stormklokken lyder vet enhver hvilken port fienden forsøker å trenge inn gjennom og dermed hvordan situasjonen best kan mestres.

Massebevegelsen for å legge ut spikerbrett, bygge porter og få istand en kamp-landsby hadde gode resultater og viser at våre kamerater kjenner den korrekte propagandateknikk. De vet hvordan de skal drive effektiv propaganda som gjenspeiler folkets virkelige interesser; de vet også hvordan folkets kampglød skal stimuleres.

Partiet studerer ikke bare enhver klasses sosiale interesser, men også hver families holdning.

Utover landsbygda har de funnet det nødvendig å propagandere på denne måten: «Dere må lage spikerbrett for å beholde jorda og hindre jordeierne fra å innkreve rente.»

Overfor familier som har ungdom i vernepliktsalderen, må en propagandere slik: «Utleggelse av spikerbrett hindrer amerikanerne og Diem fra å rekruttere soldater ved makt. Soldater som kommer med i hæren, vil dø, slik som A og B fra denne landsbyen gjorde. De som blir soldater, vil være nødt til å delta i razziaer og vil dø av sår fra spikerbrettene, slik vi har sett her.»

Til en familie med medlemmer i Nord-Vietnam, må en si: «Legg ut spikerbrett for å kjempe mot amerikanerne og Diem for å gjenopprette freden og forene landet vårt. Når revolusjonen lykkes, vil dere bli forenet med slekningene deres igjen.»

Før en opprenskingsaksjon nylig, satte partiet i gang med å opplyse folk. Noen ble satt til å legge ut spikerbrett, noen til å føre en rettfærdig kamp mer direkte, noen til å verve osv. Under operasjonen støtte fienden på spikerbrett overalt. Fienden forsøkte for-gjeves å få noen i landsbyen til å vise vei utenom spikerbrettene. Folk sa at friggjøringshæren dagen før hadde forbudt dem å gå ut, slik at ingen visste hvor det var anbrakt spikerbrett og granater. Folk oppfordret også soldatene til ikke å bevege seg lenger fram. Noen som var utpekt til å villeda fienden, førte dem ut i myrlandet. Etter mange timer var fienden blitt trett og trakk seg tilbake.

Folk i landsbyen vurderer resultatet av sin motstand nøyte etter

hver opprenskingsaksjon. En av våre eksperter er til stede og kritiserer rapportene. Det blir gjort stas på landsbyer som kan ha utmerket seg med primitive våpen. Selv om en gruppe ikke blir oppfordret til å overgå en annen, pleier forskjellige grupper ofte å konkurrere om å legge ut spikerbrett.

En bonde konkurrerte til og med med sin kone om å legge ut spikerbrett. Mannen sa: «Din jobb er å passe ungene. Du har ikke tid til å legge ut spikerbrett. La meg slåss mot fienden.»

«Slåss du gjerne med fienden,» svarte kona, «det er vår plikt. Men som kvinne har jeg også en oppgave med å utrydde dem.» Så ble de med, begge to.

Under en operasjon var det noen som ikke sløss og som ble tatt til fange. De ble siden sloppet fri og da de kom hjem, ble de kritisert av naboene som sa at folket bare kunne beskytte liv og eiendom ved å kjempe.

Etter hver opprenskingsaksjon rapporterer gruppene og kritiserer hverandre gjensidig. Dermed blir de enda ivrigere og får forståelse av både sterke og svake punkter hos seg selv. På denne måten utnytter folket sine erfaringer til styrket aksjon.

I midten av juli sendte fienden 600 soldater i motorbåter for å angripe XB-landsbyen. Men partiet hadde en stø ledelse som omhyggelig forberedte den politiske og militære kampen, slik at fiendens anstrengelser var forgjeves. Sju fiendtlige soldater ble funnet ved spikerbrettene. Fienden trakk seg tilbake takket være folkets samlede motstand.

Under den samme operasjonen ble det oppdaget at noen av spikerbrettene var blitt medtatt og ubrukelige. Etterpå holdt folket et møte. Kadrene som har ansvaret for spikerbrett, var til stede. Det ble bestemt at runde spikerbrett var bedre enn de vanlige og også at det var farligere for fienden med piggråd på brettene.

En bonde hadde funnet opp en hjemmelagd flaskegranat. Den ble prøvd og viste seg å være meget effektiv. Nå er folk i full sving med å lage slike granater.

Legg merke til at mens det tidligere var partikadrene som la ut spikerbrett, er nå alle, og spesielt bondeforbundet med på dette, de blir veiledet av kadrene.

Nå sier folk til og med til kadrene: «Ta vare på dokumentene og unngå å møte fienden.» Dette beviser at folk har full tillit til kadrene og beskytter dem kjærlig.

XB-landsbyen er ennå ikke særlig kjent. Men lokale soldater er redde for den. Soldater som hadde slått leir i LH og TH-landsbyene (i nærheten) sa: «Hvis dere ønsker å se deres kjære igjen, så angrip ikke XB.»

(Mecklin, USIS, juli 1962)

Politikk i Saigon

Presidentens slott i Saigon ble stormet av soldater 1. november 1963. President Diem hadde forsøkt å komme seg vekk i hemmelighet, men han ble oppsporet i en kirke, og det ble siden meldt at han «uforvarende hadde begått selvmord». Han hadde vært grusom mot sine motstandere, men nå fant han at han også hadde frastøtt allierte som hans egen makt var basert på, de høyere offiserer i hæren og amerikanerne. Også amerikanerne som hadde satset på hva president Johnson kalte «Sørøst-Asias Churchill», mistet sine illusjoner om Diem-regimet.

Mange som var med på å styrte Diem, ser nå tilbake på hans regime med en viss lengsel, for etter Diems fall er hvert nytt regime i Saigon og amerikanernes stilling blitt svekket.

I første omgang resulterte Diems fall i en større utrensning i administrasjonen både på landet og i byene; hvert kup som lyktes, skapte mer splid.

Våren 1964 ga Robert McNamara følgende oversikt:

Den politiske kontroll-strukturen som strakte seg fra Saigon til de minste landsbyer, forsvant praktisk talt.

Av de 41 provinssjefene som var ansatt pr. 1. november i fjor, er 35 skiftet ut. Ni provinser hadde tre sjefer på tre måneder; en provins hadde fire. Mengder av lavere tjenestemenn ble skiftet ut. Nesten alle militære kommandostillinger har skiftet to ganger.

Ledelsen var splittet og bøndene følte seg utrygge og mistet tilliten. Overløperi og desertering var utbredt, og heimevernets moral sank. I mange områder oppsto det makt-tomrom, som vakte mer forvirring og uro.

Vietcong utnyttet disse forviklinger fullt ut og gjenvant initiativet i kampen.

(Tale ved James Forrestal Memorial Awards Dinner, 26. mars 1964; sitert fra New York Times 27. mars 1964)

Denne analysen ble utdypet av en kommentator i Asian Survey:

Folk som av administrasjonen var mistenkt som «diemister», ble øremerket til utrensking. «Diemist» var formodentlig enhver statsfunksjonær som hadde vært medlem av Can Lao, en hemmelig politisk organisasjon som skulle støtte regimet i sin alminnelighet og dets politiske rådgiver Ngo Dinh Nhu i særdeleshet. Men i praksis ble utrenskingen mer omfattende enn hensikten var. Mange tjenestemenn hvis eneste «forbrytelse» var at de hadde fortsatt i administrasjonen under den foregående regjering, ble suspendert eller avskjediget. Det ble stor forvirring i departementene, og de nye statsråder hadde vanskeligheter med å skaffe personale. Man tenkte som så at når Khanh-regimet var blitt veltet i likhet med sine forløpere, kunne vel noe slikt hende igjen. Samtidig var det noen i det nye styret, især dr. Nguyen Ton Hoan, viseminister for pasifisering og leder av en avdeling av Dai Viet-partiet, som mente seg å ha frihet til å innsette sine egne tilhengere i administrasjonen. General Khanh kom til å anklage dr. Hoan for forsøk på å fylle administrasjonen av pasifiseringsprogrammet med Dai Viet-tilhengere. Dette virket også splittende og endte med at dr. Hoan ble avskjediget i slutten av august.

Den vietnamesiske regjerings felttjeneste ble splittet som følge av begivenhetene i november 1963. Juntaens provisoriske regjering utnevnte nye provinssjefer i de fleste provinsene, det var stadige forflytninger og forandringer. Det ble også utnevnt mange nye provins-visesjefer for sikkerhet og visesjefer for administrasjonen. I hæren var det så mange endringer av politiske årsaker at de amerikanske militære rådgivere ble alvorlig bestyrtet.

(Scigliano, Asian Survey februar 1965)

GRUPPENE

Med Diems fall åpnet det seg en Pandoras eske som hans myndighet hadde holdt lukket inntil sommeren 1963. Antagonistiske grupper innen hæren og en del av det sør-vietnamesiske samfunn som ikke hadde tatt parti for NLF, var holdt utenfor. Men da det var slutt på Diems administrative struktur og politiske besluttsomhet, ble det åpen strid mellom en rekke grupper. Kup etter kup var resultatet av denne konflikten.

Disse gruppene er følgende: de militære som i hovedsaken sørger for regjeringene og som nesten føler seg tjent med at krigen fortsetter, er imot en løsning med nøytralisering; buddhistene har ledet regjeringsfiendtlige demonstrasjoner og krevd at deres kirke skulle anerkjennes som statskirke. De har også krevd politisk frihet i retning av demokrati, og i den seinere tid har de gått inn for forhandlinger om våpenhvile; katolikene er for det meste en isolert elite som vil ha fortsatt krig.

Fra tid til annen oppstår konflikter mellom katolsk og buddhistisk tro. Her følger en analyse av gruppene.

BUDDHISTENE

Strengt tatt omfatter den buddhistiske gruppen presteskapet og de øvrige troende som dyrker sin religion regelmessig. Det gjelder omkring to millioner mennesker, de fleste i Sentral-Vietnam. Etter at sektenes politisk-militære organisasjoner i Sør ble ødelagt av Diem, har buddhist-kirken gjort store anstrengelser for å utbre en mer ortodoks tro enn sektene som faktisk ikke var stort annet enn politiske redskap for lokal føydalisme. For folk i Sør er buddhismen heller en følelse, mer tradisjon enn religion. Det er i denne forstand det kan sies at over 80 prosent av befolkningen er buddhister.

Under begivenhetene i 1963 måtte en alltid prøve å skjelle mellom den religiøse faktor og den politisk-sosiale faktor, selv om disse elementer var flettet sammen. På den ene siden var det en konflikt mellom buddhister og katolikker. På den andre siden var det demonstrasjoner i særlige byer som ved hjelp av religiøse slagord uttrykte en forsiktig protest mot politisk og sosial urettferdighet.

Katolske immigranter fra Nord ble favorisert av Diem og utgjorde en forholdsvis velstående og moderne innstilt gruppe (byggeområdene nord for Saigon vitner om dette). I Sør var det derimot visse klasser av folket som led særlig sterkt under krigen.

Disse klasser var vesentlig små håndverkere og handelsmenn. Prisstigning på matvarer som følge av spekulasjon og innskrenket produksjon ble en ekstra belastning for dem. Til denne gruppen må en regne ungdom som var rasende over å risikere mobilisering, videre noen mindre grupper av bønder som krigen tvang til å flytte til byene.

Bøndene søkte å holde fast ved jordlappene sine inntil det i 1960 ble opprettet «velstandssentra» og siden «strategiske landsbyer». Bøndene måtte da reise fra jorda som ble gjort ufruktbar med kjemiske midler, om den da ikke bare ble liggende brakk. Bøndene flyktet også fra NLF ettersom krigen tilspisset seg. De som ikke hadde nok jord til å risikere å bli boende, reiste sin vei. Andre foretrakk å bli igjen og ordne seg med avgift til NLF. De buddhistiske følelser er sterkest nettopp blant disse immigranter og håndverkere, og det er dem som utgjør forstads-proletariatet i Nord-Saigon og som gjerne er med på demonstrasjoner.

Før 1963 var det stundom voldsomme demonstrasjoner i Saigon, men uten noe religiøst innhold. Det gjaldt sosiale krav for folk i forstedene som var rammet av krigen. Det var Diems forfølgelse av buddhister som til slutt utløste en massebevegelse.

Også ved begivenhetene i 1964 finner en dette dobbelt-element: en voksende politisk tendens parett med sterke religiøse følelser og frykt for skjerpet krig, trusler om innkalling av 50 000 mann, og voksende usikkerhet som følge av Vietcong-infiltrasjon. Resultatet var at intellektuelle og politikere med moderate synspunkter (i en fase også noen fagforeningsfolk) gikk sammen med den lavere middelklasse. Sammen utgjorde de en slags front som buddhistene lot til å være talsmenn for. I 1964 prøvde general Khanh å gjenopprette likevekten mellom katolikkene og buddhistene. Det førte bare til komplett anarki.

I Sentral-Vietnam hadde buddhist-bevegelsen de samme sosiale kjennetegn, samme rekkevidde og politiske retning. I Saigon derimot, lot lederne av det buddhistiske institutt med flere flyktning-prester nordfra (blant dem den respekterte Tam Chau) til å ha et annet formål: å skaffe seg selv en solid posisjon innenfor regimet. Det må framheves at noen militærfraksjoner, blant dem general Nguyen Cao Kys flyvåpen og general This første armékorps, begynte å vise buddhist-bevegelsen større interesse.

Oppfatningen hos den lavere middelklassen i byene kom til uttrykk i politiske slagord som rettferdighet, religiøs frihet, demokrati, slutt på fiendtlighetene. Noen moderate amerikanske kretser mener at denne bevegelsen kan bli grunnlaget for et framtidig demokrati som sammen med en sterk sentralregjering ville kunne måle seg med NLF. Enten dette er riktig eller ikke, ble det utgangspunkt for noe av den amerikanske politikken overfor buddhistene.

(B. S. Kao, Le Monde 18. mars 1965)

Historie og krav.

Det er et faktum at den vietnamesiske buddhismen førte en meget tilbaketrukket tilværelse helt fram til mai 1964, praktisk talt uten å delta i konflikten som splittet landet. Riktignok hadde de nye buddhist-sektene i Cochinchina som Hoa Hao og Cao Dai tatt aktiv del i kampen mot franskmennene og mot Diem-regimet. Men den «reformerte buddhismen» og dens hovedorganisasjon, Institutet for utbredelse av troen, lot til å være opprettet nettopp for å rense denne visdommens og fromhetens religion for politisk smitte. Men de foreliggende omstendigheter kom til å virke på en annen måte.

Det var mange grunner til at vietnamesisk buddhisme nå plutselig kom til å omfatte 40 prosent av befolkningen, enda denne religion like til de seinere år bare var ett av elementene i en nokså løs sammenblanding med konfusianisme, taoisme, dyrkelse

av forfedre og dyrkelse av jordånder. Folk i Sør-Vietnam var tradisjonelt antiklerikale og hadde vært tilfreds med en vag og overtroisk sekterisme som støtte sammen med den brennende troen hos flere hundre tusen katolske flyktninger nordfra. Dette vakte massenes religiøse og moralske styrke. Buddhismen er en enkel religion, basert på fred (og øvde derfor sterk tiltrekning på et krigsherjet folk). Buddhismen står dermed som den «nasjonale religion» i forhold til katolisismen og marxismen. Diems diskriminering styrket sympatien for buddhismen — det er godt for en religion å være offer for et upopulært regime....

Spørsmålet oppstår om hva buddhist-samfunnets mål er, enten mer frihet og slutt på krigen eller mer makt. En erklæring fra Huong om at de religiøse bevegelser måtte holde seg til det religiøse området, vakte raseri hos munkene, spesielt hos ypperstepresten Tich Tam Chau, enda hans talsmenn i mange måneder hadde innskjerpet folket at dette samfunnet bare hadde rent religiøse formål.

Religiøse? En rekke amerikanske eksperter hevder at flere innflytelsesrike munkes spiller under dekke med Vietcong. Amerikanerne hevder videre at den mest veltalende og respekterte blant munkene, Tich Tri Quang, tidligere var Vietminh-soldat — for øvrig i likhet med mange nasjonalist-ledere — og at broren er en av lederne for buddhist-organisasjonen i Nord-Vietnam. Iallfall må det sies at noen av munkens taler viser at han må regnes blant de mest innbitte motstandere av amerikansk intervensjon i Sør-Vietnam. Men gjør det ham til medlem av Vietcong? Eller til patriot? Eller fremmedhater?

En konklusjon som kan trekkes av denne nokså urolige og uklare tilstanden, er at munkene anser seg selv som nasjonens og framfor alt bøndernes beste talsmenn. Med den politisk-religiøse ideologien de har forkynt på bakgrunn av pasifisme, religion og appeller om sosial rettferdighet, mener de å ha rett til å kreve en rolle i styre og stell. Det blir mer og mer tydelig at deres mål er å få buddhismen erklært som statsreligion, slik at de religiøse lederne kommer til å representere Sør-Vietnam i framtida.

De er motstandere av den marxistisk-dominerte frigjøringsfrontens politikk. Men på kort sikt later de ikke til å være opptatt av å styrke motstandens interesser, likesom de unngår å gi den ekstremistiske militærfraksjonen påskudd til å intervensere med amerikansk støtte.

(J. Lacoutoure, Le Monde 8. desember 1964)

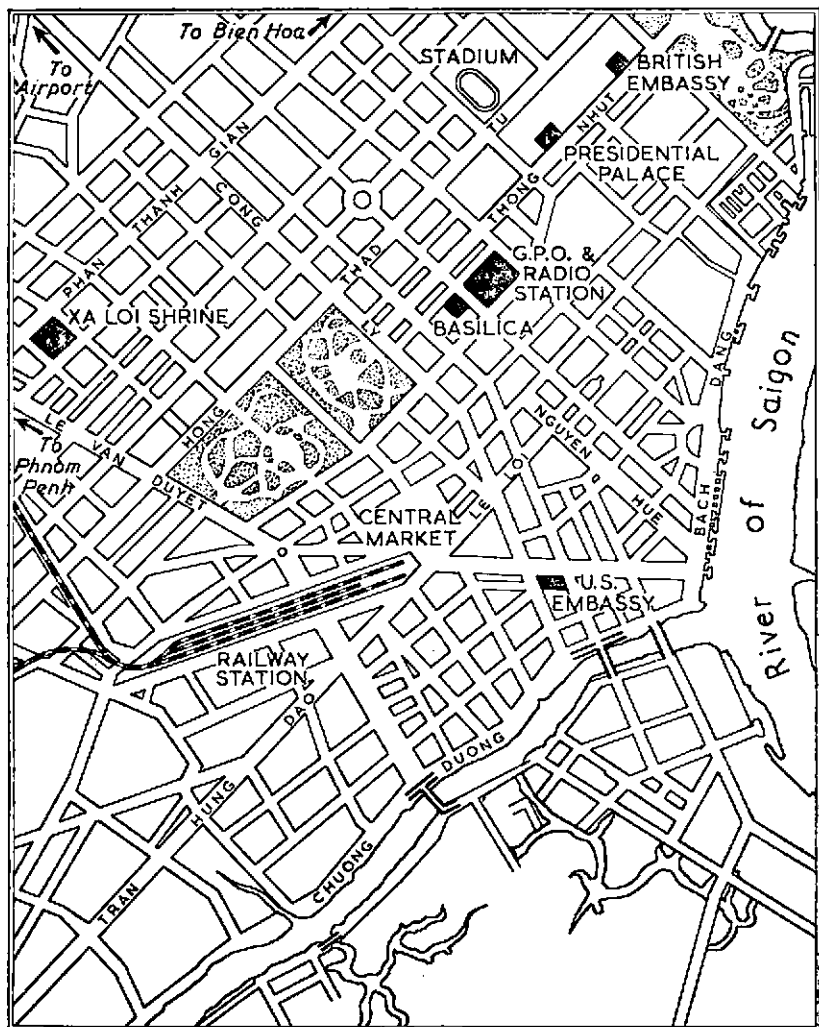
KATOLIKKENE

Siden den vietnamesiske nasjonalismen begynte å gjøre seg gjeldende, er det katolikkenes tragedie at de alltid er blitt identifisert med en fremmed makt. Gjennom århundrer med okkupasjon av kolonimakter, er de vietnamesiske katolikkene blitt kulturelt atskilt fra det store flertall av vietnamesere og har utviklet sitt eget særpreg. De ble så å si skapt av utenlandske misjonærer og lot seg bruke av franskmennene (nå amerikanerne) som en «innfødt elite», en gruppe som tilhørte det vietnamesiske folk, men som tjente en kolonimakts politiske interesser og var avhengige av den for å bevare sine fordeler og for å være beskyttet. På denne måten ble et sammenstøt mellom den voksende vietnamesiske nasjonalismen og den mye eldre katolisismen nærmest unngåelig. Det store skillet for de politiske krefter i Vietnam oppsto under den franske Indo-Kina-krigen. Stort sett tok da katolikkene helt naturlig parti for franskmennene. Dermed ble det ikke til å unngå at de måtte flykte fra Nord i 1954. Vietminh-styrkene hatet alt som kunne identifiseres med franskmenn, noe som førte til en rekke massakrer i katolske landsbyer. Det var også tydelig at den nye samfunnsordning som ble bygd opp i Nord, ikke levnet noen plass til tradisjonelt katolsk levevis og faktisk betydde en ødeleggelse av en spesielt katolsk kulturell identitet. . . .

De katolske organisasjoner, spesielt de som omfattet omkring 750.000 mennesker i Nord som emigrerte til Sør-Vietnam etter 1954, frykter med god grunn at de enda engang vil bli tvunget til å emigrere om Den nasjonale frigjøringsfronten («Vietcong») skulle ta makten. Katolikkene mener selv de ikke kan assimileres. De ser ingen mulighet for kompromiss med NFL, og denne følelsen er etter alt å dømme i en viss grad gjensidig. Katolikkene identifiserer seg i høy grad med Diem-regimet, en følelse som vedvarer til denne dag. Katolikkene har derfor mange politiske fiender, og det ikke bare i NFL. Katolikkene føler at de holder en siste skanse og slåss med ryggen mot veggen. Katolikkene er kort sagt de mest uforsonlige motstandere av forhandlinger om å få slutt på krigen.

Av denne grunn var de katolske lederne forståelig nok fornøyd da USA begynte å bombe Nord-Vietnam 7. februar 1965. Noen av flyktningene nordfra var riktignok imot ødeleggelsen av et land der de mente å høre hjemme og som de tok sikte på å vende tilbake til. Men ledelsen erkjente at flyangrepene skapte vilkår som gjorde det umulig for Hanoi eller NFL å forhandle og at fortsatt bombing tjente til å forlenge krigen, slik at katastrofen for katolikkene ble utsatt. Det er først og fremst dem det er tale om når kommentatorer sier at bombeangrepene mot Nord har styrket den vaklende moralen i det sør-vietnamesiske folk.

(Martin Nicolaus, Viet-Report, juli 1965, s. 14)

Saigon

ANDRE GRUPPER

Studentene: Dukket først opp som politiske agitatorer sommeren 1965. Den første generasjon som ikke opplæres etter fransk mønster. Har identifisert seg vesentlig med buddhistene. Later til å være intenst nasjonalistiske — har organisert og støttet anti-amerikanske demonstrasjoner.

Da i Viet: Stor-Vietnams høyreorienterte nasjonalistparti med autoritær filosofi. Samarbeidet med japanerne, Vietminh, støttet Bao Dai. Drevet «under jorden» av Diem. Støttet Khanhhs januar-kup, har støtte av en fraksjon i hæren.

Can Lao: Vesentlig katolsk, opprinnelig dannet som en halvveis hemmelig organisasjon av Diems svoger Ngo Dinh Nhu. Representerer Diems tilhengere etter hans død.

Sektene: Cao Dai og Hoa Hao som ble undertrykt av Diem, dukker nå opp igjen. Tilslutning vesentlig i provinsene.

BEGIVENHETENES FORLØP

1) Før Diems fall 1963

8. mai	Ni buddhist-demonstranter drept i Hue da politiet åpnet ild mot en folkemengde som protesterte mot at buddhistiske radioprogrammer var blitt forbudt på Buddhas fødselsdag; buddhistledere ba om erstatning og ble kalt «fordømte tosker» av Diem.
3. juni	Særtiltak mot buddhistene med piggråd-inngjerding av Tu Dam-pagoden, den mest berømte buddhist-helligdom i Indo-Kina.
11. juni	En 73 år gammel buddhist-munk dynker kappen sin i bensin og brenner seg selv i protest på torget i Saigon. 7. august utbryter Mme. Nhu: «Jeg skulle klappe i hendene over å få se en munkesteking til.»
22. august	Den nye amerikanske ambassadør Cabot Lodge kommer til Vietnam.
2. september	Diems avis beskylder CIA for sammensvergelse mot ham selv; president Kennedy kritiserer Diem for «ikke å være på bølgelengde med folket lenger».

2) Triumviratet

1.-2. november	Militær revolusjonskomité velter regimet etter voldsomme kamper. Diem og hans bror Nhu be-

går «uforvarende selvmord». I spissen for revolusjonskomitéen blir general *Duong Van Minh* (Store-Minh) ny makthaver. Han ble utdannet i den franske hær; ledet Diems aksjoner mot sektene i 1955—56; var sjef for feltkommandoen 1959—62.

1964

30. januar

Duong Van Minh styrtet av kolleger ledet av *Nguyen Khanh* og *Tran Thiem Khiem* etter å være fordømt for «flirt med franskmennene» og «nøytralisme». Khanh er 37 år. Han ble general i 1960 da han støttet Diem mot kupmakere. Hans korps var det siste som støttet kupet 1. november 1963. Khiem er også general, katolikk og i likhet med Khanh var han mot kupforsøket 1960 og nølte med å støtte kupet 1. november. Etter januar-kupet ble han øverstkommanderende med Khanh som statsminister. Lodge opplyste senere at han selv hadde visst om kupet minst 48 timer før det ble gjennomført.

6. juni

Offiseren som ledet angrepet mot buddhistene i Hue, idømt livsvarig fengsel. 100.000 katolikker demonstrerer.

16. august

Det militære revolusjonsrådet godkjenner en nærmest diktatorisk forfatning med Khanh som første president; reformer som på forhånd var godkjent av den amerikanske ambassadør Maxwell Taylor.

21. august

Stadig demonstrasjoner i Saigon mot militærdiktaturene, katolikkene og amerikanerne. Intet forsøk på å undertrykke demonstrasjonene.

22. august

Khanh trekker seg. Det nasjonale revolusjonsrådet oppløser seg selv. Buddhister forlanger Khanh straffet for tidligere medlemskap i en diemist-organisasjon. Katolikker med økser jubler for Khanh, fordømmer Minh og blir spredd. Khanh, Khiem og Minh oppretter en provisorisk ledelseskomité. Khanh blir sittende etter amerikansk anmodning.

28. august

Som svar på en tilsvarende episode dagen før, fører en buddhistisk menneskemengde en katolsk gutt til et torg i Saigon der han blir stukket med en slaktekniv av en ti-åring, slått ihjel av mengden og revet i småbiter.

29. august *Ngyen Xuan Oanh* blir fungerende statsminister. Han bodde i USA fra 1946 til 1963, er økonom og med i Cao Dai-sekten.
31. august Buddhist-professorer i Hue oppretter folkets revolusjonskomité. Minh flykter for å gi sin tilslutning.
13. september Kupforsøk av generalene *Duong Van Duc* og *Lam Van Phat*. Sies å være imot at Dai-Viet offiserer nylig ble avskjediget og at fem offiserer som ble arrestert for nøytralisme i januar, er gjeninnsatt.
28. september Opprør i fjellene slått ned.
- Oktober Fortsatte demonstrasjoner mot grusomheter i krigføringen.
24. oktober *Phan Khac Suu* statssjef. Sterke forbindelser med Cao Dai-sekten. Han var arrestert etter kupet i 1960, seinere idømt fengsel og slapp fri da Diem ble styrtet.
26. november Khanh går av som statsminister, og det høye nasjonalråd blir sammenkalt. *Tran Van Huong* blir statsminister og gir stillinger til tidligere tilhengere av Diem. Huong er sivil, i likhet med Suu, og lærer. Han ble borgermester i Saigon i september 1964.
6. desember De «unge brushoder» som tidligere hadde vært sterke tilhengere av Khanh, gir ham ultimatum om å støtte Huong eller gå av, etter meldinger om at Khanh har konferert med buddhist-ledere og «nøytralister».
17. desember 30 generaler danner de væpnede styrkers råd og oppløser det høye nasjonalrådet. Khanh støtter kupet og kritiserer amerikanerne for å vakle: «Hvis ikke Taylor opptrer mer uavhengig, vil USA miste Sørøst-Asia.» Suu og Huong opptrer imot kupet 28. desember 1964.
- 1965
9. januar Maxwell Taylor leder forsoning mellom styret og de militære. General Ky, sjef for de sørvietnamesiske flystyrker, motsetter seg forsoning. Buddhistene fordømmer overenskomsten som de hevder er påtvunget av amerikanerne for å holde deres «servile lakei» ved makten. Nye anti-amerikanske optøyer og buddhist-selv mord.

27. januar De væpnede styrkers råd tar makten fra Huong.
 16. februar Dr. *Phan Huy Quat* statsminister med en nokså representativ regjering. Quat er 56 år og fra Nord-Vietnam. Buddhist. Var utenriksminister under Khanh.
19. februar Oberst *Pham Gnoc Thao* gjør kupforsøk og unn-sier Khanh. Støttet av katolske offiserer. Ky truer med å bombe opprørerne som sies å være tilhengere av forhandlinger med NLF. Thao er katolikk, men tjenestegjorde i Vietminh mot franskmennene fra 1945 til 1954. Hans bror har en ledende offentlig stilling i Nord-Vietnam.
20. februar De væpnede styrkers råd uten tillit til Khanh. Han forlater Sør-Vietnam som reisende ambas-sadør, den siste av triumviratet som falt.

3) De «unge brushoder»

11. juni Kup mot Quat-regjeringen, de «unge brus-hoder» til makten med *Cao Ky* som statsmini-ster. Som leder av flyvåpenet spilte han den av-gjørende rollen da kupforsøket 13. september 1964 ble slått ned. Han begynte fra først som ungdomsminister i regjeringen. Han er nå stats-sjef og en av de viktigste personer på NLF's «dødsliste» over dem som er utsett til å bli myr-det. Han vakte nylig bølger ved å si: «Jeg har bare én helt — Hitler.»
 (*Le Monde* 6. juli 1965)

Denne innviklede utviklingen er blitt forklart på forskjellige måter. Marskalk Ky mener det er et problem om ledelse.

Leder-krisen har vært det mest alvorlige på det politiske område. Denne krisen ble tydelig den dagen *Ngo Dinh Diem*-regimet blottet sin reaksjonære natur og begynte å sette *Ngo*-familiens personlige interesser og hovmot høyere enn nasjonens interesser og fedrelan-dets ære. . . . Siden har leder-krisen slått ut igjen i forskjellige for-mer og blitt stadig mer innviklet. I løpet av 20 måneder ble alle mulige forsøk gjort. Først prøvde man med fagstyre, tre måneder var det alle-samlet-bak-en-sterk-mann, så fulgte forskjellige koali-sjoner med politikere som delte makten mellom seg. Hvert av disse tiltak viste ikke annet enn at de hverken var på høyde med situa-sjonen eller med hele folkets dypeste lengsler. . . . Unge, dyktige ele-menter er ikke blitt lært opp i tilstrekkelig antall, mens de som er

brukbare, eliminerer hverandre etter tur i foruroligende utstrekning. Det var nettopp på grunn av denne truselen at den sivile regjeringen fant det klokt og på sin plass å overlate ledelsen av nasjonen til de væpnede styrker.

(Saigon radio 6. juni 1965)

AMERIKANSK NÆRVÆR

En ytterligere faktor må tas med i vurderingen av det som foregår på det politiske plan i Saigon, nemlig amerikanernes tilstedeværelse. USA's voksende rolle i vietnamesisk politikk er et viktig trekk i utviklingen etter Diems død. Amerikanerne søkte etter en regjering som både hadde en rimelig grad av folkelig tilslutning og vilje til å fortsette krigen. På denne måten ble amerikanerne med nærmest tragisk nødvendighet trukket inn i intern politikk. Dertil kom at sør-vietnameserne ble stadig mer politisk avhengige av amerikanerne på grunn av at krigen og dermed amerikanernes hjelp tiltok.

Etter Diems fall var amerikansk godkjenning en nødvendig, om ikke tilstrekkelig betingelse for å styre. Begivenhetene etter november 1963 kan oppfattes som et vedvarende forsøk på å skaffe ikke bare en sterk, men også populær regjering. Det ser ut til at amerikanerne på forhånd visste om at president Diem skulle styrtes, general Khanh's kup 30. januar 1964, opprettelsen av en nasjonal pakt 16. august 1964 og de mislykte kupforsøkene 13. september 1964 og i februar 1965.

Khanh's fall kan lett forklares med at amerikanerne trakk tilbake sin støtte — hva enten det skyldtes hans manglende popularitet eller rykter om hans flirt med nøytralismen, som noen påsto.

Amerikansk hjelp har altså ikke kunnet hindre administrasjonsapparatet fra å bryte sammen eller at det er oppstått grupper som bekjemper hverandre. Den stadig vanskeligere situasjonen på landsbygda har heller ikke gjort en revurdering av situasjonen mindre påkrevd.

Hvem er angriperne?

Amerikansk politikk har nådd et dødpunkt. Hjelp og råd har ikke kunnet hindre fienden fra å erobre landsbygda, like så lite som det er blitt noe stabilt og effektivt styre i Saigon.

Noe måtte gjøres.

Nye «misjoner» ble sendt ut, rapporter avfattet, beslutninger truffet. Men det var en vesentlig forskjell fra utglidningen i 1961: tingene ble diskutert i full offentlighet. Så mange amerikanske soldater som ble engasjert og med de voksende amerikanske tap, kunne diskusjonen ikke lenger holdes innenfor Det hvite hus. Den spredde seg til hele nasjonen.

15.000 mennesker overvar en «teach-in» som ble arrangert i Washington av «the Inter-University Committee for a Public Hearing on Vietnam», over 100 universiteter lyttet til den livlige overføringen, og det som kom fram, ble utførlig og delvis ordrett referert i pressen. Den britiske utenriksminister og Henry Cabot Lodge presenterte sine lands politikk i studentersamfunnet i Oxford.

Standpunktene var klare. Det offisielle amerikanske synspunkt gikk fremdeles ut på at den frie og uavhengige staten Sør-Vietnam var blitt angrepet utenfra, en aggresjon som ble kontrollert, ledet og utstyrt av kommunistene i Hanoi. Men situasjonen var annerledes enn i 1961, for disse kommunistenes aksjon var blitt så omfattende at Sør-Vietnams eksistens var truet. Resultatet kunne bli en seier for det kinesiske herredømme og en godkjennelse av den kommunistiske taktikken med «frigjøringskrig».

Det ble rettet forskjellig kritikk mot den amerikanske politikken. Noen antok det bredere synspunkt at siden konflikten rommet alle elementer av en borgerkrig, kunne ingen folkerettslig teori, bortsett fra USA's rett til å velge andre lands styreform, rettferdiggjøre intervensjon fra noen kant.

Andre uttrykte seg mer pragmatisk og sa at om USA's formål var å trygge Sør-Vietnams uavhengighet, hadde man valgt den minst egnede framgangsmåten for å nå det. For en hvilken som helst regjering i Asia som bare kan greie seg med militær støtte

av en fremmed makt, vil nettopp på den måten være ute av stand til å oppnå noen støtte av sitt folk. Og hvis hensikten var å hindre at de mindre asiatiske land skulle falle i hendene på kineserne, ville nettopp dette bli resultatet av å øve press mot Nord-Vietnam.

DET AMERIKANSKE STANDPUNKT

Så tidlig som i 1953, lenge før noen kunne tenke seg amerikansk hjelp av det nåværende omfang, ga president Eisenhower konkrete grunner for at USA var opptatt av Indo-Kinas skjebne:

Sett at vi mistet Indo-Kina. Da ville flere ting inntreffe samtidig. Halvøya, den siste landstripen der, ville neppe la seg forsvare. Området ville ikke lenger kunne levere tinn og tungsten som vi verdsetter så høyt. Så når USA bevilger 400.000.000 dollar i bistand til denne krigen, er det ikke noe vi gir vekk. Det er den billigste måten hvorpå vi kan hindre noe fra å oppstå som ville ha den mest forferdelige konsekvens for USA, for vår sikkerhet, vår makt og evne til å skaffe de tingene vi trenger fra Indo-Kinas rike områder og fra Sørøst-Asia. (Tale på guvernør-møtet 4. august 1953)

12 år seinere skulle president Johnson legge vekt på en annen side av USA's engasjement i denne delen av verden.

I kveld vil jeg enda en gang sammen med mine landsmenn se på synspunktene til regjeringen deres.

I kveld dør amerikanere og asiater for en verden der hvert folk kan velge sin egen utvikling.

Det var dette prinsippet forfedrene våre sloss for i Pennsylvanias daler. Det er dette prinsippet sønnene våre slåss for i Vietnams jungler.

Vietnam er langt unna dette fredelige stedet. Vi har ikke noe landområde der, og søker heller ikke å få noe. Krigen er skitten og brutal og vanskelig. Og omkring 400 unge menn som var født i et Amerika som bugner av sjanser og løfter, har endt sine liv på Vietnams dampende jord.

Hvorfor må vi ta denne smertefulle veien?

Hvorfor må denne nasjonen risikere sin komfort, sin interesse og sin makt for et folk så langt borte?

Vi kjemper fordi vi må kjempe om vi skal leve i en verden der hvert land kan utforme sin egen skjebne. Og bare i en slik verden vil vår frihet være endelig sikker.

En slik verden kan aldri bygges av bomber og kuler. Men men-

nesket er nå engang så ufullkomment at makt ofte må komme foran fornuft — og krigens ødeleggelser foran fredens innsats.

Vi ønsker at dette ikke skulle være sånn. Men vi må behandle verden som den er, om den noensinne skal bli slik vi ønsker.

Verden som den er i Asia, er ikke noe rolig og fredsommelig sted.

Det første faktum er at Nord-Vietnam har angrepet den uavhengige nasjonen Sør-Vietnam. Formålet er total erobring.

Selvfølgelig deltar noen av sør-vietnameserne i angrep på deres egen regjering. Men utdannede menn og forsyninger, befalinger og våpen strømmer konstant inn fra nord til sør.

Denne støtten er krigens hjerteslag.

Og det er en krig med brutalitet uten sidestykke. Enkle bønder er mål for drap og kidnapping. Kvinner og barn blir kvalt om natten fordi mennene deres er lojale overfor regjeringen. Små og hjelpelese landsbyer herjes av lumske overfall. Byene rammes på samme måte, også med terror i hjertet av byene.

Om denne konflikten virker forvirret, kan det ikke skjule den kjennsgjerning at det er en gammel fiende som viser seg på en ny måte. Det er et land som angriper et annet. Og målet for angrepet er en venn som vi har lovet å hjelpe.

Over denne krigen — og hele Asia — er en annen realitet: Kommunist-Kinas voksende skygge. Peking står bak makthaverne i Hanoi. Et regime som har ødelagt friheten i Tibet, angrepet India og blitt fordømt av FN for aggresjon i Korea. Det er en nasjon som hjelper voldskreftene på nesten hvert eneste kontinent. Ildprøven i Vietnam er en del av et større mønster med aggressivt formål.

Hvorfor bryr vi oss om disse fakta? Hvorfor er vi i Sør-Vietnam?

Vi er der fordi vi har gitt et løfte som må holdes. Siden 1954 har enhver amerikansk president lovet støtte til Sør-Vietnams folk. Vi har hjulpet å bygge, og vi har hjulpet å forsvare. Vi har altså i mange år gitt et nasjonalt løfte om å hjelpe Sør-Vietnam og forsvare dets uavhengighet. Jeg akter å holde vårt løfte.

Å svikte dette løftet — å oppgi denne lille og tapre nasjon til sin fiende — og til terroreren som må følge — ville være utilgivelig galt.

Vi er der også for å styrke en verdensorden. Kloden rundt — fra Berlin til Thailand — er det folk hvis velferd delvis beror på den tro at de kan regne med oss hvis de blir angrepet. Å overlate Vietnam til sin skjebne ville ødelegge disse folks tillit til verdien av Amerikas engasjement. Følgen ville bli mer uro og mangel på stabilitet, eller til og med krig.

Vi er der også fordi svært mye står på spill. Ingen må tro at tilbaketrekning fra Vietnam ville gjøre ende på konflikten. Slaget ville gå videre i et annet land, og et tredje. Den viktigste lærdom av vår tid er at aggresjons-appetitten aldri blir tilfredsstilt. Trekker

man seg fra en slagmark, betyr det bare at man forbereder den neste. Vi må si i Sørøst-Asia — som vi gjorde i Europa — med Bibelens ord: «Så langt, men ikke lenger».

Det fins dem som sier at alle våre anstrengelser der vil være fåfengt — at Kinas makt er slik at de kommer til å dominere hele Sørøst-Asia. Men det er ingen slutt på det argumentet før alle Asias nasjoner blir slukt.

Det fins dem som spør hvorfor vi har et ansvar der. Det har vi av samme grunn som vi hadde et ansvar for forsvaret av Europas frihet. Den annen verdenskrig ble ført både i Europa og Asia, og da den var over, befant vi oss med fortsatt ansvar for frihetens forsvar.

Vårt mål er Sør-Vietnams uavhengighet og frihet fra angrep. Vi ønsker intet for oss selv — bare at Sør-Vietnams folk skal ha lov til å styre sitt eget land på sin egen måte.

(Tale av president Johnson på Johns Hopkins University 7. april 1965)

Den amerikanske forsvarsminister McNamara belyser tre viktige punkter i USA's politikk:

Vi har en tre-dobbelt bekymring. Det første og det enkleste gjelder det faktum at Sør-Vietnam er medlem av den frie verdens familie og strever for å bevare sin uavhengighet mot kommunistisk angrep. Vietnameserne har bedt om vår hjelp, og vi har svart. Vi skal fortsette med å gi denne hjelpen.

Vi gjør dette i alles interesse; og vi gjør det i vår egen klare egeninteresse. For i henhold til våre prinsipper om frihet og selvbestemmelse, har folk overalt rett til å leve og utvikle seg i fred. Vår egen trygghet blir styrket ved andres faste beslutning om å forbli i frihet og ved vårt løfte om å hjelpe dem. Vi vil ikke la dette medlem av familien vår i stikken, uansett avstand fra våre strender. . . .

For det andre har Sørøst-Asia stor strategisk betydning for USA's framskutte ansvar. Beliggenheten langs øst-vest-forbindelser i luften og på havet flankerer den indiske del av verden på den ene siden og Australia, New Zealand og Filippinene på den andre, og dominerer passasjen mellom Stillehavet og Det indiske hav. Dette området på kommunist-hender ville bety den alvorligste trusel mot USA og familien av den frie verdens nasjoner som vi tilhører. For å forsvare Sørøst-Asia, må vi møte utfordringen i Sør-Vietnam.

For Hanoi er det øyeblikkelige mål begrenset: erobring av Sør og nasjonal gjenforening, kanskje sammen med kontroll over Laos. Men for Peking vil Hanois seier bare være første skritt til et endelig ki-

nesisk hegemoni over de to Vietnam og Sørøst-Asia, og til å utnytte den nye strategien i andre deler av verden.

På grunn av Vietnams forhold til Indo-Kina — og begges forhold til Sørøst-Asia, Det fjerne østen og den frie verden som helhet — har fem amerikanske presidenter påtatt seg å forsvare den frie verdens strategiske interesser i området. President Roosevelt var imot japansk inntrengen i Indo-Kina*; president Eisenhower støttet Diems anstrengelser for å redde Sør-Vietnam og tok på seg å forsvare Taiwan... president Johnson bekreftet... at USA vil yte hjelp og støtte til Sør-Vietnam så lenge det er påkrevd for å bringe kommunistisk aggresjon og terrorisme under kontroll...

Noen kritikere av vår nåværende politikk har antydnet en ordning — at vi ganske enkelt trekker oss tilbake, USA avviser dette totalt...

Andre kritikere har slått til lyd for en annen og lignende ordning — en «nøytralisering» av Vietnam... og hva Sør-Vietnam angår, har vi lært av fortiden at kommunistene sjelden overholder noen traktat som ikke stemmer med deres trang til ekspansjon.

For å konkludere: La meg gjenta at vårt mål er fred og stabilitet, både i Vietnam og Sørøst-Asia. Men vi har lært at «fred for enhver pris» ikke lønner seg i det lange løp, og at vi må betale hva det koster å forsvare friheten om vi i det hele tatt skal nyte godt av den.

Og for det tredje er Sør-Vietnam et eksperiment for den nye kommunist-strategien. La meg et øyeblikk se på denne strategiens natur.

Idet Kennedy-administrasjonen tiltrådte, holdt formann Khrustsjov (sic) en av sine viktigste taler om kommunistisk strategi i de siste tiår. I en beretning til en partikonferanse under tittelen «de verdenskommunistiske bevegelsers nye seire» erklærte Khrustsjov:

«I vår tid bør det skjernes mellom følgende kategorier av krig: verdenskriger, lokale kriger, frigjøringskriger og folkeoppstander.» Han utelukket hva han kalte «verdenskriger» og «lokale kriger» som altfor risikable i en verden med atomvåpen. Men med hensyn til hva han kalte «frigjøringskriger», viste han spesielt til Vietnam. Han sa: «Det er en hellig krig. Vi godkjenner slike kriger...»

I dag står vi altså ikke overfor en fraksjonell strid i Vietnam

* Roosevelt mislikte tanken om en gjenopprettelse av fransk kolonistyre, men ikke i den grad at han var innstilt på å foreta seg noe avgjørende. I februar 1945 var han tilbøyelig til å overlate oppsynet med Indo-Kina til Kina:

«Det første jeg spurte Chiang om var: 'Ønsker De Indo-Kina?' Han sa: 'Det vil ikke være til noen nytte for oss. Vi ønsker det ikke. De er ikke kinesere. De vil ikke assimilere seg med det kinesiske folk.' Jeg sa: 'Hva vil De foreslå?'' (Ifølge New Statesman 8. oktober 1965, o.a.)

eller restene av en kolonikamp mot franskmennene. Snarere er det en avgjørende prøve på kommunismens nye strategi. Denne strategien er hittil fulgt i Cuba, den begynner kanskje i Afrika, den mislyktes i Malaya og Filippinene bare takket være en langvarig og iherdig kamp for disse folk med støtte som Storbritannia og USA sørget for.

(Fra en tale av Robert McNamara ved James Forrestal Awards Dinner of the National Security Industrial Association i Washington, USIS 26. mars 1964)

AGGRESJON FRA NORD

Det amerikanske utenriksdepartementet mener krigen hadde sin opprinnelse fra republikkens første år. I en blåbok i slutten av 1961, ble det antydnet at oppstanden brøt ut i slutten av 1950-årene som ledd i en sammensvergelse mot en fri nasjon. Departementet fortsatte denne framstillingen i 1964:

Velutdannede og disiplinerte partimedlemmer ble valgt ut til å bli igjen i Sør for å tjene Hanois interesser. Våpen og ammunisjon ble gjemt bort på omhyggelig utvalgte steder over hele Sør-Vietnam. De fleste av de militære enheter som var lojale overfor Ho Chi Minh, ble i månedene etter Genève-avtalen overført til Nord-Vietnam; men noen av de best utdannede geriljastyrker trakk seg tilbake til avsides og utilgjengelige strøk i Sør, særlig til fjellene ved grensen av Kambodsja og Laos og til jungelområdene i det sørlige delta. Individuelle agenter og mange medlemmer av kommunistceller ble bedt om å bli, føre en normal tilværelse og vente til de fikk pålegg om å utføre partioppdrag. . . .

Vietcong ble reorganisert fra 1956 til 1958. Avhoppere ble erstattet med nye partifunksjonærer som var opplært i Nord. Militære enheter ble styrket både med mannskap og våpen. Rekrutteringen ble påskyndet. Vietcong begynte mer og mer å bruke vold og terror. Det var tydeligvis et av formålene å vinne prestisje og å understøtte deres egne krav om tilslutning og hjelp fra folket, en form for hjelp som politiske appeller og propaganda ikke hadde kunnet oppnå. Et annet formål var å bringe Saigon-regjeringen i forlegenhet og å få folk til å tvile på dens evne til å styre effektivt og opprettholde ro og orden.

Etter 1958 økte Vietcong i høy grad sin terror. Kontrollorganisasjonene i Nord ble utvidet og teknikken raffinert. Politiske kadrer og militær avløsning ble sendt sørover i stadig stigende utstrekning. Infiltrasjonssystemet ble utvidet både sjøveis og i luften. Det ble en primær oppgave for alle enheter å drive lokal rekruttering både ved terror og propaganda. Kommunikasjoner mellom Nord og Sør

ble modernisert. Det ble gjort svære, omfattende anstrengelser for å vinne tilhengere eller iallfall kollaboratører innen det sør-vietnamesiske regimet. Ifølge noen eksperter har det neppe noensinne i historien forekommet mer effektive bestrebelser på undergraving og erobring, landets ressurser og størrelse tatt i betraktning.

(U.S. State Dept.: «A Threat to the Peace», s. 3—4)

Blåboken beskrev NLF's bakgrunn og organisasjon. Påstanden om at Fronten blir kontrollert av kommunistene er blitt utdypet av den franske journalisten Georges Chaffard som besøkte NLF-område i begynnelsen av 1965. Han har også utredet forholdet mellom Fronten og den nord-vietnamesiske regjering. Han mener NLF's president vesentlig virker som en gallionsfigur.

Han kommer fra middelklassen og er kjent for ikke å ha tilhørt kommunistpartiet. Dette gjorde ham til en presentabel «fanebærer» for å overbevise alle dem som fryktet Vietcong. Dette hindret ikke at Fronten var på utkik etter en mer framstående skikkelse som kunne vinne hele folkets tilslutning.

Det ble gjort flere invitter, i de første ukene av 1965 nok engang til den åndelige leder av Cao Dai-sekten, «hans eksellense» Ho Thanh Khoa, en ond gammel mann med hvitt bukkeskjegg, til en tidligere president for Tran van Huu-rådet, en listig og rik talsmann for sør-vietnamesisk nøytralisme, og til andre personligheter. Men for-gjeves. Representanter for borgerskapet og de religiøse grupper var enige om å betrakte Fronten som en kommunistorganisasjon, selv om de erkjente nødvendigheten av å komme til en ordning med Fronten. De nektet å la seg integrere med den.

Ettersom årene går, gjør NLF-lederne stadig mindre anstrengelser for å bevise noe annet. De framstiller seg ikke lenger som nasjonalist-ledere for en bevegelse med kommunistiske medlemmer, men som ledere for en revolusjonær og progressiv bevegelse der «mel-lomklasse-patrioter» kan finne en plass. NLF's organer er karakteristiske for en nasjonal front før kommunistene overtar.

Sentralkomiteén med sitt «presidium»; spesialorganisasjoner for kvinner, arbeidere, intellektuelle osv.; omhyggelig representasjon av etniske minoriteter og religioner; offisiell sjargong; streng kontroll med de religiøse; «likvidering» av forrædere; alt dette minner om Vietnamh før 1954, før de åpenlyst henviste til den sosialistiske oppbygging av Nord-Vietnam.

Men de fleste iøynefallende verv er nesten konsekvent overlatt til ikke-kommunister. Generalsekretæren i NLF er en 50 år gammel arkitekt, Hyuh Tan Phut, som representerer det demokratiske parti

i sentralkomitéen. Frontens viktigste utenriks-representant holder til i Praha, en kjent professor og journalist, Nguyen Van Hien, en 42 år gammel leder av det radikalsosialistiske parti.

Sentralkomitéen har fem vise-presidenter. Bare en av dem er kommunist, en gammel revolusjonær forkjemper, Vo Chi Cong, som personlig er alminnelig anerkjent. Men på mellomstadiet har kommunistene to tredjeparter av vervene. «Hvem har skylden for det?» sa en av Front-lederne til meg. «Det sør-vietnamesiske borgerskapet foretrekker å vente og se. En dag vil kommunistene bli bebreidet for å ha vært for grådige. Men framtida tilhører dem som vil handle og kjempe.»

Den sør-vietnamesiske avdeling av det indo-kinesiske kommunist-partiet utgjør en iherdig marxist-gruppe innen Fronten. Denne avdelingens forløpere avbrøt aldri virksomheten. Sentrum ligger i Hanoi, og siden 1930 har lederen vært Ho Chi Minh. På en måte er det en føderal bevegelse: i Nord-Vietnam Lao-Dong eller arbeiderpartiet, i Sør-Vietnam det folkelige revolusjonspartiet som er ryggraden i den nasjonale fronten, i Laos Nao-Lao Haksat og i Kambodsja Prachean-partiet eller folkepartiet som for tiden er i dekning.

Det er tydelig at det nord-vietnamesiske partiet koordinerer det hele. Jeg tror ikke det er noen vanskeligheter med ideologiske forbindelser med de sør-vietnamesiske kommunistene. Den amerikanske etterretningstjenesten spiller tida når den fordobler sine anstrengelser for å avsløre den hemmelige bevegelsen som sørger for Hanois støtte til Fronten. Nord-Vietnams «korrespondenter» med undergrunnsbevegelsen er alle pekt ut på grunnlag av tidligere innsats.

Hovedmannen er førstesekretæren i det nord-vietnamesiske partiet, Le Duan; var han ikke før 1954 politisk kommissar for motstanden i Namb-Bo (Cochin-Kina)? Han er en typisk «apparatsjik», en marxistisk-leninistisk teoretiker med lite kjennskap til omverdenen. Han virker svært ungdommelig, har et vakkert ansikt og strålende øyne under et omhyggelig børstet, svart hår.

Etter ham på rangstigen kommer Ung van Khiem, innenriksminister, tidligere president for Namb-Bos administrasjonskomité — Nguyen duy Trinh som nettopp er blitt utenriksminister, tidligere politisk kommissar for sone 5 (Sentral-Vietnam) — general Nguyen van Vinh, var sjef for den nord-vietnamesiske «forbindelsesmisjonen» til Genève-avtalens internasjonale kommisjon inntil han ble utvist fra Saigon av tidligere president Ngo-dinh Diem.

Retten som det er drar en av disse på korte besøk til Front-lederne i Sør. En rekke av NLF's satellitt-delegasjoner ved Pnom-Penh-konferansen i mars sa at de nylig hadde møtt Ak. Ung van Khiem i Pleiku-området. En av nøkkelmennene i Sør er en 45 år gammel advokat, Maitre Tran vu Kiem. Han organiserte patriotiske ung-

domsorganisasjoner i undergrunnsbevegelsen før 1954. Etter Genève-avtalen dro han nordover, og vendte så hemmelig tilbake til Sør igjen i 1960 for å opprette Fronten der han ble en av de viktigste lederne. . . .

(Georges Chaffard, L'Express 26. april 1965)

17. februar offentliggjorde USA en vitbok som het «Aggresjon fra Nord». Den skulle bevise hvor avhengig NLF var av alle slags forsyninger nordfra og tjente i høy grad til å utdype Chaffards artikkel om NLF.

Hvitboken gjengis etter originalversjonen. Sekundært materiale er utelatt, mens et kort sammendrag for klarhetens skyld står foran de respektive avsnitt.

Vietnam er ikke et nytt Hellas der innfødte geriljastyrker kunne søke tilflukt på vennskapelige naboer.

Vietnam er ikke et nytt Malakka der de kommunistiske geriljastyrker for det meste ikke var til å skjelve fra det fredelige flertall som de søkte å kontrollere.

Vietnam er ikke et nytt Filippinene der de kommunistiske geriljastyrker var fysisk atskilt fra kilden for sin moralske og materielle støtte. Framfor alt er krigen i Vietnam ikke et spontant og lokalt opprør mot den etablerte regjering.

Kommunistene tar sikte på å erobre Sør-Vietnam, og deres opplegg minner om de som har vært brukt mot områder som tidligere har vært gjenstand for aggresjon og undergraving. Men det er en avgjørende forskjell. I Vietnam har et kommunistisk styre forsettlig lagt an på å erobre et suverent folk i en nabostat. Og for å nå dette mål, har det brukt alle ressurser fra sin egen regjering for å gjennomføre sitt omhyggelig planlagte program for skjult aggresjon. . . .

I. Hanoi skaffer nøkkel-personell for væpnet aggresjon mot Sør-Vietnam

Kjernen av kommunist-styrkene som angriper Sør-Vietnam ble utdannet i Nord og sendt sørover av Hanoi. De viktigste lederne i Vietcong (VC), offiserene og mange av de menige, mange av teknikerne, politiske organisatorer og propagandister er kommet fra Nord og opererer under Hanois ledelse. Opplæringen av vesentlig militært personell og deres infiltrasjon i Sør blir ledet av den militære overkommando i Hanoi. . . .

Infiltrasjonen har stadig tiltatt. Fra 1959 til 1960 da Hanoi opprettet sin infiltrasjons-kanal, kom minst 1.800 mann, kan hende ytterligere 2.700, til Sør-Vietnam fra Nord. Strømmen vokste til

minst 3.700 i 1961 og minst 5.400 i 1962. Det var en beskjeden tilbakegang i 1963 til 4.200 (det er bekreftet at de drev infiltrasjon), selv om dette tallet sannsynligvis må forhøyes når ytterligere bevismateriale vil foreligge.

For 1964 er materialet ennå ikke komplett.

Siden 1959 vet man altså at nesten 20.000 VC-offiserer, -soldater og -teknikere er kommet inn i Sør-Vietnam etter ordre fra Hanoi. Ytterligere opplysninger tyder på at anslagsvis 17.000 mann til ble sendt for å infiltrere i Sør av Hanoi-regimet i de siste seks årene. Det kan med god grunn antas at enda flere infiltrasjonsgrupper har trengt inn i Sør, selv om det ennå ikke foreligger bevis.

Framfor alt kan antallet av beviselige og sannsynlige «infiltratorer» fra Nord måles i forhold til mengden av Vietcong-styrker. Det blir nå anslått at Vietcong teller ca. 35.000 såkalte kjernestyrker, og ytterligere 60.000 til 80.000 lokale styrker. Det er altså tydelig at «infiltratorer» fra Nord — falne medregnet — utgjør storparten av de såkalte kjernestyrker i Vietcong. Kort sagt har folk nordfra nå og alltid vært ryggraden i hele Vietcong-operasjonen.

Det er riktig at mange av de lavere elementer i Vietcong-styrkene rekrutteres innen Sør-Vietnam. Men det går klart fram av tusenvis av tilfelle som er rapportert om kidnappinger og terrorisme av Vietcong, at trusler og annet påtrykk fra Vietcong spiller en vesentlig rolle for denne rekrutteringen.

(A) Infiltrasjonsprosessen

Infiltrasjonsrutene skaffer kjernestyrkene med de fleste av offiserene og menige. Denne kilden bidrar til å utfylle rekken etter dem som dør i kamp, eller som blir syke eller flykter. Hanoi har på denne måten stadig kontrollen. Videre har Nord-Vietnam mens konflikten natur endret seg, forsynt Vietcong med tekniske eksperter via infiltrasjonsrutene. Det gjelder blant annet menn som har vært trent i våpenbruk og meldingstjeneste, antiluftskytts og samband, såvel som sanitetspersonell og transport-eksperter. . . .

(B) Infiltrasjon av nord-vietnamesere

De kommunistiske myndigheter i Nord-Vietnam verver nå stadig flere nord-vietnamesere til VC-styrkene i Sør-Vietnam. Tidligere forsøkte de som ledet infiltrasjonsanstrengelsene å dekke behovet med soldater og andre som var født i Sør-Vietnam. For så vidt har det vært greit å ty til de 90.000 mann som forlot Sør-Vietnam og dro nordover etter våpenhvilen. Nå later det til at denne kilden er uttømt. Tapene har vært store, og mange av de som var i kampform for ti år siden, innfrir ikke lenger de strenge krav som geriljakrigen stiller.

Vietcongs forsynings- linjer og baser

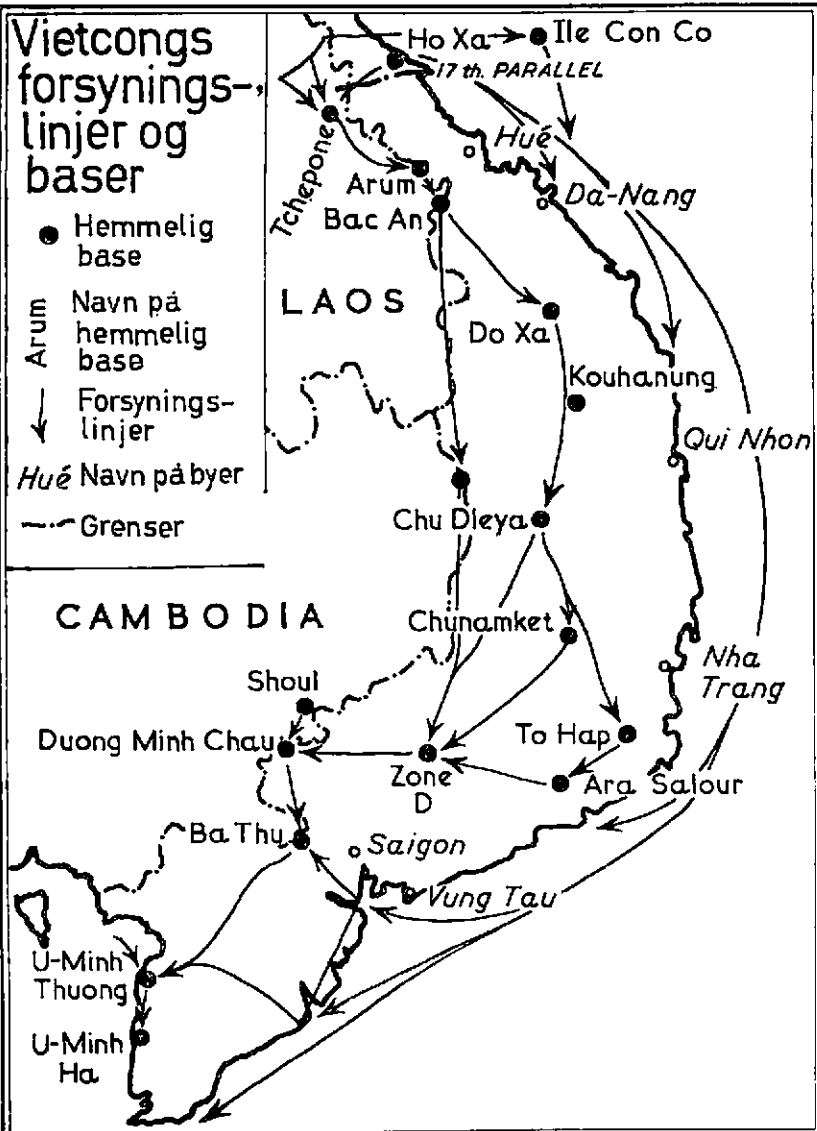
● Hemmelig base

Arum Navn på hemmelig base

↓ Forsyningslinjer

Huê Navn på byer

--- Grenser

(C) Infiltrasjon av Vietcong-agenter

En forutsetning for Ho Chi Minhs undergraving og infiltrasjon er en god etterretningstjeneste. Hanoi driver da også utstrakt spionasje i Sør, og sender stadig sine agenter av sted til Sør-Vietnam.

Den sentrale forskningsavdeling er kjernen i Vietcongs etterretningsorganisasjon (se avsnitt IV C). Kommunistiske agenter blir regelmessig sendt fra Nord-Vietnam på kortere eller lengre oppdrag. Mange av disse agentene kommer til Sør-Vietnam via infiltrasjonsrutene gjennom Laos, andre drar med båt og blir landsatt etter forhåndsavtaler. En marine-infiltrasjonsgruppe er utviklet i Nord-Vietnam med hovedkvarter i Ha Tinh og Quang Binh-provinsene like nord for den 17. breddegrad.

II. Hanoi leverer våpen, ammunisjon og annet krigsmateriell til sine styrker i Sør.

Før Hanoi satte i gang Vietcong-kampanjen med terror, vold og undertrykkelse for alvor i 1959, var kommuniststyrkene vesentlig avhengige av våpen og ammunisjon som var igjen etter krigen med frakkmennene. Forsyninger fra Nord-Vietnam hadde stort sett samme opphav. Etter hvert ble Vietcong mer avhengig av våpen som ble erobret fra Sør-Vietnams væpnede styrker. De er fremdeles en viktig forsyningskilde for våpen og ammunisjon til Vietcong. Men behovet for flere og helt moderne våpen er blitt så stort at Vietcong ikke greier seg med erobrede våpenlagre. Hanoi er derfor gått i gang med å gi styrkene i Sør nye og kommunist-produserte våpen.

Det kommer stadig mer våpen utenfra til Sør-Vietnam. Det meste går via Nord-Vietnam som er en gunstig mellomstasjon for materiell fra Kommunist-Kina og andre kommunistland.

Stadig mer våpen av utenlandsk kommunist-opprinnelse er blitt tatt i Sør. Det kan nevnes 57 mm og 75 mm rekylgeværer, maskingeværer, rakettt-ramper, store bombekastere og anti-tank miner.

Vietcong har nylig fått et nytt sett av våpen fra Kommunist-Kina: 7,62 mm halvautomatgeværer, 7,62 lette maskingeværer og 7,62 angrepsrifler. Slike våpen som er framstilt i Kommunist-Kina i 1962, ble først erobret i desember 1964 i Chuong Thien-provinsen. Tilsvarende våpen er seinere blitt funnet i hvert av de fire korps-områder i Sør-Vietnam. Kommunist-kinesiske anti-tank-granat-kastere og ammunisjon fabrikkert i Kina i 1963, er også blitt erobret.

En fange fra Vietcong opplyste at hele hans kompani nylig var blitt utrustet med moderne kinesiske våpen. At Vietcong-styrkene nå blir utstyrt med våpen som trenger ammunisjon og deler utenfra Sør-Vietnam, tyder på at myndighetene i Hanoi har stigende tillit til sine forsyningslinjer sørover.

(Fortegnelse over våpen som ble tatt fra et 100 tonn lasteskip nordfra som sank 16. februar 1965):

- omtrent én million kuler til småvåpen,
- over 1.000 håndgranater
- 500 pund TNT i passende doser
- 2.000 enheter 82 mm bombekaster-ammunisjon
- 500 anti-tank-granater
- 57 mm ammunisjon til rekylgeværer
- over 1.000 enheter 75 mm ammunisjon til rekylgeværer
- en 57 mm kanon
- 2 tunge maskingeværer
- 2.000 7,95 mausere
- over 100 7,62 karabiner
- 1.000 halvautomat-pistoler
- 15 lette maskingeværer
- 500 rifler
- 500 pund medisinalvarer fra Nord-Vietnam, Kommunist-Kina, Tsjekkoslovakia, Øst-Tyskland, Sovjetunionen og andre kilder.

III. Nord-Vietnam: Base for erobring av Sør

Kommunistpartiet i Nord, Lao Dong (arbeider)partiet leder forsøket på å erobre Sør-Vietnam. Partiet er som i enhver kommuniststat en integrerende del av regimet. Nord-vietnamesiske talsmenn har gitt uttrykk for sin faste beslutning om å innlemme Sør-Vietnam i kommunistverdenen.

Frigjøringsfronten er Hanois verk — den er hverken uavhengig eller sørlig, og den tar ikke sikte på frigjøring, men på herredømme over Sør.

Parti- og regjeringssjefen Ho Chi Minh sa på den tredje Lao Dong-partikongressen at det var nødvendig å «påskynde den sosialistiske revolusjon i Nord og samtidig påskynde den nasjonale demokratiske folkerevolusjonen i Sør».

På samme måten snakket øverstkommanderende for de nord-vietnamesiske væpnede styrker på partikongressen i 1960 om nødvendigheten av å «påskynde den nasjonale demokratiske folkerevolusjonen i Sør». General Giap beskrev Nord som «den revolusjonære base for hele landet» i en tidligere artikkel i kommunistpartiets avis *Hoc Tap* i Hanoi.

Den offisielle kringkasting i Hanoi blir brukt både åpenlyst og skjult til å støtte Vietcong i Sør-Vietnam. Agenter som er tatt til fange, har avgitt vitneprov om at det på denne måten blir kringkastet «særmeldinger» til Vietcong-agenter i Sør.

Hoc Tap hevdet åpent i mars 1963: «De (myndighetene i Sør-Vietnam) er fullt oppmerksomme på at Nord-Vietnam er en fast base

og avgjørende støtte for den sørlige revolusjon, og at vårt parti er den trofaste og erfarne avantgarde som forener arbeiderklassen og folket og er hjernen og den bestemmende faktor for alle revolusjonens seire».

IV. Hanoi er senter for organisasjon, ledelse, kommando og kontroll av angrepet på Sør-Vietnam.

Vietcongs militære og politiske apparat i Sør-Vietnam er en utvidelse av et omfattende militært og politisk nettverk i Nord-Vietnam som leder og forsyner det med erobringsredskapene. Ho Chi Minh-regimet har vist at det avsetter alt som kan unnværes — det være seg personale, penger eller utstyr — med det formål å styrte Sør-Vietnams lovlige regjering og bringe hele Vietnam inn under kommunistisk styre.

(A) Politisk organisasjon

Lao Dong-partiet, altså kommunistpartiet under ledelse av Ho Chi Minh, har politisk ledelse og kontroll av Vietcong. Partiets agenter sørger for indoktrinering, rekruttering, politisk opplæring, propagandavirksomhet.

Partiets omfattende etterretningsapparat står til disposisjon for Vietcong...

(1) Frigjøringsfronten

Den nasjonale fronten for frigjøring av Sør-Vietnam er et skalleskjul for kommunistenes erobringsforsøk. Den er opprettet av kommunist-regjeringen i Hanoi. Kommunistpartiet i Nord forlangte som før nevnt at en slik «front» ble dannet. Tre måneder etter ble den da også det, i desember 1960. Fronten skulle skape den illusjon at Vietcongs undergravingskampanje var en rent sør-vietnamesisk affære framfor en kommunistplan som ble dirigert utenfra.

Fronten har vesentlig fått støtte fra den kommunistiske verden. Den kringkaster trofast propagandaen fra Hanoi og Peking. Dens representanter reiser utenlands på nord-vietnamesisk pass og direktiv. Frontens program etterligner Lao Dong-partiets i Nord-Vietnam.

I slutten av 1961 kunngjorde kommunistene at det var dannet en ny marxist-formasjon, folkets revolusjonære parti, PRP — nok et forsøk på å tilsløre kommunistenes herredømme over Fronten. På denne måten klarte man å gi inntrykk av at kommunistene bare var en av mange deler av Fronten. PRP erklærer selv at det stammer fra det opprinnelige indo-kinesiske kommunistpartiet og fra Nord-Vietnams kommunistparti i Hanoi.

(B) Militær organisasjon

Nord-Vietnams folkehær og forsvarsdepartement som overvåkes av Lao Dong-partiet, dirigerer Vietcong når det gjelder militære spørsmål som operasjonsplaner, hvem som skal gjennomføre dem, treningsprogrammer, infiltrasjon av militært personell og forsyninger, militære kommunikasjoner, taktisk etterretning, forsyninger o.l. De seks militære områder er inndelt på samme måte som den politiske VC-organisasjonen.

Vietcongs militære struktur er en integrerende del av det politiske maskineriet som kontrollerer alle sider av VC-virksomhet under Hanoi toppledelse. Hvert politisk hovedkvarter fra sentralkontoret og ned til landsbyen har sitt militære sidestykke som kontrollerer de militære operasjoner fra dag til dag. På samme måte har hvert militært hovedkvarter et politisk element, en enkelt person, eller en liten stab. Denne sammenblanding av politisk og militær virksomhet tar sikte på nøye samarbeid om det samlede kommunistiske mål. På denne måten gjennomføres også politisk kontroll med alt militært.

Vietcong-styrkene er stadig blitt større. Vietcong har for eksempel fem regionale hovedkvarter mot to i 1961. Vietcongs hovedstyrke består av 50 bataljoner, 50 prosent mer enn før. Det er anslagsvis 139 VC-kompanier. VC antas nå å ha en hard kjerne på ca. 35.000 mann, mot mindre enn 20.000 i 1961. . . .

Konklusjonen er åpenbar. Det er ingen tvil om at Nord-Vietnam gjennomfører en omhyggelig plan om aggresjon mot Sør. Nord-Vietnam har intensivert sine anstrengelser i årene siden de ble fordømt av den internasjonale kontrollkommisjonen. Hanoi søker stadig å gjennomføre sitt systematiske program for væpnet aggresjon i Sør. Denne aggresjonen er et brudd på FN-pakten. Den er stikk i strid med Genève-avtalene av 1954 og 1962 som Nord-Vietnam var med på. Den krenker freden i Sørøst-Asia. Den betyr en avgjørende trusel mot Sør-Vietnams frihet og sikkerhet.

USA tar ikke sikte på å vinne noe territorium, militære baser eller annen fordel. Men vi har lært betydningen av aggresjon andre steder i verden etter krigen, og vi har møtt den.

Kan freden gjenopprettes i Sør-Vietnam, er USA straks rede til å redusere sitt militære engasjement. Men vi vil ikke svikte venner som ønsker å beholde sin frihet. Vi vil gjøre det som må gjøres for å hjelpe dem. Det står til myndighetene i Hanoi å treffe avgjørelsen mellom fred og en stadig mer ødeleggende konflikt.

OPPOSISJONENS STANDPUNKT

USA oppfatter Nord-Vietnam som angriper. Mange motstandere av den amerikanske politikken oppfatter tvert imot USA som

angriper. De hevder at konflikten i Sør-Vietnam er en borgerkrig som følge av utbredt overløping og ikke agitasjon og terror av folk som har infiltrert fra Nord. Ganske visst ble Vietminhgerilja igjen i Sør etter 1954. Det fins mange kommunister blant dem, og både våpen og menn strømmer til fra Nord. Men de som holder på tesen om borgerkrig, hevder at disse fakta ikke blir betraktet i riktig sammenheng. Det hevdes at Fronten er et rent sør-vietnamesisk svar på undertrykkelse av en reaksjonær regjering og på fremmed innblanding.

Fronten er ikke primært avhengig av Nord hverken når det gjelder ledere eller våpen. Det meste av de våpen som Fronten benytter, er tatt fra amerikanske og sør-vietnamesiske tropper eller til og med produsert i NLF's arsenaler. Den amerikanske journalisten I. F. Stone har sammenfattet dette i et kjent svar på den amerikanske hvitboka.

Et svar på Hvitboka

At Nord-Vietnam støtter geriljakrigrerne i Sør-Vietnam er ikke mer hemmelig enn at USA støtter den sør-vietnamesiske regjering mot dem. Det påfallende ved utenriksdepartementets nye hvitbok er hvor liten støtte den kan påvise. «Uomtviselige vitnesbyrd om Hanois utarbeidete program om å forsyne sine styrker i sør med våpen, ammunisjon og andre forsyninger» sier Hvitboka, «har hopet seg opp i tidens løp.» En detaljert framstilling av dette program gis i tillegg D; uheldigvis vil vi ikke få se disse tillegg da selv ikke New York Times trykker dem, enda disse er mer avslørende enn selve rapporten. Bilag D viser en liste over våpen, ammunisjon og andre forsyninger laget av Kommunist-Kina, Tsjekkoslovakia og Nord-Vietnam, med dato og sted der de ble tatt fra Vietcongs geriljastyrker, over en 18 måneders periode fra juni 1962 til 29. januar i år da den ble lagt fram for den Internasjonale Kontrollkommisjon som kom i stand etter Genève-avtalen av 1954. Denne liste gir et godt utgangspunkt for å begynne en analyse av Hvitboka.

Pentagons tall

For å ha noe å måle disse talloppgaver mot, ringte vi til Pentagons pressetjeneste og fikk oppgitt noen tall som Hvitboka ikke gir — antall våpen som er tatt fra geriljakrigrerne og det antall vi har mistet til dem siste år.

	<i>Tatt</i>	<i>Mistet</i>
1962	4.800	5.200
1963	5.400	8.500
1964	4.900	13.700
Total over 3 år	15.100	27.400

Over et tidsrom av tre år tok geriljakrigrerne 12 300 våpen mer fra vår side enn de mistet til oss.

Det som i øyeblikket interesserer oss er det antall geriljavåpen vår side tok i løpet av de siste tre år. Sluttsummen var 15 100. Hvis Hanoi virkelig har gått inn for et «vidløftig program» i den hensikt å skaffe forsyninger til Viet-Cong, skulle man kunne vente at et vesentlig antall av fiendeproduserte våpen ville dukke opp. Her er alt som er tatt av slike våpen og forsyninger i 18-måneders oversikten til Kontrollkommisjonen.

- 72 rifler (46 fra Sovjet, 26 fra Tsjekkoslovakia).
- 64 Sub-maskingevær (40 fra Tsjekkoslovakia, 24 fra Frankrike, men «ombygget» i Nord-Vietnam).
- 15 karabiner (Sovjet).
- 8 maskingevær (6 fra Kommunist-Kina, 2 fra Nord-Vietnam).
- 5 pistoler (4 fra Sovjet, 1 fra Tsjekkoslovakia).
- 4 bombekastere (fra Kina).
- 3 rekylfrie 75 mm rifler (fra Kina).
- 3 rekylfrie 57 mm gevær (fra Kina).
- 2 bazookas (1 fra Kina, 1 fra Tsjekkoslovakia).
- 2 rakett-ramper (fra Kina).
- 1 granat-kaster (fra Tsjekkoslovakia).

I alt 179

Dette er ikke et videre imponerende totalantall. Ifølge talloppgavene fra Pentagon tok vi gjennomsnittlig 7500 våpen hver 18 måneder i de siste tre år. Hvis det dukket opp bare 179 kommunistproduserte våpen på 18 måneder er dette mindre enn 2,5 prosent av det hele. Etter disse tall i Hvitboka å dømme tar våre militære feil når de beregner, som de har gjort de siste månedene, at 80 prosent av de våpen geriljakrigrerne bruker er tatt fra oss. Det ser ut som tallet er betydelig høyere. Det materiell som var av nord-vietnamesisk opprinnelse inneholdt bare disse 24 franske maskingevær «ombygget» i Nord-Vietnam, 2 maskingevær laget i Nord-Vietnam, 16 hjelmer og et ikke nærmere bestemt antall spesialutstyr, belter, gensere og sokker. Skal en dømme etter dette bør våre gjengjeldsrestokter settes inn mot Nord-Vietnams tekstilfabrikker.

Ikke nok til en bataljon

Det finnes en annen måte å bedømme dette overslag over beslaglagte kommunistvåpen på. En kommunist-bataljon har omkring 450 menn. Den trenger 500 rifler, fire 80 mm bombekastere, åtte 60 mm bombekastere og minst 4 rekylfrie rifler. De våpen av kommunistisk opprinnelse som ble tatt i løpet av 18 måneder kunne følgelig

ikke være nok til å utstyre en bataljon. Tallene i oppgavene over ammunisjon som er tatt klargjør også et annet punkt: Vi tok 183 (kinesiske) granater beregnet til en 60 mm bombekaster. Denne skyter ca. 20 skudd i minuttet, så det er knapt nok ammunisjon til 10 min. skyting engang. Det var 100.000 (kinesiske) patroner til 7,26 mm maskingevær. Det ser imponerende ut inn-til man oppdager ved å undersøke hos pålitelige militære kilder at disse maskingevær fyrer 600 ganger i min. En maskingevær-avdeling har normalt 4 maskingevær. Dette var da nok til ca. 40 min. skyting av en avdeling (ca. 60 soldater). Så, hvis de få kommunistproduserte våpen som er tatt, står i forhold til tallet på de våpen som er brukt, kjempet geriljastyrkene med kommunistisk produsert utrustning i bare 12½ dager av disse 18 måneder.

Hvis disse tall skulle legges fram i en rettsal, ville man støte på nok en vanskelighet: Man måtte bevise at våpnene virkelig kom fra kommunistblokken. Det er et verdensomfattende marked for annen-hånds våpen. En kan kjøpe sovjetiske og kinesiske kommunistvåpen av alle slag bare tre-fire kilometer fra Pentagon hos Interarmco, Ltd., 7 Prince Street, Alexandria, Va. Interarmco er en av verdens fremste i bransjen, og kan skaffe flere kommunistvåpen enn vi be-slagla på 18 måneder i Vietnam. Deres forsyninger av øst-européiske kommunist-våpen kommer for en stor del fra de enorme mengder av sovjetiske og tsjekkiske våpen tatt av Israel under Suez-felttoget. Mange kinesiske kommunist-våpen ble tatt av vår side i Korea-krigen. Det finnes selvfølgelig også et bredt utvalg av vårt eget militære overskudd. Dette har dukket opp på merkelige steder.

F. eks. ble en bok om krigen i Algerie «*Les Algériens en guerre*» av Dominique Darbois og Philippe Vingneau utgitt i Milano 1960 av Feltrinelli. Den viser bilder av FLN (den nasjonale frigjørings-front) der de algierske opprørerne bærer amerikanske marinekorps-uniformer hvor ikke engang «USM»-merket eller ørnen og globusen er fjernet. Den viser algeriere som bærer US 80 mm bombekastere og US 50 kaliber maskingevær. Slike bilder kunne vært brukt i Frankrike i den hensikt å beskyldte USA for å støtte de algierske opprørere.

Utenriksdepartementets Hvitbok sier at «nye dramatiske bevis kom for dagen nettopp da denne rapporten ble avsluttet» med oppdagelsen av et mistenkelig våpentransportskip til Viet-Cong den 16. februar. I sin leder 28. februar kommenterte New York Times dette nokså presist:

«Det store vitnesbyrd om behovet for å framskynde krigen, med alle de farer det vil føre med seg, ble tilsynelatende gitt ved senkningen av et 100 tonns våpentransportskip lastet med kommunist-fabrikerte småvåpen og ammunisjon i en sør-vietnamesisk bukt tidligere denne måned. Et slikt skip må klassifiseres i størrelse med

en alminnelig orientalsk djunke. Et Liberty- eller Victoryskip fra 2. Verdenskrig har som standard en kapasitet på 7.150—7.6500 tonn.»

Hendelsen med våpentransportskipet er påfallende. Inntil nå har man hatt lite bevis for at våpen ankommer pr. skip. En kjempe-messig flåte av småbåter patruljerer kysten og det er blitt fortalt glødende historier om dens effektivitet. «Omkring 12 000 skip», rapporterte AP fra Saigon (New York Times 22. februar) «blir hver måned undersøkt av den sør-vietnamesiske kyst-patruljerende styrke, men arrestasjoner er sjeldne og intet betydelig antall ulovlige varer eller våpen er noen gang blitt funnet.» Dette enslige tilfelle av en hel skipsladning med våpen er forbløffende.

Hvitbokas framstilling av tilstrømmingen av menn fra nord trenger også en nøyaktigere analyse enn avisene har gitt den. Tillegg C viser en utarbeidet tabell fra 1959/60 til 1964 inklusive, som viser tallet på «bekreftede» militære infiltratører fra nord pr. år. Totalantallet er oppgitt å være 19 550. Vi kan få et mål på størrelsen av dette ved å sammenligne med antallet av militære vi har sendt til Viet-Nam i de samme år. Disse er nå kommet opp i et antall av 23 500, dvs. 25 prosent mer, og 1000 kommer til i nærmeste framtid. Tallet på nord-vietnamesiske infiltratører er «basert på informasjon... fra i det minste to uavhengige kilder». *Ikke noe sted blir det fortalt oss hvor mange av de menn som trengte inn fra nord det virkelig var som ble tatt til fange.* Det er grunn til å undre seg over om tallet av infiltratørene kan være like oppblåst som tallet på Viet-Congs drepte, i begge tilfelle er tallene antakelser og gir ikke uttrykk for faktiske forhold.

Hvitboka påstår at «så mange som 75 prosent av de mer enn 4.400 Viet-Cong-soldater som det var rapportert skulle ha kommet sørover i de første 8 måneder av 1964, var hjemmehørende i Nord-Vietnam». Men et grundig studium av teksten og tilleggene vil vise navnene på bare seks nord-vietnamesiske infiltratører. Først i Hvitbokas del B, får vi opplyst om «individuelle tilfelle av nord-vietnamesiske soldater» sendt sørover fra Hanoi, men alle disse ni er av sør-vietnamesisk opprinnelse. Den neste del, C, har som overskrift: «Infiltrasjon av innfødte nord-vietnamesere». Den navngir fem infiltratører, men en av disse er også fra sør. Det gjenstår da fire nord-vietnamesere. Endelig blir vi i tillegg C opplyst om de enkelte tilfelle og vist fotografier av ni andre Viet-Cong-soldater sendt sørover av Hanoi. Rapporten sier intet om hvilke av disse som opprinnelig var fra sør, men den oppgir navnet på de provinser de er født i. Når vi ser nærmere på disse, viser det seg at bare to av de ni er født i Nord-Vietnam. Dette gir oss en sluttsum på seks — 6 — infiltratører nordfra. Det er underlig at Hvitboka etter 5 års kamphandlinger ikke kan vise til flere.

Ikke noe av dette blir åpent drøftet i Hvitboka. Å gjøre dette ville si det samme som å måtte betrakte krigen som et opprør i sør, som nok kan støtte seg til noe materiell og mennesker fra nord, men som hovedsakelig er avhengig av både støtte fra folket og erobrede US-våpen til forsyninger. Hvitboka holder tilbake ethvert vitnesbyrd som peker mot borgerkrig.

(I. F. Stone's Weekly 8. mars 1965)

FRONTEN

Spiren til Fronten var Vietminh-kadrene som ble igjen i Sør. Var det en femtekolonne fjernstyrt fra Hanoi, eller var det Diems undertrykkelse som provoserte motstanden? Quyet Thank som var med i disse kadrene har fortalt Wilfred Burchett om hvordan hans gruppe i slutten av 1950-årene ble tvunget til å skifte taktikk.

«Vi hadde mange bekymringer og diskusjoner før vi satte aksjonen i gang,» sa Quyet Thank, «til og med like etterpå. Inntil slutten av 1959 var vår linje en helt legal, politisk ikkevoldelig kampform. Men da man begynte en storstilet utryddelse av alle tidligere motstandskadre, ble kursen lagt om i slutten av 1959 slik at selvforsvar ble tillatt.» Jeg spurte om hvem som bestemte «linjen» og hvem som la kursen om. Han svarte med det spørrende uttrykk som jeg var blitt vant til når jeg stilte denslags spørsmål til tidligere motstandsfolk. Men han ga meg et mer utførlig og fornuftig svar enn jeg tidligere hadde oppnådd.

«Vi hadde en organisasjon, Vietminh, som gjennomførte motstandskrigen. Genève-avtalen sa ingenting om at denne organisasjonen skulle oppløses når våpenhvilen trådte i kraft, eller at alle Vietminh-medlemmer skulle trekke seg tilbake nord for den 17. breddegrad med den regulære hærens styrker. I så fall ville en stor del av befolkningen ha måttet forlate sine hjem og landsbyer. Fremdeles er det nok av oss igjen, enda diemistene har gjort sitt beste for å oppspore og utrydde alle tidligere Vietminh-medlemmer og folk som deltok i den første motstanden, det være seg aldri så beskjedent. Vi klarer alltid å holde kontakt, tross fare og vanskeligheter.

Hva 'linjen' angår, ble den trukket opp av ledelsen vår i det øyeblikk våpenhvilen i Genève ble undertegnet for hele Vietnam. Det ble gitt de strengeste instruksjoner om å holde disiplin og ikke gå utenom rammen for legal, politisk kamp. Vi er revolusjonære. Det var en instruks om vår følelse av revolusjonær disiplin ikke tillot oss å bryte. Den kostet mange av våre beste kamerater livet i tida 1954—1959. Vi er vant til at en 'linje' blir bestemt for nokså

lang tid. I den første motstandskrigen tok det noen ganger et helt år før alle områder var klar over 'linjen'. En delegat fra lengst i sør måtte reise i seks måneder for å være med på en viktig konferanse, og siden gå tilbake igjen for å rapportere om den nye 'linjen'. Den linjen var ikkevoldelig til slutten av 1959, og etter det 'vold i selvforsvar'.»

(W. Burchett: Vietnam, Inside Story of tre Guerilla War., s. 112—114)

Jean Lacouture har gitt en vurdering av forholdet mellom Fronten og Hanoi:

NLF ble ikke skapt av Hanoi eller etter direkte ordre fra Hanoi. Siden høsten 1959 har naturligvis agenter nordfra utnyttet irritasjonen som regjeringens undertrykkelse vakte i Sør og som ble verre og legalisert ved forordninger i 1959. Regimets motstandere ble dermed gjort fredløse og skulle knuses helt vilkårlig. Den politiske eliten hadde ikke annet å gjøre enn å gå i eksil eller i fengsel eller med geriljastyrkene. Men Ho Chi Minhs regjering gjorde den gang intet for å oppmuntre dannelsen av en sentral kommandostruktur i Sør, kanskje av frykt for at den ville få for stor selvstendighet.

I mars 1960 kom en stor gruppe av «veteran-motstandere» sammen i Øst-Cochin-Kina. De forkynte at situasjonen var blitt uutholdelig og at øyeblikket var kommet til å organisere kampen. En representant nordfra var til stede på dette møtet og rapporterte til Hanoi at presset nedenfra var så sterkt at det før eller siden måtte føre til skjerpet kamp av så pass dimensjoner at Hanoi ikke kunne unngå å bli interessert.

Den tredje kongressen til Lao Dong, arbeider-(kommunist)partiet i Nord-Vietnam, ble holdt i Hanoi 3.—8. september. Særlig to vedtak derfra fortjener oppmerksomhet. Det ble forsikret at selv om de revolusjonære bevegelser på begge sider av den 17. breddegrad hadde utviklet seg på forskjellig måte, var et av målene for vietnamesisk sosialisme å frigjøre det sør-vietnamesiske folk fra imperialismen. Ho Chi Minh overlot sin stilling som generalsekretær i partiet til Le Duan som før 1954 hadde vært øverste politiske kommissar for geriljastyrkene i Sør og som lot til å være den rette til å organisere kampen. Hanoi ønsket vel å lede den sørlige motstanden.

En måned senere støtte Diem-troppene i Kontumfjell-området på høysletten i Sentral-Vietnam sammen med en stor styrke som Saigon-myndighetene omgående fordømte som nordlig. Men dette ble aldri bevist. Skulle den sporadiske geriljakamp som Diem-regimet inntil da hadde møtt, utvikle seg til krig i stor målestokk?

Etter alt å dømme var Nord ennå ikke rede til å ta noen slik

risiko. Agenter som ble sendt sørover for å sondere folkemeningen etter motstandskjempernes appell i mars, fikk en kjølig mottakelse og ble kalt feiginger av bøndene. Hvorfor nøler dere med å hjelpe oss? ble det sagt. Hvis ikke dere, kommunistene, gjør noe, vil vi reise oss mot dere også.

Mindre enn en måned etter det første kupforsøket mot Diem, ble den nasjonale frigjøringsfronten i Sør-Vietnam dannet på et hemmelig sted i Cochín-Kina. Det var mye marxistisk terminologi i programmet, særlig når det gjaldt fordømmelse av utenlandske monopoler, men kampens lokale karakter ble understreket. Fronten var omhyggelig med å velge sine ledere sørfra. President ble Nguyen Huu Tho som tidligere hadde vært formann i fredskomiteen i Saigon. Han hadde vært fengslet og klarte etter ett år å flykte ved hjelp av NLF.

Etter den første kongressen i mars 1962 ble Frontens politiske program og organisasjonsmessige struktur presisert. Det var da det to måneder gamle revolusjonære folkeparti gikk sammen med Fronten. Partiet sier seg å være kommunistisk, men også det blir ledet av «søringer». Det har en av de fem visepresident-stillingene i Fronten. Han som har dette vervet, Vo Chi Cong, blir innen gerilja-styrkene ansett som «Hanoi mann»...

Hanoi ser ut til å ville ha vetorett overfor de sørlige revolusjonæres initiativ og virksomhet. Ho vil nok beholde kontrollen uten å ha ledelsen. Dannelsen av folkets revolusjonære parti, PRP, later til å ha gitt ham mulighet for nøyere overvåking av NLF. En gruppe ivrige tilhengere sto til hans disposisjon som Lao Dong's stemme i Sør, de var både kommunister og arbeidere.

PRP ble vel å merke dannet like etter en serie av viktige besøk. Først var marskalk Yen Chie Ying en tid i Hanoi. I begynnelsen av januar dro så Huynh Van Tun, en utsending fra arbeidernes liga for frigjøring av Sør-Vietnam, til Peking. Denne utvekslingen av besøk var bakgrunnen for dannelsen av PRP.

Men denne kommunistiske andelen er ikke nok til å kalle hele Fronten for et nordlig produkt.

Frontens ideologiske og politiske plattform avviker enda mer fra Hanoi enn dens historie gjør. I Nord blir nøkkelordet «gjenforening» alltid knyttet sammen med adjektivet «fredelig». Dette var perspektivet fra Genève-konferansen. I Sør er nøkkelordet «uavhengighet» uten automatisk henvisning til gjenforening.

I juli 1962 kunngjorde Fronten således «fire forslag om nasjonal redning». Det tredje forslaget gjaldt samarbeid med alle partier, sekter og grupper slik at alle politiske tendenser og sosiale og religiøse grupperinger i Sør-Vietnam ble representert. Det fjerde av forslagene var å opprette en nøytral sone. Sør-Vietnam,

Laos og Kambodsja skulle være med i denne sonen, og hver av disse statene skulle beholde sine «suverene rettigheter». Spørsmålet om Nord-Vietnams holdning og om gjenforening blir ikke engang nevnt. Er dette bare kamouflasje? Problemet er mer innviklet enn som så.

Ho Chi Minh har lenge uttalt seg i retning av at Nord vil gå inn for en mellomfase før en omgruppering av de to sonene. Og i private samtaler har nordlige ledere innrømmet at de er rede til å vente 10 eller 15 år før de ville kreve gjenforening.

Det er tydelig forskjell mellom disse perspektivene. NLF legger stor vekt på prinsippet om nøytralitet som aldri har vært noe uttrykkelig mål for Nord. Er dette bare lurei for å bevare den særlige karakter av geriljastyrkene eller for ikke å vekke mistanke hos observatører fra Vesten? En bør ikke a priori avvise et program som svindel etter at det har vært forsvart gjennom tre år av menn som kjemper for å realisere det.

Det er verdt å huske visse uttalelser fra NLF-talsmenn, for eksempel fra ham som Georges Chaffard traff i september 1963. Han sa at geriljastyrkene ikke sloss for at et nordlig diktatur skulle avløse Diems.

Er dette bare et lite mindretalls holdning? Meget mulig. Men en kan ikke annet enn å legge merke til hvor få henvisninger det har vært til nordlige ledere og deres taktikk i beretninger fra folk som har besøkt Vietcong og i filmene som er laget om Vietcong. Dette er særlig bemerkelsesverdig når en tenker på den store popularitet som Ho Chi Minh har beholdt i mange samfunnslag. Alt som foregår, tyder på at geriljastyrkene i Sør har bestemt å skape et hierarki, en mytologi og et politisk program som er utpreget sørlig.

Ledere fra Nord og delegasjoner fra Sør viser når de deltar på internasjonale konferanser og i politiske kretser ellers, et tydelig ønske om at det blir skjelnet mellom dem, rent bortsett fra de nevnte ulikheter i deres politiske grunnholdning. På Phnom Penh-konferansen nylig virket den frihet som NLF-delegatene uttalte seg med som en kontrast til forholdet mellom Pathet Lao og de nordlige lederne. Denne selvstendigheten er blitt enda mer markert etter at Huynh Tan Phat etterfulgte Nguyen Van Hieu og Tran Bun Kiem som generalsekretær i Fronten.

Var det riktig av Hanoi i 1960 å gå med på at det i Sør ble opprettet en revolusjonær bevegelse som kunne unndra seg kontroll og prege geriljakrigen på sin egen måte? Faktum er at Vietcongs utvikling eller karakter hverken kan bestemmes eller endres selv om en betraktelig del av krigsanstrengelsene (15—20 prosent) skyldes hjelp fra Nord.

NLF kan kanskje ikke treffe noen virkelig avgjørende beslutning — som for eksempel å innstille kampen — uten Hanois god-

kjennelse. Men det er enda tydeligere at Hanoi hverken kan stanse eller forlenge kampen medmindre geriljastyrkene i Sør og organisasjonen som representerer dem, ønsker det. Om det fins et gjensidig veto, har bevegelsen i Sør den sterkeste rett — især dersom Peking trer støttende til mot en «pasifisme» som kunne finne sin inspirasjon i Moskva.

(Lacouture, Le Monde 15. april 1965)

DEN NASJONALE FRIGJØRINGSFRONTEN

Sentralkomiteén

Den første NLF-kongressen opprettet en sentralkomit  med 53 medlemmer. 31 av dem ble valgt, mens 22 plasser ble holdt åpne for   bli fylt siden av masseorganisasjoner, politiske partier og grupper.

Her følger en liste over de viktigste medlemmene av komitéen i 1964.

President: Nguyen Huu Tho, tidligere advokat i Saigon, ble tilhenger av Vietminh og siden viseformann i Saigon-Cholon fredskomit . Fengslet av Diem, befridd i 1961 av NLF-gerilja og omgående valgt til president i NLF. Er fremdeles offisiell talsmann for Fronten.

Visepresidenter: Ybih-Aleo, presidenten i bevegelsen for selvstyre på høysletten, en stammehovding som representerer etniske mindretall, opplært i den franske h r.

Vo Chi Cong, representant for folkets revolusjonære parti i Sør-Vietnam, tidligere fange i den franske Poulo-Condore- yas fengsel.

Phung Van Cung, lege med fransk utdannelse, flyktet fra Saigon i 1960.

Thome The Nhom — buddhistprest.

Tran Nam Trung, representant for frigjøringshæren og folkets væpnete styrker.

Generalsekretær og visepresident: Huynh Tan Phat, 50 år, arkitekt, generalsekretær i sentralkomit en til Sør-Vietnams demokratiske parti.

Viktigste representant i utlandet: Nguyen Van Hieu, 42 år, professor og journalist, bor nå i Praha. Som leder av det lille radikal-sosialistiske partiet sluttet han seg til den antifranske motstanden i 1950 og ble sjef for «den åpne og skjulte propaganda»-avdelingen i Vietminhs Nam-Bo-informasjonskomit .

NLF insisterer på sin uavhengighet og på   være representativ for alle samfunnslag og politiske partier. Programmet dekker hele folkets interesser. Dette framgår av en uttalelse som er kringkastet i Frontens frihetssender.

Et av høydepunktene i det sør-vietnamesiske folks patriotiske kamp var da SVNLF ble dannet 20. desember 1960 med advokat Nguyen Huu Tho som formann. Fra første stund har Frontens linje og politikk vært klar: SVNLF har til oppgave å forene alle deler av folket, alle samfunnsklasser, nasjonaliteter, politiske partier, organisasjoner, religiøse samfunn og patriotiske personligheter i Sør-Vietnam, uansett politiske tendenser, for å bekjempe og styrte de amerikanske imperialistenes og deres lakeiers herredømme og virkeliggjøre uavhengighet, demokrati, fred, nøytralitet og framgang i retning av fredelig gjenforening av fedrelandet. SVNLF's program omfatter følgende ti punkter: 1) Å velte det tilsørte koloniregimet til amerikanske imperialister og den diktatoriske administrasjonen — USA's lakeier — og å danne en nasjonal demokratisk koalisjonsadministrasjon. 2) Å skape et bredt og progressivt demokrati. 3) Å bygge opp en uavhengig og suveren økonomi for å bedre folkets levekår. 4) Å minske jordrenten og arbeide i retning av å løse agrarproblemerne slik at det blir jord til dem som dyrker den. 5) Å bygge opp en nasjonal og demokratisk undervisning og kultur. 6) Å bygge opp en hær til forsvar av fedrelandet og folket. 7) Å garantere likestilling mellom nasjonalitetene og mellom kvinner og menn, og beskytte legitime rettigheter for utlendinger som bor i Vietnam og for vietnamesere som bor i utlandet. 8) Å føre en utenrikspolitikk med sikte på fred og nøytralitet. 9) Å opprette normale forbindelser mellom de to sonene, i retning av fredelig gjenforening av fedrelandet. 10) Å motarbeide aggressiv krig, gi aktiv støtte til frigjøringsbevegelsen og aktivt forsvare verdensfreden.

(Frihetssenderen 24. juni 1965)

Det er nokså alminnelig enighet om at det ikke har lyktes for amerikanerne å bygge opp en levedyktig regjering i Sør-Vietnam. Vi har gjennomgått materiale som knytter fiaskoen sammen med problemet med aggresjon utenfra. Vi har også gjennomgått materiale som tyder på at det dreier seg om en borgerkrig. Noen iakttakere hevder at slike argumenter er hypotetiske. De mener fiaskoen skyldes at amerikansk politikk fra først av bygde på feiltakelser. På den store «teach-in» i Washington sa professor George Kahin at på bakgrunn av den politiske tilstanden i Sør-Vietnam i 1954, var det umulig for en regjering basert på utenlandsk støtte å vinne folkets tilslutning.

Amerikansk politikk i Vietnam har vært gal fra først av. I de første ti årene etter den andre verdenskrigen næret vi illusjoner om at vi kunne få Frankrike til å bli hjørnesteinen i en europeisk militærorganisasjon etter amerikansk opplegg. Vi lot derfor våre

tradisjonelle krav om nasjonal uavhengighet bero og støttet Frankrikes anstrengelser for å gjenvinne kontroll over Vietnam.

I og med at vi støttet det franske forsøket på å opprette et vietnamesisk regime uten nasjonalistisk støtte, bidro vi til at vietnamesiske patrioter ikke fikk noe annet alternativ enn å samle seg om Ho Chi Minhs ledelse. Vel var Frankrikes ydmykende nederlag i Dienbienphu i 1954 militært, men det var uunngåelig som følge av den tidligere politiske fiasko.

Så kom Genève-avtalen som uttrykkelig ga uttrykk for at Vietnam var ett land. Den 17. breddegrad skulle være en midlertidig demarkasjonslinje, og ikke på noen måte fortolkes — og der benytter jeg formuleringen i overenskomsten — ikke på noen måte fortolkes som en politisk eller territorial grense.

I sin ensidige erklæring i Genève snakket USA bare om ett Vietnam, ikke om Sør og ikke om Nord. Og når det gjaldt konferansens opplegg til nasjonale valg, hevdet også USA — fremdeles i sin egen ensidige erklæring — at man fortsatt ville søke å oppnå frie valg under FN-tilsyn.

Ikke desto mindre begynte USA kort etter å bygge opp en egen stat i Sør. Atter gjorde vi den feilen å tro at en levedyktig regjering kunne baseres på et utilstrekkelig nasjonalist-grunnlag. USA støttet Ngo Dinh Diem, han fikk som dere vet, en kolossal økonomisk og senere militær hjelp.

Men amerikansk hjelp var ingen erstatning for nasjonalist-støtte, noe Diems regime aldri oppnådde, trass i hva våre offisielle representanter fortalte kongressen og det amerikanske folk.

I 1953 sa Diem selv gjentatte ganger at Ho Chi Minh, og jeg siterer, «vant mest popularitet som leder av motstanden og ikke som kommunist», og at det store flertall av hans tilhengere var nasjonalister og på ingen måte pro-kommunister.

USA begikk den tabben ikke å erkjenne at under disse betingelser kunne Ho Chi Minh som gjennom minst ni år hadde vært den anerkjente leder av den vietnamesiske nasjonalistbevegelsen, ikke bli erstattet som det vietnamesiske folks leder av en mann med støtte utenfra, en mann som var lite kjent og som hadde tilbrakt nesten alle de kritiske årene under uavhengighetskampen i utlandet.

(Sitert etter New York Times 16. mai 1965)

En av begrunnelsene for amerikansk innblanding gjelder «frigjøringskrigen». Det heter at kommunistene har gjort nett opp denne kampen til en prøvestein: greier de å seire her vil det bryte ut frigjøringskriger over hele den underutviklede verden.

Den amerikanske spaltisten Walter Lippmann er gått imot denne oppfatningen:

For å rasjonalisere, det vil si «selge» en skjerpet krig, sier forsvarsminister McNamara og andre til oss at denne krigen er en avgjørende prøve for framtida. Den blir bestemmende for framtidige «frigjøringskriger». Det er en rivende gal og farlig betraktning, og den viser en beklagelig mangel på kunnskap og forståelse av de revolusjonære omveltninger i vår tid.

Man går ut fra at revolusjonære oppstander mot etablerte myndigheter blir satt i gang i Peking eller i Moskva, og at de ikke ville inntruffe uten at de ble inspirert, støttet og dirigert fra en av kommunismens hovedsteder. Var dette tilfelle, kunne revolusjonære bevegelser bli knust en gang for alle ved å slå ned Peking eller Moskva. Men de som tror at trollet bare har ett hode eller at det kan hugges av, har lite kjennskap til troll.

Erfaringen viser at det ikke finnes noe enkelt, sentralt opphav til de revolusjonære omveltninger i vår tid. Hva er det irlendernes opprør, jødernes oppstand i Palestina, borgerkrigen på Cuba, araberens opprør i Algerie og Huk-revolten på Filippinene har til felles?

Felles for dem alle er voldsom misnøye med det bestående og en vilje hos et mindretall av de misnøyde til å dø i forsøk på omveltning.

Mange velmenende amerikanere har latt seg forvirre av at kommunistene i noen, men slett ikke alle tilfelle, er blitt opprørsledere. Motstandsbevegelsen mot nazistene i Frankrike og Italia rommet en stor del kommunister blant de aktive deltakere. Men 20 år etter er det de Gaulle som leder Frankrike.

Man bør oppgi den lettkjøpte oppfatning om at krigen i Sørøst-Asia vil bli avgjørende for hvordan det skal gå med revolusjonære omveltninger i verden. Revolusjon er et hjemmeavlet produkt, og den kan ikke utryddes en gang for alle — om vi nå skulle være besatt at noen slik stormannsgalskap — ved å slå ned det røde Kina.

I Sørøst-Asia har vi innviklet oss i en av de mange oppstander mot det gamle regimet, og vi skal ikke gjøre noen ting bedre ved å være med på den tiltakende voldsomhet.

(New York Herald Tribune 31. mars 1965)

Hans J. Morgenthau har vært en av de ledende talsmenn mot Johnson-administrasjonen. Her argumenterer han mot «domino-teorien» og mot de strategiske feilslutninger som han mener Vietnam-politikken bygger på.

DOMINO-TEORIEN

Under overflaten er det en viktig motivering for vårt militære nærvær i Sør-Vietnam: frykt for at om Sør-Vietnam skulle bli kommunistisk, vil ingen nasjon som er truet av kommunisme ha tillit til vår beskyttelse. Dermed ville den ene nasjon etter den andre bli kommunistisk. Et kommunistisk Sør-Vietnam skulle med andre ord bety begynnelsen til slutten for den frie verden. Vi har til og med gitt denne historiske determinismen navn av en teori, den såkalte «domino-teorien». Den går ut på at når Sør-Vietnam ryker, vil Thailand gjøre det, og når Thailand ryker, vil India gjøre det, osv. inntil hele verden er blitt kommunistisk. Denne teorien er et slagord som skyldes frykt og misforståelse av historie og politikk. Sovjetunionen ble kommunistisk i 1917 og Kina i 1949, men ingen annen nasjon fulgte etter. I 1945 ble Polen og Ungarn kommunistiske, men ikke Finland. Alle Balkanstatene ble kommunistiske, men ikke Hellas. I 1948 ble Tsjekkoslovakia kommunistisk, men ingen annen nasjon gjorde det. I 1954 ble Nord-Vietnam kommunistisk helt av seg selv, og rundt 1960 ble Cuba kommunistisk uten at noen annen latinamerikansk nasjon fulgte etter. Sosial, nærmere bestemt revolusjonær endring er ikke noe mekanisk resultat av etterlikning og prestisje, men av objektive betingelser i de enkelte nasjoner. Det er nokså avslørende å legge merke til at «domino-teorien» bare er en gjenglans av vulgær-marxisme som også tror på en uunngåelig spredning av kommunismen fra et land til resten av verden.

(New Republic 1. mai 1965)

I sin annen artikkel angriper professor Morgenthau USA's «oppdemming» (containment) av Kina og forsvar av «frie land» mot kommunisme. Forsøket på å oppnå disse politiske mål ved militære midler driver ofte andre land vekk fra Amerika, hevder han.

VI NARRER OSS SELV I VIETNAM

Vi er militært engasjert i Vietnam i kraft av et grunnprinsipp for vår utenrikspolitikk som Truman-doktrinen i 1947 ga indirekte uttrykk for og som ble gjort til virkelighet fra 1954 og utover av John Foster Dulles. Prinsippet går ut på militær oppdemming mot kommunismen. «Oppdemmingen» ble begynt i Europa og fortsatt av Dulles i Midt-Østen og Asia ved en rekke bilaterale og multilaterale allianser. Men det som i Europa ble en enestående suksess, viste seg å være en sørgelig fiasko andre steder. Denne fiaskoen har to årsaker.

For det første var det primært en militær trusel som Vest-Europas nasjoner sto overfor etter den annen verdenskrig. Det var truselen om at den røde armé skulle marsjere vestover. Bak den mili-

tære demarkasjonslinjen som ble fastsatt i 1945 og som ifølge den vestlige oppdemmingspolitikk ble erklært som den vestlige grensen for Sovjet-imperiet, fantes det en gammel sivilisasjon. Den var bare svekket midlertidig, og kunne greie seg selv mot truselen om kommunistisk undergraving.

I Midt-Østen og Asia var situasjonen annerledes. Der er truselen primært ikke av militær, men av politisk art. Svake regjeringer og samfunn gir muligheter for kommunistisk undergraving. Militær oppdemming er irrelevant overfor denne truselen og kan til og med skjerpe den. Bagdad-pakten kunne således ikke beskytte Egypt fra sovjetisk innflytelse, og SEATO betyr intet for kinesisk innvirkning på Indonesia og Pakistan.

En annen og viktigere årsak er at selv om Kina primært truet naboene sine med militære midler, ville det være umulig å demme opp mot kineserne ved å bygge en militær mur rundt imperiet deres. For selv i sin nåværende underutviklede tilstand er Kina den dominerende makt i Asia i kraft av sitt folks kvalitet og kvantitet, beliggenhet, kultur, sin fordums makt som ikke er glemt, og sin kommende makt. Enhver som har reist i Asia med åpne øyne og ører må ha lagt merke til den enorme innvirkning som Kinas vekst gjør på alle slags mennesker, uansett klasse eller politisk oppfatning, fra Japan til Pakistan.

Problemet som Kina reiser, gjelder politisk og kulturelt herredømme. USA kan ikke demme mer opp mot kinesisk påvirkning i Asia ved å ruste opp Sør-Vietnam og Thailand enn Kina ville kunne demme opp mot amerikansk påvirkning på den vestlige halvkule ved å ruste opp, la oss si Nicaragua og Costa Rica.

Om vi ikke ønsker å stille oss selv mål som ikke kan nås med de midler vi er villige til å bruke, må vi lære å tilpasse oss Kinas overmakt på det asiatiske fastland. Det kan være nyttig å legge merke til at de asiatiske land som har gjort dette — som Burma og Kambodsja — lever fredelig i skyggen av den kinesiske kjempen.

Ja, denne modus vivendi basert på juridisk uavhengighet og forskjellige grader av faktisk uavhengighet, har gjennom mer enn tusen år vært et vedvarende mønster for kinesisk overmakt på det asiatiske fastland. Eneste unntak fra dette mønster er den militære erobring av Tibet. De militære operasjoner på grensen av India avviker ikke fra det, siden formålet her var å gjenopprette en grense som var omtvistet av begge parter.

På den annen side er de asiatiske land som har tillatt seg å bli omdannet til utposter for amerikansk militær makt — som Laos for noen år siden, Sør-Vietnam og Thailand — nåværende eller vordende ofre for kinesisk aggresjon og undergraving. Det ser altså ut til at perifer militær oppdemming virker stikk imot sin hensikt.

Kina med sine stedfortredere kan svare med lokalt overlegen militær og politisk makt når de blir utfordret i periferien av amerikansk militærmakt på sitt svakeste, nemlig via lakeistater.

Tilpasning betyr fire ting: (1) anerkjennelse av at Kina faktisk dominerer det asiatiske kontinent politisk og kulturelt; (2) oppgivelse av perifer og militær oppdemming mot Kina; (3) styrking av de alliansefrie nasjoner i Asia ved ikkemilitære midler; (4) kommunistregjeringene i Asia må ikke vurderes på grunnlag av kommunistdoktrinen, men i forhold til USA's interesser og makt.

Alternativet til vår nåværende politikk i Vietnam vil i lys av disse prinsipper være følgende: en avtale som redder vår prestisje og tillater oss en trinnvis militær tilbaketrekning; gjenopprettelse av Genève-avtalen av 1954 med hovedvekt på valg over hele Vietnam; samarbeid med Sovjet til støtte for en titoist-regjering i hele Vietnam, noe som sannsynligvis ville bli resultatet av slike valg.

Det siste punktet er vitalt, for vår nåværende politikk ikke bare driver Hanoi i Pekings ventende armer, men gjør det også meget vanskelig for Moskva å drive noen uavhengig politikk. Våre interesser i Sørøst-Asia er de samme som Sovjets: å hindre utvidelsen av Kinas militærmakt. Vår nåværende politikk innbyr til en slik ekspansjon og gjør det samtidig umulig for Sovjet å gå sammen med oss om å hindre den. Bare vi forsoner oss med at det blir opprettet en titoist-regjering i Vietnam, vil Sovjet med hell kunne konkurrere med Kina om å ta æren for det og stilltiende samarbeide med oss om å bevare den. . . .

Hvorfor støtter vi Saigon-regjeringen i borgerkrigen mot Vietcong? Fordi Saigon-regjeringen er «fri» og Vietcong «kommunistisk». Ved å demme opp mot vietnamesisk kommunisme innbiller vi oss at vi egentlig demmer opp mot Kinas kommunisme.

Men denne innbilningen strider mot tusen års historisk erfaring, understøttet av samtidens bevismateriale. Kina er Vietnams arvefiende, og Ho Chi Minh vil bare bli leder for en kinesisk satellitt om USA tvinger ham til det.

I likhet med Tito og til forskjell fra de øvrige kommunistregjeringer i Øst-Europa, kom Ho Chi Minh ikke til makten takket være en annen kommunist-nasjons seirende armé, men i spissen for sin egen seierrike hær. Han er den naturlige kandidat til en asiatisk Tito, og det spørsmålet vi må gi svar på, er følgende: I hvilken grad ville en titoistisk Ho Chi Minh i spissen for hele Vietnam være i strid med USA's interesser? Svaret kan bare være: overhodet ikke. . . .

Inntil slutten av februar i år gikk den amerikanske regjering ut fra at det var en borgerkrig som foregikk i Sør-Vietnam, riktignok hjulpet og oppmuntret, men ikke satt i gang fra utlandet. Gang på gang sa talsmenn for regjeringen at nøkkelen til å vinne krigen

var politisk og ikke militær, og måtte finnes i selve Sør-Vietnam. Det ble antatt at nøkkelen var å forvandle likegyldigheten eller fiendtligheten hos massen av det sør-vietnamesiske folk til positiv lojalitet overfor regjeringen.

I denne hensikt ble det satt i verk en ny form for krigføring som ble kalt «counter-insurgency» (mot-oppstand). Det ble bygd strategiske landsbyer, omfattende propagandakampanjer ble lansert og det ble iallfall sporadisk truffet sosiale og økonomiske tiltak. Alt sammen var ikke til noen nytte. Massen av befolkningen var fortsatt likegyldig om ikke fiendtlig, og store enheter av hæren stakk av eller gikk over til fienden.

Årsakene til denne fiaskoen er av generell betydning, for den skyldes en inngrodd vane i amerikansk tenkesett. Vi betrakter gjerne sosiale problemer som en rent teknisk oppgave som lar seg løse etter greie og enkle oppskrifter. Vi ser gjerne isolert på utenlandshjelp som et teknisk, økonomisk foretakende, noe som følger økonomiske lover, uavhengig av politikk. På samme måten pleier vi å oppfatte krig isolert som en teknisk metode. Det gjelder bare å vinne så raskt, billig og grundig som mulig, uavhengig av utenrikspolitisk bakgrunn og følger. Våre militærteoretikere og praktikere oppfatter bare «mot-oppstand» som enda en form for krig, akkurat som artilleri eller kjemisk krigføring, som kan læres i spesielle skoler og anvendes med teknisk dyktighet når anledningen er der.

Dette synspunkt skyldes selvsagt en komplett misforståelse av borgerkrigens natur. Folk kjemper og dør i borgerkrig fordi de har en tro som de finner det verdt å kjempe og dø for. Ingen kan ha håp om å overvinne slike folk medmindre de selv har en like sterk tro.

På Filippinene kunne Magsaysay slå ned Huk-oppstanden fordi han i handling hadde gjort seg fortjent til folkets tillit og utløst en tro som var motstandernes overlegen. I Sør-Vietnam er det intet å stille opp mot Vietcongs tro. Resultatet er at Saigon-regjeringen og vi taper borgerkrigen.

En geriljakrig kan ikke vinnes uten aktiv støtte av den innfødte befolkning, medmindre denne befolkningen blir utryddet. Tyskerne var i det minste konsekvente da de under den annen verdenskrig sto overfor geriljakrig i hele det okkuperte Europa og prøvde å mestre situasjonen ved bevisst å satse på utryddelse. Franskmennene prøvde forgjeves «counter-insurgency» i Algerie; 400 000 franske soldater kjempet i ni år forgjeves mot geriljastyrker i Indo-Kina.

En kan spørre om det har gitt oss større prestisje å bli innblandet i borgerkrig på det asiatiske fastland uten at vi har kunnet greie å vinne den. Ville vi vinne mer ved ikke å kunne trekke oss ut av den og ved ensidig å utvide den til en internasjonal krig? Er fransk

prestisje mindre i dag enn den var for 11 år siden da Frankrike førte krig i Indo-Kina, eller for fem år siden da de kriget i Algerie? Vinner ikke en stormakt prestisje ved å mobilisere den nødvendige visdom og mot til å avvike et foretakende som er dømt til nederlag? Med andre ord: Er det ikke under slike omstendigheter et kjennetegn på storhet å ha råd til å se med likegyldighet på egen prestisje?

Perifer, militær oppdemming av Kina, hensynsløst korstog mot kommunismen, «counter-insurgency» som en teknisk og i seg selv tilstrekkelig gren av krigføring, oppfattelsen av utenriks- og militærpolitikk som en form for public relations — alt sammen er feiltakelser som fører til de frykteligste farer for dem som baserer sin politikk på dem.

En må bare håpe og be, for at amerikanernes lovpriste pragmatisme og sunne fornuft — som presidentens nye forslag godt kan være utslag av — vil virke som et korrektiv på disse feiltakelser innen de fører oss fra blindgata som vi nå befinner oss i, til avgrunnens stup. Utover den nåværende krisen må en også håpe at konfrontasjonen mellom disse feiltakelser og virkeligheten vil lære oss noe som for lengst skulle ha gått opp for oss, slik at vi kvitter oss med alle disse feiltakelsene.

(Hans J. Morgenthau, New York Times Magazine 18. april 1965)

Opptrapping — og hva så?

USA's HOLDNING I BEGYNNELSEN AV 1965

I begynnelsen av 1965 sto amerikanerne overfor et mer alvorlig problem enn i 1961. Da president Kennedy den gang hadde gitt ordre om den første større styrking av det amerikanske engasjement, var det ingen tvil om at krigen kunne vinnes. Like til slutten av 1963 gjorde optimismen seg gjeldende. Den amerikanske forsvarsminister hevdet da at de fleste amerikanske soldater ville kunne trekkes ut i 1965.

Den amerikanske posisjon var i begynnelsen av 1965 ikke bare truet av NLF's anslagsvis 35.000 mann i felten, men også av muligheten for at nøytralistiske elementer kunne vinne kontroll i Saigon.

Den offisielle fortolkning av utviklingen er uforandret — det hevdes stadig å være aggresjon utenfra som truer et fritt land — men det er kommet noen nye tanker om USA's evne til å mestre denne truselen. De tiltak som nå blir gjennomført, tok ikke sikte på å vinne direkte seier, men bare å avverge sammenbrudd for all militær og politisk innsats i Sør, og å styrke amerikanernes utgangsposisjon for forhandlinger som ble ansett for å være et amerikansk mål. USA kunne ikke gå til noe forhandlingsbord på bakgrunn av den sørgelige militære tilstand (slik franskmennene gjorde i 1954), og vente å oppnå fordelaktige vilkår for sine allierte: «opptrapping» av krigen lot til å være det eneste svar.

BOMBINGEN AV NORD-VIETNAM

Det første og viktigste element i «opptrappingen», var bombingene av Nord-Vietnam. Tidligere var Nord bare blitt bombet når det var inntruffet noe spesielt. President Johnson forklarte hvordan situasjonen hadde forverret seg og gjorde rede for sine svar på problemene.

De siste månedene er angrepene på Vietnam blitt påskyndet. Dermed ble det nødvendig å øke vårt svar og foreta flyangrep. For-

målet er ikke endret. Det er en endring som vi mener formålet krever. Vi gjør dette for å dempe aggresjon.

Vi gjør dette for å øke tilliten hos Sør-Vietnams tapre folk som så modig har holdt ut dette brutale slaget gjennom så mange år og med så store ofre.

Og vi gjør det for å overbevise Nord-Vietnams ledere — og alle som søker å dele deres erobring — om en enkel kjensgjerning:

Vi lar oss ikke slå. Vi lar oss ikke trette ut. Vi trekker oss ikke tilbake, hverken åpent eller i ly av en eller annen meningsløs overenskomst.

(President Johnson, tale på Johns Hopkins Universitet, Baltimore 7. april 1965)

Både innen regjeringen og i pressen later det til å være liten enighet om hvorvidt bombingene hittil har lyktes. Her følger en rekke synspunkter.

Saigon: Vedvarende US-sør-vietnamesiske flyangrep mot Nord-Vietnams militære kommunikasjonsnett begynner så smått å innvirke på kommunistledernes moral i det landet. . . .

Angrepene har ført til at enkelte innen det nord-vietnamesiske hierarkiet skal ha tenkt på å forhandle, ifølge meldinger som foreligger her. Angrepene skal også ha gjort virkning på sivilbefolkningens moral.

Men det er ingen tegn til at topp-ledelsen ennå har vaklet nevneverdig i sin beslutning om å fortsette krigen eller i sin tro på endelig seier.

Enda viktigere er det kanskje at ingenting tyder på at Kommunist-Kina har oppgitt sin bestemte uvilje mot forhandlinger medmindre de blir forfusket på forhånd slik at Sør-Vietnam kan bli absorbert av kommunistene. Denne holdningen spiller utvilsomt en rolle for å dempe enhver nord-vietnamesisk opptakt til en løsning ved forhandlinger.

Hanoi kommer i en vanskelig mellomstilling. Angrepene begynner å svi, både økonomisk og når det gjelder internasjonal prestisje. Men ethvert ymt om forhandlinger kan utløse en veritabel okkupasjon av Nord-Vietnam av de kinesiske kommunistene.

Kina er selv i en vanskelig stilling. Kina har i sitt ideologiske skisma med Sovjet og i sin appell om politisk tilslutning over hele Sørøst-Asia og andre steder stemplet USA som en tannløs «papirtiger». Å innrømme at USA kan være noe mer, kan medføre alvorlige tilbakeslag innenriks og utenriks.

For øyeblikket har flyangrepene en motsatt virkning på moralen til sør-vietnamesiske militære og de deler av sivilbefolkningen som

er Saigon-orientert eller som iallfall ikke er Hanoi-vennlige. Men det hersker en viss frykt for at denne moralen kan falle tilbake på lavmålet fra midten av februar om angrepene fortsetter uten tegn til noen resultater som kan bringe fred.

Det var i midten av februar at angrepene mot Nord ble satt i verk, likesom flyvirksomheten mot Vietcong i Sør ble intensivert. Noe måtte gjøres for å hindre kommunistene fra å oppnå en avgjørende suksess. Et øyeblikkelig mål var å styrke USA's og Sør-Vietnams posisjon foran eventuelle forhandlinger for å få slutt på den vaklende «halvkrigen» her.

Slik har flyangrepene også virket, selv om de ennå ikke har ført til den annen nødvendige forutsetning — en eller annen å forhandle med på et meningsfylt grunnlag.

Ikke desto mindre har anfallene mot Nord påvirket det kommunistiske Vietcong i Sør. Hvor mye angrepene har kunnet bremse strømmen av forsyninger, kan en bare gjette. Men den moralske virkning er merkbar. En ung amerikansk kaptein (fra hæren) som er bataljons-rådgiver i området til korps nr. 2 på høysletten midt i landet, sier:

«Før vi begynte å ramme Nord, var vi i ferd med å tape krigen, iallfall i dette korpset. Siden har situasjonen bedret seg en hel del, og Vietcongs moral er sunket 300 prosent siden de så de første B-57 flyene over seg.»

(Cesil Brownlow, Aviation Week & Space Technology, 17. mai 1965)

For det første: Er det direkte formål å få regjeringen i Nord-Vietnam til å innstille sine direktiver og hjelp til Sør og gå med på forhandlinger, er bombing av Nord neppe egnet til å oppnå dette. Nord-Vietnam er nesten forsvarsløst overfor ødeleggelsen av eiendom og anlegg. Å innfri de amerikanske ønskene ville være det samme som å la seg tvinge til betingelsesløs overgivelse ved militære skrensler. Og dette er ikke det eneste som en nord-vietnamesisk regjering ikke kan finne seg i. Å gå med på amerikanske krav ville bety godtakelse av amerikanske påstander om at frigjøringsfrontens kamp i Sør-Vietnam var kommunistisk «militær aggresjon» direkte kontrollert og forsynt nordfra. Nord-Vietnam kommer neppe til å gå med på noen forhandlinger medmindre USA innstiller bombing og godtar frigjøringsfronten i en eller annen form ved konferansebordet. En er redd at president Johnsons tilbud i en tale i Baltimore nylig om milliard-hjelp til Asia bare har skjerpet antagonismen. Asiatene kommer ikke til å falle i armene på en som holder bomber i den ene hånden og dollar i den andre.

For det andre: Skulle dette føre til at amerikanerne tyr til hardere tiltak og utvider bombingene til å omfatte Hanoi og Hai-

phon, vil dette neppe føre til at Nord-Vietnam går med på forhandlinger, men snarere til at Kommunist-Kina vil sende frivillige for å delta i kampene. . . .

For det tredje: Det er spørsmål om hva som vil skje i Sør-Vietnam dersom bombingene av Nord kommer til et dødspunkt slik at både storkrig og fred gjennom forhandlinger synes like utelukket. USA's erklærte hensikt med bombingene var å avskjære Nord fra Sør, slik at det vil bli lettere å slå ned Vietcong. Virkningen skal ha vært motsatt, idet Vietcong sies å få mer hjelp. Heller ikke i denne henseende når bombingene sitt mål. Dermed har USA begynt å bruke sine styrker i Sør-Vietnam — som opprinnelig bare var rådgivere — i større operasjoner for å knuse Vietcong, enten direkte eller i samarbeid med sør-vietnamesiske regjeringsstyrker.

(Watanabe Seike, Japan Quarterly, Tokio, juli-sept. 1965)

Skulle USA beslutte å intensivere bombingene i Nord, vil utviklingen sannsynligvis få tre faser:

Angrep mot de vitale industrisentra i Nord-Vietnam; stålverkene ved Thai Nguye nord for hovedstaden, regimets stolthet; anleggene for lett industri i Viet Tri i vest. Deretter terrorangrep mot Hanoi og Haiphon. Endelig ødeleggelse av demningene som holder tilbake millioner av kubikkmeter vann i Røde-elva, over hodet på bøndene i Tonkin-deltaet — en operasjon som uvegerlig ville bringe folkemord på tale.

(J. Lacouture, Le Nouvel Observateur, 29. april 1965)

For européere, med den erfaring de har angående ødeleggelse av byer, kan det virke forbausende at bombing av diker kan betraktes som alvorligere enn angrep mot byer. Den franske økonomen René Dumont har gitt følgende vurdering:

Enhver innbygger i Hanoi vet at han bor under elveleiets nivå. I flomtida skyller Song-Koi nesten over dikene, 13 meter over havflaten, mens de lavere deler av hovedstaden ikke ligger mer enn fire meter over havet. Noen få brudd som følge av at disse dikene bombes, kan volde oversvømmelser over alle de lavtliggende rismarkene når innhøstingen foregår i den såkalte «tiende måned» (juni-november). Ødeleggelse av demningene som regulerer vannets nivå vil i høy grad vanskeliggjøre vanningen i tørketida, den såkalte «femte måned» når storparten av innhøstingen foregår.

Riktignok vil det være mulig å lappe på noen av disse bruddene ved en massiv mobilisering av befolkningen og med overmenneske-

lige anstrengelser, slik som kineserne har vist. Men amerikansk bombingene av denne typen ville neppe gi tid nok til at slike anstrengelser kunne lykkes. Dertil kommer det nye regimets stolthet, en rekke elektriske pumpestasjoner som brukes til å vanne og drenere markene. Dette har i høy grad lettet strevet til bøndene som jeg har sett i arbeid dagen lang med skyfler, øsekar, vesker og pedaldrevne redskap mot vannmassene. Pumpestasjonene er lett synlige på rismarkene og vil være lette å ødelegge. Det samme gjelder kraftstasjonene som skaffer elektrisitet til driften.

Ødeleggelsen av fabrikker, veier, jernbaner og hele resten av den økonomiske infrastrukturen vil avgjort ha skjebnesvangre følger for jordbruket, men de blir langsiktige. I verste fall vil systemet kunne holdes i gang så å si ved håndkraft. Men en systematisk ødeleggelse av vanningsnettene, av demningene, av grøfte-systemet og framfor alt av dikene kan så snart som til høsten bringe landets forsyninger i fare. Under «vår» indo-kinesiske krig gjorde franske flysoldater seg spesielt forhatt av vietnamesiske bønder ved å begynne systematisk nedskyting av ville okser i delta-området. Hvis amerikanske flygere ødelegger vannverkene, kan de pådra sitt land et intenst hat. Enhver ris-dyrker, fra Pakistan til Japan, i Indonesia og Filippinene, vet at innhøstingen og livet avhenger av disse anleggene som for dem er nesten hellige.

(René Dumont, Le Monde 6. juli 1965)

KRIGEN I SØR

Det andre elementet i den nye amerikanske politikken har vært den store økning av tallet på amerikanske soldater. Ved utgangen av 1965 vil 225.000 mann være engasjert, og i løpet av sommeren 1966 kanskje 300.000.

De har ikke lenger en utelukkende rådgivende rolle. Denne endringen ble kunngjort av utenriksdepartementets pressesekretær Robert McCloskey 8. juni.

Sir Robert Thompson som tidligere har vært rådgiver for den sør-vietnamesiske regjering om pasifisering på landsbygda, er blitt spurt om mulighetene for en regjering som bruker så mange soldater.

— Hva med president Johnsons beslutning om å sette inn amerikanske kampsoldater i Vietnam?

— Jeg tror det ikke var til å unngå at amerikanske kampsoldater skulle bli satt inn for å demonstrere amerikansk støtte og dermed oppmuntre de vietnamesiske styrkene hvis moral er avgjørende for denne krigen... Det er blitt nødvendig å sette inn større troppeavdelinger fordi Vietcongs gerilja-enheter i de siste årene

er blitt utvidet fra tropper til kompanier og bataljoner og nå til og med kan operere i regimenter.

— Hvor godt vil amerikanske styrker gjøre det mot Vietcong?

— Hvis amerikanske tropper har initiativet og slaget foregår etter deres valg, vil de gjøre det utmerket. Blir de overrumplet på slagmarken av Vietcong vil de nok lide slik som andre har lidd.

— Hva er den beste måten å anvende amerikanske kampstyrker på?

— Deres viktigste oppgave er med rette å forsvare viktige anlegg som flybasene. Men det er ingen grunn til at de ikke skal bli brukt som støtte for vietnamesiske styrker i offensive operasjoner så sant dette ikke betyr noen avledning fra det viktigste.

— Tror De at USA's voksende kampinnsats vil stanse Vietcong?

— Jeg tror at bare de riktige tingene blir gjort innen Vietnam akkurat nå, så vil den amerikanske kamprollen som er forholdsvis liten i sammenlikning med den vietnamesiske rollen, være tilstrekkelig til å stanse Vietcong.

— Hva mener De med «de riktige tingene»?

— Det viktigste er å bestemme hva som er vitalt å holde for regjeringen og så sikre forsvaret av disse områdene ved om nødvendig å oppgi noen av de mindre byer og utposter. . . . Regjeringen har tatt på seg altfor mye i områder som den forsøker å forsvare, Vietcong er følgelig blitt i stand til å velge de mål som ikke bare er lette og sårbare, men som de også alltid kan bruke overlegen makt mot.

— Mener De at opprøret nå er kommet over gerilja-fasen til større slag?

— Nei, det dreier seg fremdeles om gerilja-operasjoner, men i større målestokk enn vi tidligere har opplevd.

(Newsweek, intervju 5. juli 1965)

Programmet som Sir Robert Thompson omtalte, gjelder:

«blekkfatt-strategien» — de amerikanske styrkene vil som blekkdråper på trekkpapi gjennomtrengte et mindre område og spre seg inntil hele området er pasifisert.

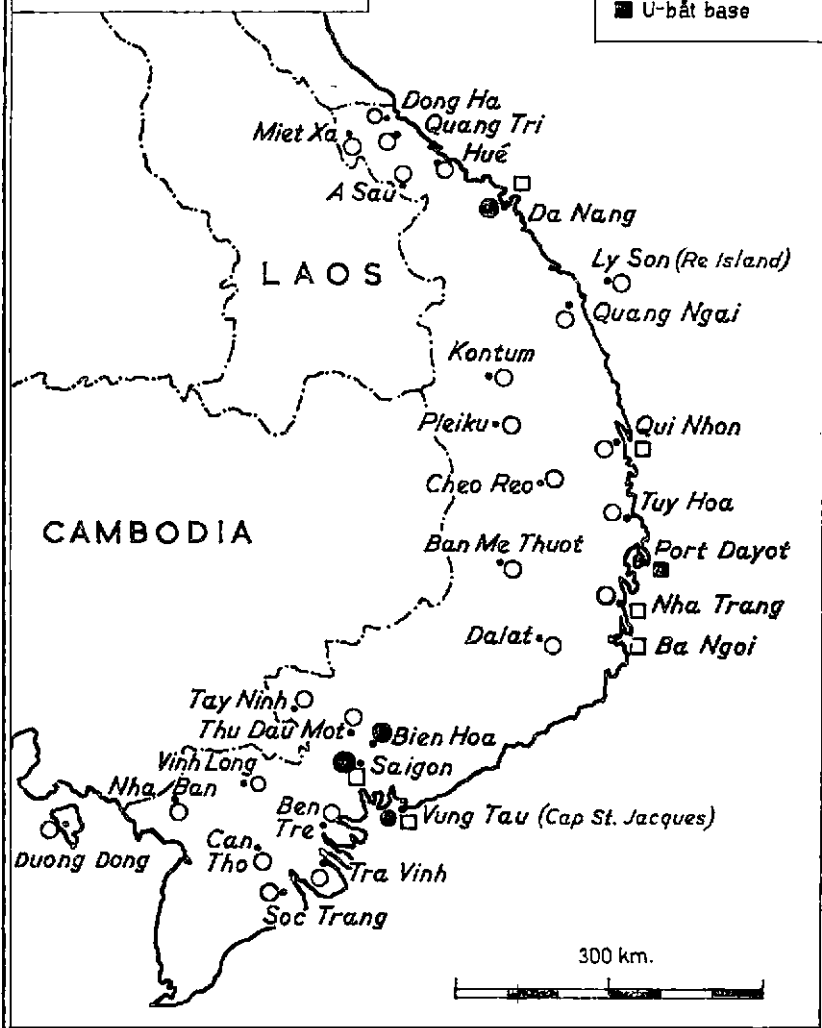
Men det nye pasifiseringsframstøt later til å lide av mange svakheter som er kjent fra tidligere operasjoner.

Innen årets utgang skulle alle landsbyer i sone A og B være pasifisert, de er nærmest forlegningsbyer. Men A-sonen har allerede måtte innskrenkes fordi utviklingen lå etter planene. Det er ingen «timeplan» for sone C og D som er større og ligger ubehagelig avsides.

Av 253 prioriterte sonelandsbyer, er hittil 72 blitt pasifisert, mens ti blir «bearbeidet». De kalles nå «nytt liv»-landsbyer etter at beteg-

USA OG SVIETNAM'S FLY OG FLÅTEBASER

- Flybase
- Flybase for jettfly
- Marine base
- U-båt base

nelsen «strategisk» ble oppgitt og den upopulære omflytning av folk i landsbyene opphørte.

Pasifisering går etter «drill». Den vietnamesiske hæren rydder først et landsbyområde for Vietcong-styrker, og «mobile aksjonskadre» rykker inn. Innbyggerne intervjues, husene blir organisert fem og fem og utstyrt med små nummerskilt, mens politiet identifiserer Vietcong-sympatisører og isolerer dem. Det blir bygd utkiksposter og opprettet walkie-talkie-samband med hæren.

Jeg besøkte en nokså typisk landsby — en pjuaket gruppering av 172 bygninger i skyggen av noen kokospalmer. En amerikansk offiser forklarte: «Dette stedet har fått alle kriterier på hva vi kaller en pasifisert landsby. Den er gjerdet inn, har sin egen forelegning med frivillige (folkestyrker); sin valgte landsbysjef (vi prøver å lære dem demokratiske framgangsmåter) og en landsbykomité. Borgerne kontrollerer nykomlinger og holder oppsikt med fire innbyggere som mistenkes for å sympatisere med Vietcong.»

Bare i denne provinsen som har første prioritet, fins det 2.500 Vietcong-tilhengere. Hvorvidt lykkes angrepene deres mot pasifiserte landsbyer? «Det er svært sjelden de angriper landsbyer,» sa landsbysjefen til meg. «De pleier heller å sende menn for å myrde landsbysjefene. De prøver å vende innbyggerne mot regjeringen ved å resonnerer med dem. Av og til klarer de det.»

Vi satt i hans hjem og nippet kokos-melk. I skyggen av mangotrærne utenfor sto tre landsbyvakter med geværer. Sjefen var middelaldrende og øyensynlig godlynt. Jeg spurte ham om hvorfor han tok jobben. «Vel, folket ønsket at jeg skulle gjøre det. Men jeg sover faktisk i en annen landsby. Det er tryggere.»

Regjeringen skaffer på anmodning fra landsbysjefene nokså store kontantlån, byggematerialer, kveg, gjødning og vannpumper for å oppmuntre sine tilhengere. Ting som dette later til å komme trass i politiske forviklinger i Saigon. . . .

Landsbyen virket fredelig nok, uansett hva som kan ha foregått da granatene regnet. Pasifiseringen har avgjort hatt en viss suksess. Men likevel er det fremdeles to Vietcong-bataljoner i denne provinsen, kjernetropper. I sine betongbunkers i myrlandet har de trosset alle forsøk på å bombe dem ut. De avskjærer veiforbindelser, overfaller konvoier og militære utposter.

Andre Vietcong-bønder og deltidskrigere skjuler seg i hundrevis av landsbyer som ennå ikke er pasifisert. De er vanskelige å identifisere eller å «røke ut» med artilleri og fly. Vietcong får forsyninger sjøveis og gjennom hundre hemmelige kanaler; flere tropper kan nok isolere dem, men slagmarkene i nord er prioritert med troppeforsyninger.

Mange i landsbyen er utvilsomt forarget over Vietcongs nær-

vær fordi det provoserer gjengjeldelse fra regjeringen, og Vietcong tar mat og oppsparte midler. Det heter at flyktningestrømmen fra Vietcong vokser i dette området.

Pasifisering over det hele kan bare bli effektiv så lenge regjeringen sørger for tropper til å beskytte nye, mer avsides landsbyer. Landsbyene som er klarert med så stor møy, ligger så pass nær hærens baser at de kan få øyeblikkelig militær hjelp. Jo videre pasifiseringen brer seg, desto langsommere blir tempoet — selv i denne provinsen nær Saigon. Å renske og beskytte hele deltaet ville fordre tusenvis av soldater og hvor lang tid? Faktum er nok at en utbredt pasifisering forutsetter slutt på hjelpen fra Hanoi.

De vietnamesere og amerikanere som forsøker å gjøre pasifiseringen effektiv, er tålmodige og sta. Men når det gjelder å «vinne hjerter og sinn» aner man en tanke desperasjon — eller er det simpelthen mangel på fantasi? — i ordlyden i flygeblader til landsbyer som ennå ikke er inntatt: «Dere kan ikke gjemme dere for våre helikopterstyrker, så vend tilbake til det riktige formål eller bli drept.»

(Observer 13. juni 1965)

Pasifisering forutsetter som før nevnt «lete og ødeleggelses»-operasjoner mot dem som er isolert fra befestede områder.

Hvilken rolle spiller amerikanske fly- og infanteristyrker for at slike operasjoner skal lykkes? To amerikanske kilder drøfter dette spørsmålet.

Generalmajor Joseph H. Moore, sjef for U.S. Air Force's 2nd Air Div. her sa nylig til Aviation Week & Space Technology:

«Hva denne krigen angår, er fly blitt det offensive-aggressive våpen. Jeg sier ikke dette for å baktale ARVN (republikken Vietnams hær), men de er mer av en reaksjons-styrke. Vi har gitt dem meget god og nær støtte og holdt Vietcong tilbake....

Hver gang Vietcong opptrer i noen større formasjon.... er de et fint mål for flyangrep, og vi har scoret stort på dem. Etter noen aksjoner har vi tallet 200—250 ofre.»

(Aviation Week & Space Technology 17. mai 1965)

Spørsmålet oppstår uvegerlig: er den regulære amerikanske soldat — som tradisjonelt bærer en tung pakning og er avhengig av lastebiler, fly eller helikoptere og venter tre måltider pr. dag — den rette motstander for Vietcong-geriljasoldaten som beveger seg med stor letthet til fots og som kan holde ut i dagevis med små risporsjoner, til overmål i kvelende tropevarme?

Amerikanske militære svarer at i dag er en amerikansk soldat og marinesoldat så godt forberedt som noen annen soldat i verden til å føre geriljakrig. Den 47 år gamle brigadegeneral Ellis Wil-

liamson hvis 173. U. S. Airborne Brigade i Bien Hoa har ført stadig større angrepsoperasjoner med bataljons styrke, sier rett ut: «Vi kan gå rett inn og gi Vietcong det rene helvete.»

(Newsweek 5. juli 1965)

På bakgrunn av krigstrettheten hos de sør-vietnamesiske troppene, kan det bli nødvendig for de amerikanske styrkene å gjøre sitt ytterste.

Amerikanerne her er forskrekket over sør-vietnamesernes fiasko med å mobilisere sine egne krefter. Det forekommer mye desertering, menn forsvinner midt i kampens hete. Det blir ikke gjort noe alvorlig for å bringe desertørene tilbake. Når tjenesten er fullført, kan de unge ta avskjed med de væpnete styrker. Utdannet militærpersonell går tapt.

En ledende amerikansk offiser sa:

«Den største faren for oss er at en av våre vietnamesiske enheter plutselig finner at den ikke vil mer og går over til den andre siden. Denslags kan lett trekke mer med seg, og før en får sukk for seg, kan de røde ta over store deler av den vietnamesiske hæren.» Denne frykten brer seg, selv om den bare blir uttrykt privat og ikke offisielt. En hører beskyldninger om at sør-vietnamesiske generaler ikke er utstyrt hverken for å føre krig eller landets politikk.

Sannheten er at noen generaler er svært gode, især om de får lov til å føre krig. Men korpssjefene og de 20 generalene som har nøkkelstillinger andre steder, er alle sterkt blandet inn i politikk. Det hersker stor sjalusi og rivalisering blant disse menn.

Politikk oppsluker offiserer både øverst oppe og på mellomstadiet. Noen av de beste har mistet sine stillinger fordi de var på den gale siden i forskjellige grupper. Landets tre høyeste generaløyntanter er sendt vekk som ambassadører.

Under det blodige slaget om Dongxoai nylig, var nesten alle de vietnamesiske militære toppsjefer i Saigon. De konsentrerte seg om en politisk krise, ikke om krigføringen.

Konklusjon: Både mange amerikanere og vietnamesere anser ikke sør-vietnamesiske generaler som skikket til å føre krig og lede en regjering samtidig.

(U.S. News and World Report, 26. juli 1965)

VIETNAMS HÆR PÅ SAMMENBRUDDETS RAND

Etter seks uker av den fem måneder lange monsun-perioden som begunstiger Vietcong og i påvente av deres største offensiv under krigen, er militære observatører her overbevist om at moralen i den vietnamesiske hær må styrkes straks og på en avgjørende måte for å unngå at det hele rakner.

Det ser faktisk mer og mer ut til at hvis den lovede divisjon av amerikanske kamptropper ikke kommer snart, vil de ikke være til noen nytte fordi den vietnamesiske hæren vil ha opphørt å kjempe.

De kan ofte være tapre, små soldater, men vietnameserne har i det siste mistet 1.000 mann ukentlig i trefninger, som denne uken i Phu Bon, som her er blitt utropt som en seier enda øyenvitner hevder at 200 vietnamesere satte livet til.

Den vietnamesiske hæren får aldri rist eller ro. Den vietnamesiske overkommando og de høyere amerikanske rådgivere har forsømt å innvilge noe så nødvendig som hvile og tid til fornyet opplæring av soldatene, noe som sannsynligvis skyldes mangelen på menneskemateriell.

De planlegger å utdanne ytterligere 100.000 til 200.000 mann neste år og mange flere i 1967, et tiltak som ifølge eksperter vil volde Vietcong liten bekymring fordi denne kvantitative tilvekst vil skje på bekostning av kvalitet.

Denne uken så jeg vietnamesiske rekrutter eksersere og få instruksjon i væpnet kamp, det skjedde i en forlegning i Saigon. De lot til å være oppstemt, men forvirret, noe som er forståelig i betraktning av at de kom fra en primitiv tilværelse på landet.

En amerikaner sa det slik: «Mange av disse små fyrene har tilbrakt hele livet med å pløye jorda og bare se inn i enden på en vannbøffel. Nå blir de brakt hit og får tre måneders trening uten noe grunnlag, og blir sendt i kamp. En kan ikke akkurat vente stormtropper, kan en vel?»

Man venter fremdeles på det store Vietcong-angrepet på høysletten ved Kontum og Pleiku, men Vietcong har selv uten dette hatt noen foruroligende suksesser med å fordrive og demoralisere vietnamesiske styrker.

Det har vært lett å ramme vietnameserne som følger avfældige regler om krigføring. Denne krigen minner mindre om de britiske erfaringer på Malakka enn Boerkrigen — en mobil geriljastyrke som enslags David mot Goliat. . . .

(Gavin Young, Observer 3. juli 1965)

UTSIKTER

Pleiku, Bien Hoa, hvitbok, flyangrep mot Nord, direkte kamp i Sør og til slutt marinesoldatene. Vurdering, revurdering og re-revurdering.

Etter alt dette er situasjonen ikke desto mindre mer forvirret enn noensinne. Er amerikanerne på nippet til å vinne eller gi etter? En ting er sikkert: det fins enda flere muligheter som kan prøves.

The Economist drøfter krigsutviklingen i Sør:

Teoretisk har USA følgende alternativer:

(a) Et forsøk på å avskjære «Ho Chi Minh-ruten» ved å opprette en sone med massiv okkupasjon og kontroll fra Danang og vestover inn i selve Laos. En slik direkte strategi ville bety politiske vanskeligheter og kreve mer tropper enn hittil.

(b) En okkupasjon av det sentrale fjellområdet med sikte på å sperre den viktigste tilførselsveien fra Nord-Vietnam. Dette ville bety operasjoner for å kontrollere hovedvei nr. 19 til Kambodsjas grense.

(c) «Expanding perimeter»-strategien for å knytte amerikanske baser sammen. Ulempen er at dette ikke ville avskjære tilførselsruten nordfra før en tid etter at strategien eventuelt ble satt i verk.

(d) Operasjoner med sikte på å rydde vekk Vietcong-styrker i deltaområdet rundt Saigon; Vietcong-styrkene i dette området er betydelig svakere enn i fjellområdene, og støtte fra regulære nord-vietnamesiske styrker er utelukket. Men lendet er særlig vanskelig og gjennomsyret av gerilja fra et tidlig tidspunkt.

(Economist 14.—20. august 1965)

I Sør er det ikke så mange politiske valgmuligheter. The Times mener resultatet kan bli fullstendig maktovertakelse i Saigon.

Synes militære problemer å løse seg selv, og det tilsynelatende blir visst regnet som det faktiske, så fortøner det politiske problem seg uendelig mye vanskeligere. Vanskeligheter har tendens til å tilta, og den tid nærmer seg raskt da de ikke lenger kan unngås. Det sterkere amerikanske engasjement med større tap, framtvinger også en avgjørelse.

Avgjørelsen ble i noen grad tatt da Henry Cabot Lodge ble utnevnt til prokonsul i Saigon. Han har lovet å sørge for en virkelig revolusjon for bedre kår for Sør-Vietnams folk. Lodge har i sin tur utnevnt generalmajor Edward Lansdale som sin spesielle rådgiver, en pensjonert flyoffiser med betydelig erfaring fra Filipinene og Vietnam. Han var modell for oberst Hilandale, den usedvanlige helten i boka «The Ugly American».

General Lansdale har sagt: «En vinner ikke geriljakriger ved å bombe og brenne folk med napalm slik at alle deres slektninger og stammefrender vender seg mot en.» Teorien hans som ble fulgt med hell av avdøde Ramon Magsaysay på Filipinene, går ut på at såkalte frigjøringskriger bare kan vinnes med virkelig revolusjonære mål.

Dermed skulle alt være klart for en ny start, for programmer i likhet med dem som bidro til å vinne konfliktene på Malakka og Fi-

lippinene. Programmet er for så vidt ikke særlig radikalt, men det virker som politisk dynamitt i Saigon, hva også general Lansdale har erfart tidligere.

Det forhenværende Diem-regimet var ikke med på disse notene, og den nåværende sør-vietnamesiske statsminister, Nguyen Cao Ky, har ytret misnøye. Årsaker som overfølsomme begreper om suverenitet, er innlysende, men ikke mindre eksplosive.

Av denne og dypere grunner er man her lite begeistret ved tanken på å ta politisk ansvar. Administrasjonen vil i høy grad foretrekke å arbeide gjennom den sør-vietnamesiske juntaen og det som er igjen av dens forvaltning. Man vil forsøke med all den diskresjon som Mr. Lodge formår, selv om optimismen ikke er stor.

Bortsett fra Saigons begrep om suverenitet og nasjonal integritet, har man en smertelig levende erindring om Diem-regimets obstruksjon. Man husker at det lot til å være opptatt av at familien skulle overleve framfor nasjonen. Man kjenner også godt til at sør-vietnamesisk forvaltning er utilstrekkelig. Man vet at mange om ikke de fleste av de bedre administratorer er gått tapt ved Vietcong-attentater og rivalisering i Saigon.

Saigon venter altså konflikt. Den kan bli smertelig og skadelig. Det er også spørsmål om amerikanerne eller for den saks skyld noen utlending, især med hvit hudfarge, kan ta på seg politisk ansvar med det uttalte formål å skape en levedyktig uavhengig stat.

I konflikten på Malakka var Storbritannia den suverene stat med en forholdsvis effektiv koloniforvaltning. Framfor alt kunne Storbritannia tilby politisk uavhengighet. På Filippinene hadde man den langvarige tilknytning til USA og så pass avhengighet at flertallet av befolkningen ikke ble frastøtt.

I Sør-Vietnam har man en helt annen situasjon. Der hersker det mistanke mot utlendinger, og en viss nasjonal arroganse. Nasjonal uavhengighet er allerede gitt, men det fins ingen regjering eller forvaltning som er verdt å snakke om, og omkring halvdelen av befolkningen er allerede dominert og i en viss grad administrert av fienden.

Det er en skjebnesvanger tid. Det er svært få ny-kolonialister i Washington, men om krigen ikke kan bli vunnet uten revolusjonære politiske forholdsregler som Saigon er uvillig eller ute av stand til å gjennomføre, hva kan så gjøres?

Teoretisk har man to alternativer. Det første amerikanske engasjement i 1954 var betinget. Saigon-regjeringen skulle påta seg reformer og imøtekomme sitt folks nasjonale lengsler. Betingelsene er ikke blitt oppfylt, og USA har grunn til å trekke seg tilbake.

Tilbaketrekning er nå selvsagt utelukket. Altfor mye står på spill. Inntre det ikke noe slags mirakel i Saigon, vil USA nesten

uunngåelig bli drevet til å overta styret av landet. Det er iallfall den sørgelige konklusjonen som blir trukket her.

(The Times 23. august 1965)

Det er lettere å innse de militære valgmuligheter — mer omfattende bombing i Nord, angrep på Kina, bruk av atomvåpen — men deres betydning ligger på det politiske område. Kan USA risikere opptrapping av krigen, når en slik opptrapping kan føre til ubegrenset konflikt mellom supermaktene? Vi kan her ikke gå nærmere inn på disse risikomomenter. NLF har hittil bare vært opptatt av krig i Sør. En erklæring av 22. mars tyder på at NLF er sikker på seier og kan holde ut.

Alle folk, kadrer og hærmenn marsjerer heltemodig framover under frigjøringsbanneret, og kjemper resolutt for å fordrive de amerikanske angripere og deres quislinger og redde landet.

Selv om vi må fortsette kampen i ti—tyve år eller mer, og døye større vanskeligheter og påkjenninger, er vi rede til og fast besluttet på å kjempe og kjempe til slutten når det ikke lenger vil være en eneste amerikansk soldat å se i landet vårt.

Det vietnamesiske folk har tusener av års historie bak seg. Det er en heroisk nasjons heroiske historie. Gjennom de siste ti års kamp mot de amerikanske imperialist-angripere og quislingene deres, har folket og Sør-Vietnams væpnede frigjøringsstyrker skrevet et kapittel om heltet mot i sitt folks lysende historie.

Vi har vunnet, og vi holder på med å vinne; de amerikanske imperialistene og agentene deres har tapt og taper krigen. Dette beviser at vår styrke er uovervinnelig, og at de amerikanske angripere og deres agenter er svake. Om vi har triumfert over USA i de siste ti år eller lenger, har vi nå de beste betingelser for å slå dem. Om de amerikanske angripere og lakeiene deres er blitt slått gjennom de siste ti år eller mer, er de nå desto svakere og vil lide de tyngste nederlag. Vi har den fulle tillit til at seieren er vår. Vi er besluttet på å kjempe, slå de amerikanske angripere og quislingene deres hardt og presist for å frigjøre Sør, forsvare Nord og gjenforene fedrelandet vårt.

(Erklæring fra Sør-Vietnams nasjonalfront for frigjøring, om USA's utvidelse av krigen, «Verdensomfattende aksjon tvinger USA til å trekke seg ut av Vietnam», S. Chinque, London 1965, s. 62)

Nord-Vietnam

Det amerikanske utenriksdepartementets blåbok av 1961, «A Threat to the Peace», antydet at det nordlige angrepet mot Sør til dels skyldtes nord-vietnamesisk misunnelse over økonomisk og sosial framgang i Sør.

Under fredelige forhold har det vært tydelig hvilken vei utviklingen gikk. Sør-Vietnam overgikk Nord på samme måten som Vest-Tyskland overgikk resultatene i det «sosialistiske» Øst. Det lot til at lederne i Hanoi ikke kunne forsone seg med denne utsikten. De besluttet å ty til vold. . . .

(A Threat to the Peace, s. 7)

Hvor langt stemmer det amerikanske bildet av en stagnert økonomi og politisk undertrykkelse med fakta? Dette kapitlet bringer både nord-vietnamesiske og vestlige synspunkter om dette spørsmålet.

POLITISK OG ØKONOMISK FRAMGANG

Vietminh forlot konferansebordet med et midlertidig territorium som var mindre enn de hadde tatt sikte på og som seierne deres hadde gitt løfter om. Deres suksesser lå på det mindre håndfaste område med løfte og forpliktelse, for den endelige gjenforening lot til å være sikret ved de tiltak som Genève-avtalen forutsatte. Men det ble ingen gjenforening, og regjeringen i Nord måtte satse på å skape en levedyktig politisk og økonomisk enhet. Metodene som ble tatt i bruk — kollektivisering, forsøk på rask økonomisk vekst, ett-parti-staten, hjelp fra Sovjet, Kina og Øst-Europa — har knyttet den demokratiske republikken Vietnam til den sosialistiske leir. Nord-Vietnams avhengighet av sosialist-landene har ført til at de kulturelle bånd med Vesten er brutt, bånd som Sør naturligvis har bevart.

Hvordan oppfatter den nord-vietnamesiske regjering sine egne problemer, resultater og institusjoner?

I en rapport i april 1965 tok statsminister Pham Van Dong opp noen av disse spørsmålene. Han la vekt på oppgavene med

Pham Van Dong er født 1906 og tilhørte mandarinklassiske forutsetninger for å innfri dem.

Pham Van Dong er født 1906 og tilhørte mandarinklassen. 19 år gammel ble han revolusjonær og fikk sin opplæring i Kanton. Ble aktiv revolusjonær og marxist. Fængslet i seks år av franskmennene og sluttet seg til Ho Chi Minh i 1939. Opptrådte som forhandlingsrepresentant for Vietminh og senere for Nord-Vietnam. Ledet delegasjonen i Fontainebleau 1946 og Genève 1954. Ble medlem av politbyrået, og siden visestatsminister. I 1954 ble han statsminister i den demokratiske republikken Nord-Vietnam etter at Ho Chi Minh oppga denne stillingen.

Ho Chi Minh er født ca. 1890 og gikk på fransk skole i Hue. Ble stuert i 1912 og arbeidet så i Europa og Nord-Amerika som kokk. Som delegat på det franske sosialistpartiets kongress etter krigen stemte han for kommunistene og var med på å grunnlegge det franske kommunistpartiet. Virket som internasjonal agent for Komintern. 1930: Stiftet det indokinesiske kommunistpartiet i Hongkong; ble dømt til døden av franskmennene, men britene nektet å utlevere ham fra Hongkong takket være Sir Stafford Cripps' mellomkomst. 1941: generalsekretær i det nydannede Vietminh, vendte tilbake til Vietnam for å lede motstanden i 1944. November 1946: erklærte Vietnam for uavhengig og ble president i den demokratiske republikken.

ØKONOMISKE OPPGAVER

Fra å være tilbakeliggende og avhengige av jordbruk og småproduksjon, bygger vi nå opp en uavhengig og selvforsynt økonomi og nærmer oss sosialismen. Vi strever for å utnytte alle nasjonale ressurser og samtidig gjøre hjelpen fra borgerlige land mest mulig effektiv med sikte på å møte de stadig større kravene om økonomisk oppbygning, bedre levekår og styrking av forsvaret.

Bedre enn før kan vi nå raskt og planmessig mobilisere flere menneskelige og materielle ressurser til forsvar av fedrelandet. Vi må fordoble anstrengelsene våre for å overvinne våre svakheter og vår utilstrekkelighet, styrke nøkkelgrenene i industrien, konsolidere nøkkelområdene i Nord-Vietnam for å bedre vår økonomi og våre forsvarsmuligheter.

I de kommende år må økonomien bygges opp og utvikles videre i samsvar med tidens krav. På den ene siden må de presserende krav som gjelder revolusjonære oppgaver bli møtt på alle måter; vi må på samme tid høyne produksjonen og være kampklare, styrke vårt økonomiske potensial og våre forsvarsmuligheter, resolutt forsvare Nord og gi all slags støtte til revolusjonen for frigjøring av Sør. På den andre siden må vi passe omhyggelig på å sikre

framgangen for den sosialistiske revolusjon idet vi legger det materielle og tekniske grunnlaget for sosialisme på nøkkelområdene og konsoliderer de sosialistiske produksjonsforholdene; dermed vil vi desto bedre kunne styrke forsvaret av Nord.

Det viktigste er:

1) De nødvendige tiltak må treffes for å styrke forsvaret av folkets liv og eiendom og av produksjonsapparatet.

2) *Lagrene* av vitale materialer må økes, kravene om økonomisk utvikling og nasjonalt forsvar må oppfylles mest mulig.

3) Det må legges stor vekt på å fremme produksjonen i *landbruk* og industri, spesielt *industrivirksomhet som blir drevet lokalt*. Post og *kommunikasjoner* må utbygges i tilbakeliggende strøk. Konkrete mål må på ethvert trinn søkes nådd med konkrete planer og innsats. Hvert lite framsteg må markeres.

4) . . . vi må også legge det materielle og tekniske grunnlaget for sosialisme, holde bedre oversikt over alle slags ressurser for å oppnå en bedre utnyttelse i pakt med langsiktige planer.

5) *Flere ressurser må mobiliseres* for å sikre den nødvendige tilgang av arbeidskraft og ressurser til militærtjeneste og økonomisk utvikling; de væpnete styrkers behov må oppfylles, likeledes folkets materielle grunnbehov.

6) Det må gjøres *vedvarende anstrengelser for å konsolidere sosialistiske produksjonsforhold* og sikre en god ledelse av statseide bedrifter på grunnlag av «tre 'for' og tre 'mot'»-bevegelsen; særlig må det legges vekt på å konsolidere jordbruks-kooperativene i innlandet, og fiske- og saltproduserende kooperativer ved kysten. Massene må på dette grunnlag bli opplyst, organisert og ledet til å øke produksjonen, kampkraften og krigsforberedelsene og aktivt fylle alle oppgaver med å vinne stadig større seire.

Skjerpet innsats må til for å bedre og styrke *ledelsen av vår økonomi og våre finanser*, produksjon, samferdsel og distribusjon, priser og markeder. Kadrenes rekker må stadig tilpasses aktivt og omhyggelig for å møte nye krav fra produksjonen og kampen.

Sparsommelighet må strengt gjennomføres i produksjon og forbruk; korrupsjon, sløseri og byråkratisme må bekjempes i alle statsdrevne virksomheter, forvaltningsgrener, landbruks-kooperativer og i enhver tilværelse og virksomhet.

7) For å fylle nye oppgaver i den nye situasjon, *må vi hovedsakelig lite på våre egne ressurser, mens vi gjør vårt beste for å oppnå sympati og hjelp fra verdens folk, først og fremst de broderlige sosialist-land.*

FORSVARSPPGAVER

Hele hæren og folket må mobiliseres for å styrke forsvaret av landet

vårt og knuse enhver sabotasje og infiltrasjon i Nord; vi må derfor være rede til å slå ned alle fiendtlige forsøk på å utvide krigen, vi må opprettholde ro og orden, forsvare fedrelandets sikkerhet og vårt folks sosialistiske oppbygning i Nord.

Følgende konkrete oppgaver må løses:

1) *Forsvaret må bli styrket, utdannelse og kampkraft likeså, slik at vår hær blir rede til å kjempe og seire hvor som helst under alle omstendigheter. For å møte de nye kravene, må militærtjenesten forlenges slik at delvis mobilisering kan gjennomføres.*

2) *Luftforsvaret må styrkes, både innen de væpnete styrker og sivilforsvaret for å motstå fiendtlige flyangrep på en effektiv måte.*

3) *Regionale tropper, geriljastyrker, hjemmevern og selvforsvarsgrupper må utvikles især i nøkkelområder.*

4) *Alt arbeid bak slagmarken og hærens kampforberedelser må gjøres bedre.*

5) *Det politiske arbeid i de væpnete styrker må intensiveres, for å oppnå kraftige endringer når det gjelder ideologi, organisasjon og arbeidsform for å møte de nye krav. Folket må gjennomsyres av vilje til å slå de amerikanske angripere.*

(Pham Van Dong, rapport til nasjonalforsamlingen, april 1965)

RESULTATER SIDEN 1954

Ti års krigsødeleggelser gjorde det ikke lettere for Nord-Vietnam å utvikle sitt økonomiske grunnlag for industri og landbruk.

Da DRVN overtok styret i Vietnam nord for 17. breddegrad i 1954, arvet de et område som var rasert to ganger på mindre enn ti år: landet var plyndret av japanere og kinesere, og kommunikasjonene bombet av amerikanske fly i 1944—45; og det var herjet av franske tanks og Vietminh-sabotører og -gerilja fra 1946 til våpenhvilen. Dertil kom at 860.000 mennesker plutselig utvandret fra Røde-elvdeltaet til Sør-Vietnam slik at det oppsto svikt i noen av Nord-Vietnams viktigste områder for matproduksjon; det var bare et russisk «lynprogram» for import av ris fra Burma (ca. 150.000 tonn i 1955) som berget folket fra en like katastrofal hungersnød som da Vietminh innviet sitt styre i 1945.

Det var med nød og neppe og bare takket være hjelp fra utlandet at regimet klarte å holde samferdselen og den nødvendigste virksomhet gående i den første tida. Selv om noen franske teknikere var blitt igjen, ble de i mange tilfelle til liten hjelp (om vi antar at Vietminh var villig til å be om deres hjelp) siden den fransk-vietnamesiske forvaltningen ved sin avskjed hadde tatt med seg nesten alt som kunne flyttes: havnekraner, reparasjonsutstyr til jernbanene og selv radium som trengtes til røntgenapparatene på sykehus-

ene i Hanoi. Franskmennene ble senere tvunget til å gi DRVN erstatning for det de hadde fjernet.

(Fall: The Two Viet-Nams, s. 152—153)

UTVIKLINGEN AV LANDBRUKET

I 1954 fant Lao Dong at en god utvikling av landbruk var avhengig av at det ble gjennomført en jordreform.

noen tid før Genève-konferansen hadde Vietminh gjennomført jordreformer i områder under sin kontroll. Programmet ble fortsatt i 1954 og 1955.

Reformen avskaffet ikke privat eiendomsrett på landet, men tok sikte på en rettferdigere fordeling etter følgende oppskrift:

En skal gi mye til ham som trenger mye; en skal gi lite til ham som mangler lite; en skal ikke gi noe til ham som ikke mangler noe; en skal ta der det er overflod og gi der det er mangel; en skal erstatte fattig jord med fruktbar jord.

(Fall: The Two Viet-Nams, s. 158)

Reformen ble gjennomført med begeistring, men noe hemmet av den endelige fordeling og fordi det ikke ble gjort noen forskjell ved avgiftsordningen.

Disse feil ble begått av kommunist-kadrer som ledet denne operasjonen. Etter å ha gjort den ubehagelige oppdagelse at det ikke fantes noen godseier i mange av delta-landsbyene, gikk de i gang med å skape en slik klasse ved å ty til drap og tortur. På denne måten søkte man å oppnå de nødvendige tilståelser fra bønder som tidligere hadde gitt leilendinger dårlig behandling. Det gjaldt folk som enten dyrket sin egen magre jord eller i noen tilfelle ikke eide jord i det hele tatt. Hva denne dystre farsen kostet av liv og lidelser ble avslørt i desember 1956 da 12.000 ofre for operasjonen ble sloppet ut av tvangsarbeidsleire som de med urette var blitt depotert til. Antallet myrdede ble uoffisielt anslått til mellom 10.000 og 15.000. Imidlertid fikk forkjemperen for kinesiske kommunist-metoder som hadde vært ansvarlig for igangsettelsen av den «femte avgjørende bølge av massemobilisering», anledning til å trekke seg midlertidig tilbake. Hans funksjoner ble overtatt av Ho Chi Minh hvis popularitet ble utnyttet til å avlede folkets misnøye fra den demokratiske republikkens uopplyste forsøk på jordreform.

(Lancaster: The Emancipation of French Indo-China, s. 377—378)

(Disse tallene er fra Tibor Mende i Figaro 30.—31. mars 1957 og Georges Chaffard i Le Monde 6.—7. januar 1957. Fall sier at 50.000 henrettede er en «informert gjetning»)

Han reagerte enestående praktisk på opprøret. Jord-reform-domstolene ble avskaffet fra 8. november; den upopulære partipampen Truong Chinh ble avsatt som partiets generalsekretær og Ho overtok inntil 1961; likeledes ble landbruksministeren avskjediget. Samtidig satte partiet i gang en svær «kampanje for å rette feil». Tusenvis av fanger fra fengsler og konsentrasjonsleire ble sendt hjem til sine landsbyer.

(Fall: The Two Viet-Nams, s. 157)

Lao Dong la om sin tidligere politikk og besluttet å avskaffe privat eiendom av jord og å kollektivisere jordbruksproduksjonen.

Opprettelsen av kooperativer tok til for alvor i slutten av 1958. Ved årets utgang var det etablert 4.722 kooperativer; ved utgangen av 1959 28.775; og 41.401 i slutten av 1960, det vil si over 85 % av alle bondefamilier. Etter at kooperativene ble «rasjonelt omorganisert» (dvs. konsolidert) var det i mars 1963 bare 29.824 enheter med 87,7 prosent av alle bondefamilier. Ved utgangen av 1961 frambrakte kooperativene 99 prosent av den totale verdi av landbruksproduksjonen. Samtidig ble det satt i gang anstrengelser for å forvandle «kooperativene til en mer avansert form, nemlig gjøre dem sosialistiske», ifølge Jeanne Delattre. Tilsvarende reformer ble satt i verk blant folk som ikke arbeidet i landbruket, som for eksempel fiskere og saltprodusenter. Som regel har disse kooperativer ikke bedre redskap og ekstra trekkdyr eller traktorer til disposisjon. En nord-vietnamesisk ekspert har nylig bekreftet at «den kooperative bevegelsen i Nord-Vietnam begynner før mekaniseringen, i likhet med folkerepublikken Kina og den demokratiske republikken Kora — i motsetning til det som er foregått i Sovjet og de europeiske folkedemokratiene».

(Fall: The Two Viet-Nams, s. 160—161)

HVOR VIKTIG VAR PROGRAMMET FOR JORDREFORM?

Var jordreformen nødvendig for suksess i landbruket? En franskmann som i noen tid bodde i Nord, har kritisert de sosiale og økonomiske virkninger.

1) Det er ikke annet enn et kjempebedrag: staten kan beslaglegge all jord bare for sin egen fortjenestes skyld og uten å betale noen som helst erstatning til eierne — det er en kjempesvindel. For hvert stykke jord må man spore opp en «grusom» eier som blir beskyldt for forbrytelser og som regel dømt til døden. Dermed faller det ingen inn at en slik forbryter som er fratatt sin jord, har

krav på erstatning. Derfor har det vært absolutt nødvendig å finne et respektabelt antall «hensynsløse jordeiere».

2) Jordreformen er ment som det avgjørende bevis for de mest uvitende bønder om at «rettigheter heretter tilhører folket», siden det er dem som skal velge ut, dømme og straffe sine undertrykkere. Dette er hovedmotivet for «folkedomstolen».

3) Jordreformen skal få bøndene til å skjelve i fellesskap, gi dem muligheter til å nære intense følelser om sin storhet og styrke, og dermed smigre dem og lure dem alle til begeistring for det nye regimet. . . .

4) Endelig kan jordreformen som en annen renselse utløse enslags kollektiv galskap, vekke hat og hevngjerrighet og blodtørst. En kolossal terrorbølge kan få enhver som nærer den ringeste tanke om motstand mot regimet til å revidere sin holdning. Dets mektigste våpen er avgjort den fantastiske psykosen som det så utmerket vet hvordan det skal frambringe overalt og under alle omstendigheter. . . .

Jordreformen var altså en usedvanlig og mektig politisk manøver som på ingen måte brakte de økonomiske og sosiale resultater som hyklerisk ble påberopt for å bedre bøndenes kår. De ble fattigere og mindre fri enn noensinne, uten å høste de ringeste frukter av sitt arbeid. Det het seg at disse bøndene skulle feie bort føydalismen. Nå er de blitt statens leilendinger.

(Gerard Tongas: *L'Enfer Communiste au Nord Viet-Nam*, Les Nouvelles Editions Debresse, Paris 1960, s. 220—221)

En annen franskmann, økonomen René Dumont har gitt en mer optimistisk vurdering av jordbruksutviklingen i landet.

Siden 1954 er det utrettet svært mye for å bedre landbruket, med unektelig suksess. Avlingen pr. hektar av rå ris sies å ha økt fra 13,5 «quintals» pr. hektar før krigen til nesten 20. Det er bygd stadig mer omfattende vannkraft-anlegg, vanning og drenering er forberedt slik at man dertil kan høste to-tre avlinger pr. år. Avlingen i jordbruket, spesielt ris, later til å øke med rundt tre prosent årlig. Dette er rekord for sosialist-land. Den overgås bare av Nord-Korea og blir sjelden nådd i utviklingsland.* Dette resultat er desto mer imponerende fordi det er oppnådd i et overbefolket land, der utviklingen pleier å følge loven om at avkastningen øker

* Unntatt i Mexico, der dette tallet skal ha vært over fem prosent mellom 1945 og 1955, men i de siste ti årene har framgangen atter vært langsommere enn befolkningstilveksten.

mindre enn arbeidsstyrken gjør. I kooperativet ved Thai-Binh noterte jeg således 500 arbeidsdager pr. hektar ris. Tallet tyder på at samlet arbeid pr. hektar ris har tiltatt enda raskere enn avkastningen. Det skulle bety at produktiviteten er blitt mindre, den hårde pris for intensivt arbeid av bønder som knapt har noen traktorer og slett ikke motorpumper. Arbeidstempoet kan også ventes å øke fordi trygdene har gjort slutt på tidligere bekymringer.

Denne beskjedne produktivitet kan også forklares med mangelen på kjemisk gjødning. Landet har 100.000 tonn av dette og trenger over én million. Denne mangelen minsker effektiviteten av de store forbedringer med vannkraft. Med flere avlinger på hvert jordstykke trengs det jo mye mer gjødning. Siden 1960 har folk i Nord-Vietnam spist mindre godt for hvert år, trass i større investeringer og fordoblet arbeidsinnsats av bøndene. Befolkningen vokser nemlig med tre prosent om året, eller litt raskere enn jordbruksproduktene. Likevel er det i dette landet ikke gjort så åpenbare økonomiske tabber som jeg kunne peke på i to utredninger om Sovjet og Cuba nylig.

Den nåværende politikken tar sikte på en allsidig produksjon og industrialiserte avlinger (sukkerrør, bomull, jute), fiskerier og også noe melkeproduksjon. Det blir satt mye inn på å utvikle avsides deler av landet, hva franskmennene kalte de mellomste og øvre områder av Tonkin, og også på å spre den tallrike befolkningen ved kyst-deltaene.

Sistnevnte utgjør stadig de viktigste landbruksområder i Nord-Vietnam og vil fortsatt gjøre det i lang tid framover. Dette gjelder spesielt deltaet ved Song-Koi eller Røde-elva som fremdeles rommer halvparten av dyrket jord i landet. I disse delta-områdene har keiserne av Annam, det franske kolonistyre og det nye regimet bygd vannanlegg i økende tempo. De viktigste grener av Røde-elva er blitt utstyrt med diker for å hindre oversvømmelser. Senere er det i de øvre deler av deltaet blitt bygd demninger og vanningsanlegg slik at man i tørkeperioden har kunnet dyrke ris i høyereliggende strøk. Så kom den mer vanskelige oppgaven med å tørrlegge de lavere områder, nærmere havet, for å unngå oversvømmelser i regntida. På denne måten er det nå mange ganger så mange områder som gir to og til og med tre risavlinger årlig.

(Le Monde 6. juli 1965)

INDUSTRIELL UTVIKLING

Den franske økonomen Jacques Decarnoy har drøftet forholdet mellom jordbruk og industri. Industrien har vist de beste resultatene, mener han.

Nord-Vietnam vil gjennomføre to oppgaver samtidig: utvikle såvel jordbruk som tungindustri «som ifølge partikongressen skal tilpasses våre egne behov». «Utviklingen av maskinindustrien er avgjørende for å omdanne teknologien og utstyre hele landets økonomi med moderne teknikk.» (Resolusjon fra sentralkomiteens sjuende plenums sesjon)

Regimets «utstillingsvindu» er uomtvistelig det integrerte jern- og stålverk i Thai-Nguyen med en ny by som blir reist. Installeringsen begynte i 1961. Årsproduksjonen er nå sikkert 100.000 tonn og skal økes til 200.000 tonn.

Hanoi er ikke bare den politiske og administrative hovedstad. Der er reist flere fabrikker: i kjemi-, ur-, murstein- og verktøybransjene. Ved havnen i Haipon som er blitt modernisert, ligger en stor sementfabrikk og en fabrikk for fiskehermetikk. Sentrum for den lette industrien, særlig tekstiler, er Nam Dinh. Gjødning blir framstilt i Lao-Kai, ved apatitt-forekomstene, i Viet-Tri og Bac-Giong. Den tekniske industrien som Hanoi legger stor vekt på å utvikle samtidig med annen industri og jordbruk, er konsentrert om Hanoi, Can-moi og Camplia. Nevnes må også tefabrikkene i Phu-To, sigaretter, sponplater osv.

Alt i alt er industrien fremdeles beskjeden, men den har krevd betydelig menneskelig og finansiell innsats ved siden av bidrag fra andre land.

(Le Monde 6. juli 1965)

HJELP FRA UTLANDET

En amerikansk autoritet mener at hjelp fra utlandet kan ha spilt en vesentlig rolle for hva den demokratiske republikken Vietnam (DRVN) har oppnådd.

Uten tvil har DRVN mottatt mye hjelp fra Sovjet-blokken. Inn-til 1961 hadde Nord-Vietnam fått over 500 kroner pr. innbygger i økonomisk hjelp (det foreligger selvsagt ingen oppgave over kommunistisk militær hjelp til Hanoi-regimet). Det er omtrent like mye som rivalen i Sør mottok fra USA. Ifølge Le Thanh Nghi, DRVN-minister for tungindustri, ga kommunistblokken fra 1955 og ut 1961 gaver og lån for over sju milliarder kroner. Av dette ga Sovjet over 2,5 milliarder, øst-européiske land 280 millioner og Kommunist-Kina over 4,6 milliarder. Av dette beløpet var nærmere to milliarder fra langsiktige kinesiske lån og 336 millioner fra langsiktige sovjetiske lån. I tillegg fikk DRVN betydelige gaver og teknisk hjelp fra satellitt-landene, ungarske busser, polske meteorologer og sukkerekspert, øst-tysk medisinsk personell og et komplett sykehus, mongolske kvegekspert og 100.000 avlsdyr, en øst-tysk hav-

fiskeflåte, tsjekkiske sportsfly som kunne sprøyte gjødningsstoff. Nord-Vietnam har noe mindre underskudd på sin handel med Sovjet enn Sør-Vietnam med USA. I 1961 utgjorde sovjetisk ikkemilitær eksport til Nord-Vietnam 560 millioner kroner, mens nord-vietnam-esisk eksport til Sovjet hadde en verdi av ca. 175 millioner kroner.

(Fall: The Two Viet-Nams, s. 175)

UTENRIKSPOLITIKK

Landets økonomiske problemer har hatt viktige følger for utenrikspolitikken.

Nord-Vietnam var trass i sine to årlige risavlinger avhengig av import fra Sør, især etter de ødeleggende kamper i Røde-elv-deltaet før Genève-avtalen og misveksten i de neste årene. Men anti-kommunistregjeringen i Sør aktet slett ikke å skaffe Nord ris. Litt hjelp kan ha kommet fra Kina som i desember 1954 leverte en del ris og bomullstøy til Nord, men Vietnamh var som i 1954 og 1946 mest avhengig av sine egne ressurser. På ny lanserte man en kampanje for å øke risproduksjonen, utnytte hvert eneste stykke jord og mobilisere folket til arbeid på rismarkene og demningene.

Truselen om hungersnød viste hvor avhengig de to deler av Vietnam var av hverandre. Vietnamhs sterke ønske om å samle hele landet var ikke minst økonomisk betinget. Et effektivt antikommunistisk regime i Sør ville ikke bare bety en militær trusel, især på grunn av muligheten for utenlandske baser — og en politisk trusel ved å by på et tiltrekkende alternativ til kommunismen. Det ville også avskjære en meget viktig forsyningskilde. Det var derfor ikke rart at Vietnamh-ledere forsikret utenlandske besøkende om at de om nødvendig var rede til å kjempe for enhet, i tillit til at de i 1956 ville seire ved valgene. «Vær trygg,» sa Pham Van Dong, «de valgene skal holdes.»

(E. J. Hammer: The Struggle for Indochina Continued, Geneva to Bandung, Stanford University Press, California 1954, s. 20)

I hvor stor grad er republikken blitt dirigert av Kina eller Sovjet når vi tar all hjelpen fra utlandet, geografiske omstendigheter og politisk likhet i betraktning?

Siden konflikten mellom Sovjetunionen og Kommunist-Kina er blitt mer bitter og krisen i Vietnam forverret, er Nord-Vietnams stilling mellom disse to kommunist-giganter blitt et verdensproblem. Da tvisten utviklet seg fra 1956 til 1961, inntok Nord-Vietnam en nøytral holdning. Det ble ikke sendt ut noen erklæring om avstalinisering, Khrustsjovs fredspolitikk overfor Vesten i 1959—60 ble

hilst velkommen, Moskva-erklæringen av 1960 ble støttet. Videre mottok Nord-Vietnam hjelp både fra Peking og Moskva i 1961 til sin første fem-års-plan (1961—65) uten å gjøre noen bemerkninger om Albania-spørsmålet i anledning av det sovjetiske kommunistpartiets 22. kongress. Det var først i og med denne kongressen at tvisten utviklet seg til åpent brudd, og Nord-Vietnam ble ikke innblandet for alvor før i begynnelsen av 1962.

Etter 1962 kan Nord-Vietnams innblanding i konflikten deles i to faser, den første fra januar 1962 til august 1963, den andre fram til i dag. Nord-Vietnam har gradvis skiftet standpunkt fra nøytralitet og megling til å støtte Kina. . . .

Det er to avgjørende grunner for støtten til Kina. For det første ligger Kina geografisk så nær Nord-Vietnam, mens Sovjet er langt borte. Gjennom historien har Vietnam alltid vært alliert med eller kontrollert av sin nordlige nabo når denne nabo var sterk. Denne geopolitiske faktor berører ikke bare Nord-Vietnams holdning i tvisten, men også landets posisjon i Indo-Kina. Statsminister Souvanna Phouma i Laos har da også bemerket at Hanoi støtter Kina, og Kina har i sin tur gått med på at hele Indo-Kina blir betraktet som Nord-Vietnams innflytelsesfære. En kan regne med at forbindelsene mellom Hanoi og Vientiane, og Hanoi og Phom Penh vil utvikle seg etter mønster av det nåværende forhold mellom Peking og Hanoi.

Den annen avgjørende faktor som bestemmer Hanois nåværende holdning, er revolusjonær strategi. «Frigjøringen» av Sør og gjenforeningen med Nord er ikke bare politiske mål, men også en økonomisk nødvendighet for Hanoi-regimet. Nord har gjennom historien vært avhengig av risforsyninger fra Sør. Delingen av landet i 1954 har forårsaket konstant matmangel i Nord. Hanoi innser at bare gjenforening av landet kan løse matproblemet. Hanoi er kommet til at kinesisk revolusjonær strategi er bedre egnet enn russisk for å bringe revolusjonen til seier i Sør. Kinesisk og vietnamesisk likhet når det gjelder folkeslag, kulturell bakgrunn og sosiale forhold spiller også inn. Både Kina og Vietnam «kjemper» mot USA, mens Moskva nå prøver å forsones seg med Washington.

(King Chen: North Vietnam in the Sino-Soviet Dispute 1962—1964)

En japansk observatør hevder tvert imot at Kina og Nord-Vietnam ikke er mer intime enn andre forbindelser innen den kommunistiske del av verden.

Amerikansk propaganda går ut på at Vietcong blir støttet av Nord-Vietnam som i sin tur støttes av Kina. Men den nord-vietnamesiske regjering er ikke underordnet Peking og opptrer heller

ikke etter kinesiske direktiver. Begivenhetene har allerede vist at forholdet til Kina ikke er av en slik art at Nord-Vietnam omgående kan søke hjelp derfra etter å være bombardert. USA's håp om at bombingene vil påvirke den nord-vietnamesiske regjering til å love å innstille hjelp til Sør og gå med på forhandlinger, er faktisk avhengig av at den nord-vietnamesiske regjering er i stand til å bestemme sine egne handlinger; bombingene av Nord-Vietnam ville ellers være hensiktsløs. De fleste observatører er enige om at hva regjeringen og partiet i Nord-Vietnam enn mener, så følger de ikke den kinesiske kursen innen den splittede kommunistbevegelsen i dag. Geografisk er Nord-Vietnam avhengig av Kina, men vil av såvel historiske grunner som nasjonale tradisjoner neppe bøye seg for kinesisk herredømme. Nord-Vietnam tillater derfor nødvendig kinesisk intervensjon. Så lenge Hanoi-regimet ikke blir helt utradert, vil det neppe frivillig ta på seg noen forpliktelse som kan bringe det inn under kinesisk kontroll. Forholdet mellom Kommunist-Kina og Nord-Vietnam er med andre ord ikke noe mer monolittisk enn resten av den kommunistiske verden.

(Watanabe Seiki: The North Vietnam Bombings, Japan Quarterly, juli—september 1965)

Kina

Kinas rolle er et av nøkkelspørsmålene i Vietnam-krisen. Det gjelder ikke så mye at kineserne har deltatt direkte i krigen i Sør, men muligheten for at de kan komme til å gjøre det. Ja, både domino-teorien og teorien om kommunistisk ekspansjonstrang synes å forlange at Kina intervensjoner. Her følger to artikler om Kinas hensikter. Den første er av en Kina-ekspert ved Royal Institute for International Affairs:

Kina har nå i stor grad avløst Sovjet som objekt for vestlig frykt og fiendtlighet i den kalde krigen. Det medgis at Sovjet-truselen — om den noenlunde har eksistert — er forbi, at vesten kan forstå og komme noenlunde overens med lederne i Kreml. På den andre siden anses Kina for å utgjøre en «trusel» av dimensjoner som er like skremmende som de er udefinert. . . .

Hva Vietnam angår, er det høyst tvilsomt om Amerika i det hele tatt ville ha engasjert seg for dette landet om ikke Kina var dets nabo. Amerikas støtte til Frankrikes kolonikrig ble gitt ut fra den antakelse at Vietminh vesentlig var kinesiske lakeier som forsøkte seg mot «den frie verden» på et svakt sted i Vietnam på samme måte som kineserne påstås å ha gjort det i Korea. Og trass i at Nord-Vietnam i dag erkjennes å ha sin territoriale integritet, blir Kina stadig betraktet som den onde ånd bak Hanoi og derfor indirekte bak borgerkrigen i Sør. Som president Johnson forklarte i sin tale i Baltimore 7. april 1965: «Over denne krigen — og hele Asia — finner vi en annen realitet: Kommunist-Kinas voksende skygge. Makthaverne i Hanoi blir drevet av Peking. Dette er regimet som har ødelagt friheten i Tibet, angrepet India og blitt fordømt av FN for aggresjon i Korea. Det er en nasjon som hjelper voldskreftene i nesten hver eneste verdensdel. Prøven i Vietnam er en del av et videre mønster med aggressivt formål.»

(1) KINESISK EKSPANSJONISME

Uttrykket kinesisk ekspansjonisme har to forskjellige betydninger. For det første den oppfatning at Kina vil følge sine gamle imperietradisjoner og ekspandere militært i Sørøst-Asia. For det andre at

Kina som en kommunistisk makt ønsker å bidra til kommunist-regimer hos sine naboer ved undergraving og andre midler.

Det historiske argumentet for kinesisk militær ekspansjon i Sørøst-Asia er ikke så velegnet. Det blir ofte hevdet nokså løst at Kina erobret og kontrollerte Vietnam de første tusen år av vår tidsregning. I virkeligheten gjaldt dette bare Røde-elv-deltaet, et område som geografisk henger sammen med Sør-Kina, og analogien er altfor upresis til å si oss noe om kinesiske hensikter i dag.

Kina har tidligere i sin historie alltid skjelnet mellom land ved sine «indre» og «ytre» grenser. De førstnevnte (Tibet, Mongolia, Kinesisk Turkestan og Mandsjuria) utgjør en militær og materiell innflytelsessfære, og hvert eneste sterkt dynasti har forsøkt å annektere dem. De øvrige (Indo-Kina, Burma, Korea osv.) blir i forskjellig grad betraktet som en politisk innflytelsessfære. Tidligere var de knyttet til Kina ved vasall- eller stammeforpliktelser, og det var sjelden Kina prøvde å utøve effektiv kontroll. Med et moderne uttrykk var de «vennlighetsinnede nøytrale» slik som Kam-bodsja i dag. De var og er av betydning for Kina som «bufferstater» mot omverdenen, og ikke som motstrebende satellitter.

Senere tilfelle av påstått kinesisk «aggresjon» — Tibet, Korea og den kinesisk-indiske grensekonflikten — er mer relevante. Skjellsordet «aggresjon» har en tendens til å tilsløre det faktum at det fantes spesielle sikkerhetsgrunner for kinesisk innblanding i de tre områdene. Med rette eller urette oppfattes Tibet som en del av Kina og som strategisk vitalt for å sikre Kinas vest-grenser. Den mest sannsynlige forklaring på Kinas intensjon i Korea var en den gang ikke helt ugrunnet frykt for at FN-troppene etter å ha passert den 38. breddegrad ville rykke fram til Kinas grense og true det viktige industrisentreret i Mandsjuria. Den omstridte grensen til India har også stor betydning for sikkerheten, særlig i Ladakh, og begge parter må dele skylden for at et kompromiss ikke ble oppnådd. Det kinesiske angrepet i 1962 var begrenset i tid og utstrekning; det var ment som en demonstrasjon av styrke, hvorefter de kinesiske troppene trakk seg tilbake til utgangsposisjonene; det var åpenbart ikke et forsøk på territorial ekspansjon i Assam som mange den gang trodde.

Hvordan man enn finner å bedømme Kinas opptreden i Tibet, Korea og ved grensen til India moralsk, forteller denne opptreden oss lite om hva Kina vil gjøre i for eksempel Vietnam, Thailand eller Malaysia. Selv om «aggresjon» skulle kunne bli påvist i ett tilfelle, kan en ikke oppfatte dette som bevis for en ekspansiv holdning som vil bli gjennomført videre, uansett konsekvenser. Det er intet i den herskende filosofi i Kina — maoisme — som har den fjerneste likhet med noe ønske om «lebensraum», noen «øst-asiatisk felles

velstandssfære» eller noe annet slags ekspansjonistisk dogme som kan støtte president Johnsons påstand om at «Kina vil ha hele Asia». Det fins intet bevis for at den kinesiske ledelsen brygger på territorial ekspansjon.

(2) KINAS VÆPNETE STYRKER OG BOMBEN

Hadde Kina ekspansjonistiske ambisjoner, ville vel dette komme til uttrykk i landets militære forberedelser, på samme måte som en kunne spore de tyske og japanske hensikter gjennom disse landenes opprustningsplaner i 1930-årene. Men alle eksperter på Kinas militære styrke er enige om at Kina er dårlig rustet til noen større offensiv operasjon utenfor sine egne grenser, og at det gjennom folkerepublikkens 15 år ikke har vært gjort noe iøynefallende forsøk på å forberede noen slik offensiv.

Kinas militærpolitikk siden 1949 var og er bestemt av defensive hensyn, og de væpnede styrker har to hovedoppgaver — å avskrekke invasjon av det kinesiske området og å bevare ro og orden, især i grenseprovinsene.

Pekings planlegging på dette område er dominert av muligheten for et kjernefysisk angrep fra USA, etterfulgt av en konvensjonell invasjon. Dette er like realistisk for Kina som «Sovjet-truselen» var for Europa (inntil nylig), og de væpnede styrker er blitt modernisert etter vesentlig defensive retningslinjer. Hæren er ikke rustet til større operasjoner utenom de kinesiske grensene; mindre enn ti prosent er motorisert, største delen er opptatt av å passe sine forlegninger og bevare ro og orden, mens resten er bundet langs grensen til Sovjet og India og ved kysten mot Formosa som grensevakter. Marinen består vesentlig av lette fartøyer, den er innrettet for kystforsvar og ikke istand til operasjoner på det åpne hav. Fire femteparter av flystyrken er jet-kampfly, det fins noen få bombe-fly med middels rekkevidde, ingen langdistanse-, og ikke mange transportfly. Kina har tydeligvis ikke tatt sikte på å skaffe seg utrustning til å gjennomføre noen aggresjon med.

Kinas kjernefysiske program ble først påskyndet i 1958 da tvisten med Sovjet tilspisset seg. Kina kunne ikke lenger stole på Sovjets kjernefysiske garanti. Kineserne fant det derfor viktig å skaffe seg sin egen «avskrekkings-styrke». Den kinesiske bomben er nå innordnet i Kinas samlede strategi. Peking håper vel iallfall å oppnå en «minimums avskrekking» som kan avverge muligheten for et amerikansk atom-angrep. *Riktignok hevder Kina å tro på at landet kan «overleve» en atomkrig.* (Privat er de kinesiske vurderinger mindre «lyseblå».) På bakgrunn av Kinas geografiske dimensjoner og sin forholdsvis spredde industri og befolkning, er det et element av sannhet i dette. Inntil nylig hadde USA og Sovjet den samme

troen på kjernefysisk usårbarhet... Ingen nasjon i en kjernefysisk underlegen posisjon liker å innrømme overfor sitt folk at den er forsvarsløs.

Teoretisk ville det være mulig for Kina i nær framtid å slippe atombomben mot en rekke mål ikke for langt unna, og dette er en hypotese som aldri kan bli endelig motbevist på forhånd. Men den er høyst usannsynlig. Kinas asiatiske politikk har, som vi skal se, to grunnformål: å hindre utbredelsen av amerikansk innflytelse og å sikre nøytralisering av statene i Kinas omkrets. Det er vanskelig å se hvordan noen av disse formålene skulle kunne nås ved å bruke atomvåpen.

(3) KOMMUNISMENS «SPREDNING»

Teoretisk ville Kina gjerne at «kommunismen» som ideologi — eller iallfall Mao Tse-tungs egen versjon av marxisme-leninisme — ble antatt over hele verden, ut fra en oppriktig tro på at verden dermed ville bli bedre. Dette kan ikke diskuteres. Det som kan diskuteres, er om Kina i overskuelig framtid kan komme til å velte de herskende regimer i Sørøst-Asia og erstatte dem med kommunistregimer, bare for *kommunismens skyld*.

Det er tåpelig å snakke om Kinas ønske om å «spre kommunismen» som om det bare var et ideologisk korstog som søkes gjennomført under vaiende faner, uansett konsekvenser. Og snakker man ideologisk, er det viktig å huske på at kineserne selv ikke tror at kommunismen kan «spres» eller eksporteres fra et land til et annet.

Dette har de selv erfart i sin revolusjonære kamp under Komintern og Stalin. Har et land sosiale betingelser for en nasjonal frigjøringsbevegelse, kan de gi den en viss hjelp og støtte, men de kan ikke selv skape noen slik bevegelse av ingenting. Kineserne har vært omhyggelige med hvem de har støttet (og hvem ikke) av kommunistiske bevegelser i Sørøst-Asia, annet enn propagandamessig. Kina har intervenert eller gitt betydelig hjelp bare til bevegelser eller regjeringer i Nord-Korea, Nord-Vietnam og Laos — tre land som grenser til Kina og der USA selv har intervenert. I land som Burma og Kambodsja der det uten tvil er potensielle muligheter for kommunistiske bevegelser og som — i Burmas tilfelle — kunne bli effektivt støttet over en felles grense med Kina, har kineserne heller satset på å bevare gode forbindelser med de herskende nøytralist-regjeringer. I det vest-orienterte Thailand har Kina først i år besluttet å støtte en innfødt frigjøringsbevegelse, utvilsomt for å gjøre det enda vanskeligere for landets amerikanske beskyttere. Det er tvilsomt om Kina ville glede seg over innføringen av utbredt kommunist-styre i Sørøst-Asia. Likesom Stalin ville ha foretrukket et delt Kina med Nord i kommunistiske og Sør i nasjonalistiske hender, kan Kina

være lite innstilt på å få noen sterk asiatisk rival med kommunistiske tilbøyeligheter.

I Vesten er det en utbredt oppfatning at Kina ukritisk vil støtte «spredning av kommunisme» i Sørøst-Asia og verden over. Denne oppfatningen skyldes nok en falsk analogi med den verdenskommunistiske bevegelsens opptreden under Komintern før krigen, og vesentlig i européisk sammenheng. Peking sender ikke ut hemmelige agenter for å stimulere undergraving i land med stabile, demokratiske regjeringer. I visse tilfelle støtter Kina bevegelser av vesentlig folkelig opprinnelse i land med stor politisk, sosial eller økonomisk ulikhet eller som er under amerikansk kontroll og der det hersker en følelse av frustrert nasjonalisme. De land som har utviklet sine egne politiske systemer og som er fri fra fremmedstyre, bekymrer seg ikke om noen «kommunist-trusel», som U Thant har sagt om Burma:

«Det burmesiske kommunistpartiet er fremdeles 'underjordisk' etter 17 år og fremdeles forbudt. Men... det er ikke forekommet noe tilfelle av hjelp utenfra til burmesiske kommunister... Burma har over 1.600 kilometer grense felles med Kina. Hadde den burmesiske regjering på noe tidspunkt bestemt seg for å be om utenlandsk hjelp... er jeg sikker på at Burma ville ha opplevd et av disse to alternativene: landet ville enten ha blitt delt i to, eller hele landet ville for lengst ha blitt kommunistisk.»

(4) KINAS MÅL

Hva er så Kinas mål i Sørøst-Asia? Først og fremst ønsker Kina å bryte den amerikanske innrigning og å fjerne fiendtlig amerikansk innflytelse i området. Amerikas militære engasjement i Sørøst-Asia tar sikte på å gjøre Kina uskadelig. Men virkningen er motsatt, for Kina blir på denne måten tvunget til å påta seg forpliktelser og virke fiendtlig. Amerikas opptreden bidrar paradoksalt nok til å skape den «trusel» som man tok sikte på å avskrekke. Dette er den onde sirkel med amerikansk oppdemming, kinesisk mot-oppdemming — mer amerikansk oppdemming.

For det andre er det ikke nødvendig å innrømme Kina noen innflytelsessfære i Sørøst-Asia for å erkjenne at Kina har legitime interesser og naturlige kommunikasjonslinjer som nå blir «steket» i området, akkurat som Kina globalt er «steket» ved å bli nektet sin rettmessige plass som en ledende verdensmakt. Under mer naturlige forhold kunne en vente en voksende kinesisk innflytelse i Sørøst-Asia; og det er denne, ikke kinesisk ekspansjon eller aggresjon, som Vesten søker å avskrekke. Dette kommer ikke til å lykkes, enten det er noe berettiget vestlig formål eller ikke. Kina kan ikke på ubegrenset tid bli utelukket fra sin egen dørterskel, og

det er blitt stadig vanskeligere å opprettholde vest-orienterte regjeringer i Asia. Vårt engasjement tjener tvert imot bare til å provosere fiendtlighet mot oss selv, og å skape sosial og politisk grobunn for kommunismen. Og som i Vietnam, blir en lokal asiatisk krise polarisert til en internasjonal kald krigs konflikt, slik at det blir uendelig mye vanskeligere å finne noen løsning.

For det tredje er Kinas hovedinteresse i Sørøst-Asia stabilitet uten at Kina blir truet. I praksis ser Kina ut til å ville godta eller endog hilse velkommen militært nøytrale og politisk «alliansefrie» land i sin omkrets. Selv om Kina skulle nære noen Messias-trang til å «spre kommunisme» i området, ville dette være i strid med landets ønske om stabilitet. Kina kommer neppe til å søke å velte eksisterende stabile og nøytrale regjeringer i verdensrevolusjonens interesse.

Kina bør ikke lenger bli betraktet som en internasjonal paria og en blanding av de verste sider av «kommunist-truselen» og «den gule fare». Vi vil da innse at Kinas mål i Sørøst-Asia, slik de er antydnet ovenfor, ikke avviker så mye fra våre egne.

(John Gittings: China and the Cold War, utgis snart)

Den andre artikkelen er mindre «anti-domino» og hentet fra en bok av en engelsk journalist:

Forskjellen mellom verden av i går og i dag er at Peking har avløst Moskva som en sterk kilde til undergraving. Det oppstår stadig nye sentra for kriser og omveltninger, og revolusjonære i slike strøk vil i stigende utstrekning ta Kina som veileder. Sovjet vil prøve å konkurrere, men kan neppe måle seg med Kina i denne hensende.

Kinas politikk har fått et verdensperspektiv og en strategi som gjelder minst tre verdensdeler. Men i begeistringen for revolusjonær taktikk på Cuba og Zanzibar og for *realpolitiske* manøvrer med Albania, glemmer ikke Peking sin nærmeste oppgave som gjelder USA, nemlig å fjerne amerikansk innflytelse. Kina er sannsynligvis mindre innstilt på å bringe de mindre statene i Asia under direkte kommunist-kontroll, selv om kommunistpartiene der blir sterkt støttet. Det gjelder først og fremst å utestenge amerikansk innflytelse. På denne måten er Kina interessert i Vietnam, Formosa, Filippinene og Thailand. Japan som er en makt av helt andre dimensjoner, hører likevel hjemme i samme kategori for Kina. Uansett regjeringens sammensetning er Japan en fare for Peking så lenge landet er et sentrum for amerikansk innflytelse i Asia.

Alle disse landene er redde for sin uavhengighet, og naturligvis engstelige for Kina. Dette gir dem sterke tilbøyeligheter i retning av USA. Deres nasjonalisme kan finne støtte i USA. Men deres nasjona-

lisme kan også bli dyrket av Kina. Kommunismen er minst like dyktig som amerikansk propaganda når det gjelder å innnynde seg hos små lands nasjonalister, og kan også synes å by dem like gode garantier for uavhengighet som Amerika gjør. Dertil kommer at folkeopinionen i nesten alle disse små landene tenderer i retning av noe som vagt kan kalles sosialisme. Folk i disse landene kan ha liten forståelse av hva sosialisme egentlig er for noe, men det hersker en utbredt følelse av at verden er gått inn i en sosialistisk fase, og de vil gjerne være på høyde med tida. Dette får dem til å se med større velvilje på kommunismen enn på amerikansk kapitalisme. Kommunismen kan appellere til myten om «asianisme», Asia for asiater. Dette ser fremdeles ut til å være ledestjernen for mange asiatiske nasjonalister, og den får dem til å frykte allianse med noen vestlig makt. For et så pass langsiktig og slu diplomati som Chou En-lai fører, vil det ikke være vanskelig å få dem til å vende seg mot sin endelige forsvarer — USA — og bringe dem i konflikt med andre land i Sørøst-Asia for til slutt å binde dem under Kinas herredømme. Peking later til å ha lett spill framover. Det er bare å følge prinsippene for judo. Kina må ikke selv utfolde noen brutal styrke, men bare bevege Asias stater ved deres egne krefter, for til slutt å ekspedere dem ved en rask manøver. . . .

USA bygger opp allianser som Kina ødelegger ved diplomati og trusler. Kina stimulerer geriljakrig ved å oppmuntre andre folk til å gripe til våpen mot ikke-kommunistiske, vest-orienterte regjeringer. Dette gir USA et delikat problem. Det blir vanskeligere for USA å definere noen bestemt fiende som kan behandles direkte. Amerikas politikk og posisjoner er mål og gjenstand for en sammenhengende plan, men skuddene kommer fra mørket. Amerika hemmes av mangelen på noen synlig, konkret motstander å skyte tilbake på. Det er ingen slutt å øyne på denne dragkampen. Kina opprettholder et konstant press mot amerikanske baser i Sørøst-Asia og arbeider hele tida for å bli kvitt amerikanerne i sin nærhet. Peking driver intens propaganda for å overbevise verden om at USA er opphavet til spetaklet i verden. Dette henger nøye sammen med Kinas urokkelige beslutning om å velte Chiang Kai-shek-regimet på Formosa og fordrive den amerikanske sjuende flåten fra Det fjerne østen.

Hittil har amerikanerne nektet å vike noen plass, men holdepunktene blir stadig vanskeligere. Grenseområdene blir stadig mer omstridt; det er lite som foregår der uten at Kina og USA medvirker, direkte eller indirekte. Buddhisters agitasjon og selvmord i Sør-Vietnam; de militære omveltninger i Saigon; Indonesias konfrontasjon med Malaysia; uroen i Burma — alt dette, iallfall den måten det foregår på, kan spores direkte til Kinas kamp for å rense Asia for amerikansk makt og innflytelse. . . .

Når Kina omsider oppnår medlemskap i De forente nasjoner skal det bli interessant å se hvordan forholdet til Russland vil utvikle seg i Sikkerhetsrådet. De som mener seg å være tjent med konflikten mellom de to store kommuniststatene kan gjerne finne det fornuftig å gå inn for Kinas medlemskap. Det vil bety en ny påkjenning for forholdene innen den kommunistiske leiren. Kina og Sovjet kan komme til å oppdage at hver især blir blandet inn i forskjellige pressgrupper, selv om de vil forsøke å bevare en viss harmoni i saker der deres avgjørende nasjonale interesser ikke står på spill. Men de vil være klar over den tilfredshet som deres uoverensstemmelser vil gi kretser som er fiendtlige overfor kommunismen. Klokheten vil tilsi Kina og Sovjet å sørge for færrest mulig anledninger for slike uoverensstemmelser. Dessuten vil kinesisk medlemskap i FN snarere minske enn øke Kinas effektivitet som en revolusjonær makt, og Peking vil nok kreve sin fulle andel i all FN-virksomhet.

Hvert år får Kina stadig flere ambassader og konsulater. Peking vil sørge for å anbringe sine agenter for propaganda, undergraving og politisk etterretning. Hittil har Kina ført et krigersk og verdensomspennende diplomati under omstendigheter som stort sett har vært lite fordelaktige. Det vil de neppe være for framtida, forutsatt at Kina ikke bare opptrer ærgjerrig, men også klokt.

Dette er kanskje den avgjørende faktor. Kina har vist styrke og dristighet; kan kineserne også opptre med fornuft og måtehold? Peking har hittil dyrket Afrika og folkene i Latin-Amerika med den største behendighet og fått foten godt innenfor døren i disse områdene. En annen sak er det at kineserne ikke har vært klar over at de selv har opptrådt altfor nedlatende, noe som nok skyldes den tradisjonelle forakt som kineserne har pleid å vise omverdenen, og som afrikanere og latin-amerikanere oppfatter som rasefordommer. Alliansen som utvikler seg mellom disse folkene og Kina er avgjort tvetydig. Den blir holdt sammen av en følelse av felles interesser, men det kan også spores en dyp mistanke om at de neppe vil bli forenet på grunn av virkelig sympati og kjærlighet, og at «de trenger en langskaflet skje for å spise aftens sammen».

Men hvor lang skje? Kinas forbindelser med «den tredje verden» vil neppe bli begrenset til diplomatiske kontakter. Når dette skrives (høsten 1964) er det tydelig at Kina er interessert i å utøve direkte innflytelse gjennom direkte militær «hjelp» til afrikanske land. Det er meldt om kinesiske våpen og rådgivere i Somalia, likesom de spøker i bakgrunnen av konflikten mellom sentralregjeringen og opprørsstyrkene i Kongo. . . .

(Guy Wint: *Communist Chinas' Crusade*, Pall Mall Press, London 1965, s. 113—4, 117—9, 120—1)

Forhandlinger

DE FORENTE STATER

Den amerikanske holdningen til forhandlinger har gjennomgått to stadier. Før president Johnsons tale i Baltimore i april 1965 hadde USA avvist alle forslag om å forhandle med enten NLF eller nord-vietnameserne. USA mente at forhandlinger med kommunistene var bortkastet og bare ville svekke sør-vietnamesernes kampvilje. USA tvilte på at Hanoi ville holde noen avtale.

Det amerikanske standpunkt i 1963 ble sammenfattet av en offisiell talsmann:

Det ser ikke ut til å være i verken Sør-Vietnams, vår egen eller den frie verdens øvrige nasjoners interesse om vi overveier å forspille ved forhandlinger alt som er oppnådd ved det vietnamesiske folks mot og store ofre av liv og innsats.

(New York Herald Tribune 19. september 1963)

USA hadde allerede i 1963 avvist et fransk initiativ. Det samme hendte i juli 1964.

Washington 24. juli — President Johnson avviste i dag president de Gaulles oppfordring om en internasjonal konferanse som skulle erklære Vietnam, Laos og Kambodsja for nøytrale.

«Vi tror ikke på noen konferanse som er sammenkalt for å ratifisere terror,» sa Johnson på pressekonferansen sin.

Om kommunistene oppfylte avtaler fra tidligere konferanser, kunne freden i Sørøst-Asia bli etablert «øyeblikkelig,» sa presidenten. Inntil da, la han til, vil USA ta ethvert nødvendig skritt for å støtte friheten og uavhengigheten til Sør-Vietnam og nøytralist-regjeringen i Laos.

(New York Times 25. juli 1964)

Bombingen av Nord-Vietnam begynte for alvor i februar 1965. Til å begynne med var det ingen endring i det amerikanske standpunkt til forhandlinger.

USA krever at kommunistene innstiller kampen

Washington 25. februar — USA mener at en kommunistisk våpenhvile og stans av angrepene på regjeringsstyrkene i republikken Vietnam må ha prioritet foran andre tiltak for å få istand fred i landet. Offisielle talsmenn i Washington minner i går om at utenriksminister Dean Rusk og andre ledere gjentatte ganger har hevdet at første punkt på dagsorden må være at kommunistene fra Nord-Vietnam innstiller sin infiltrasjon og undergraving i Sør-Vietnam. De la til at Hanoi fortsatt forsyner det kommunistiske Vietcong som kjemper imot republikken.

Prinsipielt har USA aldri uttrykt motstand mot en internasjonal konferanse for å drøfte situasjonen i Vietnam, bemerket offisielle kilder. Men det er en annen sak som må ordnes først, ble det understreket. Angående USA's holdning til en gjeninnkallelse av Genèvekonferansen fra 1954 for å drøfte situasjonen, gjentok de offisielle talsmenn sin uttalelse om at kommunistene først må innstille kampen.

(United States Information Service 25. februar 1965)

I sin tale i Baltimore i april kom presidenten med det første hint om at USA ville forhandle endog uten en NLF-våpenhvile:

Johnsons tale i Baltimore 7. april 1965

Vi håper at freden kommer snart. Men det er også opp til andre, ved siden av oss selv. Og vi må være rede til langvarig konflikt. Det vil kreve både tålmodighet og tapperhet — vilje til å holde ut så vel som viljen til å yte motstand.

Jeg skulle ønske det var mulig å overbevise andre med ord om det som vi nå finner nødvendig å si med kanoner og fly: Væpnet kamp er fåfengt — våre ressurser er på høyde med en hvilken som helst utfordring — og siden vi kjemper for verdier og et prinsipp snarere enn for landområde eller kolonier, er det ingen ende på vår tålmodighet og besluttosomhet.

Når dette først er klart, skulle det også være klart at den eneste veien for fornuftige mennesker er veien til en fredelig løsning.

En slik fred krever et uavhengig Sør-Vietnam — som må få forsvarlige garantier og være istand til å danne sine egne forbindelser med alle andre — fri for innblanding utenfra — uten å være bundet til noe allianse og uten å være militær base for noe annet land.

Dette er kjernen av en endelig løsning.

I letingen etter en slik fredelig løsning i Vietnam skal vi aldri være nr. 2.

Det kan være mange måter å oppnå en slik fred på; diskusjoner eller drøftinger med de regjeringer som dette angår; i store eller

små grupper; idet man bekrefter gamle avtaler eller styrker dem med nye.

Dette har vi sagt om og om igjen over 50 ganger til venn som fiende. Og med dette formål er vi stadig rede til drøftinger uten vilkår.

(New York Times 8. april 1965)

*President Johnsons innledende tilbud om «drøftinger uten vilkår» ble betydelig kritisert. Det ble hevdet at presidentens ord i noen grad hadde tre spørsmål på forhånd, nemlig tilbaketrekning av amerikanske styrker, NLF's rett til å opp-
tre på egne vegne og muligheten for gjenforening. Guardian analyserer talen i en leder:*

Generøsitet er ikke nok

Mest bemerkelsesverdig er det at presidenten lot til å tro at han tilbød «drøftinger uten vilkår». Likevel ga han mer eller mindre uttrykk for minst tre vilkår som iallfall den annen part ikke vil overse som altfor trivielle til å bry seg om. For det første sa han at «vi ville ikke trekke oss tilbake, verken åpent eller under dekke av en eller annen meningsløs overenskomst». For det andre gir han verden inntrykk av at USA ikke vil godta at den nasjonale frigjøringsfronten (som representerer Vietcong) har rett til å delta i drøftingene; selv om dette er en av de viktigste krigførende parter. For det tredje hevdet president Johnson at hans mål var «uavhengighet for Sør-Vietnam» og lot dermed til å utelukke gjenforening. Dette var et tilbakeskritt fra hans tidligere taler da han pleide å påkalle Genève-avtalen av 1954. Kanskje har han lest den siden, den går uttrykkelig ut på at 17. breddegrad ikke må oppfattes som noen politisk eller territorial grense. Ialffall ble navnet «Genève» ikke nevnt i Baltimore. Men en kan ikke ved å insistere på at Sør-Vietnam er en «uavhengig nasjon» utfordre et av hovedpunktene og deretter hevde at en ikke påtvinger noen vilkår.

(The Guardian 9. april 1965)

Etter Baltimore var amerikanske talsmenn inne på alle disse tre punktene.

(1) Ville USA godta noen løsning som innebar endelig tilbaketrekning fra Vietnam? I mars 1965 ble det ofte meldt at det var truffet en politisk beslutning om ikke å gjøre det. Men seinere offisielle uttalelser går ut på at USA ikke har noe ønske om baser eller varig militær tilstedeværelse i Sør-Vietnam når nøytraliteten først er sikret.

Strategisk formål

Nøkkelen til Washingtons større, strategiske formål er å holde Vietnam som et uavhengig, om enn lemlestet land under en eller annen form for amerikansk og kanskje internasjonal beskyttelse. Selv om delingen av Vietnam langs den 17. breddegrad er tilfeldig og egenmektig, blir den her betraktet som den eneste tilgjengelige grensen. Det er bare bak den at USA fremdeles kan demonstrere sitt vitale engasjement for uavhengighet for Laos, Burma, Kambodsja, Thailand og Malaysia såvel som for Sør-Vietnam.

(New York Times 12. mars 1965)

(2) President Johnsons standpunkt mot forhandlinger med Vietcong er også blitt noe modifisert. USA vil nå ikke ha noen innvendinger mot at NLF-representanter deltar i en nord-vietnamesisk delegasjon ved noen konferanse, men vil stadig ikke møte en atskilt NLF-delegasjon.

Dean Rusk om forhandlinger med NLF

Utenriksminister Rusk: Vel, vi vet ikke hva slags delegasjon Hanoi ville varte opp med ved bordet. Men det er helt klart at Hanoi er talsmann for ti tusener av mennesker som de har sendt inn i Sør-Vietnam. Noen av dem er elementer av den regulære nord-vietnamesiske hær, slik at å forhandle med Hanoi er det samme som å forhandle med dem som er ansvarlige for det primære problemet i Sør-Vietnam. Nå er det selvsagt noen Vietcong som er «søringer», som har bodd i Sør, men de er en del av en befolkning på 14 millioner — det kan være ca. 100.000 av dem. Det er mange andre grupper innen den sør-vietnamesiske befolkning. Det er sektene — det er katolikkene og buddhistene og det er omkring én million kambodsjerne som lenge har bodd i Sør-Vietnam. Det er fjellfolkene; og der er andre grupper.

«Søringene», de ekte sørlige medlemmer av Vietcong, bør opprette sine kontakter og ta sin plass innen Sør-Vietnams generelle struktur. De har ingen rett til å bli regnet i forholdet 100:1 bare fordi de har geværer i hendene. Intet land i verden ville tillate dette, men de kan innta sin plass fredelig i Sør-Vietnams samfunn. Men disse folkene, disse innfødte Vietcong-deltakere, kan ikke oppnå at de ti tusener som er kommet nedover fra Nord-Vietnam, blir fjernet. Det må Hanoi sørge for, og Hanoi kan være ved bordet.

Mr. Vohra: Herr utenriksminister, mente De med dette svaret nå at det nord-vietnamesiske folk ville få adgang til eller stå fritt til å opptre med den delegasjon de selv måtte ønske, det vil si at de ville stå fritt til å ha med Vietcong som medlem av delegasjonen — er det dette De antyder?

Rusk: Det stemmer. Når vi kommer til bordet vil delegasjonslederen ha sine fullmakter, og jeg venter ikke å se bak førstedelegaten fra Hanoi for å finne ut hvem som sitter bak ham, ikke mer enn jeg ville vente at han ser bak vår representant for å se hvem som satt for oss.

Det står til Hanoi.

(United States Information Service 4. juli 1965)

(3) Det siste punktet i Guardians kritikk av presidentens tale i Baltimore var at han tok så mye hensyn til Sør-Vietnams uavhengighet at muligheten for gjenforening av Nord og Sør lot til å være utelukket enda den var forutsatt i Genève-avtalen og Nord-Vietnam og NLF har insistert på den.

Hvordan stiller amerikanerne seg til gjenforening? Tidligere i 1965 het det i en kommentar i New York Times at amerikanske embetsmenn ofte snakket om behovet for en «tilbakevending til hovedpunktene i Genève-avtalen», men at disse hovedpunktene ofte bare ble definert som «å bety delingen av Vietnam i en kommunistisk og en ikke-kommunistisk sektor». (New York Times 18. februar 1965)

I det intervjuet vi har sitert fra tidligere, svarte utenriksminister Rusk på en rekke spørsmål om avtalen.

Dean Rusk — intervju 23. juni

Utenriksminister Rusk: Blant Hanois fire punkter er punktet om at Sør-Vietnam skulle bli organisert og ordnet i samsvar med frigjøringsfrontens program. Det er naturligvis ikke akseptabelt for sør-vietnameserne eller for venner av Sør-Vietnam. Men vi ville være glade for å gå til konferansebordet og ta opp disse avtalene fra 1954 og 1962 for å se hva som er i veien, forsøke å bringe situasjonen tilbake til disse grunnleggende avtalene, men disse folkene på den andre siden vil ikke engang komme til konferansebordet. De husker at da Hanoi for noen uker siden sendte en delegasjon til Moskva, uttrykte de i et felles kommuniqué sin interesse for konferanser om Laos og Kambodsja.

All right, hvorfor ikke ha slike konferanser? La oss komme i gang. La oss komme til bordet. Det er mye å snakke om. En stor oppgave forestår med å gjenopprette freden i Sørøst-Asia, fjerne de nåværende farer. Men en kan ikke gjøre det medmindre en kommer i gang. Derfor skulle det være rart å vite hvorfor ikke den annen part vil komme til bordet. Ikke vil motta besøk. Ikke vil la noen drøfte disse problemene sammen med dem. Ikke vil ta noen del i prosessen med drøftinger.

Mr. Vohra: Innebærer dette frihet til å danne enhver form for regjering i Sør-Vietnam, tilbake på Genève-avtalens grunnlag?

Rusk: Ja, men folk viker på en eller annen måte tilbake for å gi de samme uttalelser om Nord-Vietnam. Nord-Vietnam har ingen sjanse til frie valg. Vi skulle ønske frie valg begge steder. La valgte regjeringer holde kontakt med hverandre gjennom fredelig diskusjon for å se hvordan de kan forlike sine felles interesser.

(United States Information Service 4. juli 1965)

NORD-VIETNAM

Den nord-vietnamesiske regjering og den nasjonale frigjøringsfronten har ved en rekke anledninger gjennom de siste 13 år uttrykt vilje til å forhandle med USA. Deres premisser er basert på en annen oppfatning av Genève-avtalen og en annen oppfatning om krigens natur. Begge insisterte på at gjenforening av landet var det endelige mål, men de var villige til å godta et nøytralt og uavhengig Sør som en overgang.

Fra USA begynte å bombe Nord i februar i 1965 til president Johnson kom med sitt første tilbud om «drøftinger uten vilkår» i april, avviste Nord-Vietnam enhver tanke om forhandlinger medmindre USA på forhånd oppga sin militære tilstedeværelse i Vietnam. Den nasjonale frigjøringsfronten inntok samme standpunkt.

Intervju med Ho Chi Minh 6. april 1965

For å løse det sør-vietnamesiske spørsmålet må først USA trekke seg ut av Sør-Vietnam, la folk i Sør-Vietnam selv bestemme sine egne saker og innstille sine provokatoriske angrep mot den demokratiske republikken Vietnam. En gjennomføring av disse grunnleggende punkter ville skape gunstige betingelser for en konferanse etter mønster av Genève-konferansen 1954. Dette er en rimelig og fornuftig holdning som tjener freden og det amerikanske folk.

(Intervju ved en Akahata-korrespondent, vietnamesisk telegrambyrå 9. april 1965)

Nord-Vietnams standpunkt til forhandlinger er kjent som «firepunkts-forslaget» og ble først fastsatt i en resolusjon i nasjonalforsamlingen 10. april, altså tre dager etter president Johnsons tale i Baltimore.

1. Anerkjennelse av det vietnamesiske folks grunnleggende nasjonale rettigheter, uavhengighet, suverenitet, enhet og territoriale integritet. I samsvar med Genève-avtalene må den amerikanske regjering trekke sine tropper, sitt militære personell og alle våpen,

all ammunisjon og krigsmateriell av alle slag ut av Vietnam, avvikle de amerikanske militære basene i landet, oppløse sitt militærforbund med styresmaktene i Sør-Vietnam og opphøre med sin intervensjons- og aggresjonspolitik i Sør-Vietnam. Den amerikanske regjering må innstille alle krigshandlinger mot Nord-Vietnam og innstille alle krenkelser mot Den Demokratiske Republikk Vietnams områder og suverenitet.

2. I påvente av gjennomføringen av Vietnams fredelige gjenforening, og mens Vietnam ennå for en tid er delt i to, må de militære bestemmelsene i Genève-avtalen 1954 om Vietnam overholdes strengt: de to soner må avstå fra å inngå noe militærforbund med andre land, det må ikke finnes noen utenlandske militærbaser, tropper eller militært personell i de to sonenes respektive områder.

3. Det sør-vietnamesiske folk må selv avgjøre Sør-Vietnams anliggender i samsvar med Sør-Vietnams nasjonale frigjøringsfronts program, og uten innblanding fra utlandet.

4. Gjennomføringen av Vietnams fredelige gjenforening må ordnes av folket i de to sonene og uten fremmed innblanding.

Den Demokratiske Republikk Vietnams nasjonalforsamling finner at ovennevnte standpunkt danner et grunnlag for den mest korrekte politiske løsning av Vietnam-spørsmålet. Først når dette grunnlag anerkjennes, kan det skapes forutsetninger for å nå fram til en fredelig løsning av Vietnam-spørsmålet, og først da vil det bli mulig å tenke på å innkalle en liknende internasjonal konferanse som Genève-konferansen 1954 om Vietnam.

Med dette gjeninntok Hanoi sitt standpunkt fra før den amerikanske bombingene begynte, men i et mindre forsonlig språk. Kravene innebærer (a) streng overholdelse av Genève-avtalen, (b) militær nøytralitet av Nord og Sør i påvente av gjenforening, (c) gjennomføring av frigjøringsfrontens program, og (d) fredelig gjenforening uten fremmed innblanding.

I Vesten er henvisningen til NLF blitt sterkt kritisert og oppfattet som et krav om at «bare kommunister kan bestemme Vietnams framtid». Men i det minste på papiret er NLF-programmet mindre vidtgående og tar til orde for «et stort sett liberalt og demokratisk regime» og skrittvis, fredelig gjenforening av Nord og Sør gjennom forhandlinger.

Det er ofte blitt påstått at Nord-Vietnam insisterer på at USA trekker seg ut av Vietnam før det kan gjennomføres forhandlinger. Men det siste avsnitt i fire-punkts-forslaget gjør det klart at tilbaketrekning bare må aksepteres i prinsippet, ikke gjennomføres i praksis, før forhandlingene. Senere uttalelser fra

Hanoi viser at framgangsmåte og tidspunkt for amerikansk tilbaketrekning kan bli gjenstand for forhandlinger.

Men det er tydelig at Hanoi ikke vil godta noen ordninger som låser fast delingen av Vietnam på ubestemt tid.

Nord-Vietnamesisk syn på forhandlingsvilkår

De amerikanske imperialistene må først gå med på å trekke sine styrker ut for å oppnå en politisk løsning og virkelig fred i Sør-Vietnam. Hva angår måten som denne tilbaketrekningen kan gjennomføres på, har den imperialistiske siden mange erfaringer: Franskmennene har trukket seg ut av Indo-Kina og Algerie, og amerikanerne har trukket seg ut av Laos og andre områder i verden.

Amerikanerne vil også vite hva de kan oppnå til gjengjeld for en slik tilbaketrekning. De vil avgjort oppnå noe. De vil til gjengjeld oppnå fred, vennskap, ære for USA og fordeler for det amerikanske folks interesser og liv.

Men dersom de amerikanske imperialister mot en slik tilbaketrekning av sine egne og sine satellitters tropper (dvs. australske, koreanske tropper etc.) fra Sør-Vietnam vil forlange tilbaketrekning av de særlige frigjøringsstroppene — som de beskylder for å være nordlige tropper — så vil de aldri greie å gjennomføre en slik sammensvergelse. . . .

Dersom de amerikanske imperialistene går med på de grunnleggende vilkår for folk både i Nord- og Sør-Vietnam, vil vi med glede forhandle med dem hvor som helst og når som helst. Men om de fortsatt ignorerer de grunnleggende betingelser som vi har stilt og om de fortsetter å bombe Nord-Vietnam og innføre soldater i Sør-Vietnam med det mål å «tvinge kommunistene til å forhandle», så vil deres beskyldninger som er både tåpelige og uforskammete, ikke kunne føre noen bak lyset.

(Artikkel i Thong Nhat av Nguyen Van Vinh, Hanoi radio 26. juli 1965)

DEN NASJONALE FRIGJØRINGSFRONTEN

NLF's standpunkt til forhandlinger framgår av en erklæring av 22. mars 1965, kjent som «fem-punkts-holdningen».

I likhet med Nord-Vietnam, baserer NLF seg på Genève-avtalen som må gjennomføres «i samsvar med ånd og bokstav i en internasjonal og folkerettslig bindende avtale».

Fem-punkts-holdningen avviker fra Hanois fire-punkt-forslag ved at den (a) har en mer aggressiv tone, (b) legger mer vekt på NLF's rolle som eneste representant for Sør-Vietnam, (c) later til å stille faktisk tilbaketrekning av USA fra Sør-Vietnam som forhåndsvilkår for forhandlinger.

NLF-erklæring, 22. mars 1965:

Enhver forhandling med de amerikanske imperialistene i dette øyeblikk er helt bortkastet om de fremdeles nekter å trekke alle sine og sine satellitt-lands tropper og krigsmateriell ut av Sør-Vietnam . . . om forræderne (dvs. Saigon-regjeringen) fortsatt overgir det sør-vietnamesiske folks hellige rett til uavhengighet og demokrati til de amerikanske imperialistene, og om SVNLF — den eneste virkelige representant for Sør-Vietnams 14 millioner innbyggere — ikke har et avgjørende ord med.

Selv om vi må kjempe videre i 10—20 år og må lide enda mer og yte enda større ofre, er vi rede til og fast besluttet på å kjempe og kjempe til slutten, inntil ikke en eneste amerikansk soldat lenger blir å se i landet vårt.

(Tale av den sør-vietnamesiske delegasjon på verdensfredskongressen, Helsinki 13. juli 1965)

Men andre meldinger tyder fortsatt på at NLF ikke vil insistere på at USA på forhånd trekker sine styrker ut; bare at en slik tilbaketrekning må være grunnlaget for en overenskomst.

NLF-president Nguyen Huu Tho om forhandlinger

En mulig nøkkel til Vietcongs holdning til fredsopplegg er gitt av Nguyen Huu Tho, «presidenten» for den nasjonale frigjøringsfronten som er den politiske gren av Vietcong-bevegelsen. I et intervju med en fransk journalist sa han nylig at NLF var «rede til å forhandle med alle parter eller grupper, forutsatt at Sør-Vietnams indre anliggender blir ordnet av sør-vietnameserne selv». NLF ville gå med på en internasjonal konferanse «om fremmede makters rolle blir begrenset til å legge fram forslag og ta til etterretning enhver avtale som blir nådd mellom partene i Sør-Vietnam samt garantere gjennomføringen av en slik avtale». Han tilføyde avvæpnende at «tilbaketrekning av alle amerikanske styrker med alle deres våpen og utstyr» hare behøve å være «grunnlaget for en etterfølgende avtale».

(Richard Hughes, Sunday Times 27. juni 1965)

KINA

Inntil februar 1965 trodde kineserne at en forhandlingsløsning kunne gjøre slutt på krigen. Dette ble antydnet av Mao Tse-tung i et intervju han ga til en amerikansk journalist, Edgar Snow, like før bombingene av Nord-Vietnam tok til.

Mao mente at de amerikanske styrkene ennå ikke var klare til å dra. Krigen ville fortsette i ett eller to år. Etter dette ville de ame-

rikanske troppene finne det uinteressant og kunne reise hjem eller et annet sted.

«Er det Deres politikk nå å insistere på at de amerikanske styrkene blir trukket tilbake før dere vil delta i en Genève-konferanse for å drøfte den internasjonale stilling for et gjenforent Vietnam?»

Formannen (Mao) sa at det var flere muligheter som burde nevnes. For det første kunne det holdes en konferanse hvoretter de amerikanske styrkene ble trukket ut. For det andre kunne konferansen bli utsatt til etter tilbaketrekningen. For det tredje kunne konferansen holdes mens de amerikanske tropper ble konsentrert om Saigon, som i tilfellet med Sør-Korea. En siste mulighet er at Fronten kunne jage amerikanerne av sted uten noen konferanse eller internasjonal avtale.

Ifølge Genève-konferansen 1954 ble franske styrker trukket ut av hele Indo-Kina, og enhver intervensjon av fremmede tropper ble forbudt. Likevel hadde USA krenket avtalen, og dette kunne skje på ny....

(Edgar Snow, Sunday Times 14. februar 1965)

Etter bombingene har Kina inntatt et mer tilspisset standpunkt som er nærmere NLF's enn Nord-Vietnams. I motsetning til Maos intervju med Snow, kom kineserne til å kreve amerikansk tilbaketrekning som et absolutt forhåndsvilkår for forhandlinger, og fordømte alle amerikanske tilbud og alle meglingsforsøk fra Sovjet og andre utenforstående som påfunn for å svekke det vietnamesiske folks kampglød og tvinge det til å godta kompromiss istedenfor seier.

La hele verden se den skamløse taktikken til de amerikanske angripere! Som en bande morderiske innbruddstyver tar de byttet i den ene hånden og holder en fakkell i den andre og truer offeret: Hvis du innrømmer at jeg har lov til å bestjele deg, skal jeg kanskje avstå fra å sette huset ditt i brann. Er du rett for at jeg kan brenne det, må du rolig «gå til møterommet» gjennom «fredens vindu».

Det er klart at den amerikanske imperialismen ved å ty til en slik taktikk ønsker å underkue det vietnamesiske folk med makt og få det til å kapitulere for bombeangrepene. Den amerikanske imperialismen vil ha det vietnamesiske folket til å innstille sin kamp og oppgi sitt hellige mål — å bekjempe amerikansk aggresjon og vinne nasjonal frelse. Hensikten er å få det til å godta en såkalt «fred» som vil tillate amerikansk okkupasjon av Sør-Vietnam og varig slaveri for det sør-vietnamesiske folk. Ingen nasjon med respekt for seg selv, ingen som verdsetter nasjonal uavhengighet og ære, kan finne seg i noe slikt.

Johnson-administrasjonen driver ikke bare utilsørt utpressing, men forsøker også å dekke sin forbryterske og åpenlyse aggresjon mot den demokratiske republikken Vietnam og den skruppelløse utvidelsen av krigen i Indo-Kina under påskudd av å tilstrebe en «ærerik fred».

(Folkets Dagblad, leder 21. april 1965)

Tre betraktninger kan ligge bak dette synspunktet. For det første en tro, basert på Kinas egne erfaringer, og som går ut på at en «folkekrig» kan vinnes mot en tilsynelatende overlegen fiende uten å ty til forhandlinger. For det andre tvinger det faktum at Sovjetunionen ønsker en forhandlingsløsning, kine-serne til å være imot dette. For det tredje ser Kina på Vietnam som en prøvestein i kampen mot amerikansk imperialism. Kamp mot amerikansk «aggresjon» i Vietnam er forløper for et frontalangrep på fienden, og det må ikke bli vist noen svakhet:

Den grunnleggende årsak til den alvorlige situasjon i Vietnam og Indo-Kina er den amerikanske imperialismens væpnede okkupasjon av Sør-Vietnam og overgrep mot Nord-Vietnam. Bare en tilbaketrekning av alle USA's væpnete styrker fra Sør-Vietnam kan skape den uunnværlige forutsetning for en fredelig løsning av Vietnam-spørsmålet i samsvar med Genève-avtalen og gi det vietnamesiske folk pålitelig garanti for at de kan løse sine egne saker og oppnå fredelig gjenforening av moderlandet sitt.

Spørsmålet om krig eller fred i Vietnam i dag er avhengig av om de amerikanske angriperne vil trekke seg ut av Vietnam eller ikke.

Dersom de amerikanske angriperne istedenfor å bli drevet ut, får adgang til å bli i Sør-Vietnam, så vil den amerikanske imperialismen stadig mer skruppelløst fortsette sin sammensvergelse for å underkue sine ofre, det ene etter det andre, undertrykke den nasjonale frigjøringsbevegelsen i Asia, Afrika og Latin-Amerika enda mer, sette i gang «spesielle kriger» overalt og mer direkte begå aggresjon og foreta intervensjon i alle nye, uavhengige land i Asia og Afrika. På denne måten vil den revolusjonære kampen til verdens undertrykte nasjoner bli alvorlig hemmet, og asiatiske og afrikanske lands uavhengighet bli mer alvorlig truet. . . .

De amerikanske angripere synker dypere og dypere i folkekri-gens hengemyr i Vietnam. Men kampen og motstanden tiltar for hver måned og hvert år som går. Dette forstyrrer uunngåelig den verdensomspennende amerikanske imperialismens plan om aggresjon og krig. Jo mer makt den amerikanske imperialismen må sette inn i Vietnam og jo større tap den må lide der, desto mer sårbar blir den verden over.

(Folkets Dagblad, leder 16. april 1965)

Sovjet

I begynnelsen av februar 1965 kom sovjet-regjeringen med en erklæring om sin holdning til krigen i Vietnam.

Folket i Sør-Vietnam fører en hard og rettferdig kamp mot fremmed intervensjon. De ønsker bare én ting — å greie sine hjemlige saker selv, uten noen fremmed innblanding. De kjemper for nasjonal frihet, og de vil nå dette målet.

Hva er det for slags begreper som kan gjøre et uavhengig land til formål for aggresjon bare fordi jorden brenner under føttene på de amerikanske intervensjonistene? Om begreper av denne sorten skal få fritt spill, vil de ikke bare gjøre ende på FN-pakten, men også ødelegge ethvert rettsgrunnlag for gjensidige forbindelser mellom stater. Vilkaarlige handlinger og vold vil komme isteden.

Sovjet-regjeringen har allerede advart ledende kretser i USA mot forsøk på å krenke suvereniteten til et broderlig sosialistland — den demokratiske republikken Vietnam — og har uttrykt håp om at folk i Washington vil vise tilstrekkelig realisme i sin opptreden i den situasjonen som utvikler seg på den indo-kinesiske halvøya. Men etter alt å dømme kan deres virkelighetsfølelse ikke mestre dem som tyr til aggresjon mot en fredselkende stat — den demokratiske republikken Vietnam.

Det ser ut til at Washington simpelthen ikke kan gi opp illusjonen om at aggresjonen mot den demokratiske republikken Vietnam kan foregå ustraffet. Riktignok er den demokratiske republikken Vietnam i forhold til USA en liten stat og mindre godt rustet. Men folket i den demokratiske republikken Vietnam forsvarer en rettferdig sak; de forsvarer sin nasjonale uavhengighet og de har sterke og pålitelige venner.

Sovjetunionen har alltid stått og fortsetter å stå for opprettelse av normale forbindelser med De forente stater og for en forbedring av disse forbindelser.

Men det kan ikke herske noen misforståelse om at en styrking av forbindelser krever gjensidig anstrengelse. Dette lar seg ikke forene med aggressive manifestasjoner som kan spolere forskjellige skritt som tas for å forbedre forholdet mellom Sovjet og USA. . . .

Overfor de nevnte amerikanske aksjoner, vil Sovjetunionen sammen med sine allierte og venner bli nødt til å treffe ytterligere tiltak for å beskytte den demokratiske republikken Vietnams sikkerhet og styrke dens forsvarsevne. Ingen må tvile på at Sovjet vil gjøre dette, at sovjet-folket vil gjøre sin internasjonale plikt mot det broderlige sosialistland.

(Soviet News 9. februar 1965)

På et sovjetisk-mongolsk vennskapsmøte litt senere snakket Alexei Kosygin om Sovjets reaksjon på bruk av napalm, fosfor og gass:

Amerikanske militære skyr ikke noen midler for å vende kamplykken. De har tydd til så umenneskelige midler som napalm, fosforbomber og selv gass.

Folk over hele verden var rystet da de hørte at det var brukt giftgass i Vietnam. Når det het at dette skjedde uten godkjenning av Det hvite hus, kunne det bare øke forferdelsen. Verdensopinionen har rett til å spørre: kan amerikanske militære selv treffe avgjørelse om å bruke et hvilket som helst annet våpen også?

Forholder det seg slik, er situasjonen full av alvorlige konsekvenser.

Det bør ikke bli glemt at USA nå til dags ikke har monopol på moderne våpentyper. Angriperne risikerer gjengjeldelse like for like om de bruker det ene eller det annet slags kampmiddel.

(Soviet News 20. april 1965)

En artikkel i Peking Review antydde at Sovjet ved å møte amerikanerne og innkalle diverse møter av verdens kommunistpartier, forberedte seg til å svikte Vietnams folk.

De nye lederne i det sovjetiske kommunistpartiet forkynner nå høylydt sin støtte til sør-vietnamesernes revolusjonære kamp, men i virkeligheten forsøker de å vinne politiske fordeler til sitt samspill med amerikanske imperialister og å drive sammensvergelses om «fredsdrøftinger» i et forgjeves forsøk på å hindre det sør-vietnamesiske folks revolusjonære kamp mot den amerikanske imperialismen og dens lakeier.

På et tidspunkt da den demokratiske republikken Vietnam blir vilkårlig bombet av amerikanske gangsters, er det en selvfølge at alle land i den sosialistiske leir og revolusjonære folk verden over går sammen og gjengjelder like for like mot de amerikanske angriperne. Men de nye ledere i det sovjetiske kommunistpartiet har isteden insistert på å holde dette splittelsesmøtet, og de tok dette

alvorlige skrittet for å tjene amerikansk imperialism. Erklæringen som de sendte ut i anledning av dette avledningsmøtet mot USA's imperialistiske aggresjon i Vietnam, var i seg selv i høyeste grad ironisk. Innen 24 timer etter at erklæringen ble sendt ut, lot de tropper og vanlig og ridende politi brutalt slå ned demonstrasjonen av studenter i Moskva mot den amerikanske imperialismen. Det var en aksjon som førte til blodsutgytelser, og de har forfulgt utenlandske studenter som deltok i denne kampen. Samtidig rettet sovjet-regjeringen omgående og servile unnskyldninger til den amerikanske imperialismen.

De nye lederne i sovjet-partiet har avslørt sitt svik med sine gjerninger. De har vist sine sanne farger til verden. De kjemper nå først og fremst ikke mot den amerikanske imperialismen og dens lakeier, men mot revolusjonære folk i alle land som slåss imot imperialismen og dens lakeier.

(Peking Review 26. mars 1965)

Statsvitenskapsmannen Hans Morgenthau beskrev det dilemma som Sovjet befant seg i og konkluderte med at en begrenset sovjetisk militær intervensjon var sannsynlig.

(Det er lett) å se det dilemma som Sovjetunionen befinner seg i og hvor umulig det er for Sovjet i det lange løp å se passivt på at Nord-Vietnam blir mer og mer ødelagt av amerikansk militærmakt. Likeledes er det lett å se hvorfor russerne bare meget nødig og tvunget av amerikansk politikk vil ta aktiv del i fiendtlighetene, og dermed velge en kurs som de ikke ville ha gjort om de hadde stått fritt.

Sovjets dilemma er dette. Russerne har på den ene siden vital interesse av å unngå direkte militær konfrontasjon med USA. På den andre siden kan Sovjet ikke stille seg likegyldig til et annet kommunistlands og en alliertes skjebne, især om russerne samtidig må konkurrere med Kina om kontrollen over den kommunistiske verdensbevegelsen. Hvor ivrig Sovjet enn er etter å unngå en direkte militær konfrontasjon med USA, er russerne ikke av den grunn villige til å oppgi sin rolle som leder og beskytter av sine kommunistiske allierte.

Bombingen av Nord-Vietnam som var en komplett fiasko for så vidt som formålet var å bringe Hanoi til forhandlingsbordet, vil sannsynligvis resultere i at Sovjet rykker inn på slagmarkene i Sørøst-Asia.

En omhyggelig begrenset militær intervensjon kunne lønne seg for Sovjetunionen, noe tilhengere av en hard linje ikke har forsømt å peke på. Militær intervensjon kunne godt tjene til å gjenopprette Sovjets lederstilling i den kommunistiske verdensbevegelsen. Kina

har utfordret denne lederstillingen, især ved å anklage Sovjet for mangel på revolusjonær kampglød. Men i den nåværende konflikten er Kina ute av stand til å unnsette Nord-Vietnam uten å risikere ødeleggelse av sine egne viktige atom- og industrianlegg, for Kina er ennå ikke noen atommakt. Men Sovjet kan opptre i ly av sin egen kjernefysiske avskrekkingstyrke. Med fare for opptrapping kan Sovjet gå nokså langt for å vise den kommunistiske verden at mens Kina roper høyt, men bare kan utrette lite, så er det Sovjetunionen som faktisk bærer den store kjeppen og er villig til å bruke den på vegne av en annen kommunistisk nasjon. Skulle det verste hende slik at også Kina blir blandet inn i konflikten, måtte dette landet lite på Sovjets beskyttelse, både når det gjelder atomvåpen og konvensjonelle våpen.

(Hans Morgenthau, Current juni 1965)

En annen amerikaner, Zbigniew Brzezinski, finner det sannsynlig at Sovjet vil foretrekke et godt forhold til USA framfor å intervensjonere militært i Vietnam.

Det vietnamesiske problemet må sees i lys av amerikansk-sovjetiske, sovjetisk-kinesiske og amerikansk-kinesiske forbindelser;... det er ikke et problem som bare kan bedømmes ut fra et lokalt regimes popularitet eller stabilitet, det må sees i hele den storpolitiske sammenhengen i dag. Ved å forsikre Sovjet om at russerne hadde rett i sin opprinnelige analyse, bidrar USA til å bevare den sovjetisk-amerikanske avspenning og hindrer sovjet-regimet fra å ville konkurrere med kineserne. . . .

Visstnok er det et element av risiko i den nåværende amerikanske politikk. Men den risikoen må sammenliknes med risikoen ved ikke å gjøre noe. En større sovjetisk intervensjon synes tvilsom; symbolske tiltak med militær hjelp og «frivillige» er mer sannsynlige. Sovjet har liten grunn til å gi kineserne og nord-vietnameserne noen blanco-fullmakt på sovjet-politikk. Det ville være det samme som å fornekte alt hva Sovjet har stått for i den internasjonale kommunistdebatten gjennom de siste sju-åtte årene. . . .

Endelig er det ikke engang sikkert at nord-vietnameserne selv ville ønske å bli innblandet i en landkrig og dermed erkjenne en fiasko for sin egen revolusjonære strategi. En slik innblanding ville bety at en borgerkrig med hele sin internasjonale appell ville bli forvandlet til en krig av Korea-typen. Og erfaringen fra Korea kan ikke virke altfor innbydende på nord-vietnameserne. Nord-Korea ble ødelagt, bombet og erobret. Det er derfor sannsynlig at også nord-vietnameserne vil foretrekke å holde seg i skinnnet og til slutt kanskje erkjenne fordelene ved internasjonal stabilitet.

(Zbigniew Brzezinski, Current juni 1965)

Offisielt står russerne på de fire punkter til NLF og Nord-Vietnam når det gjelder forhandlinger. I en tale i Moskva 29. juli 1965 gjentok Kosygin dette:

Sovjetunionen har vært og fortsetter å være med Vietnams folk og støtter fullt ut de betingelser for en løsning som den demokratiske republikken Vietnam og den nasjonale frigjøringsfronten i Sør-Vietnam har satt. Disse betingelser er kjent: slutt på flytøktene over den demokratiske republikken Vietnam; streng overholdelse av Genève-avtalen; tilbaketrekning av alle USA's og dets alliertes væpnete styrker fra Sør-Vietnam og total amerikansk militær tilbaketrekning fra vietnamesisk territorium; mulighet for det vietnamesiske folk til å bestemme sin egen skjebne.

(Soviet News 30. juni 1965)

På bakgrunn av alle vanskeligheter med Vietnam har Sovjet likevel gjentatte ganger tatt til orde for en løsning ved forhandlinger og gjeninnkallelse av Genève-konferansen:

Samtidig med episoden i Tonkin-bukten i august 1964 toet sovjet-regjeringen under Khrustsjov faktisk talt sine hender over Vietnam og gjorde dette klart for den daværende britiske utenriksminister, Butler. Men den nye sovjet-ledelsen med Kosygin i spissen innså farene ved denne fingrene-fra-fatet-politikken, for det ga Kina frie hender i Sørøst-Asia og oppmuntret USA til å tro at amerikanerne trygt kunne opptrappe krigen i Vietnam. I november 1964 lovet Kosygin sovjet-støtte til Hanoi dersom krigen ble utvidet fra Sør, og 6. februar 1965 — dagen før en slik utvidelse inntraff — kom han personlig til Hanoi etter innbydelse fra den nord-vietnamesiske regjering.

Dagen etter sa han på et masse møte i Hanoi at Genève-konferansen burde bli sammenkalt på ny. Kosygin sa at Sovjetunionen «støtter resolusjonen fra konferansen til de alliansefrie landene i Kairo om å innkalle en ny internasjonal konferanse om Indo-Kina med henblikk på en fredelig løsning av de spørsmål som er oppstått der».

På bakgrunn av Storbritannias ubetingede tilslutning til USA, later Sovjet til å ha sett på Paris framfor London som grobunn for forhandlinger. 23. februar, etter drøftinger mellom president de Gaulle og ambassadør Vinogradov, ble det kunngjort at Sovjet og Frankrike var enige om å gå inn for en internasjonal konferanse om Vietnam....

Men det viste seg snart at det sovjetiske initiativ av en rekke årsaker ikke skulle føre fram. Den viktigste var mangelen på samarbeid fra britisk side, og intensivering av den amerikanske

bombingen styrket både Hanoi og NLF's uvilje mot å skulle forhandle under press. Deres standpunkt kom til uttrykk på de indokinesiske folks konferanse i Kambodsja 1.—9. mars der alle nøytralistiske eller kommunistiske regjeringer og partier i Indo-Kina var representert. Et forslag fra Kambodsja om en ny konferanse om Vietnam ble støttet av Sovjet og de alliansefrie land, men bestemt forkastet av Hanoi og NLF.

Sovjet later senere til å ha avstått fra ytterligere initiativ, enda en kinesisk erklæring så sent som i juni beskyldte Moskva for «forsøk på å få istand fredsdrøftinger i en smertelig anstrengelse for å finne en utvei for de amerikanske angripere,» noe som kunne tyde på fortsatt aktivitet bak kulissene. Kosygin erkjenner øyensynlig at avgjørelsene bare kan tas i Vietnam og Washington, ikke i Moskva. Under et besøk i London i slutten av mars, uttrykte Gromyko på ny ønske om å handle sammen med Storbritannia som felles-formann, men tilføyde pessimistisk at det var en sak for de land som først og fremst var berørt — Nord-Vietnam og USA — å innkalle en konferanse. Den samme avmakt kom til uttrykk tre månedere senere i Moskvas svar på den foreslåtte «samvelde-delegasjon». Det ble sagt at Sovjet ikke var «autorisert» til å være med på noen drøftinger om Vietnam.

Sovjet kom 3. april med et liknende initiativ om en konferanse om Kambodsja, men også det var dødfødt. Det skyldtes delvis at Storbritannia somlet med å svare på forslaget og en klosset innrømmelse fra Gordon Walker om sin misjon i Sørøst-Asia. Han sa at en slik konferanse kunne bety en bakvei til forhandlinger i Vietnam. Dette vakte så mistanke i Nord-Vietnam og førte til at Kambodsja selv avviste forslaget.

(John Gittings, The Nation september 1965)

Storbritannia

LABOUR-REGJERINGENS HOLDNING 1965

Det første element i den britiske regjeringens holdning har vært konsekvent støtte til den amerikanske Vietnam-politikken. Bombingen av Nord ble satt i gang som «represalier» for Vietcong-angrep på Pleiku og ble fortsatt med det formål å stanse, enten ved foregripelse eller avskrekking, hva den amerikanske regjering kalte «aggresjon fra Nord». Denne politikken ble forsvart av statsminister Wilson som sa at krigens natur hadde forandret seg.

... det har vært en betydelig endring i de siste få ukene, ikke i grad, men i form. For ett år siden het det at kampene i Vietnam var en spontan, såkalt nasjonal reisning av Vietcong-folk. Men nå blir det overhodet ikke forsøkt å benekte Nord-Vietnams ansvar. Nord-Vietnam sier at de fører krig i Sør-Vietnam.

(Harold Wilson, Hansard 9. mars 1965)

Sentralstyret i arbeiderpartiet har framstilt regjeringens oppfatning på denne måten:

Regjeringen har støttet det amerikanske standpunkt med å hjelpe den sør-vietnamesiske regjering til å motstå den kommunistiske pågang fra Nord og bare uttrykt støtte til den amerikanske bombing av Nord-Vietnam da det ble klart og hevet over tvil at Nord-Vietnam intervenerte aktivt i krigen og sendte tropper og ammunisjon til kommunistisk Vietcong-gerilja.

(Erklæring fra sentralstyret om Vietnam, 26. mai 1965)

Den britiske regjering oppfatter amerikansk militær virksomhet som begrenset til forsvar av Sør-Vietnams frihet.

Den amerikanske militære posisjon som vi støtter, er denne — at når det er skapt betingelser for at folk i Sør-Vietnam kan bestemme

sin egen framtid, fri for innblanding utenfra, så vil USA være rede til og ivrig etter å trekke tilbake sine styrker fra Sør-Vietnam.

(Harold Wilson, Hansard 19. juli 1965)

«ØST FOR SUEZ»-POLITIKKEN

Den britisk regjering mener å dele ansvaret med USA for å overvåke Sørøst-Asia og hindre hva den oppfatter som en trusel om kommunistisk ekspansjon «øst for Suez».

Vietnam blir oppfattet som en politisk sfære for USA, likesom Malaysia for Storbritannia.

Som Wilson understreket i SEATO-rådet i mai 1965:

Den britiske regjering har den samme grunnholdning til problemene med Vietnam og dets naboland på den ene siden og Malaysia på den andre. Det henger sammen med en politikk som vi konsekvent har fulgt helt siden 1945 om å trekke oss tilbake fra vårt tidligere koloni-herredømme i Asia. Etter hvert som folkene som tidligere var under britisk styre, har oppnådd uavhengighet, har vi ment at de skulle få være i fred og selv bestemme sin vei til fred og velstand. På anmodning har vi stilt hjelp til disposisjon, eller ved overenskomst. Men vi har aldri søkt — og vi søker ikke nå — å påtvinge våre synspunkter. . . .

Skulle Malaysia og de asiatiske medlemmer i morgen si til Storbritannia: «Takk, men alle ytre trusler mot vår uavhengighet har opphørt, og vi trenger ikke lenger hjelp av dere,» så ville ingen være mer tilfreds enn den britiske regjering og det britisk folk.

Men så lenge disse truslene fortsetter og vår hjelp er ønsket, må vi fortsatt være opptatt av Sørøst-Asias anliggender. Jeg ser det slik at alle vi som er innblandet, har to oppgaver. Vi må arbeide for forhandlingsløsninger som vil bringe varig fred til området, til Vietnam ikke mindre enn til Malaysia. Det blir en langvarig og vanskelig oppgave, framfor alt fordi de som har truet freden hittil har vist seg lite rede til å foretrekke forhandlingsbordet framfor slagmarken. . . .

Vår annen oppgave er å sørge for at ikke fredens fiender kommer noen vei videre, mens vi er opptatt med den langvarige og vanskelige oppgaven med å komme fram til en varig og hederlig løsning gjennom forhandlinger. Det er derfor USA og mange andre land er aktivt engasjert med å hjelpe Sør-Vietnams folk til å motstå innblanding utenfra. Det er derfor Storbritannia, Australia og New Zealand hjelper Malaysia til å bevare sin uavhengighet og territoriale integritet mot indonesisk aggresjon.

(Harold Wilson, tale i SEATO-rådet 3. mai 1965)

BRITISK HOLDNING TIL FORHANDLINGER OM VIETNAM

Den britiske regjering har også uttrykt ønske om å få slutt på krigen ved forhandlinger:

Når det gjelder Vietnam, er det Hennes Majestets regjerings mål å oppnå en konferanse slik at krigen kan opphøre og en varig løsning bli nådd. Den stadig mer intense krigen gjør dette desto mer nødvendig.

(Michael Stewart, Hansard 3. juni 1965)

Den tidligere siterte erklæringen fra sentralstyret, innledes på denne måten:

Om den tragiske situasjon i Vietnam, erkjenner sentralstyret i arbeiderpartiet at regjeringens hensikt helt fra først av har vært å forsøke å få diskusjonen i gang med henblikk på å få stanset kamp-handlingene.

(Sentralstyrets erklæring 26. mai 1965)

I sin redegjørelse 3. juni pekte Stewart på hva han håpet for-handlingene ville føre til og rettet oppmerksomheten mot hva han kalte «en hindring på begynnelsen av veien».

Det er verken noen fornuftig eller menneskelig grunn til at ikke begivenhetene skulle kunne utvikle seg på følgende måte: Først bør det sammenkalles en konferanse i den regi man kan bli enig om; ildens opphør kan enten komme før en slik konferanse eller bli oppnådd på konferansen. Så følger en ordning som vil sikre Sør-Vietnam mot enhver form for aggresjon. Etter dette vil Sør-Vietnam være sikret som et land der det ikke er noen fremmede tropper eller baser og som ikke er bundet av noen militærallianse. Innbyggerne vil dermed få anledning til å overvinne krigens herjinger og i frihet og fred bestemme sin egen styreform.

Det framtidige forholdet mellom Nord- og Sør-Vietnam bør bli gjenstand for frie avgjørelser av folkene i begge land. Det vil også bli anledning til et økonomisk gjenreisningsprogram under FN's administrasjon. USA lovet generøst bidrag til et sådant program; den britiske regjering vil bidra, og jeg er sikker på at mange andre land vil gjøre det samme.

Jeg tror at dette er den riktige veien. Men jeg må si til Underhuset at jeg tror det er en hindring helt ved begynnelsen av veien. Denne hindringen er at regjeringene i Nord-Vietnam, Kina og Sovjetunionen har nektet å forhandle overhodet. Jeg gjentar at den britiske

regjering trass i dette avslaget fortsatt vil arbeide for en konferanse på enhver måte som byr noen mulighet for suksess.

(Michael Stewart, Hansard 3. juni 1965)

I juli la Wilson fram forslaget om en fredsdelegasjon fra samveldelandene. Forslaget ble presentert på samveldekonferansen til statsministrene. Wilson skulle selv lede delegasjonen. Etter lang debatt ble forslaget godtatt av statsministrene, unntatt Tanzanias president Julius Nyerere. President Nkrumah fra Ghana og Trinidads statsminister dr. Eric Williams ble overtalt til å delta sammen med Wilson. Delegasjonen ble straks hilst velkommen av president Johnson og Sør-Vietnams regjering, men fordømt av Peking. Det ble snart klart at den verken ville bli mottatt i Moskva eller Hanoi.

Den britiske regjering oppfatter disse begivenheter slik at den fortsatt har arbeidet for en fredelig løsning, og at dens meglingsforsøk fortsatt har strandet på «hindringen ved veiens begynnelse» — kommunistisk umedgjørighet. Det er i alt vesentlig samme holdning som den amerikanske regjering har.

Den britiske regjering tror at den ikke kan spille noen konstruktiv rolle om den følger rådet fra sine kritikere og distanserer seg åpent fra USA's politikk. Eksempler på dette gir både Stewarts henvisning til «lettvinte fordømmelser av USA» og erklæringen fra Labours sentralstyre.

Sentralstyret er klar over at denne oppgaven (med å sammenkalle en konferanse om Vietnam) krever lang og tålmodig innsats og at det kan bli flere skuffelser før partene samles rundt et bord. Men om dette lykkes, er det i høy grad takket være de tålmodige og energiske anstrengelser som den britiske regjering har gjort bak kulisene, anstrengelser som ville ha vært forspilt om man hadde fulgt iherdige råd om å nøye seg med offentlige uttalelser.

(Sentralstyrets erklæring 26. mai 1965)

KRITISKE BRITER

Den britiske regjering er blitt kritisert hele tida etter utvidelsen av krigen i Vietnam i februar 1965. Hovedpunktet i kritikken er at Storbritannia assosierer seg med amerikansk Vietnampolitikk. Det har vært forlangt at Labour-regjeringen offentlig skulle fordømme amerikansk politikk eller i det minste bombing av Nord-Vietnam. Det har videre vært hevdet at om den britiske regjering virkelig ville megle, måtte den opptre uavhengig av begge parter:

Regjeringen forsvarer seg med at den ønsker å opptre som fredsstifter i Vietnam. Dette kan den bare gjøre om det er klart at den opptre uavhengig. Om den, slik som Michael Stewart i Washington denne uka, gir fortsatt støtte til amerikansk politikk, vil den ikke få den tillit som en fredsstifter trenger. Mange vil da tro at regjeringen søker etter en løsning på amerikanske betingelser.

(Tribune, leder 26. mars 1965)

Utenriksministeren har hevdet at en offentlig fordømmelse av Amerika ville være irrelevant, mens erklæringen fra sentralstyret gikk ut på at den ville bety en hindring. Disse påstander blir tilbakevist:

Det er simpelthen ikke sant at det eneste alternativ for den britiske regjering er hvising i telefonen og ineffektivt offentlig anskrik. Det har vært bedyret for mange av oss som har etterlyst en offentlig fordømmelse, at vi bare ber regjeringen om å være ineffektiv eller gjøre tingene verre. Naturligvis vil ingen be den om å gjøre noe som kan forverre situasjonen i Vietnam, men det er ikke sant at statsmannsaktige offentlige uttalelser ikke spiller noen rolle i diplomatiet til et land som vil vise fredens vei. Regjeringen er da også rask nok til å komme med offentlige erklæringer som støtter USA.... overfor alt vi har hørt i kveld må det sies at telefonsamtalene hittil i seg selv later til å ha vært fullstendig ineffektive.... det er vel og bra å si at vi på et framtidig tidspunkt kan innta en uavhengig holdning. Men for hver uke som går av Vietnam-krisen, blir det mer klart at den totale støtten som den britiske regjering fra først av ga USA, i høy grad har gjort den til en fange av utviklingen.

(Professor K. W. Wedderburn på Oxford teach-in 16. juni 1965)

STORBRIANNIA USKIKKET SOM MEGLER

John Mendelson har svart på påstanden om at det bare ble etterlyst ord fra regjeringen. Mendelson tilhører Labours parlamentgruppe og er en av regjeringens skarpeste kritikere.

Kritikken mot regjeringen kan sammenfattes slik: Ved komplett å assosiere seg med amerikanske aksjoner og uttalelser om Vietnam, har Wilson lammet den britiske regjering og gjort det umulig for den å opptre som meglar i den farlige Vietnam-konflikten. Det saken gjelder, er ikke mangelen på offentlige uttalelser fra regjeringen, men regjeringens manglende evne til å opptre effektivt som en av Genève-konferansens felles-formenn....

(John Mendelson, Tribune 7. mai 1965)

Også Hanoi radio har gitt uttrykk for at Storbritannia har gjort seg umulig som meglar.

VDR's holdning til Wilsons fredsdelegasjon er klar. Den ble uttrykt av president Ho da han svarte på noen spørsmål fra den britiske avisen Daily Worker: Wilson har ikke opptrådt i samsvar med sin funksjon som felles-formann ved Genève-konferansen 1954 om Vietnam. Han har forsøkt å støtte USA's imperialistiske aggresjon mot Vietnam. Wilson er ikke kvalifisert til å fremme fredsforhandlinger siden han selv støtter den amerikanske aggresjon og utvidelse av krigen. Den eneste riktige måten å løse Vietnam-problemet på, er at USA gjør slutt på den aggressive krigen og trekker tilbake alle væpnete styrker og våpen fra Sør-Vietnam slik at det vietnamesiske folk selv får anledning til å løse sine indre spørsmål, og den sør-vietnamesiske frigjøringsfronten (SVNLF) må ha et avgjørende ord med hensyn til det sør-vietnamesiske problemet. Dette er det standpunkt som VDR-regjeringen og SVNLF's erklæring av 22. mars har gitt uttrykk for.

(Hanoi radio 1. juli 1965)

ØST FOR SUEZ

Påstanden om at Storbritannia må støtte USA i Vietnam på grunn av sitt engasjement i Malaysia er blitt kritisert av tre grunner; det hevdes at situasjonen i Malaysia ikke er analog med situasjonen i Vietnam. De to konflikter kan ikke være deler av samme program; om det anti-vestlige Indonesia skulle true Malaysia med full krig, ville USA hjelpe Storbritannia uansett britisk Vietnam-politikk; og Malaysia-politikken er lite heldig i seg selv og ubrukelig som motivering for å støtte krigen i Vietnam. Det første av disse poengene underbygges av dr. Malcolm Caldwell, lektor i asiatisk historie ved høyskolen for orientalske og afrikanske studier i London:

Det dreier seg om atskilte spørsmål. Vietnameserne slåss for å fordrive en ellers fjern og fremmed okkupasjonsmakt. Nesten alle land i verden som ikke er helt avhengig av USA og en stor del av selv amerikansk opinion, støtter eller sympatiserer med det vietnamesiske folkets kamp for fred og uavhengighet. På den annen side er Malaysia og Indonesia uavhengige land som har mye til felles når det gjelder rase, religion og kultur. Det er verden over en eiendommelig fordeling av støtte til den ene eller den andre: for å ta et eksempel, støtter Pakistan — som medlem av SEATO — Indonesia, mens det «alliansefrie» India støtter Malaysia. Ledelsen av frigjøringsbevegelsen i Vietnam bygger til dels på kommunistene, mens okkupasjonsmakten er den ledende nasjon i den kapitalistiske verden.

Soekarno er ikke kommunist trass i gjentatte vestlige presse-beskyldninger (en rekke akademiske iakttakere av den indonesiske skueplassen finner enkelte antikommunistiske trekk), og Malaysia har åpenbart alternativer til en solid amerikansk-orientert kurs. I Vietnam-konflikten kan forhandlinger bare lykkes så sant den ene eller den annen part endrer standpunkt totalt: enten må Vietnam godta amerikansk okkupasjon, eller så må amerikanerne trekke seg ut. På den andre siden behøver ingen av partene å tape på forhandlinger. De spørsmål som står på spill kan godt bli gjenstand for forhandlinger.

(M. Caldwell, International Affairs juli 1965)

KURSENDRING

Det er hevdet at den britiske regjerings støtte til bombing av mål i Nord-Vietnam betyr en endring i Labours politikk som tok sikte på å unngå utvidelse av krigen nordover, slik partiledere ved forskjellige anledninger hadde gitt uttrykk for. 30. juni 1964 sa Wilson:

Gjør vi rett i — siden spørsmålet bare gjelder Sør-Vietnam og ikke Kina — å gå ut fra at ifølge hans informasjon er det overhodet ingen offisiell antydning fra USA om noen utvidelse av krigen i Nord-Vietnam? Vil han gjøre det helt klart — og vi ba ham om å gjøre det helt klart i mars — at vi ikke ville støtte noen utvidelse av krigen til Nord-Vietnam?

(Harold Wilson, Hansard 30. juni 1964)

STERLING

Et siste poeng i den britiske debatten må nevnes. Det går ut på at Storbritannia er nødt til å føye seg etter amerikansk politikk på grunn av sin avhengighet av amerikansk finansiell støtte til å forsvare pundet. Enten dette er sant eller ei, er det ikke et argument som regjeringen ville hevde offisielt. Men argumentet har vært framsatt uoffisielt, og for så vidt er det viktig.

I dette tilfelle er spørsmålet om Amerika ville støtte pundet uansett Storbritannias holdning til Vietnam. Her følger noen betraktninger om at det ikke behøver å være noen direkte sammenheng mellom pundet og føyelighet overfor amerikansk utenrikspolitikk i Vietnam.

For å forstå dette er det bare nødvendig å huske at amerikanerne også har hatt betalingsvanskeligheter i de senere år. Deres problemer har en annen karakter enn våre: oversjøisk handel spiller mye mindre rolle for økonomien deres, de har snarere hatt overskudd enn underskudd på sin valutabalanse og deres reserver er betydelig

større. Men i de siste ti årene har USA hatt nesten vedvarende underskudd og gitt fra seg gull til andre land, især i Vest-Europa. Årsaken til dette er en kombinasjon av svære oversjøiske investeringer og store oversjøiske regjeringsutlegg til militær og annen hjelp pluss en noe svekket konkurranseevne i verdenshandelen.

Av prestisjemessige og andre grunner er USA totalt uvillig til å devaluere dollaren som et middel til å løse sine vanskeligheter. Det er avgjort ikke nødvendig heller, for det fins utvilsomt andre måter å løse de amerikanske betalingsvanskene på. Men en vesentlig devaluering fra britisk side ville gjøre den amerikanske stillingen mye vanskeligere.

Dette skyldes for det første at devaluering av pundet (og av valutaen til noe annet land som ville følge det britiske devalueringseksemplet) ville ha tendens til å øke eksport til Amerika og redusere import fra Amerika (dette er hensikten med en eventuell devaluering). Det ville også redusere amerikansk eksport til noe tredje land (f. eks. i Europa) der britiske produkter var blitt konkurransedyktige. For det andre har man den psykologiske faktor at mange mennesker (gnomene i Zürich og andre) nylig har assosiert pund og dollar som svake valutaer, noe som i høy grad svekker tilliten til dollar. Det vil således bli en rask reduksjon av dollar-beholdninger i likhet med pundbeholdningene i november i fjor. Under disse omstendigheter ville det være svært vanskelig å unngå devaluering av den mektige dollar.

Av disse meget sterke grunner er Amerika villig til å strekke seg nesten ubegrenset for å hjelpe Storbritannia til å «bevare pundets integritet». Det er høyst usannsynlig at USA endog ville forsøke å bruke truselen om å trekke sin hjelp tilbake for å tvinge Wilson til å støtte bombingene av Nord-Vietnam.

(Charles Feinstein, Sanity mai 1965)

Norden

NORGE

— Støtter Regjeringen USA's politikk og krigføring i Vietnam, eller krever den at USA går inn for forhandlinger uten fortsatte krigshandlinger mot Nord-Vietnam? spurte Finn Gustavsen (SF), da han i Stortinget i formiddag begrunnet sitt spørsmål til utenriksministeren om Regjeringens syn på Vietnam-situasjonen. . . .

Norsk NATO-politikk under herr Langes ledelse har vonde tradisjoner i Vietnam. I 1952 stemte han på vårt lands vegne i NATO-rådet for en resolusjon som bl. a. «uttrykker sin helhjertede beundring for de franske styrkers og de «assosierte staters» arméers kraftige og langvarige kamp mot kommunistisk aggresjon; er av den oppfatning at de frie nasjoners motstand, i Sørøst-Asia som i Korea, er i dypeste harmoni med Atlanterhavssamfunnets mål og idealer, og er derfor enig i at de felttog som føres av Den Franske Unions styrker i Indo-China fortjener kontinuerlig støtte fra NATO-regjeringene».

(Ifølge Aftenposten 9. mars 1965)

Den norske regjering ønsker ikke å følge Finn Gustavsen på hans vei med svart-hvitt-fremstilling av problemene i Vietnam, erklærte utenriksminister Halvard Lange i Stortinget i går. Som svar på et begrunnet spørsmål fra SF's parlamentariske fører om Regjeringen støtter USA's politikk og krigføring i Vietnam, fremhevet utenriksministeren at det som nu trengs, ikke er flest mulig kategoriske meningsyttringer fra flest mulig lands side. Situasjonen er uhyre komplisert, sa Lange. Den beste måte vi kan bidra til en løsning på, er å lete seg frem til forhandlingsmuligheter og avholde seg fra kategoriske dommer. . . .

At en varig løsning i Vietnam ikke kan nås med militære midler, men bare på politisk grunnlag, synes åpenbart — og det er vel heller ikke noen uenighet om det. At en form for nøytralisering av hele området ville være en gunstig løsning, vil det neppe heller være noen prinsipiell uenighet om.

Det er imidlertid uhyre lett å tale om «politisk løsning» og «nøytralisering» som ønskelige mål. Hele problemet består i hvordan en

kan nå frem til et slikt oppgjør. Hvordan kan forhandlinger komme i gang — og på en slik måte at de har utsikt til å føre til et resultat? Og hvordan kan det sikres at et forhandlingsresultat blir respektert når det først er nådd? Dette er de spørsmål som nu intenst opptar en rekke regjeringer. Å få utviklingen over i et mer positivt spor krever et omhyggelig diplomati, bygget på best mulig innsikt i de forskjellige sider ved situasjonen.

— Regjeringen ønsker å støtte bestrebelser som kan lede mot et fredelig oppgjør i Vietnam, men den mener ikke den har noen oppskrift på hvordan de spørsmål jeg nettopp har nevnt, best kan besvares, sa Lange. Andre land, som i kraft av tidligere og nåværende interesser, i kraft av sin internasjonale tyngde og sin kontakt med de forskjellige parter i konflikten er mer fortrolig med problemene enn vi kan være, står nærmest til å finne de rette veier til et forhandlingsoppgjør.

Innledningsvis påpekte Lange at konflikten — eller konfliktene — i det tidligere Indo-China har pågått i mange år. Overfor den innviklede årsakskjede av hendelser, av aksjoner og motaksjoner, avtaler og avtalebrudd, indre og ytre motsetninger som det her gjelder, har Regjeringen hele tiden vist tilbakeholdenhet.

— Den 23. mai ifjor gav jeg en uttalelse i Stortinget om en anmodning vi hadde om å yde sivil hjelp til Syd-Vietnam, sa Lange. Vi oppfattet det slik at hensikten med hjelpen i første rekke skulle være å markere et politisk standpunkt, tilslutning til en bestemt politikk, og jeg uttalte at Regjeringen anså det betenkelig å bruke utviklingshjelp på den måten. Dette var et uttrykk for vår generelt tilbakeholdende innstilling.

Jeg uttalte ved samme anledning: «I dette standpunktet ligger det ikke noen mangel på forståelse for den utaknemlige oppgave som Amerikas forenede stater så å si er blitt påtvunget av historiske omstendigheter i retning av å vareta sikkerhetspolitiske hensyn i mange deler av verden og ofte i situasjoner hvor en bare står overfor valg mellom i seg selv utilfredsstillende alternativer.»

(Ifølge Aftenposten 10. mars 1965)

Den svenske utenriksminister Torsten Nilsson holdt 18. august 1965 for Stockholms arbetarekommuns styrelse (arbeiderpartiets representantskap) en tale om Vietnam-konflikten. Det var en vel balansert framstilling, med klare vurderinger, bemerket Arbeiderbladet og gjenga (etter «Stockholms-Tidningen») ordrett en del avsnitt i talen:

I Vietnam-konflikten er det vanskelig å avgjøre i hvilken utstrekning partene har støtte for sin opptreden i internasjonale avtaler og

folkerettslige regler. Men når USA utvider denne konflikt gjennom innsats av mer ødeleggende våpen over et større område, er det naturlig at svensk opinion etterlyser det folkerettslige grunnlaget for denne handlemåte. . . .

Det som særskilt har opprørt den svenske allmennheten i de siste månedene, har vært de stadig hyppigere vitnesbyrd om terror og masserepresalier som begge sider anvender som kampmiddel i Vietnam. Regjeringen deler det svenske folks avsky for terrordåd og represalimetoder, hvordan disse enn motiveres. Krig, og særlig borgerkrig, er alltid grusom, og grusomheten har gjennom årtier fått mange uttrykk under kampene i Vietnam. Jeg vil uttrykke håpet om at USA, som hyller de samme demokratiske og humanitære idealer som vi selv, vil utnytte all sin innflytelse for hos sine forbundsfeller å forhindre hendinger som står i strid med humanitetens lover.

Utgangspunktet for en løsning av Vietnam-spørsmålet må være forhandlinger, der alle de stridende parter deltar. Flere av dem har imidlertid vist en manglende vilje til dette eller stilt opp forhandlingsvilkår som har forekommet umulige å akseptere for motparten. Når USA i seinere tid sterkere har markert sin vilje til en forhandlingsløsning og henvist til muligheten av FN's medvirkning, så hilser vi denne utvikling med tilfredshet.

En første forutsetning for at Vietnams folk skal få mulighet til å forme sin egen framtid uten utenlandsk innblanding og uten indre terror, er en begrensning og en lokalisering, i siste hånd innstilling, av de væpnete fiendtlighetene. En allmenn våpenhvile (eld-upphør) er kanskje ikke tenkelig uten at de parter som direkte deltar i kampene, samtidig erklærer seg villige, i det minste i prinsippet, til å innlede drøftinger seg imellom om en løsning også av de politiske problemene. USA har for sin del erklært seg rede til «betingelsesløse forhandlinger».

Denne erklæring må rimeligvis innebære villighet til å sitte ned ved forhandlingsbordet uten å kreve noen som helst prestasjoner i ord eller handling av motparten utenom nettopp en erklæring om forhandlingsvillighet. Man får håpe at Sør-Vietnams regjering inntar samme standpunkt. Vietcong, Nord-Vietnam, China og Sovjet har hittil krevd en amerikansk retrett fra Vietnam og gjort dette på en måte som skaper inntrykk av at vilkåret først må oppfylles før forhandlinger er mulige og før den militære hjelpen til Vietcong i form av mannskap og materiell skal opphøre.

Man får håpe at dette inntrykk er uriktig og at disse parter i virkeligheten tenker seg at spørsmålet om den amerikanske evakueringen skal bli et av de spørsmål som forhandlingene skal ta sikte på når de er kommet vel i gang. Slik oppfattet er kravet rimelig,

likksom sørsidens krav om opphør av infiltrasjon fra nordsiden. Begge krav er i samsvar med den allmenne målsettingen å finne en vei tilbake til Genève-avtalen av 1954, en målsetting som partene på begge sider sier seg å støtte.

Som bl. a. FN's generalsekretær gjentatte ganger har framholdt, danner Genève-avtalen det naturlige utgangspunktet for de forhandlinger som en gang må bli tatt opp.

Hovedpunktene i denne avtalen er at det vietnamesiske folket har rett, ja endog plikt, til å arbeide for gjenforening etter frie valg, og videre at Vietnams område skal være fritt for fremmede militære baser.

Det amerikanske utenriksdepartement offentliggjorde en erklæring der det ble uttrykt håp om at den svenske regjering ikke mener den amerikanske innsatsen i Vietnam utgjør militær undertrykkelse Utenriksdepartementets talsmann i Washington framholdt at den svenske regjering var berettiget til å ha sine egne meninger om Vietnam, men erklæringen gjorde det klart at Washington håper at Nilssons uttalelse ikke er representativ for regjeringens syn.

(Ifølge Arbeiderbladet 21. august 1965)

NORDEN

Kommuniké fra det nordiske utenriksministermøte i Oslo 19. og 20. august 1965.

. . . . Utenriksministrene ga uttrykk for dyp uro og bekymring over den farlige situasjon i Vietnam. Ministrene henstiller til partene i konflikten å møtes ved forhandlingsbordet uten forhåndsvilkår fra noen av sidene og unngå skritt som kan innebære en utvidelse av konflikten. Det vietnamesiske folk må få mulighet for selv å bestemme sin framtid. Ministrene understreket den betydning en fredelig løsning av denne konflikten vil få på bestrebelsene for å skape alminnelig avspenning i verden. . . .

I noen kommentarer ble det pekt på en mulig uenighet bak den nordiske felleserklæring. En dansk avis hevdet at

den svenske regjering tydeligvis er meget innstilt på at partene forsøker en forhandling på grunnlag av 1954-avtalen, mens Norge befinner seg nærmere den amerikanske regjering og ikke lenger anser Genève-avtalen som noe vesentlig bidrag til løsning av konflikten.

(Politiken 22. august ifølge Pax 8/1965)

Utenriksminister Langes uttalelse til pressen den 20. august 1965 i forbindelse med det nordiske utenriksministermøte.

Jeg kan ikke tale på nordiske lands vegne, men gi uttrykk for den norske regjeringens syn. . . . Jeg tror det eneste Vietnams folk nå ønsker er å få leve i fred. Ingen av partene kan vinne en militær seier i denne konflikten. Det betyr at det gis ingen annen løsning enn den som kan finnes ved forhandlingsbordet. De Forente Staters President har gitt uttrykk for sitt lands ønske om forhandlinger med økende tydelighet. Vi venter på at den annen part skal si det samme. Det ser ut som om Nord-Vietnam og Vietcong ennå tror de kan få avgjort striden gjennom seier i krigen.

Jeg har tidligere flere ganger på Regjeringens vegne gitt uttrykk for våre tvil og betenkeligheter når det gjelder de amerikanske og sør-vietnamesiske bombetoktene i Nord-Vietnam. De kan ikke unngå å ramme sivilbefolkningen, og det er tvilsomt om de kan fremme den diplomatiske og politiske løsning som er den eneste utvei. I det minste måtte det være mulig å gjøre pause i bombetoktene for å prøve ut om igjen om det er grunnlag for forhandlinger. Men én ting må vi alle være klar over: alternativet blott og bar amerikansk uttrekking uten forhandlingsoppgjør foreligger ikke. Det ville være en fare for sikkerheten ikke bare i Sørøst-Asia, men også i andre deler av verden. Det ville vise at infiltrasjon og gerilja, såkalte «nasjonale frigjøringskriger» med mektig stormaktsstøtte bak seg kan drives uten risiko.

Det jeg her sier, er ikke bare noe som alle Amerikas allierte er enige om. Jeg vet at tanken på en slik mulighet ville vekke den dypeste uro og engstelse også i asiatiske land — og dét noen av de viktigste av dem. Ja, i andre deler av verden også, for den saks skyld. Det ser ikke ut til at det er mye De Forente Nasjoner kan gjøre i denne situasjonen. Men den norske delegasjon vil iallfall under den kommende Generalforsamling så sterkt den kan, ta til orde for våpenhvile og forhandlinger uten forhåndsvilkår i Vietnam.

(Ifølge Utenriksdepartementet)

Oslo distriktslag av Arbeidernes Ungdomsfylkings representantskap vedtok på sitt representantskapsmøte i går følgende uttalelse:

Oslo distriktslag av AUF vil. . . . igjen ta skarp avstand fra den amerikanske innblanding i Vietnam-konflikten. Bombetoktene må stoppes. Vietcong må anerkjennes som forhandlingspartner og forhandlinger innledes med sikte på amerikansk uttrekking og et nøytralt Vietnam.

(Ifølge Arbeiderbladet 24. august 1965)

Andre land

Vietnam-konflikten er blitt en fare for verdensfreden slik at alle land har vært nødt til å interessere seg for den. Noen land, som Australia og New Zealand, har sluttet seg til den amerikanske siden. Andre, som Indonesia og landene i Øst-Europa støtter NLF.

FRANKRIKE

Frankrike er det land som har strevd lengst og mest for å få istand forhandlinger med sikte på en annen løsning enn de to parter forestiller seg. Her uttrykker general de Gaulle sin oppfatning.

Vietnam ble utsatt for nye farer da en kommunist-stat installerte seg i Tonkin etter at våre tropper trakk seg tilbake, som forutsatt ved avtalen. Tilbaketrekningen av vår administrasjon og våre styrker voldte et sjokk i Sør. Spørsmålet var om landet selv kunne nå fram til nasjonal enhet og et fast styre. Så dukket amerikanerne opp med sin hjelp, sin politikk og sin myndighet.

USA mener å bære byrden av forsvar mot kommunismen verden over. Siden Sør-Vietnam på grunn av regimet i Nord risikerte å bli kommunistisk, ønsket Washington å gjøre denne staten istand til å forsvare seg selv. Uten å si noe nedsettende, tror jeg amerikanerne ble drevet av en følelse av å ha et slags kall, uvilje mot ethvert kolonilignende styre som ikke er deres eget, og endelig av et så vidt mektig folks naturlige ønske om å sikre seg nye posisjoner. Dette brakte USA til å ta vår plass i Indo-Kina. . . .

Samtidig er folk, uansett oppfatning om kommunisme, stadig mindre tilbøyelige til å støtte en sak og en myndighet som etter deres mening er forbundet med en fremmed stat. Det ser altså ut til at noen militær løsning ikke kan ventes lokalt. Enkelte forstiller seg riktignok at den kan finnes andre steder, ved at amerikanerne fører krigen så langt nordover som nødvendig. Men selv om de avgjort disponerer alle ønskelige midler, er det vanskelig å tro at de ønsker å ta den store risikoen for en generell konflikt.

I mangel av en avgjørelse i krig, må det altså slutes fred. Det betyr

å vende tilbake til hva man var enig om for ti år siden, denne gangen for å overholde det. Det betyr med andre ord at ingen fremmed makt lenger intervensjoner i de indre forhold til ulykkelige land som Nord- og Sør-Vietnam, Kambodsja og Laos. Et møte av samme art og i prinsippet med samme deltakere som ved den tidligere Genève-konferansen, ville avgjort være egnet til å ta en avgjørelse og organisere en upartisk kontroll. Dette er hva Frankrike foreslår.

(President de Gaulles pressekonferanse 23. juli 1964)

Frankrike anerkjente folkerepublikken Kina i januar 1964, og var på SEATO-konferansen (Manila) 15. april 1964 den eneste medlemsstat som stemte for nøytralisering av Vietnam. Frankrike har siden opphørt å delta aktivt i SEATO.

De land som har vært mest direkte berørt, er Vietnams asiatiske naboer, spesielt to av de tidligere deler av området som ble kalt Indo-Kina.

KAMBODSJA

Kambodsjas forhold til Sør-Vietnam har vært forbitret av en lang rekke grenseepisoder. Sør-Vietnam og USA har beskyldt Kambodsja for å yte direkte hjelp til NLF, og Kambodsja har beskyldt Sør-Vietnam for militære grensekrenkelser.

Prins Sihanouk har først og fremst villet bevare sitt lands frihet overfor øst og vest. Her er utdrag av en tale som ble kringkastet fra Kambodsjas hovedstad Phnom-Penh i juni 1965:

Jeg vil i alle tilfelle gjerne ha gjort det klart at i motsetning til hva hele den amerikanske pressen sier, søker jeg ikke å unngå kinesisk innblanding i mitt land dersom prisen er utenrikspolitiske innrømmelser til Kina, like lite som jeg spiller på noe slags vennskap med Kina i håp om at kineserne vil la meg og mitt regime i fred når amerikanerne forsvinner fra vår del av verden. Jeg kjenner kineserne for godt til at jeg tror det er mulig å myke dem opp eller å vinne dem. Skulle jeg drive et sånt spill, ville jeg ikke oppnå noe annet enn deres forakt, uten å endre deres planer for Kambodsja. Jeg er nokså sikker på at når Sør-Vietnam er blitt kommunistisk og når Thailand som har eksistert i 2.000 år, oppgir deres leir for å gå over i den sosialistiske leir, så vil Kambodsja i sin tur bli kommunistisk. Det innebærer at jeg forsvinner fra den politiske arena eller noe enda verre. For jeg er ikke og kan aldri bli annet enn en overbevist nasjonalist.

Jeg har ingen illusjoner om min egen skjebne dersom kommunistene skulle seire, men min personlige skjebne har ingen betydning. Det som teller, er at min stat blir spart for ti års lidelse, øde-

leggelse, borgerkrig, splittelse — kort sagt, den skjebne som Sør-Vietnam og Laos har opplevd. Må vi så bli kommunistiske, skal vi iallfall ha tilfredsstillende av å ha vunnet ti år, å ha bevart vår fred og enhet til det siste uten å ha måttet oppleve represalier av kineserne og sør-vietnameserne.

Tro ikke at denne utsikten på noen måte får oss til å smile, men jeg kan ikke se noen annen for mitt land, nå når USA ved sin vanvittige politikk har kastet folket i Sør-Vietnam og Laos i kommunistenes armer... og ødelagt alle håp om en sann og varig nøytralitet... .

(BBC Monitoring Service 5. juni 1965)

LAOS

Laos har ikke inntatt noen sterk holdning i konflikten på grunn av at landet er delt mellom en kommunistisk, en nøytralistisk og en rojalistisk fraksjon. Det kommunistiske Pathet Lao støtter NLF's forslag om en løsning og total amerikansk tilbaketrekning fra Sørøst-Asia. Rojalistene godtar domino-teorien, og støtter USA fullt ut i håp om at nederlag for NLF i Vietnam i det minste vil svekke Pathet Lao i Laos. Prins Souvanna Phoumas nøytralist-regjering har krevd at forhandlinger må komme i gang snarest.

INDONESIA OG NORD-KOREA

To land i Asia har tatt definitivt standpunkt for NLF — Indonesia og Nord-Korea. En indonesisk avis skriver:

Av hensyn til afro-asiatisk solidaritet har Indonesia besluttet å støtte vietnameserne mot amerikansk aggresjon og å feie vekk de siste rester av imperialismen fra Sørøst-Asia.

(Herald, Djakarta 9. august 1965)

Nord-Korea ble spesielt opprørt over planene om å sende sør-koreanske tropper til Vietnam. Statsministeren har fordømt amerikansk aggresjon og sagt at «nord-koreanerne vil ikke se på at koreanere blir brukt som den billigste og lettest tilgjengelige kanonføde i Vietnam».

(Economist Confidential Report 21. januar 1965)

SØR-KOREA, THAILAND OG MALAYSIA

Disse landene har støttet den amerikanske siden like sterkt. Sør-Korea har levert teknikere, et sykehus og kampinstruktører til

den sør-vietnamesiske hær. De siste meldinger går ut på at Sør-Korea har over 20 000 soldater i Sør-Vietnam, en forholdsvis større andel enn USA.

Thailand har også støttet USA sterkt. På en pressekonferanse i New York støttet utenriksminister Thanat Khoman den amerikanske bombingene av Nord-Vietnam og la til:

Vi mener at Sør-Vietnam er nøkkelen til Asia. Faller Sør-Vietnam for kommunismen, blir det mange tilbakeslag over hele Asia.

(SEATO Record februar 1965)

Malaysias statsminister Tunku Rahman har stilt seg kompromissløst bak USA. 20. juli 1965 ga han en uttalelse til pressen:

Personlig finner jeg ikke at spørsmålet kan løses ved et konferansebord med mindre en part erkjenner seg slått. Om Nord-Vietnam virkelig akter å diskutere fredsvilkår, måtte de ha gått med på å møte samveldets fredsdelegasjon. Tidligere er enhver avtale blitt brutt. Det er for mye å vente at folk nå skal møte til forhandlinger. Jeg tror ikke at det kan bli noen annen slutt enn i Korea, kanskje. Jeg tror ikke det er tvil om at kampene blir utvidet.

Alle land som verdsetter frihet og demokrati må være rede til å yte sitt bidrag. Det er ikke rettfærdig å legge all skyld på Amerika. Vi må finne ut hvem angriperne er; hvem som faktisk brøt Genèveavtalen; hvem som begikk alle drapene og som invaderte Sør-Vietnam. Verden later til å glemme alt dette og bare dynger kritikk på amerikanerne.

Får Nord-Vietnam sin vilje og klarer å dominere Sør-Vietnam, vil hele Sør-Vietnam falle for kommunismen.

FILIPPINENE

Filippinene har som medlem av SEATO konsekvent støttet amerikanernes aksjoner. Men i juli 1965 ble et regjeringsframlegg om å sende 2.000 soldater til Sør-Vietnam nedstemt i det filippinske senatet.

JAPAN

Trass i en god del opposisjon har også den japanske regjering støttet det amerikanske standpunkt. Utenriksminister Etsusaburo Shiina sa i nasjonalforsamlingen i juli 1965:

Det er helt klart at USA's opptreden i Vietnam slett ikke er noe

forsøk på å bringe Indo-Kina nok en gang inn under kolonistyre. Derfor er det ikke fair å kritisere USA bare ut fra den nåværende militære fasen av amerikanernes opptreden i Vietnam.

Den japanske regjering støtte nylig på vanskeligheter for sin Vietnam-politikk:

Etter at Okinawa i går ble brukt som base for et amerikansk bombetokt mot Vietcong, har den japanske regjering i dag for første gang rettet åpen kritikk mot de amerikanske aksjoner i Vietnam. Overfor de rasende opposisjonspartiene som er redde for at Japan blir blandet inn i krigen, så både utenriksminister Shiina og statsministerens talsmann Hasimoto at Japan hadde bedt USA om ikke å bombe Vietnam fra Okinawa.

Av en eller annen grunn — og Shiinas uttalelse utmerket seg ved en sterk tilbakeholdenhet — ble anmodningen ikke oppfattet. Shiina sa at bombeflyene kanskje allerede var underveis da anmodningen ble gitt, men han kunne ikke forstå omstendighetene.

Poenget er at japanerne kjenner seg ført bak lyset av amerikanerne. Juridisk kan USA riktignok gjøre hva det vil i Okinawa som står under japansk suverenitet, men som blir administrert av USA.

(The Times 31. juli 1965)

PAKISTAN

Pakistan er som medlem av SEATO i navnet forpliktet til å støtte det amerikanske engasjement. Men president Ayub Khan har i det siste satt mye inn på å bedre forholdet til Kina og opptrådt mer uavhengig enn før. En regjerings-vennlig avis har gitt uttrykk for pakistansk engstelse:

En slik konflikt kan ende med at Asia ligger i ruiner. Da kan nettopp den muligheten som den vestlige verden i dag så sterkt frykter — kommunismens framvekst — bli en realitet.

(Dawn 21. april 1965)

På SEATO-konferansen 1965 unnlot Pakistan å stemme da det var spørsmål om å godkjenne den amerikanske politikken.

INDIA

Statsminister Shastri har uttrykt sin oppfatning i et felleskommuniké etter sitt besøk hos president Tito av Jugoslavia i august 1965:

Under sine drøftinger viet de to parter stor oppmerksomhet til den stadig mer alvorlige situasjonen i Vietnam og utvekslet synspunkter om hvordan den farlige krigsutviklingen kan bli stanset. Skal en farlig og mer omfattende krig i Vietnam forhindres og verdensfreden bli bevart, fins det intet alternativ til en politisk løsning innen rammen av Genève-avtalen som de to parter i høy grad støtter. Det er derfor av den største betydning at de parter som er berørt av Vietnam-situasjonen, møtes ved konferanse-bordet. Sør-Vietnams nasjonale frigjøringsfront må delta i enhver slik konferanse.

Bombingen av DRVN må stanse. Dermed vil det bli bedre muligheter for at partene kan møtes. De to land var enige om at de sammen med andre alliansefrie (non-aligned) land ville søke å finne vei til en fredelig løsning av Vietnam-problemet og oppfyllelse av det vietnemesiske folks ønsker om fred og uavhengighet.

(Information Service of India 2. august 1965)

Forslaget om en afro-asiatisk fredsstyrke i Vietnam er en frukt av disse anstrengelsene.

AUSTRALIA

Australia har under ledelse av Sir Robert Menzies sendt over 1 600 soldater til Sør-Vietnam.

«Skulle Nord overta Sør-Vietnam, ville det bety en direkte trusel mot Australia,» mener Sir Robert.

Australia har sendt en infanteribataljon til Vietnam. Det er en fjerdepart av Australias effektive militærstyrke. Men opposisjonslederen i representanthuset, A. R. Calwell (Labour) var imot dette. Han anklaget regjeringen for ikke å ha forstått den kommunistiske utfordringen på riktig måte, for å ha feilvurdert Amerikas og dets alliertes interesser og for å ha misforstått krigens natur som han definerte som vesentlig en borgerkrig. Han sa videre (i mai 1965):

Vi mener at Amerika ikke må bli ydmyket eller tvunget til å trekke seg tilbake. Men vi er overbevist om at tvisten i Vietnam før eller siden må bli løst ved FN's hjelp. Er det nødvendig å markere FN's myndighet med en fredsstyrke, må Australia yte all mulig innsats. Men militær innblanding i den form som den australske regjering nå har besluttet, betyr etter vår oppfatning en trusel mot Australias posisjon i Asia, mot vår gode makt i Asia og framfor alt mot denne nasjonens sikkerhet.

NEW ZEALAND

New Zealands holdning minner om Australias. Trass i sterk opposisjon er det sendt 120 artilleri-soldater. Statsminister Holyake har uttrykt enighet med USA's premisser og opp-treden.

Etter hva statsminister Keith Holyake sa i forrige uke, betyr New Zealands innblanding i Sør-Vietnams og Malaysias problemer — to av verdens viktigste urosentra — at landet kjenner seg direkte berørt. «Vi har tatt på oss en byrde, en byrde som kan bli tyngre og mer trettende i nær framtid enn den er i dag. All den stund vi godtar at New Zealands framskutte forsvarslinje er i Sørøst-Asia, må vi også påta oss ansvaret med å bidra til dette forsvaret, selv om det koster personlig offer,» sa han.

(New Zealand Bulletin 19. februar 1965)

Som i Australia har opposisjonen i New Zealand tatt avstand fra dette engasjementet. Dette kommer klart til uttrykk i femte og sjette avsnitt av en resolusjon fra landsorganisasjonen som

Går imot at det blir sendt og brukt militære styrker i Vietnam og enhver innblanding av andre land i Vietnam, medmindre hensikten er å forhandle om en fredelig løsning av den nåværende konflikten;

Beklager og fordømmer regjeringens beslutning om å trekke tilbake den konstruktive, fredsskapende tekniske styrken som nå arbeider på veier, broer og skoler i Sør-Vietnam og erstatte den med en artilleri-kampgruppe.

(Enstemmig resolusjon 1. juni 1965)

CANADA

Som medlem av den internasjonale kontrollkommisjonen har den kanadiske regjering støttet den amerikanske analysen av konflikten, men har stadig tatt til orde for å få slutt på krigen og løse konflikten ved forhandlinger.

De av oss som tror på demokratiet, ønsker ikke å se kommunismen bre seg. Men vi ønsker heller ikke å se at antikommunismen blir brukt som en unnskyldning for å tvinge diktatoriske og kompromitterte regimer på folk som ikke ønsker dem. Hver gang en eller annen utbyttet nasjon forsøker å fri seg fra de mektige internasjonale monopolenes grep kommer det advarende rop om kommunisme. Men de som roper, er mindre opptatt av friheten til de folk det gjelder enn av å bevare et fåtalls privilegier.

(The Commonwealth, Regina, Saskatchewan 19. juni 1965)

DE ALLIANSEFRIE LAND

I april 1965 sendte de alliansefrie land i Beograd-pakten ut en oppfordring mot fremmed intervensjon, for forhandlinger uten betingelser, slik at Genève-avtalen kunne bli gjennomført.

APPELL FRA SJU NASJONER

Idet vi følger opp kommunikéet fra de alliansefrie lands stats- og regjeringssjefs-konferanse i Kairo i oktober 1964, har vi undertegnede stats- eller regjeringssjefer sett med stor bekymring på tilspisingen av konfliktene i Sørøst-Asia og visse områder av Afrika, Midt-Østen og Latin-Amerika. Krisene skyldes undertrykkelse og fremmed innblanding. Vi beklager også den nåværende stillstand i De Forente Nasjoner som hindrer organisasjonen fra å fylle sitt ansvar for å bevare og trygge freden.

Vi bekrefter høytidelig at ethvert folk har rett til selvbestemmelse og at alle stater må avstå fra trusler og maktbruk i sine internasjonale forbindelser.

Vi gjentar at vi går inn for prinsippet om at statenes suverenitet og territoriale integritet skal være ukrenkelig.

Vi uttrykker som vår overbevisning at å ty til makt og press i forskjellige former er i strid med det vietnamesiske folks rett til fred, frihet og uavhengighet. Resultatet kan bare bli skjerpet konflikt i området og utvidelse av krigen med katastrofale konsekvenser.

Vi er dypt bekymret over at situasjonen er forverret i Vietnam. Vi er overbevist om at det skyldes utenlandsk intervensjon av militær og annen art, som hindrer gjennomføringen av Genève-avtalen om Vietnam.

Vi er helt sikre på at den eneste måten å få slutt på konflikten, er å søke en fredelig løsning ved forhandlinger, og dette uansett mulige forskjeller ved bedømmelsen av de ulike elementer i situasjonen i Vietnam. Vi retter derfor en inntrengende appell til de parter som er berørt om å innlede slike forhandlinger så snart som mulig, uten å stille noen forhåndsvilkår, slik at det kan bli funnet en politisk løsning av problemet i Vietnam i samsvar med det vietnamesiske folkets berettigede aspirasjoner og i pakt med Genève-avtalen om Vietnam og erklæringen fra de alliansefrie lands konferanse i Kairo.

DE FORENTE NASJONER

Vietnam er aldri blitt tatt opp til full debatt i FN. Generalsekretær U Thant har vært nødt til å konsentrere seg om personlige diplomatiske anstrengelser for å oppnå en fredelig løsning. På en pressekonferanse i februar 1965 sa han:

Jeg har som dere alle vet ført private samtaler om dette Vietnam-spørsmålet gjennom lang tid. Det vil selvfølgelig ikke på det nåværende tidspunkt være særlig nyttig å avsløre selv enkelte trekk av de forhandlinger jeg har ført. . . . Jeg har lagt fram visse idéer jeg selv har for noen av de viktigste partene som er direkte innblandet i Vietnam-spørsmålet. Jeg har til og med gitt konkrete idéer og forslag. Men inntil nå foreligger det ikke noe endelig resultat av disse konsultasjoner og diskusjoner. . . .

Jeg har den største respekt for den store amerikanske leder, president Johnson, hvis klokhet, måtehold og følsomhet for verdensopinionen er velkjent. Jeg er sikker på at bare det store amerikanske folk visste om de sanne fakta og bakgrunnen i Sør-Vietnam, ville det være enig med meg i at fortsatt blodsutgytelse er unødvendig. Likeledes i at bare den politiske og diplomatiske framgangsmåten med diskusjoner og forhandlinger kan skape et grunnlag slik at USA blir istand til å trekke seg rolig tilbake fra den delen av verden. . . .

Den 12. i denne måneden sa jeg offentlig at dersom det fremdeles er vanskeligheter for noen av stormaktene med hensyn til en omgående sammenkalling av en konferanse slik som i Genève, så vil det være verdt å undersøke mulighetene for uformelle, private og konfidensielle meningsutvekslinger mellom noen av de parter som er direkte innblandet, som et forberedende skritt til å sammenkalle en mer formell konferanse. Dette var min appell. Naturligvis kan jeg på ingen måte vite hva som vil skje om disse meningsutvekslinger finner sted, eller om en formell konferanse finner sted, vet jeg ikke hva resultatet vil bli av slike drøftinger. Men det er verdt å prøve. Og la meg gjenta: Jo lenger man venter, desto vanskeligere vil det bli å oppnå en varig fred i Vietnam.

(United Nations Information Centre 25 februar 1965)

En sammenfatning

Det franske kolonistyre over de indo-kinesiske folkene kunne ikke fortsette i det moderne Asia. Det var stort sett tre alternativer:

- 1) reform av det franske styret innenfra
- 2) Kinas eller Vestens absorbering av det franske Indo-Kina;
- 3) Utvikling av de indo-kinesiske folk til uavhengige nasjoner.

I 1950 møtte de franske bekymringer over Indo-Kina sympati fra USA i håp om at Frankrike ville sette sitt hus istand. I løpet av noen få år ble denne troen oppgitt. På den ene siden gikk det skitt med Frankrikes finanser, administrasjonen vaklet og hæren var frustrert. På den andre siden drev den franske kolonialismen befolkningen over til Vietminh slik at den ikke-kommunistiske nasjonalismen ble utvisket. Det andre alternativet ble betraktet som uønsket, det tredje som forhastet. I 1954 var den franske fiaskoen blitt åpenbar, og det var delvis for å få istand en ordning med uavhengige nasjoner at Genève-konferansen ble sammenkalt.

Situasjonen var ikke uten sidestykke. I det 19. århundre var det utviklingen av det europeiske Tyrkia som bekymret stormaktene. Britene hadde fra først av animert den tyrkiske administrasjonen til reformer, men var i 1878 gått over til det standpunkt at det ville være bedre å komme fram til en ny ordning på Balkan. Benjamin Disraeli vendte tilbake fra Berlin-kongressen med løsenet «fred med ære» og med et kart over land som nettopp var blitt skapt.

President Eisenhower var mindre tilfreds med sitt nye kart. Da han senere ble spurt, svarte han at Genève-konferansen var «et ufullendt slag, og i alle fall kunne det ikke være tale om å erkjenne nederlag i utenrikspolitikken.» (New York Times 6. mai 1964)

En rekke uavhengige nasjoner var skapt, men kommunistene hadde utvidet sin makt, og det fantes ikke noen garanti for at Sør-Vietnam kunne motstå presset deres.

Liksom Berlin-kongressen ikke avgjorde Sørøst-Europas framtid, lyktes heller ikke Genève-konferansen med den tilsvarende delen av Asia. I årene etter 1878 var det begrensede kriger og diplomatiske anslag. Balkan-statene kjempet innbyrdes og stormaktene rivaliserte om posisjoner. På liknende måte har det i årene etter Genève-konferansen ikke lyktes å komme til enighet om fortolkningen av

avtalen. Det sentrale spørsmålet i krigen som fulgte, er hvem som skal kontrollere Vietnam og hvilken måte de skal sikre sitt herredømme på.

Denne boka har referert ulike oppfatninger om konflikten. Vi har sett nærmere på bestemmelsene fra Genève og på grunner til at de ikke er blitt gjennomført. Det amerikanske synet går ut på at Nord har organisert og ledet angrepet mot Sør. Andre hevder derimot at avtalen forutsatte gjenforening av Vietnam, og at konflikten ble fornyet fordi gjenforeningen uteble og fordi folket i Sør ble undertrykt.

Det har ikke vært mulig å bevare «Read-in»-formen (med presentasjon og imøtegåelse av standpunkt for standpunkt) gjennom hele boka. Analysen har vært viktigere enn argumentasjonen når det gjaldt spørsmål om det franske styrets historie, USA's voksende engasjement, pasifiserings-planenes fiasko og «domino»-nasjonenes oppfatninger.

«Read-in»-formen tjener til å gi en detaljert og organisert framstilling av en sak. Det er en nyttig form når en vil granske forutsetningene for en politikk, årsakene til suksess og fiasko, gyldigheten av motstridende standpunkter.

Boka begynte derfor med historien om det franske herredømmet, Genève-avtalen og dens delvise gjennomføring og om USA's stadig sterkere engasjement. Framstillingen ble avbrutt ved år 1961 for å undersøke det omstridte spørsmålet om grunnene til opprøret i Sør-Vietnam.

Den løpende framstilling ble gjenopptatt med omtale av de amerikanske beslutninger i 1961 og 1962 og anstrengelser for å sikre fred i landet og en stabil regjering i Saigon. NLF's metoder ble belyst med øyenvitneskildringer og autoritative erklæringer. Vi gjennomgikk politiske, sosiale og religiøse grupperinger for å forklare instabiliteten i Saigon. I 1964 var situasjonen forverret. En stor debatt om midler og konsekvenser fulgte.

Historien om Sør-Vietnam ble avsluttet med en gransking av den amerikanske framgangsmåten: flere landstyrker i direkte kamp, og bombing av Nord-Vietnam. I resten av boka ble det brukt en fortellende og beskrivende form, unntatt om utviklingen i Nord-Korea og Kina som egnet seg for «Read-in»-metoden.

Året 1965 har resultert i et tilsynelatende paradoks: Økt militær innsats med en voksende erkjennelse av at en politisk løsning må til.

Det er umulig å si noe nærmere om framtida uten detaljerte henvisninger til den tidligere utvikling. Spørsmålet om USA vil bruke atomvåpen mot Nord avhenger av hvordan den amerikanske regjering bedømmer de globale virkninger, militære resultater og den nordlige partens rolle og standhaftighet i krigen. Noen av disse

spørsmålene ligger utenfor rammen av denne boka. Andre ville om de kunne bli besvart, gjøre boka overflødig.

Det viktigste er at leseren har kunnet danne seg en klarere oppfatning om argumentene i spørsmål som:

- 1) Ga Genève-avtalen et sunt grunnlag for den politiske utvikling i Vietnam? Hvilket eller hvilke land har i så fall krenket dem?
- 2) Bygger NLF vesentlig på egen styrke eller på innblanding utenfra?
- 3) Hvem er det som opptrer aggressivt i Asia — USA eller Kina?

Betydningen av britisk aksjon i konflikten henger sammen med det mer generelle spørsmålet om den rollen ikke-krigførende kan spille. Bør de forsøke å bringe de to parter sammen ved å ta initiativ til drøftinger og konferanser? Eller bør de undersøke konfliktens opprinnelse og årsaker mer omhyggelig og skifte sol og vind mellom de to parter?

Da Tyrkia mistet makten over Balkan, fulgte en lang og urolig periode. Nasjonalismens krav støtte sammen med stormaktenes, og motsetningene i området kom til å utløse den første verdenskrig. Kan den tredje oppleve sitt Sarajevo dersom en amerikansk ambassadør blir myrdet?

Forklaringer:

- ARVN — Army of the Republic of South Vietnam (republikken Sør-Vietnams hær).
- Bao Dai — Siste keiser både i Annan og i den assosierte staten Vietnam.
- Binh Xuyen — Buddhistisk politisk sekt i Sør-Vietnam.
- Cao Dai — Buddhistisk politisk-religiøs sekt i Sør-Vietnam.
- CIA — Central Intelligence Agency (den amerikanske etterretningstjenesten).
- Dai Viet — Høyre-orientert politisk parti, grunnlagt 1941. Drevet «under jorden» av Diem.
- DRVN — Democratic Republic of Vietnam (North).
- Drong Minh Hoi — Liga for Vietnams uavhengighet, grunnlagt 1941. Kjent under betegnelsen Vietminh (se nedenfor).
- Genève-konferansen 27. april—22. juli 1954. Resulterte i en våpenhvile-avtale og erklæringer om framtidige politiske løsninger i Vietnam.
- Hoa Hao — Buddhistisk politisk-religiøs sekt i Sør-Vietnam.
- Ho Chi Minh-ruten — Forsyningsvei fra Nord gjennom Laos til Sør-Vietnam.
- ICC — International Control Commission — med representanter for India, Canada og Polen som skulle overvåke Genève-avtalene.
- Intersone V og VI — Militærdistrikter i Sør-Vietnam.
- Lao Dong — Arbeidernes kommunistparti i Nord-Vietnam.
- MAAG — (U.S.) Military Assistance Advisory Group 1954—1962. Etterfulgt av USMAC (se nedenfor).
- NLF — National Liberation Front. Motstandsbevegelsen i Sør-Vietnam.
- OSS — Office of Strategic Services. CIA's forløper under den annen verdenskrig.
- PAVN — People's Army of Vietnam (North).
- SEATO — South East Asian Treaty Organization.
- SVN — Sør-Vietnam.
- USIS — United States Information Service.
- USMAC — United States Military Assistance Command (opprettet i 1962).
- Vietcong — Nedsettende betegnelse som betyr «vietnamesisk kommunist».
- VDR — Vietnamese Democratic Republic (North).
- Vietminh — Populær betegnelse på motstandsbevegelsen mot franskmennene 1941—1954.

UTVALGTE BØKER

- Burchett, W. G.: *The Furtive War*, International Publishers, New York 1965.
- Burchett, W. G.: *Vietnam: Inside Story of the Guerilla War*, International Publishers, New York 1965. (Norsk utgave, Ny Dag)
- Crozier, B.: *South-East Asia in Turmoil*, Penguin Books, London 1965.
- Devillers, P.: *Histoire du Vietnam de 1940 à 1952*, Editions du Seuil, Paris.
- Devillers, P.: and Lacouture, J.: *La Fin du Guerre: Indochine 1954*, Editions du Seuil, Paris 1960
- Eden, Sir Anthony: *Full Circle*, Cassel, London 1960.
- Fall, B. B.: *Street without Joy*, Pall Mall Press, London, rev.ed. 1965.
- Fall, B. B.: *The Two Viet-Nams*, Pall Mall Press, London rev.ed. 1965.
- Honey, P. J.: *Communism in North Vietnam*, Ampersand, London 1965.
- Honey, P. J. (ed.): *North Vietnam Today*, Frederick A. Praeger, New York 1962.
- Hammer, E. J.: *The Struggle for Indochina*, Stanford University Press, California 1954.
- Hammer, E. J.: *The Struggle for Indochina Continues: Geneva to Bandung*, Stanford University Press, California 1955.
- Hickey, G. C.: *Village in Vietnam*, Yale University Press, 1964.
- Halberstam, D.: *The Making of a Quagmire*, Random House, New York 1964.
- Lacouture, J.: *Le Vietnam entre Deux Paix*, Editions du Seuil, Paris 1965.
- Lancaster, D.: *The Emancipation of French Indo-China*, O.U.P. for R.I.I.A., London 1961.
- Murti, B. S. N.: *Vietnam Divided: the Unfinished Struggle*, Asia Publishing House, London 1964.
- Mus, P.: *Vietnam: Sociologie d'une Guerre*, Editions du Seuil, Paris 1952.
- Nguyen Kien: *Le Sud Vietnam depuis Dien Bien Phu*, François Maspero, Paris 1963.
- Scigliano, R.: *South Vietnam: Nation Under Stress*, Houghton Mifflin Co. Boston 1963.
- Tanham, G. K.: *Communist Revolutionary Warfare; the Vietnam in Indochina*, Methuen, London 1962.
- Tongas, G.: *J'ai Uecu dans L'Enfer Communiste au Nord Viet-Nam et J'ai Choisi la Liberté*, Nouvelles Editions Debresse, Paris 1960.
- Truong Chinh: *Primer for Revolt*, Frederick A. Praeger, New York 1963.
- Vietnam i svensk pressdebatt sommaren 1965*. Verdandi.
- Warner, D.: *The Last Confucian*, Angus & Robertson and Penguin Books, London 1964.

TIDSSKRIFTER OG AVISER SOM ANBEFALES

Foreign Affairs; International Affairs; Pacific Affairs; Asian Survey; Japan Quarterly; Global Digest; Le Monde, New York Times, Le Nouvel Observateur, L'Express, Time, Newsweek, samt kvartalsskriftet *Viet Report* og ukebladet *Vietnam Courier* som utgis i Hanoi og som fåes på engelsk. PAX 8/1965.

DOKUMENTER

- A Threat to Peace: North Vietnam's Effort to Conquer South Vietnam*, 2 vols, Department of State, Washington 1961.
- Aggression from the North: The Record of North Viet-Nam's Campaign to Conquer South Viet-Nam*, Department of State, Washington 1965.
- De første elleve *Interim Reports of the International Commission for Supervision and Control in Vietnam*, som dekker perioden 11. august 1954 til 28. februar 1961. Videre *Special Report to the Co-Chairmen of the Geneva Conference on Indo-China, 2 June 1962 and 18 February 1965*, utgitt av Her Majesty's Stationery Office, London: *Vietnam No. 1 (1955) Cmd. 9461; Vietnam No. 2 (1955) Cmd. 9499; Vietnam No. 3 (1955) Cmd. 9654; Vietnam No. 1 (1956) Cmd. 9706; Vietnam No. 1 (1957) Cmd. 31; Vietnam No. 2 (1957) Cmd. 335; Vietnam No. 1 (1958) Cmd. 509; Vietnam No. 1 (1959) Cmd. 726; Vietnam No. 1 (1960) Cmd. 1040; Vietnam No. 1 (1961) Cmd. 1551, Vietnam No. 1 (1962) Cmd. 1755; Vietnam No. 1 (1965) Cmd. 2609.*

Register

- «Agrovilles»
 se strategiske landsbyer
Argenlieu, admiral Thierry d' 27
Australia 203
- Bao Dai 25, 29f
«Befestet landsby» 77
Bombing av Nord-Vietnam 95, 149,
 134ff
Buddhister 92ff
Butler, Robert 183
Buu Luc 42
- Calwell A. R. 203
Can Lao 97
Canada 204
Cao Dai 108
Cao Ky
 se Nguyen Cao Ky
Chiang Kai Shek 106
Collins, Lawton 48
- Dai Viet partiet 97
Decoux, admiral Jean 25
Dien Bien Phu 32
Diem
 se Ngo Dinh Diem
Domino-teorien 128f
Douglas, William O. 42
Dulles, John Foster 41f, 129
Dumont, René 187, 154
Duong Van Duc 99
Duong Van Minh 98
- Eisenhower, Dwight David 48, 103, 207
- Filippinene 15, 201
FN 203 205
Forhandlinger 168ff
Frankrike 20ff, 198
Frigjøringsfronten 72ff, 108ff, 121ff,
 147ff, 175ff
- Galbraith, J. K. 53
Gaulle, Charles de 168, 183, 198
Genève-konferansen 32ff, 127
Gia Dinh 78
Gia Long, keiser 9
Gromyko, Andrei 184
Gustavsen, Finn 193
- Helikoptere 67f, 76f
- Ho Chi Minh 9, 23f, 43, 45, 127 149, 173
Ho Chi Minh-ruten 53, 145
Ho Thanh Khoa 108
Hoang Thy Nam, oberst 73
Huynh Tan Phat 108, 124f
Huynh Van Tun 123
- India 202
Indonesia 15, 200
Infiltrasjon nordfra 57, 62, 107, 110ff,
 124
Internasjonal kontrollkommisjon 37,
 43ff, 73
- Japan 201
Johnson, Lyndon Baines 90, 103, 134,
 168
Jugoslavia 203
- Kahin, George 126
Kambodsja 13, 199
Katolikkene 95
Kennedy, John F. 53f, 97, 134
Khan
 se Nguyen Khan
Khrustsjov, Nikita 106, 183
Kina 17, 23, 30, 135, 160ff, 176ff
Kjemisk krigføring 69
Kommunister 109, 122
Kosygin 180, 183
Ky
 se Nguyen Cao Ky
- Lam Van Phat 99
Laniel, Joseph 31
Lansdale, Edward 145
Laos 200
Lange, Halvard 193f
Le Duan 109, 122
Le Thanh Nghi 156
Le Van Nghia 73
Lippmann, Walter 53, 128
Lodge, Henry Cabot 72, 97, 145
- Magsaysay, Ramon 145
Malakka 14
Malaysia 200
Mansfield, Mike 48, 53
Mao Tse Tung 32, 53
Masseflytting 39
McNamara, Robert 90, 105
Menzies, Robert 203

- Moore, Joseph H. 142
Morgenthau, Hans J. 128f, 181
- Napalmbomber 69, 180
Nevers, general 60
New Zealand 204
Ngo Dinh Can 60f
Ngo Dinh Diem 9, 29, 42, 44, 47, 54, 97
Ngo Dinh Luyen 60
Ngo Dinh Nhu Mme. 60, 97
Ngo Dinh Thuc, erkebiskop 60
Nguyen Ai Quoc
 se Ho Chi Minh
Nguyen Cao Ky 93, 99, 100
Nguyen dyu Trinh 109
Nguyen Huu Tho 123, 125, 146, 176
Nguyen Thai Hoc 23
Nguyen Ton Hoan 91
Nguyen van Hin 60, 109, 125, 129
Nguyen van Vinh 109, 175
Nguyen van Xuan 28
Nguyen Xuan Oanh 99
Nilsson, Torsten 194f
Nkrumah, Kwame 188
Nord-Vietnam 148ff, 153, 173
Norge 193f
Nguyen Khanh 91, 98
Nyerere, Julius 188
- «Oppdemming» 129
- Pakistan 203
Pasifiserte landsbyer 141
 se også strategiske landsbyer
Pasifisme 70, 94
Pham Gnoc Thao 100
Pham Huy Dan 56
Pham Van Dong 149, 157
Phan Huy Quat 100
Phan Khac Suu 99
Phan Quang Dan 59f
Phung Van Cung 125
- Quat, dr. 56
Quyét Thank 121
- Reston, James 53
Roosevelt, Franklin D. 106
Rostow, Walt Whitman 53
Rusk, Dean 171ff
- Schlesinger, Arthur 53
- SEATO 180, 186, 199
Sekter 61, 97
- Sihanouk 14, 53, 199
Singapore 15
Soekarno 15, 191
Souvanna Phouma 200
Sovjet 131, 179ff
Sovjet-blokkens hjelp 156
Stalin 163
Stewart, Michael 187f
Storbritannia 185ff
«Strategiske landsbyer» 51f, 64, 92
Studenter 97
Sung, dr. 56
Sverige 194f
Sør-Vietnam 55f, 57f
- Tam Chau 93
Tassigny, general de Lattre de 80
Taylor, Maxwell 53, 98f
«Teach-ins» 7, 53, 102
Thailand 13, 200
Thome The Nom 125
Thompson, Sir Robert 138f
Tich Cham Chan 94
Tich Tri Quang 94
Tito 131
Tonkin 9
Tran Bun Kiem 124
Tran Nam Trung 125
Tran Thiem Khiem 98
Tran Van Huong 99
Tran vu Khiem 109
Truong Chinh 153
Tunku Abdul Rahman 14
- U Thant 164, 206
Ung van Khiem 109
USA 31, 41, 44, 48ff, 58, 63, 68, 103ff,
 138f, 160ff
- Valg 40, 42f 44 59
Vietcong
 se Frigjøringsfronten
Vietminh 23f, 149, 151
Vinogradov 183
Vo Chi Cong 109, 123, 125
Vo Nguyen Giap 25, 32
- Williams, Eric 188
Williams, general (Hanging Sam) 49
Williamson, Ellis 142
Wilson, Harold 185ff
- Ybih-Aleo 125
Yen Chic Ying 123

Dette er en samling av fakta, en nøktern «hvitbok» om Vietnamkonflikten — den fyldigste og mest allsidige dokumentasjon som foreligger på norsk. Boka er inspirert av «teach-in»-bevegelsen — en ny epokegjørende måte å trenge inn i verdensproblemene på — som har gått som en løpeild over amerikanske og britiske universiteter. Kildene er engelske, amerikanske, vietnamesiske, franske, sovjetiske, indonesiske og japanske. Her er offisielle erklæringer, politiske kommentarer, historiske analyser i en ny og høyst stimulerende form. Alle syn er representert, og boka er ajour til oktober 1965.

Boka er ikke formet som noen dom over den ene eller andre part. Den presenterer det bevismateriale og de argumenter som foreligger, slik at enhver kan bli i stand til å supplere eller revidere tidligere oppfatninger ved hjelp av flest mulig fakta om Vietnam-konflikten.

2. opplag 1966.

«Det finnes ingen bedre innføring i dette kompliserte emne. . . . Det felles ingen dommer, og motstridende bevismateriale blir presentert»
(The Guardian)

pax faktaserien